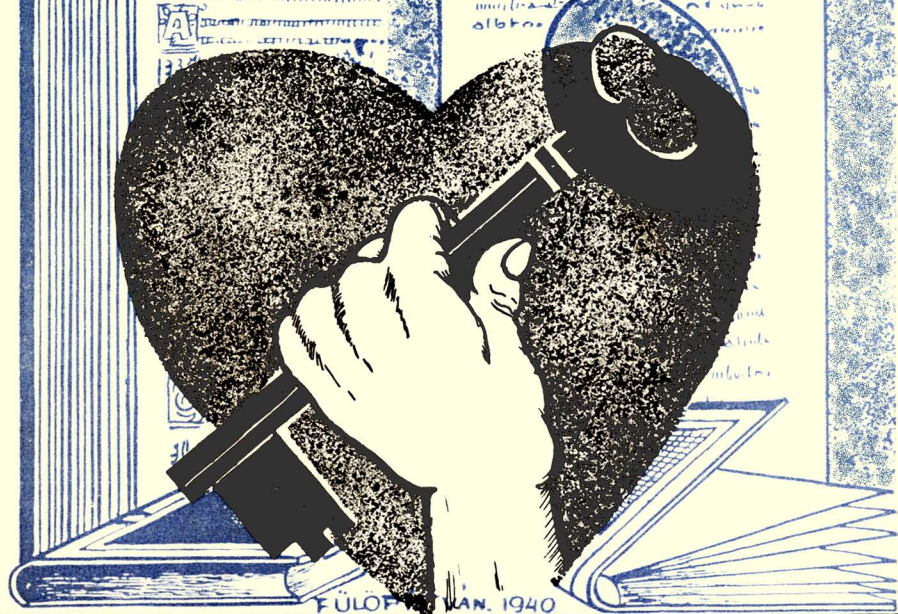

**SCHNATTNER
SZIGFRIDÓ-S-B**

TANÁR SZEM DIÁK SZIV

Gorda R.T. kiadása Bpest. o

SCHNATTNER SZIGFRID O. S. B.

TANÁRSZEM, DIÁKSZIV...

(SZERZETESTANÁR JEGYZETEI)

BUDAPEST, 1941

K O R D A R. T. K I A D Á S A

Nr. 855 1940. Imprimi permittitur. In S. Monte Pannoniae, die 9. Aug. 1940. Ad mandatum gratiosissimum Archiabbatis: Dr. Theodosius Niszler O. S. B. Prior Archicoenobii. — Nihil obstat. P. Joannes Hemm S. J. censor dioecesanus. Nr. 7867, 1940. Imprimatur. Strigonii, die 5. Nov. 1940. Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-u. 2.

KINYITOM A NAPLÓMAT . . .

Még diákkoromban olvastam Münchausen báró különös eseményei között a póstakocsi történetét. Tél-víz idején, fagyos országúton szalad a póstakocsi. A póstás teletüdővel fújja a kürtöt, fázik a keze, a kürtből hang nem jön, mert mind belefagy. Mikor a póstás melegedni és étkezni betér egy hajlékba, leakasztja válláról a hangszert, leteszi az asztalra, erre a póstakürt megszólal, a szoba melege felolvasztja a fagyot és az emberek csodálkoznak a zengő, tiszta hangon.

A tanári pályámon, az ifjúság között a katedrán, a szerzetescellában, a cserkész táborban és a szószéken vagy a szülői házban mindig úgy éreztem magamat, mintha a jó Isten póstakürtje lennék.

Most itt, a csendes zalai plébánián egyszerre megszólalt a póstakürt.

Elbeszél apró meglátásokat, elzeng egyszerű történeteket, egy csomó szépséget és melegséget. Egyszerűen, őszintén és természetesen. A latin azt mondaná róluk: *nugae*, mihaszna csekélységek. Igaz is. Semmi különös, sehol semmi rendkívüliség, egy sem kitalált képzelettermék, mindegyik mozzanat életizű, mindegyik élményen rajta a friss értesültség harmata.

A póstakürt már nincs a diákok között és akik beleleheltek ezt a sokhangú, százfélé melódiát a kürtbe, már nem ülnek az iskola padjaiban. Egyedül ők lesznek, akik talán csodálkoznak, hogy mennyi élményt hordtam tanári éveimben magambafagyva.

Ahány összegyűjtött pillanatkép, ahány felszedett pirinkó mozaik a diákéletből, annyi hang a póstakürtben.

Erősen egyéni színezetűek, de a szubjektivizmus burka lehullik ott, ahol a halhatatlan lélekről van szó.

A jó Isten keze különbözőként játszik minden póstakürtön. Én ilyen voltam . . .

A diákélet, ahogyan én látom a lélek szemével és a paptanár szívével.

Tudom, másnak is vannak ilyen élményei, sőt sokkal több és szebbek. A különbség köztünk csak az, hogy az én póstakürtöm félénken és hátortalanul megszólalt.

Azt szeretném és ez a célom, hogy a hangzavarból egyetlen erős, uralkodó és szép ária lenne hallható: Halljátok, mily boldogító az ifjúság atyja lenni, lássátok, milyen hálás dolog a diák lelkével törődni és vesződni és éreztétek meg, hogy a kémia fontos, de az Isten fontosabb.

Csácsbozsok, 1940. Szent Benedek napja.

SZIVÁRVÁNYOS DIÁKÉLET, BE SOKSZINŰ VAGY!

*Minden embernek önmaga a legszebb
birodalma.*

(Maeterlinck.)

A legkönnyebb mosolyra deríteni, de nem sokkal
több kell, hogy valamibe „beugorjék”. Futball-mecce-
ken, sakkjátékban, dolgozatírás közben kapkod, nyugtalan.

— Gyerekek, ki vállalja?

— Én, én!

— Hát ide figyelj. A következőkre kell ügyelned . . .

A teljes befejezés legtöbbször elmarad.

— Most ne mozogjon senki!

— De kérem, csak egy kicsit arrább mentem.

— Most senki ne szóljon semmit!

— De Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, még csak azt
szeretném kérdezni . . .

Ketten elmennek a gyakorlatokért.

— Nagyszerű! Nem lesz felelés. — Csaknem tapsol
örömeben.

Dolgozata négyes.

Vigasztalhatatlan.

Óra végén bejelentem, hogy egyik osztálytag beteg. Senki se tud jobban sajnálkozni, mint ő.

Tízperc elején nem akarja, hogy másvalaki segítse a kabátomat feladni. Csak ő! Velem akar kijönni az osztályból és nem akar elszakadni tőlem. Beszél, kérdez, felel, magyaráz . . .

Még van néhány perc a csöngetésig. Társai közé áll, szeme ragyog, arca kipirul, elemében van: játszik. Rálép az örökös tanár úr lábára, nekifut a felsősöknek . . .

Szeret rajzolni (csak nem pepecselni; a pemzli mindig kiugrik), szeret tervezni, érdekli a fantasztikus, a rendkívüli, izgalomba hozza a legújabbszerű léghajó, az olasz-abesszín háború fejleményei, de irtózik, borsózik a háta a matematikától. Délután megpróbálja a példát megcsinálni, kiküld mindenkit a szobából, jól is indul, de valahol elhibázta . . . nem jön ki . . . vége . . . többet meg sem próbálja.

Hamisítatlan szangvinikus típus.

Igazi diák.

•

Édesanyához:

— Na, hogyan fogadták az értesítőt?

— Ó kérem, jobb nem beszélni róla. Levert volt az egész ház. Én két éjjel semmit nem aludtam. Bántott, igen bántott az a sok hármas! De hát belenyugodtam: így van az az özvegyasszony, akinek nincs senki pártfogója.

— De hiszen ez előrelátott dolog volt. Hisz hány-szor nem tudott a csemete! Megmondta otthon?

— Néha szólt, de mindig csak úgy, hogy megakadtam, nem jutott eszembe, nem tudtam, hogy az is „fel van” . . . De már január végén igen bánatos volt. Az értesítőosztás előtt egy pár nappal már így szólt: Adjatok csak ennem, hadd egyek, mert ha megkaptam az értesítőt, utána úgysem eszem . . .

•

A sport mind követelőbb és erősebb vágya a magyar ifjúságnak. De sok diák gondolkodik így, mint egyik középiskola ifjúsága:

„Nagyon szeretnék teniszezni . . .”

„Fiúk, akikkel játszhatnék, nincsenek, szeretném ha az iskola valahogy önálló sporttelepet szerezne . . .”

„Szeretném, ha az iskola rendszeresen adna módot arra, hogy szabadidőnk egy részében atletizálhatnánk vagy futballozhatnánk, hogy így a sporttal mentesíthesük magunkat a feltörő kamasz-kivánságok alól . . .”

Hallottam, hogy egy felsős a mozi-foci-csoki-féle reklámmal együtt adott filmsztár arcképét ágya fölé tette. Szép rámában.

„Mindíg tisztelettel járok olyan diákszobában, ahol a kereszt és az édesanya képe mellett egyetlen tiszta női vagy férfikép díszíti az ifjú szobáját . . . Az ifjú ember magános szobájában a lepergetett napoknak élményei újra-élnek. Kisértések, botlások, küzdelmek az este csendjében elevenekké lesznek.

Erőforrás a kereszt . . .

Az édesanya képe . . .

A fehér szobában a fehér lelkek szentélyében derűs a kép, borgőzös tanyán könnyeket hullat.” (A kemény parancs. 234. l.)

A hősök temetőjében volt az ifjúság. Mindegyik tanuló egy-egy katonasírt tisztított meg a gasztól és hozott teljesen rendbe. Ásókkal, kapákkal felszerelve ment az I., a III., az V. és VII. osztály.

Neveléstani értéke az útnak felbecsülhetetlen.

Pillanatképek:

1. „Ugyan, mit tisztítod annyira! Talán a te sírod? . . .”

2. „Jövőre ugy-e a páros osztályok jönnek?”

„Bizony.”

„Hála Istennek!”

3. Kihúz néhány gyomot, elmorzsol egy-két föld-csomót, nézeget, ásít, majd odamegy az egyik sírkő mögé. Megnézem titokban, mi az? Egy darab parizer és puha kenyér mellette. Ebből harap időközökben.

4. „Ráírhatom a nevemet a sírra?”

5. Virágot hoz az egyik, afféle százszorszép. (Emlék-

szem a tudományos nevére: *bellis perennis*.) Beássa. Köréje füvet hint. Zöld gallyakból keresztet formál a sírágyra. Szépitgeti, csinosítja. Nézi jobbról-balról. Lát-szik, tetszik neki. De csak az alsósok teszik ezt. Felsős nem.

De azt hiszem, sem alsós, sem felsős egyetlen fohászt nem mondott. *Ut requiescant in pace . . .*

Dissipa gentes, quae bella volunt. (Zsolt.)

Egyik nyolcadikos diákunk egyénisége saját szavaival:

„Alaptermészetem: melanchólikus, kolerikus színezettel. Vagy lehet, hogy fordítva van. Kell hogy legyen bennem valami a kolerikus temperamentumból, mert tervezgetéseim nagyszabásúak, apró-cseprő dolgokkal nem törődöm, célkitűzéseimben makacs vagyok s ha belátom, hogy tévedtem, akkor sem igen szoktam engedni.

Mindent magamtól akarok megoldani.

Melanchólikus vagyok azért, mivel ha nem sikerülnek terveim, szeretek elcsüggedni, világfájdalmas tétlenségbe süllyedni. Ha valami szerencsétlenség ér, könnyen elkeseredem, pesszimista leszek. Vannak olyan napjaim, amikor búslakodom, szomorkodom, de magam sem tudom, hogy miért. Úgy járok ilyenkor, mint az az ember, aki iszapos vízbe dugta a fejét s azt gondolja, hogy sötétség van, jöllehet azt saját maga okozta. Melanchólikus vagyok azért is, mivel szeretek eltűnődni egy és más dolgokon, régmúlt eseményeken.

Bizony még nagy lelki átváltozásokon kell átmennem, míg kifejlődik bennem az életerős egyéniség, a krisztusi ideál.”

Felsős:

— Nagyon nehezen értettem Mécs L. költeményeit. Ma már rajongok értük és sokszor elolvasva őket, rengeteg értéket és szépséget találok bennük. Mostmár annyira szeretem a költőt is, hogy az arcképét is állandóan magamnál hordom!

- Hogy indult a második félév?
- Köszönöm, elég jól. Nagy szerencsém van.
- Miből feleltél?
- A melléktárgyakból.
- Melyek azok?
- A hittan, történelem, egészségtan . . .
- (Érdekes. Igen érdekes.)

Nagyon ajánlom az egyik érdeklődő, komoly VIII. osztályos fiúnak Gyulai egyik emlékbeszédét. Kiemelem szépségeit, tartalmi gazdagságát. Szépen hallgatja s a végén, amikor úgy látta, befejeztem rábeszélésemet, így szól: Igen, kérem. Már háromszor elaludtam rajta.

Beszélgj a melléknévről. (Ismétlés volt a rendszeres magyar nyelvtanból.)

Alig hebeg egy-két szót.

— Szóval nem tanultál. Ugyebár most adott az intézet ingyen neked egy pár új sít?

— Igen kérem.

— Tegnap is bizonyára sieltél?

— Igen, de tanultam is.

— Elhiszem, de nem tanultad meg. Ma délután nem mehetsz.

Egy órákor jön sírva hozzám.

— Hadd menjek el, ki tudja meddig tart a kemény idő. (A tornatanár úr dicsérte is ügyességét. Örültem neki.)

— Hát jól van, de holnapra megtanulod a melléket. (cca. 3 oldal.)

— Igen!

Ma felhívom. Egy szót sem tud. Most már aztán nem engedtem.

— A következő óra épen torna. Jelentkezel a tanár úrnál, hogy a sít vissza kell adnod és adja a tanár úr olyan fiúnak, aki azt megérdemli!

Hiába sírás, hiába zokogás: quod dixi, dixi.

Dolgozattám volt: Legkedvesebb osztálytársam.

Az egyik így ír: „Az osztályban sok jó barátom

van, de legjobb barátom a „Szepe”. Egyetérttek vele és ő is velem . . . Még vannak jóbarátaim. Ha egyedül megyek sétálni, kutyámmal, Pajtással is szórakozom és így élem ezt az unalmas és egyhangú életet.”

Harmadikos. Apró jószág.

Ott ül a második padban.

•

Felsőssel beszélgetek.

— Szóval osztályombeli fiúval lakik együtt.

— Igen.

— Na és milyen gyerek? Jó?

— Igen kérem. A harmadikosok még mind jók.

(Megint eszembejutott a szerencsétlen Ady keserű felpanaszlása: Miért leszünk nagy, rossz fiúk?)

A hatodikosok panaszkodtak órámra egyik harmadikosomra. Főként a jégpályán való viselkedése miatt.

— Igen kérem, szemtelen,

— Igen; folyton bosszant.

— Megjegyzéseket tesz.

— Bosszant bennünket és csúfol.

— Értem. Kéretem 1 órákor a lakásomra. Szíveskedjenek felküldeni hozzám.

Ismerem enyéimet. Tudom: ez a fiam is roppant ideges, nyughatatlan, hajlik is a szertelenségre. Komoly bajom azonban nem volt még vele és talán nekem nem is lesz.

Óvatosan kopog 1 órákor.

Többen voltak (diáktársai) a szobában.

Lehordom és távozik. Szóval sem menti magát.

Büntetésül délután nem mehetsz korcsolyázni!

Délután 4 órákor félénk kopogtatás.

Jön az én barátom.

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, szíveskedjék elengedni estére korcsolyázni.

— Hát hogy tudsz így viselkedni a nagyokkal, a felsősökkel szemben. Majd ha te lész hatodikos, engeded-e, hogy így bánjanak veled a harmadikos srácok? . . .

Csak hallgat. Lehajtja a fejét.

— Hát többet nem bántod őket?
— Nem, kérem.
— Megigéred?
— Igen kérem.
Azt hittem, távozik. Nem.
— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, azért adtak fel engem a hatodikosok, mert szóltak a jégpályán, hogy mutassam be nekik a nővéremet és én nem mutattam be!

•

16 éves fiú — és a kishugáról van szó.
Az Úr katonáit nézték meg a színházban. Az apácák is elvitték növendékeiket, akik közt volt kis húga is. A fiú egy ismerős kislány mellé került, akivel néhány udvariassági szót váltott.

Az apáca, aki ezt meglátta, másnap szóvá tette.

— Láttam a bátyádat, udvarolt.

A húgocska hazamegy és elmondja ebédközben a kedves nővér megjegyzését.

A fiú hallgat, végre megszólal:

— Jól van. Mondd meg az apácának, hogy én még nem vagyok tűzveszélyes.

•

Szülői házban tudok meg sokszor olyant, amit a gyerek nekem elmondani nem mer.

— Igen, Osztályfőnök Úr, szól az édesanya, kettő haragszik az osztályban a fiamra, (meg is nevezi őket) nem beszélnek vele és társaságát kerülik.

— Sajnos, bár annyira üldözöm, mégis előfordulhat. Ezek az osztály egységének és testvéri szeretetének megzavarói. De hiba a kedves fiában is lehet. Majd kivizsgálom az ügyet.

Latin óra.

Mindjárt az elején kérdést intézek a fiúkhoz: Nincs-e valaki valakivel haragban? (Tudják, hogy ezt gyűlölöm.) Senki.

Végre felállítom mind a hármat. Szembesítem őket.

Belekapcsolódik egy negyedik, ötödik is. Végre kiderül minden.

— Én nem haragszom, csak nem beszélek vele.

— Énrólam, kérem, másoknak „nem jókat” mondott. (Kiderül, hogy azt mondta: csavargó.)

— Nekem nem adott kölcsön pénzt, pedig volt neki. Végre ítéletet mondok:

Mindhárman hibásak vagytok. Többet elő ne forduljon, mert szigorúan büntetek. Most csak így:

1. Mindhárman itt fogtok ülni egy hétig az első padban (jó nagy gyerekek!), közrefogva azt, akire haragudtatok. Legalább minden tanár úrnak tudomása lesz a dologról és szégyenkezsetek.

2. Felváltva mentek vasárnaponként a templomba.

3. A mai naptól kezdve ti vagytok az osztályterem őrei tízpercekben.

Majd csak összebarátkozik a három jómadár!

Észreveszem, hogy felsős minsteremen három jelvény van.

Három.

Stilizált aranyliliom: cserkészjelvény.

Mellette pajzsalakú piros mezőben fehér kettőske-
reszt: legitimista.

Felettük oválalakból kiemelkedő domború kehely:

Szívgyárda.

Jelvénykultusz.

.

Ma utoljára nyitják a gimnázium kapuját 7 óra 10 perckor. Már holnap nincs diákmise.

Szokásom szerint ott állok az intézet csarnokában.

Először nagy tömegben özönlenek, utána gyéren, végül egyenként szállingóznak.

Jön az egyik felsős.

Ismerem életkörülményeit, nehézségeit, egész egyéniségét.

Megszólítom.

— Kissé halványnak látszik. Már lekopik a vakáció egészséges barnasága. Hulló falevelek, sárga ősz...

— Lehet kérem, hogy sápadt vagyok, bár ennek megvan az oka. Tudniillik az éjjel 4 órakor feküdtem le.

— Mit csinált?

— Olvastam.

(Azt nem akartam megkérdezni, miért nem aludt inkább; hogy mit olvasott, azt nem mertem.)

*

A tanulószobában üldögélünk.

— De kedves Tanár Úr, ilyen az én fiam. Tessék odanézni: abban a fiókban van egy Tóth Tihamér könyv. A címét már nem tudom. Mennyiszer, mennyire kérttem, hogy olvassa el. De azokat a sárga vacak füzeteket falja. Tíz pengőt ígértem neki, ha elolvassa azt a Tóth Tihamér könyvet. Nem. De a sárgákat bujja, ingyen is olvassa őket.

A gyerek, a komoly felsős, számtanpéldát dolgozott ezalatt. Egyszerre felnéz, ránéz az anyjára: Ugyan mi közöd neked ahhoz, hogy én mit olvasok!

És tovább dolgozta a csúcspontok koordinátáit.

*

(Szereplő: kis alsós, aki tánciskolába járt.)

Édesapa: Mindennap a fiammal szoktam hazulról reggel elindulni. Én hivatalba megyek, ő iskolába. Jódarabig együtt megyünk. Hát a multkor mi történik . . . ballagunk ismét együtt. Egyszer csak elkezdi: Apu, gyere át az utca másik felére . . . gyere át . . . Ugyan miért mennénk? Csak gyere át . . . Egyre erősebben követeli, a végén már szinte húz. Erővel von át. Hát miért? Hisz te ilyesmit nem szoktál. Hát tudod apus, azért, mert velünk szemben jött két leány, akiket én a tánciskolából ismerek. Csak nem köszönök nekik!

(Megállj csak, nem így lesz ez felsőben!)

*

Módszeres értekezlet volt. Ami engem illet, megállapítást nyert, hogy latinból több fiúnak aránylag sok négyes dolgozata van.

Magamba néztem.

Jól előkészítem. Szorosan simulok a tárgyhoz, végzett anyaghoz és nyelvtani példákhoz; ha ismeretlen

szó van, már előző órán lediktálom; lehetőleg egyszerű mondatok; öt-hat; legtöbbet velük együtt javítom, megmondják, hányast érdemel.

Iudicate inter me et vineam meam.

(Igaz, hogy nem tartom veszedelmesnek.)

In tempore placito auxiliatus sum tui.

(Is. c. 49.)

Eszembe jutott egy minapi kis eset, mely az egész tényre igen jól rávilágít.

— Te, mondd, egész jól tudsz felelni, hát miért nem tudsz jobb dolgozatokat írni?

— Nem tudom, Főtisztelendő Osztályfőnök Úr. Csak annyit tudok, hogy én dolgozatíráskor „egészen meg vagyok kergülve”.

Idézem a nélkül, hogy ebből messzemenő következtetést vonnék le.

Ugyanitt történt.

Az egyik felsős tanítványomat névszerint megróják „hanyag helyesírásáért”.

Elöttem van egy gyakorlata.

Az I. dolgozatában van egy helyesírási hibája.

A II.-ban is egy (utánna). A III.-ban egy sincs.

De a IV.! (meghallni; kevésbé; utánna ismét, nőt).

Elismerem: szarvashibák. Nem lenne szabad előfordulniok. Tudtam, itt valami baj van. Dolgozatára ezt írtam: „Igen gyorsan készült, legalább is erre enged joggal következtetni a sok helyesírási hiba.”

Mennyit foglalkozott, kérem, vele?

Nem sokat. Gyorsan összevágtam.

— És mikor másolta?

— Már éjszakába hajló időben.

Az V. dolgozatot iskolában írtuk. Kettős tétel volt: a.) Egy lap naplóból; b.) Ányos és a késői barokk.

Az előbbi írta. A júliusi véres osztrák napokról ír, mint szemtanú. Két oldalon keresztül egyetlen hiba: a *hogy* kötőszó előtt nem tesz vesszőt.

•

Az egyik fiam „beszedett” számtanból. Ez még

magában véve nem olyan megrendítő. De a körülmény súlyosbítja.

Egyszerűen felállt, bejelentette, hogy nem tanult (valami kevésbé elfogadható mentségre hivatkozott), és ki sem ment a táblához.

Az esetet már 1 órákor hallottam. Megdöbbenéssel adták elélem a fiaim.

— Tessék elképzelni! . . . Úgy felmérgesedett a Tanár Úr! . . . Sokan be is szedtek . . .

(Osztályomban szabály az, hogy bárki bármiből nem tud felelni, nálam jelentkezni tartozik. Az osztályfőnök mindenről tudjon. A jó feleletekről dicsérettel értesülök, a német és a mennyiségtan gyakorlatokról is pontos jelentéseket kérek. Az egész hadszíntér mindig a kezemben legyen!)

A „beszedettek” közül többen már 1 órákor jöttek a lakásomra. A leszidás így csak négyszemközt történik. Egyébként az egész osztály előtt magyar vagy latin óra elején. (Ez az „osztályfőnöki ötperc.”)

Az én barátom (pedig vártam) nem jött.

Délután találkoztam vele. Egy realistával ment, nem akartam félrehívni.

Köszöntött illedelmesen.

Elfogadtam és ennyit tettem hozzá: „Mondhatom, gyönyörű!”

Ma szabályszerűen jelentkezett latin óra elején.

— Megértetted tegnap, mit mondtam?

— Igen kérem, én megértettem.

— Na és az a realista? . . .

— Ő kérem nem értette meg. Kérdezte is, miért mondták ezt neked?

— Na és mit mondtál? Halljuk.

— Azt mondtam kérem neki, hogy bizonyára (sőt biztos!) a hajamat dicsérte meg a Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, mert séta előtt igen szépen kifésülködtem.

•

Dolgozattám volt osztályomban: Mit gondolok, ha édesanyámat dolgozni látom?

Az egyik így ír:

„Édesanyámat messze elhagytam és sok ideig sutba kellett raknom a hazai életet. Majd ha hazamegyek, többet fogok gondolkodni a rég nem látott anyáról. Elgondolkodtam, hogy mennyit dolgozik otthon édesanyám, hogy elvégezhessem tanulmányi utamat.”

Hangosan kellett nevetnem.

•

Édesanya beszél:

Úgy kifakadt a multkor a fiam. De csak előttem emlegette vádjait az édesapja ellen. Oly elkeseredetten mondta: anyám, az én apám olyan rideg és durva ember. Sohasem hallottam tőle azt, amit az Osztályfőnök Úr szokott mondani: *fiam* . . .

(Lám, ki hinné, vad kamaszaimnak mily jól esik egy kis simogató napsugár.)

•

A jégpályán vagyok.

Az egyik felsős jön korcsolyával, alig hogy üdvözlő, sietve távozik a kerítés túlsó végéhez. A jégpálya bejáratához kb. tíz perc múlva megy, de hatalmas kerülővel.

Feltűnik. Talán engem kerül? Lehet. (Ép a mai nap adtam tudtára, hogy megbukott magyarból.) Pár perc múlva vígan siklik a jégen. Általában a bencés diákok szeretettel jönnek arra a részre, ahol állok, és vidáman köszöntenek.

Az én felsősöm nemigen jön erre.

Szólok az egyiknek, küldje felém, hadd szólítsam meg.

Nehezen találja meg, de már látom: jön.

— Hát miért került kérem el, mielőtt bement a pályára? Csak nem neheztel?

— Nem, Tanár Úr, de most nem mondom meg, nem mondhatom. Majd holnap.

8 óra előtt az iskolafolyosón járkálok, jön az én diákom.

— Na halljuk a tegnapi eset magyarázatát!

— Hát úgy van a dolog, tetszik tudni, hogy egy másik fiúval közös a bérletjegyem. Először ő megy be,

utána én. Azért mentem el a túlsó végre, mert ott szokta kidobni a jegyet. Utána, hogy ne legyen feltűnő a jövetelem, nagy kerülővel szoktam közeledni a pálya bejáratához.

— Jó. Most már értem!

Csöngettek.

Majdnem egyidőben léptünk be az osztályba.

Következik ismételésre: Balassi Bálint . . .

A magyarosokról volt szó.

Dugonics a vezér; főmunkája az Etelka, az első magyar könyv, amely megmozgatta a nagy közösséget.

„Az első magyar regény.”

Célzata politikai. Nyelve sallangosan magyar. Kifejezései durván kirívóak. Árpád izgága, iszákos és erőtlen pipogya. Az egésznet valami „zsírosan népiesség” vonja be.

Ime, idenézzenek, itt az Etelka! Sikerült egy 1805-beli kiadást szereznem. Ki akarja elvinni, átnézni?

Senki.

Nil admirari.

Ma számoltak be a mult órán tanult magyarosokról.

Ma újra szereztem egy Etelka példányt, egészen mást!

Ez nem 1805-beli, hanem 1906-i kiadás. Nem „Landerer Mihály költségével és bötüivel” nyomtatott, hanem az Irodalomtörténeti Olvasmányok 6. számaként jelent meg a Szent István Társulatnál. Nem „Dugonics András királyi oktató” adta ki, hanem Prónai Antal kegyesrendi tanár. És ami a fő, nem 978 oldal, hanem 92, azaz kilencvenkettő.

Hát ezt ki szeretné elvinni?

Senki.

Et iterum nil admirari.

Október közepén kitűztem a dolgozat témáját a VIII.-ban: „Kemény nem lehetett divattá soha, a divat sem fogja megölni soha.”

Folyton utaltam rá órákon, buzdítottam őket főként a Zord idő elolvasására.

November 15-re kértem a dolgozatokat.

— Még ne. Még kérünk egy kis haladékot . . .

Még csak pár napot. Még legalább 48 órát.

— Jó. Hát 3 napot még adok.

Egyik fiú jött éppen hozzám.

— Ha tetszenék látni kérem, mi van nálunk! Jó diáktanya. A néni még nem fűt, hát összehordtam, kértem szemet, fát, befűtöttünk s most írjuk a magyar dolgozatot. 7 (hét) nyolcadikos van együtt. Alig férünk el. Még az ágyon is van valaki. Most aztán szorul Kemény! Előttünk Péterffy, Beöthy, Gyulai, Rákosi tanulmányai. Irunk, rendületlenül írunk . . .

— Na, milyen érdemjegyed volt mennyiségtanból?

— Jelesem. Ezt igazán nem vártam. Egykettőre álltam s bízvást azt gondoltam, hogy félévkor kettőst kapok, majd év végén ha így állok, kapok fél fokkal jobbat. S ime!

Örültél neki?

— De mennyire! Pénteken kaptuk ki az értesítőt, még délután nekiálltam s az egész félévi anyagot átglyúrtam.

(Miért csak a „rossz” lehet buzdító? Lám, a „jobb” is milyen ösztönző, sarkalló erő!)

•

A VIII. osztályban magyar dolgozat tárgyául a következő címet adtam: „Anyámnak köszönheti Éva, hogy nem kirívóbb színekben állítottam elő.” (Madách)

A fiúk érett, komoly felfogásában szembe akartam állítani az édesanyát és Évát.

Vagylagos tétel volt, 32 fiú közül 15 dolgozta ki ezt a tételt.

Néhány sort idejegyzek:

„Madách érezte, hogy a nők között van egy, akit édesanyának nevez, érzi, hogy ez más, mint a hűtlen hitves, és mégis nő.”

„Az anya és a fiú közt valami ritka gyöngéd viszony

fejlődik, amelynek hatása végigkíséri a költőt egész életén. Madáchné gyengéd anyai fensőbbsege sok vonzalmat és hódolatot keltett gyermekeiben. (L. az ifjú Madách pesti leveleit édesanyjához.) A szelídítő, mérsékelő hatás, amelyet nemes asszonyok gyakorolnak körülükben, fölötte szembetűnően látszik az ifjú és serdülő Madách Imrén."

"Két asszony képe lebegett Madách lelkében, midőn Az ember tragédiájának Éva-alakját megfogalmazta; az egyik édesanyja volt, akiben megtestesülve látta, ami az erényhez és méltósághoz tartozik, a másik pedig a felesége, aki előtte Éva minden csábító hatalmának, de egyúttal minden gyöngeségének jelképe lett."

Úgy képzelem, hogy mikor Madách Évában a nőt akarta festeni, odament hozzá szeretett édesanyja, meg-simogatta arcát, szelíden ránézett és azt mondta: „Imre, én is a női nemnek vagyok a tagja."

"Milyen alakot ölt a nő Az ember tragédiájában akkor, ha Madách már gyermekkorában elveszti édesanyját? Úgy hiszem, akkor nem látnánk két Évát, akkor nem látjuk a felemelkedő eszményi nőt, akinek lelkén keresztül az isteni szózat „költészetté fog és dallá szövödni", akkor nem látjuk az édesanyát, hanem csak a „nőt", aki kacér, romlott, hűtlen . . . Fráter Erzsikét. De az édesanya élt, és a fia nem tudta az édesanyát a női nem azon tagjai közé sorolni, akik közé felesége tartozott, hanem megalkotta az eszményi nő alakját is, akinek feje körül az édesanyai hivatás gloriolája tündöklük."

•

Az Önképzőkör alakuló gyűlésén megkérdeztem írásban azt is, hogy kit akar a szakosztály alelnökké választani.

A pars senior azt, akit én sejtettem és akartam.

De . . . és itt csodálkoztam.

Van a felső osztályban egy ismétlő, soha sehol nem szerepelt, a szürkénél is kopottabb, színélgséges tanuló. De magam is láttam és elismerem; kitűnő futballista. Elsőrangú hátvéd.

És kapott jónéhány szavazatot!

Megkérdeztem az Onképzőkör *irodalmi* szakosztályának tagjait: miért léptek ide. Miért nem a történelmi, vagy matematikai osztályba? Mindenki írja rá a nevét és adja be nekem.

Egy felsős azt kérdezi tőlem: szabad-e őszintén írnia?

— Hogyne. Sőt kérem.

Ime néhány válasz:

„Mert a számtant nem értem, a történelem pedig igen potya.”

„A mennyiségtant utálok, mint a kolerát, a történelem lányoknak való, viszont az irodalom, helyesebben a benne rejlő szép: gyönyörködtet.”

„A számtantól irtózom, a történelem pedig nem érdekkel.”

Új módszerrel próbálkoztam az Onképzőkörben. Az iskolai fekete táblára kifüggesztettem a következő gyűlés pontjait. Mindegyik után odaírtam: Ki vállalja? És a végére: Aki, vagy akik vállalkoznak valamire, jöjjenek ma vagy holnap lakásomra.

Kilenc pont volt.

Ötöt önként elfogadtak, jelentkezés alapján.

Igazán nincs okom panaszkodni.

Igy jobban biztosítva látom a szabadságot és több ambíciót, munkakedvet és lelket várhatok.

Faxit Deus!

Meghonosítottam az Onképzőkörben a párbeszédes előadást. Kétségtől fokozza a gyűlések élénkségét.

Tegnap volt az első ilyen szám.

Miért tanulok görögül? — Miért tanulok franciául?

A vita teljes és győzelmes fölényben a francia javára végződött.

És nem mondhatnám el a „görög” félről, hogy male disputatum est.

A Frankenburg Irodalmi Kör átiratban keresett meg, hogy a vezetésem mellett működő Onképzőkör tagjait szólítsam fel, hogy 20—25 versidézetet szedjenek össze.

Mind a természet szépségét hirdesse! Sorsuk az lesz, hogy élő fákra erősített táblákra írva, diszítsék városunk erdei sétatűjait.

A felhívást kifüggesztettem a hirdetőtáblára ezzel a záradékkal: Aki, vagy akik vállalkoznak, jöjjenek 1 órákor a lakásomra, hogy költeményköteteket adjak nekik.

Egyetlenegy jelentkezett.

Az Onképzőkör 57 tagja közül.

— Na jó, hát a nemzeti ünnepre rendezünk valamit — szólok az egyik osztályban, ahol unszoltak: tanár úr, rendezzünk valamit . . . (Örülök neki, hogy valami megmozdul bennük!)

A másik órára elviszem a Zászlónk egyik régibb évfolyamának számát, amely hozza Radványi kis munkáját: Ember küzdj és bízva bízzál.

Tíz-egynéhány szereplő kell, a kis füzetdráma afféle Madách utánérzés, de jó.

— Hát most oda adom önöknek. Osszák ki a szerepeket egymás között és tanulgassák. Valaki vállalja a rendezést, próbáljanak, a végső simítást elvégzem. Legyen teljesen a maguk munkája. Jó?

— Jó, jó. Köszönjük!

Eltelik 2 hét.

Érdeklődöm: mi van a darabbal?

Lóg az orruk . . .

— Na?

— Az egyik nem vállalta ezt a részt, a másikkal nem tetszett az, ez így gondolta, az meg úgy, az egyik ekkor akart próbát, a másik akkor, ez későn jött mindig, ő meg el se jött . . .

— Jó. Adjanak egy darabka papírt.

Felírtam a szereplőket. Kiadtam a szerepeket.

Minden délután próbálunk.

Az Onképzőkör folyóiratai közé felvettem a Nemzeti Sport ujságot is. Régi vágy volt. Most a Magyar Kultúra,

a Vasárnap, a Zászlónk, az Élet, a Katolikus Szemle, az Új Kor, Korunk Szava, az Új Idők mellett ott a zöld ujság is.

Igy talán jobban mennek olvasni majd a folyóiratokat. Elmegy a Sport kedvéért s ha már egyszer ott van, hát kezébe veszi az Életet is, megnézi a Katolikus Szemle felzetét, belekukkant az Új Kor forró, lázas, törtető világába, megnézi a Képes Krónika képeit, látja (mert látnia kell) a Zászlónk hittel rajzolt, lélekkel kidolgozott Márton-képét, ránéz a Vasárnapra és észreveszi, hogy az elszakított erdélyi magyarság katolikus lelke zokog benne fájón.

Mindezt a Nemzeti Sport kedvéért!

Nem baj, csak tegye!

Az Onképzőkör olvasószobájának asztalára füzetet tettem, ú. n. Vélemény-füzetet. Azért, hogy az itt szerzett ismeretek gazdagságáról, az olvasók ítélőképességéről és ízléséről állandó tájékozást nyerjünk. A fejléc-címek: Dátum; név; folyóirat és a cikk címe; vélemény.

Az eredmény várakozáson felüli volt. Kíváncsian néztem nap-nap után, mily vélemény, milyen gondolat található benne. A találó véleményt, önálló megjegyzéseket mindig dicsérő szavakkal jeleztem meg. Megróttam az olcsó kéreg-kritikát és elejét vettem a személyeskedésnek. Közel három füzet telt meg, tanúságául annak, hogy ifjúságunk engedelmes, van ítélete és sok eredeti meglátása. Szépen lehet látni így azt is, hogy mennyire vernek gyökeret a fogékony, fiatal lélekben az irodalmi neveléstől joggal elvárható, életrevaló erkölcsi és esztétikai elvek. Egy-egy, főként modern cikk körül valóságos irodalmi vizsgálódás alakult ki és az irodalmi kérdés hű tükre sokszor gyakorlati lélektanná, erkölcsstanná és szociológiává szélesedik. A modern irodalmi alkotásokkal szemben táplált igényeit abban az elvben testesíti meg a megfigyelő diák, hogy a szépirodalom nem lehet önmagáért való művészi játék, hanem igenis világnézeteknek irodalmi munkákban való tükröződése. Örömről szól, hogy sok tanuló mekkora haladást tesz épen irodalmi alkotások karján a modern lélek megismerése felé, örülünk, hogy látja az erkölcsi elvek zűrzavaros

forrongását és sikerül helyes fogalmat szereznie a harcban álló társadalmi elvekről. Így nyugodtak voltunk a felől, hogy a folyóiratok hasábjain élő friss irodalom nem válik a tanulók szemében csak hangulatoknak töredékes kifejezőjévé, hanem örök emberi eszméket ragyogtat a tiszta erkölcsi termékek munkásságában.

Lapozzunk egy kicsit és hadd szólaljon meg a diák is.

Vasárnap: A strand kérdéseiről. Egyik röviden így ír: „Talán nem kellene olyan sokat írnia erről az írónak. A közös strand bűnalkalom. A VI. parancs megszegése pedig súlyos bűn. Tehát nem megyünk közös strandra.”

Élet: Álom és üzlet. — „Csak egy ponton mutat rá a fájó igazságra: ez volt a célja, de az ember önkénytelenül sok más szentre, tárgyra gondol, mit az „üzlet” vett át és el a kereszténységtől s használja fel reklámul saját önző céljaihoz. Ha „odaát” azt mondják, hogy a vallás magánügy, legalább személyeinket és tárgyait ne profanizálják.”

„Legjobban szeretem a novellákat. De sajnos — úgy veszem észre — mindjobban megúnom őket. És megállapíthatom, nem én vagyok a hibás. Minden modern novella ugyanarra a kaptafára készül. „A Nap vérvörösen pirkadt . . .” Mély gondolatokkal telt az Élet két vezércikke: Álom és élet és a Taníts meg engem szeretni. Érdekes, hogy a folyóiratok hogyan akarnak beilleszkedni a legutóbbi Katolikus Nagygyűlés programjába. Novellákban, vezércikkekben próbálnak felállítani a szülők és nevelők számára eszméket. De természetesen ezeknek a novelláknak vagy cikkeknek az értékét meglehetősen leszállítja a célzatosság tudatos bevitele.”

Pannonhalmi Szemle: Mussolini egyénisége. — „A cikkíró szerint Mussolini az olasz népből nőtt ki; én fordítva gondolom.”

Korunk szava: Gerinces magyar katolikus öntudatot. „Sokat hallottunk a katolikus öntudat hangoztatásáról, de nagyon kevesen mutatnak olyan irányvonalakat, amelyeken elindulva a magyar társadalom kialakíthatná a gerinces katolikus öntudatot. Szerintem a cikknek is ez a hibája. Csak panaszkodik, de nem mutat a jövőbe.”

CSILLAGSZEMŰEK DALA

*„Kaput formál két kis gyerek, úgy kacag a hangja,
Nyitva van az aranykapu, csak bujjatok rajta.”
(Tóth Ede.)*

Valamely alkalmoszerű eset kapcsán osztályomban ez a kijelentés röppent el ajkamról: Nem baj, gyerekek, fő az örök üdvösség!

Gyakorlatjavítás van latinból. Az egyik jóviseletű, szerény, de kistehetségű fiamat oktatom szelíd korholással és atyai feddéssel. Hát látod, ilyen könnyű gyakorlat és neked így sikerült . . . hányszor mondtam: mellékidő után mellékidő. Postposuit után nem állhat pareat. Non habeo, non est után mindig quod, hisz határozó mellékmondattal van dolgunk. Hálát adok valami miatt — tehát gratias ago quod . . . Verecundia nőnemű, tehát nem lehet sempiternus. Ilyent elhibázni! Még véletlenségből sem szabad. Gondold meg, a IV. osztályban vagyunk . . .

Azt hittem, hatottam rá és meg is simogattam szelíd, aranyzóke haját.

Nem tudom, de valamilyen hatást vártam.

Erre felemeli fejét, gyönyörű, zavartalanul tiszta

barna szemét rám emeli, arca szélesre nyúlik, egyik keze idegesen fogja a dolgozat fehér fedőlapját, a másik babrálja a kötött mellénye zsinórját, és kedvesen, csengő hangjával megszólal: Nem baj, Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, fő az örök üdvösség!

Osztályomban.

Látjátok gyerekek, ti csak ilyenek vagytok. Megint panaszt kellett hallanom rátok. Egyik tanár úr említi: rendetlenek vagytok, felületesen készültök, sügtok. Hát mondjátok, nekem mindig ilyet kell hallanom? Hát miért nem vagytok jók, szorgalmasak, kötelességtudók?

Egy kisfiam ott a második padban rám néz, látom, szólni akar, de mutogatni nem mer. Hát csak hallom ám: Igen kérem, mert csak azt mondják el, hogy rosszak vagyunk, hogy néha jók is, azt soha . . .

A negyven kis koponya mind bólint: a negyven kis száj mind suttog. Úgy van, úgy van!

Tízpercben.

(Két kis alsós.)

— Adjál.

— Nem adok.

— Miért?

— Mert nem azt mondtad: légy szíves.

Apró néppel beszélgetek.

— Mi leszél?

— Bencés tanár. És az első dolgom lesz elmenni a kultuszminiszterhez, hogy törölje el a rajzot.

— Nem szeretsz rajzolni?

— De szeretek, csak nem tudok.

— Próbáld sokat.

— Ugyis gyakorlom. Lerajzoltam egy Mária-képet s tessék elképzelni, az elemista öcsém azt írta alája:

— „Ez itt egy sündisznó.”

— Sündisznó?

— Igen, de tudom miért. Tetszik tudni, a di a . . . dicsfény a feje felett igen . . . igen . . . borzas volt.

Önkénytelenül mosolyogtam, látva a katedrámon ezt a cédulát:

Igazolvány.

Ezennel elismerem, hogy német óra alatt hangosan dörögtem.

Látta: Internátusi prefektus.

Az egyik középiskolában igazgatóváltás történt.

— Mi a neve? — hangzanak a kérdések — mi a másik neve?

— István.

— Ez rémes. Mindkét István-napja vakációra esik. Sem december 26-án, sem augusztus 20-án nincs szünet. Egy hang:

— Hát ilyen embert nem lenne szabad igazgatónak megtenni.

Ma az osztályom „panaszkodott” valakire. Alacsonyabb osztályú, mint ők.

— Mindenkiel kikezd.

— Kiteszi a lábát, hogy elessünk.

— Mindig lökdös.

— De hát mondjátok, ki az?

— Nem tetszik ismerni?

— Nem, még a nevét sem hallottam soha.

— Hát kérem, olyan szökés.

— Olyan kékes nyakkendője van!

— Azt hiszem kérem, Budapestről jött.

— Nem, nem ismerem.

Vége az egyik, mint abszolút döntő ismertetőjelet, elém vágja:

— Bizonyára tetszik ismerni, három aranyfoga van, ha nevet, rögtön látszik!

Csengettek. A nép bevonult a folyosóról az osztályterembe.

Nyílik az első osztály ajtaja. Sötétkék matróruhas közvitéz jő ki. Egyenest a vízcsap felé tart. Utána megyek, hátha valami baja van, segítségére leszek. Azt hittem, az orra vérzik.

— Mi bajod?

— Tessék ide nézni. — És rámutatott az orrára. Csupa jóillatú fehér „kulimással” van bevonva.

— Hogy történt és mi az?

— A szomszédom elővett a pad alatt egy caola dobozt és mondta: szagoljam meg. Megtettem, s közben jól beleütötte az orromat.

És szorgalmasan mosogatta orrocskáját a vízcsapnál. Telt az idő és vidáman élvezte a helyzetet.

Vége a húsvéti szünetnek. Újra itt vannak, újra látom mosolygó arcukat, fényes szemüket. (Talán a feltámadott Jézus fényétől ragyog.)

— Na? Hogy ízlett a vakáció?

— Köszönöm. Elég jól.

— Csak elég jól? Talán volt benne nem jó, rossz is?

— Igen. Rossz volt az, hogy kórházban is kellett lennem. Rosszabb volt, hogy nem volt jó idő. De legrosszabb volt, hogy rövid volt!

Egyszerű szívek meséi.

— Tanár Úr, nagy fiam el akar menni biciklivel a Balatonra. Én sem szeretem a tervet, de különösen az uram ellenzi. Ha előhossa a gyerek a témát, már kitör a vihar. Legyen szíves beszélje le, de a nélkül, hogy ő tudná, hogy én megkértem erre a Tanár Urat.

— Igen, így lesz.

Jön ám a nagy fiú és bejelenti szándékát.

— Mit tetszik szólni hozzá? Ugy-e jó lesz?

— Nem, fiam, nem lesz jó.

— Ugyan miért nem?

— Nézd, most nem fejtem előtted ki az okokat, csak ennyit mondok: propter certum quoniam.

— Jó, hát nem megyek.

(Láttam, ismételte magában latin mondatomat, miközben távozott.)

Pár nap múlva felmegy az egyik kollégámhoz és

megkérdezi tőle, mit jelent tulajdonképen: propter certum quoniam?

•

A Szentlélek-utcában leplezték le P. Fényi Gyula S. J. világhírű csillagász emléktábláját. Megjelölték a házat, ahol megpillantotta a napvilágot. Az intézet felsőosztályai, valamint a cserkészcsapat kivonult. Másnap kérdezték a fiaim, mit jelent az az S. J.

Az egyik mutogat, hogy ő tudja.

— Na, mondd meg.

— Az kérem azt jelenti: soproni jezsuita.

•

Diák:

— Mindig megkaptam a Nemzeti Újságot. Az elején az arcképeket mindig kivágtam belőle.

— S mit csinálsz velük?

— Elteszem. Van albumom és beleragasztom. Kicsit vesződséges, de megéri.

— Hány darab van már?

— Sok száz. Érdekes elnézni őket. Osztályozom és elgondolom az arca után; ez jó ember lehet, ez kevésbé, ez rémes lehet.

— Hát te is rémes ember vagy!

— Hát kérem, nekem ez a bogaram.

— Tessék elképzelni, ma mily kitüntetés ért?

— Na?

— Kezet fogott velem az alispán úr.

(Harmadikos gimnazista az illető.)

Osztályombeli:

— Tessék elmenni, Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, a Peterlini-fiúk templomi hangversenyére.

— Miért?

— Tavaly én is ott voltam. Széksort rendeztünk és ingyen jegyet kaptunk. Olyan jól lehet kérem ott aludni.

Az egyik internátus igazgatójának volt 25 éves papi jubileuma. Az internátus növendékei ott voltak 8 órai

miséjén, mindnyájan áldoztak, az első órára tehát nem jöttek.

A második órán kérdezem az egyiket az osztályban:

— Hát aztán szép volt az ezüstmise?

— Igen; sokan voltak, szépen énekeltek, szépen volt díszítve az oltár, mindnyájan áldoztunk . . . sok mindent elmond pár perc alatt.

— Jól van. (Látom, nem ül le.)

— Na, akarsz még valamit?

— Széles mosollyal felderül az arca:

— Aztán máma lesz jó ebéd!

— Igen, Tanár Úr, egy kis szívügyről van szó.

— Édesanyám ellenzi.

— Nekem tetszik. Hetenként szoktam vele találkozni. Elsétálgatunk a Lővérekben. Nyílt utakon, kedvesen csevegve közömbös dolgokról. Igazán olyan tiszta, fehér szeretettel tudok hozzá ragaszkodni! Hát bűn ez? . . .

— Szó sincs róla. De nézd fiam, a családi béke fontosabb a te kevésbbé fontos igényeidnél . . . És most szedtél be . . . És céltalan, meddő álmodozásnak tartom . . .

— De hát ki az?

— Az kérem, egy varrólány.

— Fiam, neked magasabb igényeid legyenek! Te más pályára készülsz, nem ezzel párhuzamosan: A jövő Magyarország diplomás tagja akarsz lenni! Az a varróbakfis majd megtalálja a maga foltját az iparososztályban!

— De holnap megbeszélt időben randevűm lesz.

— Intsd le levélben. (Megadtam a mintát.)

— Igen! Köszönöm. Majd beszámolok.

Latin óra végén feláll az egyik fiam és engedélyt kér arra, hogy megállapíthassa azt a tényt, hogy „sok ősz hajszála van a Főtisztelendő Osztályfőnök Úrnak”. S rögtön meg is nevezi, hogy hányat olvasott meg . . .

A III. osztályban kötelező a levélírás, rendes levélpapírra. Az utolsó magyar órák egyikét szánom erre.

— Gyerekek, a levélborítékra ráírjátok a címet.

Mindenki annak ír, akinek akar. Lehetőleg kedves barátjának.

Megadom egészen röviden a levél tárgyát is.

Csengetéskor beadják. Nézem a borítékokon a címe-
ket: Sárosi . . . Toldi . . . Titkos . . . Turai . . . Cseh . . .
Csupa ünnepelt futballszár.

Gyászénekekben eléggé szegény az Égi Lantunk. Most, hogy véget értek a diákmisékkal kapcsolatban a gyász-
misék, hallottam a következőt:

Minden gyászmisén énekelték: Oh, ne higgye senki
biztosan magát, Tudva nyomdokában járni a halált, Ez ha
kedve tartja, menten elszakítja élte fonálát . . .

Sokat hallották, énekelték és működni kezdett a
diákfantázia . . .

Némi profanizációval így énekelték: Ó, ne higgye
senki biztosan magát, tudva nyomdokában járni a tanárt,
Ez ha kedve tartja, nesze egy szekunda, te szegény diák . . .

— Ej de sokat izgultam ma. Gyakorlatirás volt.
Sajnos $\frac{2}{3}$ lett.

— Rosszul sikerültek általában?

— Igen. Csak egy részvénytársaságnak sikerült.
Ezeké $\frac{1}{2}$ lett.

— Mindegyiké?

— Természetes.

Harmadikos gimnazista oktatja az elsőst:

— Tudod, csak egyre vigyázz!

— ?

— Valamiképen be ne kerülj az énekkarba.

Fizikaóra előtt két diák:

— Jaj csak most ne feleljek!

— Mit igérsz?

— Mit? . . . Nem bánok veled többet durván.

Nem éppen ideális osztály-darabolás:

1. Nagyfejük.

2. Középosztály.

3. Prolik.

Év vége lévén, már senki sem tanul komolyan. Az egyik felsőosztály megalakítja a „Mindig Tanulók Társasága” klubot.

De a tagok kilépése folytán hamar feloszlik.

Te Deum előtti csendélet.

Kora reggel az iskola kapuja előtt. Megérkezik a nyomdából szállító kis kocsival az új Értesítő.

Néhány diák nem tud ellenállni az ingerlő kísértésnek, kiragad egy párat és mohón forgatja ott hátul, a jegyek körül . . .

De itt elől pulykavörös arccal, szétálló bajusszal, elszántan fut feléjük a pedellus, egyetlen, de hatásos fegyverével: a söprűvel.

Az egyik diákomat látogatom meg. Többen laknak együtt. Előkerül a sport. Mily fényesen tudja az eredményeket. A Perutz, a Kispest, Hungária, MÁV, Fradi . . . Honnét tudod? Ennyire pontosan s ily régi eredményeket?

— Ó kérem, jegyzi. Pontos naplót vezet az állásokról.

— Mutasd.

Előveszi. Turai, Sárosi, Toldi pontosan bejegyezve, hány gólt lőttek ebben az idényben. Hogy áll a DAC, az ETO, a KFC . . .

(A noteszt, mint drága kincset a szekrényben, ruhái közt őrzi.)

.

A városban időző színtársulat most adta elő nagy-sikerű, reklámozott darabját: Három ember a hóban.

Igen sok diákunk megnézte.

Önképzőköri gyűlésen vagyunk.

Következik a szabadelőadás. Kiszólítok három felsőst a katedrához, mint előadóasztalhoz. A témát most adom meg.

Ravatalon fekszik az angol király. Önök viszik a magyar diákok részvételtjes megnyilatkozását. Mit mondanának a Westminster ívei alatt a halott V. Györgynek? (Elismerem, nehéz téma.)

Egy percnyi gondolkodási időt adok.
A nagy csendben egy hang: Ime, három ember a hóban.

Egy másik: Nem! Három ember a szószban.

Jó pár centiméteres jelvény ragyog egyik diákom kabáthajtókáján.

Gondolkodom, mi lehet?

Egészen közel megyek hozzá, nézem, nem tudom.

Ilyent még nem láttam! Megkérdézem.

— Ez kérem, Miki-mausz jelvény.

Főiskolással beszélgetek, volt tanítványunk.

— Sok a tanulni való?

— Rengeteg, kérem.

— Érzik-e valamiben hiányát, hogy gimnáziumba jártak? És nem réalba?

— Igen. A rajzban. Tessék elképzelni, volt olyan gimnazista, aki a tuskihúzó belemártotta a tusba!

(Tudatlanság, ügyetlenség, véletlenség? . . .)

Beszélgetek a fiúról.

— Nagyon rossz az írása. Talán jó lenne vele foglalkozni naponként bizonyos időben, másoltatni ismerős szöveget.

— Igen, kérem, próbálkoztunk. De már első elemista korában azt mondta: — Ugyan mit sürgettek azzal az írással! Úgyis csak géppel kell írni ma már . . .

Apróság: alig látszik ki a földből.

— Mit csinálsz, ha haza mész?

— Előveszem a hegedűmet.

— Tudsz játszani?

— Nem. Csak egyet tudok.

— Mi az?

— „Tenyeremen hordom magát” . . .

Ilyeneké a mennyek országa.

Méltatlankodtak fiaim a XIII. Gergely-féle naptár ellen.

— Borzasztó, kérem: a főapát úr névnapja vasárnapra esik.

— Ez valami rémes . . .

— De gyerekek, lehet, hogy egy másik napon lesz ennek fejében szünet.

— Hurrá!

— Nagyszerű!

Egyik fiam rögtön ígér, de nagyot! — Ha szünet lesz, elmegyek kezét csókolni érte a főapát úrnak.

— Igazán?

— Igazán, kérem!

Február 1. Főapáti szünet.

— Na, elmegy?

— Aligha.

— Hát a kézcsókkal mi lesz?

— Végre kiegyeztünk, hogy a tavalyi értesítőben levő képen csókolja meg a főapát úr pásztorgyűrűjét. (Hiszem, hogy megtette.)

•

A tegnapelőtti exhortáción az alappal, a fundamentummal: az Egyházzal foglalkoztam. Kézzelfogható tényre építettem. Van egy kis asztaldíszem, apró csecsebecse, háncsokból készített cserkészfigura. Egy kis asztalmozdításra, ajtóbecsapásra, szellőrezdülésre felborul. Ráragasztottam bonbonos dobozom tetejére. Időálló, tartós ragasztékkal.

(Most itt van, bárki megnézheti.)

Tavaly egész évben az ideális ifjúról beszéltem. Hátha így vagyok ezzel is, mint a kis nippemmel. Gyerünk, adjunk neki alapot: az Egyházat! Ide akarom ráragasztani: ez lesz egész évi munkám tengelye.

Mindíg számonkérem az osztályomban az exhortációt. Mit jegyeztek meg? Mi lepte meg a gyereket? Hadd lássam. Van mutogatás. Én ezt, én azt . . . Egyik mondatom tegnap így szólt: „Sehol annyi vénség és ódonság,

annyi fiatalssággal telítve (mint t. i. az Egyházban).“ Az egyik értelmes gyerek mutogat. Na? . . . „Azt is tetszett mondani, hogy sehol sincs annyi vén ember, mint az Egyházban.“

*

Alig szeret valamit az osztályom annyira, mint a gyakorlatokat elhozni lakásomra. Valóságos verseny indul meg óra vége felé: Én, én, hadd vigyem én! Döntök végül, kik viszik. Figyelemmel, visszafojtott lélekzettel lesik: kik lesznek azok a szerencsések? . . .

Ezeknek aztán felragyog az arcuk, diadalittasan körülnéznek: hát íme, mi!

Ma is ilyen csata volt.

Az egyik fiú csendben figyel a vihart, végül feláll és hozzám intézve intő szavait, így szól:

— Legjobb lesz kérem, Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, ha mindenki maga viszi a sajátját.

Érdekes a diák.

Új tanár jött az osztályomba. Ideges. Minden ceruza leejtéskor úgy mondják: „sunyorgat“. Tehát gyakran ledobták. Majd bombákat is dobtak le. (Tolltartó, könyvtáska, füzetek.) Élvezték a helyzetet.

Most kell lecsapnunk!

Megparancsoltam: bárki leejt valamit, jelentkezni tartozik és egy pontot kap magaviseletből. Űt az intőhöz. Ez hatott. Ma egy diák nyakába kötött ceruzával jelent meg. Így biztos nem esik le, úgymond.

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, német órán a tanár úr elvett tőlem egy papírkát.

— Miért?

— Mert firkáltam rajta.

— És mit?

— Házakat.

— Házakat? Talán mérnök akarsz lenni?

— Nem kérem; állatorvos.

Az egyik fiú, látom, igen mutogat.

— Én azt hiszem kérem, Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, hogy ő házimester akar lenni.

(Csak úgy visszhangzott a terem. Egészséges, jóízű gyermekcacagástól.)

„Leitatja mindenki! becsukja s kiteszi a pad szélére. Az utolsó padban ülő összeszedi.”

Minden úgy történik, amint kiadtam az utasítást. Az első padban ülő erősen mutogat.

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, hadd vigyem el a gyakorlatokat.

(Már megint kezdődik.)

— Jó, csak vidd.

Hátul is mutogatnak.

— Hadd vigyük el kérem, mi.

— Igen, mindig ő viszi el ügyis.

— Mindig? . . . Alig hiszem.

Utánajárunk és kiderül, hogy tavaly vitte utoljára.

Karácsonyi vakáció elején a következő feladatot tűztem ki fiaim elé:

A stilisztikában tanultuk a szó és gondolatalakzatokat, szóképeket. A stilisztika keretén belül a szép stílusnak iskolapéldája a Toldi. Nézzétek, mennyi hasonlat, megszemélyesítés, jelző, metafora, körülírás, kérdés, megszólítás és ismétlés van benne. Magatok se hiszitek el! Valóságos kincsesbányája, tárháza, kimeríthetetlen forrása a szép, fordulatossá stílusnak. Aki jó jegyre számít magyarból, nézze át legalább néhány énekét Toldinak, ilyen szempontból vizsgálva.

Magam sem hittem, hogy ily forradalom lesz. Olyan erővel, kedvvel és lélekkel fogtak neki, hogy csodáltam! Papirok, füzetek, számolólapok tele a Toldiból vett hasonlatokkal, szállóigékkel, közmondással.

Végignézttem boldogan és büszkén. Nem kötelességből végezték, nem, önként, jószántukból, bár jutalom fejében.

— Hány szólamot találtál?

— 80 darabot; 109-et, — én 300-at!

— Én 58 megszemélyesítést.

— 110 hasonlatot, 70 megszólítást, 53 ismétlést!

— Én kérem, 794 jelzöt írtam ki.
Jól van, fiaim!

Az egyik szülővel beszéltem a minap. Hogy micsoda felfordulás volt itt a házban! Mindenki a Toldit olvasta! A feleségem magyarázta. A kislányaim is hozzászóltak. Ebéd közben állandó téma volt.

— Apa, ezt hogy érti?

— Majd megkérdezem Anyust.

— Még az Erzsikét is.

— A multkor nem tudtuk eldönteni: szólam vagy szólás-e a talált Toldi-idézet? . . .

— Tessék elképzelni, még a szakácsnét is behívtuk!

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr! Sziveskedjék ma kijönni a Lővérekbe. Új sit kaptam. Ott próbálok.

— Jó, 4 óraker találkoznak az Erzsébet-kertben.

Kiérve csakhamar másik két, majd harmadik fiam tűnik elő. Szánkóznak. Kitérő örömmel fogadnak.

— Tessék ráülni! Tessék felülni! . . .

— Először megnézem, mit tudtok. Látom ám, hogy nagyszerűen siklik.

A következő percben ráülök. Hurrá! . . . Elsőrangú volt. Mégegyszer, mégegyszer, kitérő!

— Hányra kell otthon lennetek?

— $\frac{1}{2}$ 6-ra.

— Na mégegyszer tessék lejönni. Csak még egyszer.

— Nem. Indulunk, 5 óra elmúlt.

— Na mégegyszer, igazán csak mégegyszer.

(Nekem gyanús volt.) Ráülök a ródli-ra.

Alighogy elhelyezkedem, a tetőn álló fiaim kórusban kérdezik, hogy ugye, holnap nem felelünk latinból? Ugye nem? . . . Ne tessék feleltetni.

— De mennyire, hogy felelünk. Az accusativusokat, meg a dativus finalist! — Alig indulunk a lejtőn lefelé, egy hang utánunk:

— Aztán tudod a kötelességedet!

Egy zökkenő, egy kitérés, kissé balra kanyarodunk, ha nem menthetetlenül a fának tartunk. Láttam: kikerül-

hetetlen a veszély. Pillanatok műve a többi: reccsenés, felborulás, rémes jaj . . .

Pár pillanat múlva mint a hóemberek ülünk. A kormányos és ródlitulajdonos hol a gyomrát, hol a tulajdonát vizsgálja és csendben sóhajtozik . . .

— Apukám ródlija. Már az erdélyi havasokat is megjárta. Szabályos építés. Vaspántozott, kormányval felszerelt és ime . . .

— Elkísérlek haza.

— Köszönöm.

Negyedóra múlva a jó meleg szobában együttfordítottuk, hogy Porsenna királyt igen meglepte Mucius Scaevola bátorsága . . .

Latin óra után félve és titkosan odacsúsztat az egyik diákom társának egy pirosan mosolygó zsemlyét.

Alighogy észrevettem ezt az aranyos rámába kívánczó képet. (Be is kellene üvegezni.)

Érdeklődöm.

Kiderül, hogy mindennap megismétlődik. Szereplők: az egyik jól öltözött, tehetségesmódú, úri fiú; a másik szegény, falusi zsellérgyermek.

(Távol ülnek egymástól.)

Krisztus is ilyesmit hirdetett a hegyibeszédben.

Latin óra az osztályomban.

— Szóval gyerekek, nagyon vigyázzatok: A függő kérdésben a hogy kötőszót elhagyhatjuk vagy kitehetjük, de a latinban nincsen kötőszó, csak kérdő szó. Értitek? Az állítmány mindig conjunctivusban áll . . . és . . .

Ebben a pillanatban leesik a könyv, utána a táska, tolltartó és a ceruzák . . .

Az egyik hangosan megjegyzi:

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, most bombázzák Aduát.

(Mosolyognom kellett.)

A római földműves nagy, vallásos kegyelete c. olvasmányt fordítjuk.

Kérdem a szavakat.

— Mit jelent a feleség?

Csend. A gyerek gondolkozik. Nem jut eszébe. Pedig a száján van, csaknem kimondja, hogy coniunx. De mégse. Végre megszólal: crux! Van hatalmas nevetés. A IV. osztályban ennek a véletlen elszólásnak rossz kétértelműségét elértik. Derült kacagás hullámszik végig, majd eldőlnek egyesek, percekig nem lehet rendet teremteni.

Az egyik csendben odaszól társának: Igen, crux viri.

Az osztályteremben van az olvasókör.

Az osztályomnak nem engedem a Sport ujságot olvasni. Akkor minden tízpercben olvasnak és készülésről, a következő óra anyagának átgondolásáról szó sem lehetne.

Bizonyos alkalmakkor pl. hétfőn, az addig összegyűlteket széttépem.

Mily kiabálás van fiaim között:

— Ne tessék! Ne tessék! Nekem, nekem! Kérem!

— Hisz már egy hetesek!

— Nem baj. Tessék nekem adni!

Széttépem. Négy darabra szabtam. Most újra felharsan:

— Tessék odaadni! Szépen kérem!

— A darabokat?

— Igen. Kérjük.

Odaadom. — Ez már rémes!

Az egyik önképzőköri ünnepélyen szavalta az egyik felsős Mécs László: Hiszek a vérszerződésben c. költeményét.

„Hiszek a vérszerződésben, mit kötött a Hét vezér . . .
hiszek a csókszerződésben, mit kötöttek az anyák,
hiszek a földszerződésben, mit ekével írt a nap . . .” stb.

Osztályomban ez volt a dolgozat címe: „A magyar hit. (Sajó S.: Hit c. versének tartalmi bővítése.)” Bővítettek ki gyerekek mindazzal, amit hallottatok a magyar hitről.

Az egyik fiam fülében motoszkált az önképzőköri költemény és így ír:

„Hiszek a vérszerződésben, mellyel őseink egy testté
[alakultak,
hiszek a csókszerződésben, melyet a magyar mamák
[osztogatnak.”

*

Bájos, ártatlanul naív, kedves jelenet volt.

Két apróság, hónuk alatt a könyv, megy a templom
előtt. Súgnak, egymásra mosolyognak, zavartalan szem-
fényükben a mennyország békéje mosolygott.

A templom kapuja elé érve az egyik így szól:

— Vessünk keresztet. Jó?

— De én nem tudok.

— Én tudok, majd elvégzem helyetted is.

Erre megfogta az egyik pirinkó kéz a másik kacsót,
s miután először magára vetett, kis barátját is megjelölte
(annak kezével) a szent kereszt jelével.

Igen örültem, hogy éppen láttam ezt a két üde pil-
lantását a bűnös emberiségnek.

(Ezeket is oda lehetett volna festeni a XXVI. Kato-
likus Nagygyűlés plakátjára. Amint gügyögő szájacskáju-
kat odaértetik Krisztfus drága, vérző sebéhez.)

Add ide gyenge, bátortalan kezedet.

Nézd az enyém erősebb, biztosabb. Felszentelt kéz.
A püspök kente meg szent olajjal, hogy áldozatot mutas-
sak be, oldjak és kössek. Hogy áldjak és gyógyítsak.
Utat mutassak és simogassak. Bízatsz bennem.

Veled leszek, melletted és éretted. Segítek imádkozni,
keresztet vetni, élni.

Mert a veled való foglalkozás nekem nem meg-
élhetést jelent, nem, hanem szívet, lelket betöltő gyönyör-
űséget, életszükségletet.

Ez pedig fokozást nem kívánó boldogság számomra.

Kongregációs színelőadás volt intézetünkben a múlt
napok egyikén. In Nomine Patris c. darab; hangulata
az első keresztény századból való. Mindvégig komoly,
átlengi a katakombák és a Colosseum levegője. Meg-
kérdem az egyik kisebb gyereket, hogy vajjon mi tet-
szett neki legjobban?

— Mi, kérem? Hát kérem, az a jelenet, mikor be-

jön a hóhér a börtönbe. Elkezd kiabálni, szörnyen hadonászni és olyan tréfásan nagyszerű az egész . . . — (És elkezd nevetni, szívből, jólesőn.)

Hiába. A gyerek mindenből a komikusát hámozza ki. Neki ez tetszik, ez a nagyszerű, ez az érdekes, amit megjegyezzen magának jó időre.

Ha valamelyik fiamnak instruktorkell, mindig azt szeretem, ha osztályomból kerül ki. Így egy család tagjai, tudják mit és hogyan követel a tanár úr, mi van pontosan leckére és az instruktorkellenőrző pártfogoltját, s beszámol a felelősöknek vagy éppen szüleinek.

Mindig azt mondom nekik: ha a védetted felel, mindig úgy kell drukkolnod, mintha magad felelnél. Felelős vagy érte.

Most az egyik gyarló fiúval nem megyek semmire. Pedig jeles tanuló támogatót adtam melléje. Hiába. Meghagytam az instruktornak, hogy írja meg levélben a fiú szüleinek az állapotokat.

Ime a levél néhány részlete:

„Főtisztelendő Osztályfőnök Úr megbízásából értesítem, hogy fia nem sok reménnyel kecsegtet a közeledő félévre nézve. December 1. óta én vagyok az instruktora. Amit tudtam, megtettem, kötelességemet elvégeztem, de eredményt nem fogok vele elérni. Mindennap délután 5 órakor szoktam hozzá elmenni. Nem volt olyan nap, hogy rendesen tudta volna a leckéjét. Tehetsége nincs sok, de szorgalommal mindent le lehet győzni. A fiú nagyon lusta. Ha szólok neki valamit, nevet . . . Egy olyan fiú, akinek semmi tehetsége sincsen, meg lehet érteni, hogy nem tud. Aki pedig Istentől kapott valami tehetséget, kötelessége felhasználni. Leveletem befejezve maradok a bácsinak tisztelője . . .”

Tengerszemek tiszta tükre.

Ismerem jól. Felsőosztályos, pár év múlva probléma lesz neki is a pályaválasztás. Átlagtehetségű, de szorgalmas, törekvő gyerek.

Szemben ül velem. Szombat délután van.

— Ha tudná, Tanár Úr, küzdelmes életemet. A családkunk keserves történetét . . .

Apámat elnyelte a háború.

Anyám itt maradt négy gyermekével.

Most mosással keresi kenyerét. De csak lenne elég munka! Elégséges tanuló létemre tavaly hármát instruáltam . . . (Sokszor éjjel egy órákor feküdtem le.) De kellett a pénz haza . . . Most úgy érzem, tüdőcsúcs-hurutot cipelek magamban. Fejlődik . . .

(Most már értem, sokat értek. Tavaly előtt dolgozat-cím volt: Beszéd a hősök kövénél. Kikelt azért, hogy adjuk inkább a pénzt az árváknak és özvegyeknek! Megbélyegeztem érte. Más alkalommal szabad téma volt és a dolgozata címe: Boldogtalanok karácsonya.)

S mikor letérdelt eléem győnni, úgy éreztem, egy fejjel magasabb, mint mikor áll.

„Hasonlóvá lett a mennyek országa azon emberhez, ki jó magot vetett földjébe, mikor pedig az emberek aludtak, jött az ő ellensége és vadócot hintett a búza közé . . .” (Szent Máté 13, 24—36.)

A mai vasárnapra rendelt szent Evangélium szavai . . .

Az ifjú lélek egyensúlya, fejlődése és boldogsága attól függ, hogyan tud megküzdeni az ellenhatásokkal. A lelkiatya a jó magot vető ember; szombaton délután, vasárnap reggel kincses kézzel, garmadával szórja a jó magot, hallatja a tiszta élet férfiszavát.

Fiam! Neked tiszta búzának kell lenned és nem ocsúnak! Az Isten kényes, roppant kényes ízlésű! Ha valaki Istennek adhatna tízet és csak ötöt ad, még a felét se adta oda! Termésem zsengejét, javaim legjavát, tetteim értékét, gondolataim elitjét, lelkem leglelkét adom az Úrnak!

Ezeket suttoztam lélektényezés közben . . .

Hát nem ez a hivatásom? . . . Ifjú lelkek kertészének? . . . Aki vadócba (a bűnbe, a gonoszba, a rosszba) rózsát, szépet nevelek, jót ojtok, hogy szebb legyen a föld!

Ha úgy szombaton délután és vasárnap reggel jönnek a lelkem fiai, oly sokszor eszembe jutnak Szent Bernát szavai:

„Ha a kereszt alatt az Úr vérének néhány csillogó csöppjét összeszedtem volna és drága edényben őrizgetném, vajjon nagyobb lenne-e a felelősségem, mint amilyen most, amikor az ezen véren megváltott lelkeket bízta az örök Bölcsesség gondjaimra.”

„Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkének pedig kárát vallja? . . .”

Uram, Te vagy a kezdet és a vég, a kiindulópont és a zárókő. Gondolhatnék-e véges emberi elmémmel Rólad többet és nagyobbat? Nagy tanításodnál, bölcs célkitűzésednél és isteni elgondolásodnál felségesebbet?

Mindennek tengelye és középpontja: a lélek!

Minden katedrának nagy Ura!

Mit használ, ha a rámbízottak kitűnő dolgozatokat írnak (helyes), jó bizonyítványt nyernek (szép), ügyesen szavalnak (kell), de a lélek, a lélek elvész? . . .

Szent Benedek ruhájában, Krisztus stólájával, imponáló erővel vetem rá magamat szemedben az egyetlen nagy értékre: a lélekre!

*

Itt él a városban. A múlt évek egyikében érettségizett nálunk, mindig jeles tanulónk volt. Állása vagy elfoglaltsága nincs, hát csak éldegél rokonainál. Instruál.

Egyik napon láttam. Sietve köszönt és távozott. Pedig valamikor igen közel álltunk egymáshoz.

Tegnap egyik barátja volt nálam.

Érdeklődtem tőle az én elveszettnek hitt fiam felől.

— Kérem, a jó Isten tudja, mi van vele. Mondtam neki, hogy a Tanár Úr mennyire várja őt! Nem akar-e, nem merészel-e, szégyenkezik-e? Nem tudom. Pedig azt mondja, hogy sokszor már úgy elhatározta: na, most megyek. Az utolsó pillanatban megtorpan: nem. Pedig hidd el, — így szólt hozzám — minden este imádkozom a Tanár Úrért.

(Igen jól esett. Köszönöm, fiam. Én is imádkozom, hogy mielőbb gyere. Kitért karral várlak!)

— De fiam, hogyan juthattál idáig?

— Tanár Úr, ez lassan ment, szinte észrevétlenül, lépésről lépésre. Bajom volt, hogy senki nem figyelmeztetett. Gyóntam, szentségekhez járultam és mégis . . . Most tudom, elgondolom, mit jelent: bencés lelkiatya!

— Fiam, jobb későn, mint soha!

*

Egy kis diák véletlenül megvágta az ujját tízpercben. Míg a cserkészotthonig ment a mentőhöz, piros vérnyom jelezte az utat. Fájdalmas látvány!

Piros, meleg és embervér . . .

(A léleknek is van vére. És ha az folyik? . . .

Akkor vagyok igazán elememben!)

Mennyire a lélek mélyéről és mily őszintén tör fel ez a sóhaj: Ha lelkiatyám ott lett volna velem a vakációban, nem lett volna bajom . . .

Istenem! Küszködő, aranyos lelkű diákhőseim, elmennék értetek a világ végére is, ha lelketek üdvéről van szó!

„Mikes” volt ismétlésre.

Felhívom a diákat. Tessék kérem, beszélni és értékelje leveleinek irodalmi jelentőségét . . . Jó tanuló, jeles érdemjegyet akarok neki adni év végén is. Igen akadozva, nehézkesen és darabosan felel. A végén megjegyzem, hogy nagyon borúsan és komoran vázolta a humoros, játszi Mikes kedves írói egyéniségét.

Miért? . . .

(Választ nem ad.)

Helyére megy és a háta megett ülő internátusi fiúnak (ahol ő is van) súg valamit.

— Mi az kérem?

— A pajtásomnak súgtam valamit.

— Na, mondja meg nekünk is.

— Az osztály előtt nem mondom meg, Tanár Úr. Óráról kijövet hozzám csatlakozik.

— Ne tessék, Tanár Úr, csodálkozni, „borús és komor” előadásomon, ma reggel csaknem meghaltam.

— ?

— Az internátusban az egyik bennlakó mutatott egy pisztolyt. Mutatja, hogy régi, már kopott — de beleteszi a golyót is. Szívem felé fordítja és elsüti . . . Tessék elképzelni, kevés hiba, hogy nem lett nyomban végem. Alig volt valami köz köztem és az elröppenő halálos golyó között. Ilyen hangulatban nemigen tudok felelni.

(Kifelé erősen csodálkoztam, befelé pedig ilyeneket gondoltam: Drága jó fiam! Vasárnapról-vasárnapra látom a lelkedet . . . Most tegnapelőtt is fényesítettem. Igaz, a subitanea et improvisa morte . . . de: qui Mariam absolvisti et latronem exaudisti . . . lám halálveszélyből jöttél, magyarból nem kapsz egyest, de mily mérhetetlenül értékes valami a heti gyónás!)

MÁJUSI SZINCSPORT AZ ERDŐ SZÉLÉN

*Ha a gyermek szívének száz kapuja volna, mint Theba városának, engedjétek be az örömet mind a száz kapun.
(Demokritos.)*

Jólelkű, vidám kedélyű, négytagú diáktársaság állít be hozzám délután hat órákor. (Osztályombeliek.)

Körülállják virágos íróasztalomat. Középen magaslik a kereszt. Mellette ez a négy pirosarcú, eleven, egészséges diákfej.

— Eljöttünk.

— És most nem fogunk elmenni 8 óráig!

Egyik tanítványom névnapja volt. Félve, bátortalanul meghívott.

— Tessék eljönni . . .

— Kik lesznek ott?

— Még hat osztálytársam.

— Jó, gyertek értem, együttmegyünk.

Terített fehér uzsonnaasztal: habos kávéval, cukros kiflivel, lepények és sütemények terhével.

Uzsonna után nagy hadijáték, legalább 60 ólomkatonával. Három csoportba oszlunk, kipirult arccal rendezkednek, fedezék . . . csatársor . . . muníció. Közéjük állok s hamarosan fővezér leszek . . .

Osztom a parancsokat, mindent kézben tartok, igazsággal dirigálok . . . s valahol messze, messze látom nemrég letűnt, katonásdis, drága ifjúságom!

„Testvér, nem baj, hogy kis dolgok!

Csak légy tőlük gyermek, boldog!”

(Mécs: Porszem a napsugárban.)

Hétfő reggel.

A Felsődunántúli Hétfői Újság és a Zöld Újság napja.

Csak a sporthírek érdeklik az ifjúságot.

Sétálgatok a gimnázium előtt.

— Hallottad? Franciaország : Magyarország 2 : 0.

— Félidő: 1 : 0. Látod, azért Szalai mégis csak tud!

— De a franciáknál elég lesujtó, hogy a legjobb emberük a jugoszláv Beck volt.

— Igen, de Szűcs megsérült és helyette Turai állt be.

Hangos az utca: Pálinkás, Lázár, Korányi, Vince, Sárosi, Cseh, Titkos neveitől . . .

Osztályomban magyar óra.

Határozó mellékmondatok. Ismétlés.

Mondj egy okhatározó mellékmondatot.

— A bíró nem engedélyezte a Vince—Balog cserét, mert elkéstünk vele.

(Lásd Nemzeti Sport, 1935 máj. 20.)

Éppen harminc nappal előbb kitűztem a magyar dolgozat tárgyát egyik felsőosztályban.

És most hallom, hogy az egyik jó dolgozatíró, a 30. napon reggel 5 órakor kelt fel, (internátusban, ami elég veszedelmes dolog!) hogy dolgozatát befejezhesse.

Valljuk be, néha ezek sikerülnek legjobban.

VIII. o-ban Petőfi.

Említem gondolkodásának sok tekintetben egyenetlenségét, az ifjúkor szertelen csapongását, érzelmeinek nyersségét. Ilyen verse pl. Akasszátok fel a királyokat.

Felolvasom.

Nagy, feltűnő csendben hallgatják.

Mikor végeztem, egy hang: Esztelen gyűlölet!
Erre egy másik: Csak az igazságot mondta ki!
Harmadik: Ugyan!
Negyedik: Minden szava igaz!
Látom, készül fellobbanni a legitimista szócsata. Hamar véget vetek és máris olvasom, hogy
„A küszöbön guggol Sári néni,
Guggol s nem áll, nem akar már nőni.”

Nehéz, fojtó levegő. Köddel, párával telített. Ólom-szürke felhőket kerget a pajkos szél a szintelen égbolton. Hidege átfúj ablaküvegen, ajtóhasadékon és barátság-talansága megborzone a hátacon.

Híre-hamva sincs a jókedvű napnak, délelőtt is vaksi módra tapogatunk. Hideg, sötét és nyomasztó légkör terpeszkedik, hogy az ember szíve is beleborzad.

Az osztályomban ég a villany. (Pedig tízre jár az idő.) Levertség, fáradt unalom és ólmos lehangoltság ül ki az arcokon. A szemekben csak a lámpa fénye szór fényt. Nehezen kapcsolnak, lomhán felelnek, mozognak, nyugtalanul figyelnek, nem mutogatnak, nem derülnek.

Megtompult a szellem.

Nyugodtan, fölénnyel bánok velük és kivárom a nehéz órák elmúlását.

•

Diákjaim.

Az életbe készülnek kilépni.

Szeretek velük elbeszélgetni éppen erről a nagybetűs Életről.

— Hova készülsz?

— A városházára.

— Bejutsz, reméled?

— Ó igen. A papámnak megígérték.

(Felcsillanik a szeme és bizóan rám tekint:

— Nem hiszed? Ó igen!)

— Na merre mész majd?

— A vasútra készülök.

— Sikerülni fog?

— A kereskedelmi minisztériumban van édesapámnak egy rokona.

— Biztosra veszem.

— (Hát lehet itt kétség?)

— És te?

— Állami szolgálatba szeretnék lépni.

— És ígéret jött valahonnét?

— Ó igen. A bérmaapám soffőr fenn a Várban, ő azt mondta, biztosan sikerülni fog az ügy.

(Ez aztán már egész bizonyos.)

Igazatok van. „Minden kezdés, minden küzdés, ha sikerül, ha nem, többet ér, mint a néma és fáradt kétségbeesés . . . A sikerhez csakis meghiúsult küzdelmek árán vezet az út . . . Aki ma nem roskad össze, aki ma élni tud, az mind értékes ember, az mind megérdemli az élet-től a hősiesség vaskeresztjét.”

(Perlaki L.: A ma életművészete.)

Eötvös Karthausiját tárgyaltuk. Elmondom a mese-szövéseinek hiányait, a jellemzés fogyatékoságát, rámutatok az eszmei gondolatok mérhetetlen gazdagságára.

Kiadok több példányt, hogy kötelező házi olvasmányként olvassák.

Hogy megkedveltessem velük, olvasok előttük szép részleteket. Mindent, amit a könyv állít, példákkal igazolom. Egypár nap múlva kérdelem az egyik fiútól:

— Na, megkezdte már az olvasást? Ugye szép?

— Megkezdtem, igen. De szép-e? . . . Szép, mert rájöttem nagyszerű olvasási módjára.

— Mi az?

— Kérem, minden oldalról két sort olvasok el. Teljesen elég. Úgyis mind hasonló, majdnem egyforma. De kérem, ki olvas ma Karthausit? Nem gondolja a Tanár Úr, hogy ma sokkal vidámabb dolgok kellenek az embereknek?

NAGY KALAPPAL, HOSSZÚ BOTTAL

*Szeressük, amit az ifjúság szeret,
hogy így az ifjak is megszeressék,
amit mi szeretünk.*

(Szent Don Bosco J.)

Fény- és árnyoldal egy mozgalom életében általános vélemény szerint, majdnem minden esetben a vezetőtől függ. Aláírom a nagy kongreganista vezetőnek és ugyanolyan nagy (ha nem nagyobb) cserkészpapnak sorait: „Nincs jó csapat és gyenge csapat . . . Van jó vezető, aki tud elsőrendű csapatot kidolgozni akármilyen nyersanyagból. És van gyenge vezető, aki minden elitcsapatot lekoptatna egy esztendő alatt. Nézd meg a csapatot és megírhatsz a vezető találó kritikáját.” (Kosztersztz.)

Ne felejtjük el, hogy a cserkészlet igazi gyökerei lenyúlnak a kongregáció bensőséges lelki életébe, honnét az egész mozgalom végeredményben kicsírázott. A kongregáció ezzel a hajtásával alkalmazkodott az időhöz, a kor követelményekhez és formákhoz. Nézzük csak az egész kérdést az ifjúság előkelő katolikus sajtóorgánumának, a Zászlónknak tükrében. A Zászlónk legelső lapjára, ifjú homlokára Ottokár püspök írja az ihlet tüzeiben fogant igéket:

„Magyar Ifjúság! Egy szavam van hozzád; szent, mint az Evangélium és elevenítő, mint az örök remény. Neked élned, virágoznod, boldogulnod kell!” S a lap megindulása első pillanatától fogva a kongregációt karolja fel. Egész hasábokat, sőt oldalakat nyújt számára, részletes beszámolókat ad, fényképeket hoz, terjedelmes nekrológokat ír, minden megmozdulásánál ott van, bátorít, buzdít és tüzel. Erős katolikus szellemben azonos nagy családnak gondolja olvasótáborát és a Szűzanya zászlaja alá sereglett ifjakat.

És . . . fordul az idő, pár év múltán így ír: „Célunk *visszahódítani* a fejlődő testi szervezet számára az áldott napsugarat, a tiszta levegőt, az erdők illatát, a vizek frissítő erejét és visszahódítani az ifjú lélek számára a természet isteni indításait.”

Kibontja a lilimos zászlót, felfedezi a természetet, kidobja eszméit, tömegesen kapja az ifjúság üdvözlő és hálálkodó leveleit és bemutatja a társadalomnak az egészséges újszülöttet: a magyar cserkészszemélyt. Nem kisebb ember kereszteli meg, mint a magyar ifjúság főpapja: Prohászka Ottokár. A csecsemő párnájára e sorokat írja: „A cserkészlet neve a cser-re emlékeztet, s a cserkészlet, mint irányzat, a levágott magyarság erejének fakadása és új tavasza akar lenni. Ah, legyen az, legyen friss, lombos, érces és zománcos! . . . Legyen reményeink koszorúja!” (A soproni bencés-gimnázium cserkészotthonában írt sorai.)

A magyar ifjúság elit lelkiületű szócsövének lelkesedése határtalan! Szűz levegőre, napsugárra szomjas lelke 1909-ben ösztönszerűen kiviszi a nagy vági tutaj-útra 16-od magával, 1913-ban szintén bejárta a vidéket Árvától—Komáromig, már 104 emberével, de a cél, a lélek rúgója az előbbi „ösztön” céltudatos kultusza. Mily meghatóan kutatja a *lelket*, mennyire bányássza az ifjú erejének kincseit, hogy áthatja a nagyszerűbb, emberebb életeszmény. A kongregáció talaján kinevelt katolikus papok fújják a harsonát, melegszívű jóságos szemű emberek állnak köréje, a szellem diktálja a tempót s a mozgalom felett az Isten lelke rezeg.

Lehetetlen meghatódás és a lélek lüktető ereje nél-

kül olvasni e sorokat: „Vége a vacsorának: a parancsnok előveszi Prohászka Ottokár könyvét vagy a Sík—Schütz-féle jellemképző imakönyvet és olvas belőle egy fejezetet. Megkapó látvány e rejtelmes kép: az ebédlő asztalán acetilénlámpa ég, amelynek lobogó fényét körülöleli a sötét, a fiúk levett kalappal hallgatnak s mindegyik vissza-idézi lelkébe a nap eseményeit, hogy a fölolvast követő jellemnevelő megbeszéléshez hozzászólhasson. Kicserélik impresszióikat, fől színre hozzák a közös hibákat és a cserkészere nyek szempontjából leszűrik a napi eredményt.”

Mily szédületes út innét 1934 augusztus 7-ig. A gödöllői arénán Magyarország bíboros-főpapja misézik Krisztus 30.000 főnyi csapatának.

Diadalmas, hurrás előretörés. A törzs csak örülhetett életerős friss hajtásának.

A cserkészlet kint a fiukkal együtt ássa az árkot a tábor centrumának: a keresztnek és a fiúkkal együtt rakja alá a díszítést: „Ave crux”. Vele együtt kapcsolta az oltárt, munka közben megragadja a lepkét és róla mintázza le az Isten nagy és szép gondolatait és magyarázza lélekkel, szívvel és az eleven élmény erejével, hogy nézd csak, hogy kiérzik és teljesül az Isten szép gondolata a vadrózsán, a rózsatőn, az illatos hársfán s a művészi bravúrral kialakított kagylón?! Miért maradnál te el? Kiadja a jelszót: egy nap se múljk el jótett nélkül!

A fényesen fejlődő és az egyre jobban izmosodó mozgalom életerejét hamarosan kemény és férfias tettek állították mérlegre. A nagy világháború itthonmaradt kis katonái lettek a cserkészek. Ellátják a Vöröskereszt pályaudvari szolgálatát, hadikórházakat rendeznek be, tudakozó irodákat vezetnek és boldogan jelentik a Zászlónknak: mintegy 600 cserkész dolgozik éjjel-nappal vállvetett erővel a főváros különböző pontjain. A megriadt társadalom minden pontján ott áll a cserkészlet duzzadó keretein belül kinevelt, szociális érzékkel, táborokban megedzett testtel és ami a fő, kipróbált ügyességgel ez az „örségen álló kis magyar”, akinek a legnagyobb erőt hite, vallása adja!

Szóval a művelt emberiség időjelző órája egy saját-

ságos idő felé mutatott, hol ez volt felírva: Éljen a cserkészeti!

A cserkészeti legnagyobb erejét a világegésben, a lövészárkokban, a vörös romok eltakarításának munkájában éppúgy, mint napjainkban, gyakorlati tettekben megnyilvánuló mélységes hite adja!

Vasárnaponként diákmise keretében az őrsök felváltva járulnak az Eucharisziához, így a nyolc tagból álló őrsi család és rajta keresztül a 60 tagú csapat éli és élvezi a tiszta fiús, liliomos élet szépségeit. És mind-ezt nem tömeghatásban és mozgalomban!

Hány középiskolában szórakoztatja az ifjúságot az ének- és zenekar egy-egy tízpercben — ez is a cserkész-életből ered!

Az, hogy az iskolák termeit, az ablakokat, a folyosókat virággal díszítik — a virágos cserkészéletből származik!

Hogy az iskolát otthonná „akarják tenni”, kár tiltakozni ellene, a cserkészeti hatása, mely meleggé teszi az őrsi sarkot. A cserkészeti odaáll a fiú mellé, vele együtt-dolgozik, lefoglalja tevékenységét, rendezi hajlamait és barátja, helyesen atyai jóbarátja lesz. Elgondolásmat teljesen igazolja az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny 1934. évi februári száma.

Az iskola eddig inkább csak a „tanulóval” foglalkozott; a cserkészeti irányította a pedagógusok figyelmét a „fiúra”. Ahogy egy-egy osztálynak van családiassá finomult hangulata, megvalósultak az osztálytársak teadélutánjai: a cserkészeti hozomány.

Kirándulások keretében összeforr az osztály, növekedik az együvértartozás bajtársias érzülete: a cserkészeti érdeme.

Szeresd a szegényt, támogasd a szűkölködőket és a rászorulókat — emberbaráti szeretet értelmét az a kis cserkészlovag valósítja meg legszebben, aki nap-nap után bejegyzí jótettnaplójába: megint megosztottam tizóraitam szegény osztálytársammal; „ezt a derűt, ezt a meleget és hangulatot is a cserkész lopta be az iskola területére. Innen van az iskola új színe, új tónusa”.

A kirándulások, ünnepi kivonulások, cserkészelőadá-

sok és tábori beszámolók, a cserkész-hirdetőtábla állandó eleven munkát hirdető kiírásai, valamint több tanár reverendáján ragyogó cserkészjelvény — folytonosan a cserkészlet felé mutat.

Karácsony, majd farsang az otthonban, parancsnoki névnap és Mikulás az otthonban, soros áldozó a Galamb, majd a Vércse, otthont tisztít a Zerge, törölget a Turul, Mókus, parancsnok uraknak ministrál a Pacsirta, Szarvas stb.

A cserkészlet nevelve játszik és játszva nevel.

Boldog örömmel olvastam ép a Katolikus Nevelés (1933) novemberi számában, hogy a már meglevő leánymozgalmakat is a cserkészethez hasonló irányba kellene terelni. Érthető. Plaudite!

*

Érettségizett cserkészeimtől fényképet és pár sort szoktam kérni, amelyet berámázva kifüggesztek az Otthonban. Az egyik ezt írja: „Hiszek az örök jó és szép diadalában, s mivel a cserkészletben minden jó és szép, hiszek a cserkészlet diadalában!”

Én is!

*

Nyílttekintetű, hirtelenszöke fiú. Ott ül az utolsó padban; piros az arca, germánkék a szeme. Közepes tehetségű, kitartó szorgalmú, szolgálatrakész tanuló. Tőri, sokszor tördeli szép magyar nyelvünket. Az apja gyári munkás, négyen vannak testvérek. A népkonyhán eszik, tandíját az intézet és a papja fedezi, vacska a Szent Mihály-temető őrenél van.

— Cserkész akarok lenni. Szeretnék igen . . .

— Lehetetlen. Nem győzöd anyagiakkal. Ruha, tagdíj, tábor, felszerelés . . .

— Hadd legyenek. Szeretnék igen . . .

Ott ül az őrsi gyűléseken, fizeti a tagdíjat, teljes a felszerelése, résztvesz a táborban.

Nem koldul, nem könyörög alamizsnáért. Honnét? . . . Mindennap korán reggel ott van a Szentlélek-templom sekrestyéjében. Kinek ministrálhat? Osszerakja a fényes hatosokat. (Sokat össze kell raknod, szegény!) Pár kilo-

méternyire lakik városunktól. Tegnap haza akart menni. Nem szívesen, de megengedtem. És tegnap este 8 órakor meghalt az édesanyja.

„Életedben igen sok szörnyű nap vár rád. Valamennyi között a legszörnyűbb az lesz, amelyen elveszíted az édesanyádat.” (Edmondo De Amicis: Szív. 28. l.)

Temetésen voltam. Édesanyát temettek. A koporsó előtt ment az osztályom, a koporsó mellett kétoldalt a cserkészcsapatunk képviselője.

De szomorú kép! Édesanyát kivinni a néma temetőbe.

Nem jön többet hozzám (félve kopogtatva) a fogadóórám a tanári terembe. „Hogy tanul a fiam? Milyen a magaviselete? Lehet benne bízni? Titkon őrzött álmom: pap lesz . . .”

De szomorú kép! Édesanyát elhantolni, aki hármás örömet adott nekem: lelki fiat, cserkészt és tanítványt.

R. I. P.

„Ha a világ hozzánk végig hűtlen lenne,
A sírban is, ott is, áld anyánk szelleme.”

(Sántha: Anyám emléke.)

Egypár évvel ezelőtt érettségizett cserkészem. Szemináriumban volt. Karácsonykor és húsvétkor fel szokott keresni olyan általános hangú levelekkel. (Kijelentem: ez is jól esett.)

Ma reggel kopog s belép a szobámba: civilben.

Alig tudok hová lenni a csodálkozástól.

— Hát te? . . . Tévedek talán? . . . Mikor jöttél?

— Az este kérem. A templom után első utam idehoz . . .

— Elhibázott élet, parancsnok úr . . . Ha én diákoromban megismertem volna egy embert . . . Tessék elhinni, a szeretet melege hiányzott, a krisztusi szeretet melege.

Legyen a parancsnok úr a lelkiatyám. Hadd jöjjen fel néha.

(És elém terít egy életet, melyet a szentség fátyola főd.)

Avatás volt az otthonban.

Pöttön emberek, maroknyi lurkók ígérk, hogy megteszik, ami tőlük telik, Istenért, hazáért és embertársukért . . .

Csak a lélek, a lélek ne hiányozzék a mozgalomból, és meglesz ígéret, fogadalom, eskü!

Cserkészlélek: a nagy célok felé törtetés, a cserkésztestvérekhez való ragaszkodás, a külső feszesség és belső fegyelem drill nélkül!

Egyébként?

Kabáthajtókán felejtett liliom, amely már nem a tiszta, derűs fiúléleknek a ragyogását allegorizálja, hanem állandóan gúnyol, parodizál egy elsőrangú eszmét és gondolatot!

De én

„Hiszek!

A kevesek egymásbatett kezében.”

(Sik S.: Megyeri hitvallás.)

Egy nap a cserkésztabláról:

„Galamb 10 órakor az Otthonba. Szarvas 6 órakor gyűlés! Vércse 1 órakor hozzám!

Este 7 órakor szindarabpróba. (I. felv. 1., 2., 3., 4. jelenete, III. felv. 1. jel. és a IV. felv.)

A főtitkárság értesíti a parancsnokságot, hogy a kiküldött két céllövő cserkész közül az egyik „mesterlövész” cím viselésére jogosult (241 egységgel), a másik „lövész” (183).”

„Soros áldozó: Mókus.

Parancsnok uraknak ministrál: Zerge.”

Ahol ily eleven, lüktető élet van, azt hiszem nem szükséges injekció, hogy az intézményt életben tartsuk.

A Magyar Cserkész fényképpályázatára kb. 40 képkel indultunk.

Az első helyezést nyertük.

A nyertes kép tárgya: a táborban miséző parancsnok.

Lelkem mélyéig boldog vagyok, szívből örülök a találó és kifejező helyzetnek!

Egyik cserkészem igen ügyesen forgatta a tollat. Többször nyert már ifjúsági pályázaton. Jó stílusa feltétlenül az elsők közé juttatja mindig.

A cserkészlet értékeiről is színesen ír.

Az egyik örsi tag olvasva a szalon sarkában a cikket, így szól:

— Nézd apukám, mennyire magasztalja ő a cserkészetet, hogy itt kapott lendületes munkakedvet, életgazdagodást és szép lelkiületet, itt nyerte a dolgozni tudó kart, a fürge lábat, a vizsla szemet, itt lett nótás a szíve és kincses a lelke, és képzeld el, nem képes meginni egy rumos teát!

Tombolát rendezünk. A gimnázium cserkészcsapata, mint nagy néptombola-rendező és szervező. Ez sem fordult még elő a 15 éves cserkészcsapatunk életében. Két-ségkívül nagy elmességet, ügyességet kíván és feltétlenül életrevalóságot bizonyít.

A jegyeket elsősorban fiaink árulják.

Megállítják az utcán a járókelőket és szeretettel, kedves közvetlenséggel, de némi szelíd erőltetéssel ajánlják a szerencsés számokat.

Az egyik ügyes, szemfüles kis cserkészünk megállít, tudtán kívül, egy luteránus teológus növendékét.

Ez a nélkül, hogy venne tőle jegyet, teológiai csatába bocsátkozik vele.

— Mit vélték ti a pápáról? Elhiszitek, hogy ember csalhatatlan legyen? . . . Elhiszed a hét szentséget? . . . a dogmák észköto akadékat? . . . Mária szeplötelenységét?

Uram, én nem hiszem el a maga jóhizseműségét, de elhiszem rettenetes tapintatlanságát és szörnyű tudatlanságát.

Egy kis osztálybelimet hirtelen meg kellett operálni. Még délelőtt iskolában volt és már délután 5 órakor műtőasztalon feküdt. Vakbél.

Meglátogattam egy másik fiammal. Sok mindenről lehet ilyenkor beszélgetni, a szívek, a diákszívek igen

közlékenyek. (A fekvő is, az egészséges is: cserkészem.)

Ime:

Ép ma mondta, kérem, az egyik felsős ezt a kis esetet. Tízpercben beszélgettem vele. Mikor még ők alsók voltak, valósággal gyűlölték a cserkészeket. Minden ami a cserkészzel összefüggött, szemükben durva szálka volt. Az egyik alkalommal cserkészjelvényt találtak. Nyilván nem tudták kié, valaki elveszítette. Erre letették a földre és az egész osztálynak végig kellett rajta mennie. Az aranyozott, stilizált, háromágú lilimon . . . De azt is mondta, kérem, hogy azóta megváltozott a helyzet.

Miért? . . . (Az a kis aranyoslelkű fiam ott a kórházban ezt is megmondta.)

Nyári oberammergaui utamról számoltam be a Katolikus Körben. A szavalót és előadót is én tanítottam be. A verset Mécs írta — Címe: A tenger fekete és mély marad. Az előadó tárgya Prohászka: Elmélkedés a keresztfá alatt.

Egy dolog érdekli itt a diákelet megfigyelőjét.

A szavaló és előadó cserkészruhában volt.

Elsőrangú szerepe van ilyen helyen az egyenruhának, főként az élénk színeivel játszó cserkész-uniformisnak. Első szám ének; a színpadon van tehát kb. 100 énekes. A háttér úgyis sötét; fekete, kék, csikos ruhák koszorúzzák. A sokszínű nyakkendő, kihajtott ingnyakak és vasalatlan nadragélek elég tarka egyveleget adnak. Na és most ebből kiemelkedik a világosbarna, zöld alapon egy mosolygós, pirosarcú cserkészfej.

Szép.

Benézek az Otthonba. Heverő noteszt látok az asztalon. Diáknaptár-féle. Lapozgatok benne a februári hónap napjai és jegyzetei közt. (Ismerem a tulajdonosát, kis Vércse, de igazán kis!)

Ime egy lap:

Február 24. A német dolgozatomban 46 hiba van.

„ 25. Magyar dolgozat.

„ 26. Találk. S. M.

„ 27. Találk. egy barna kislánnyal. Édes!!!

Március 1. Egy fiú azt írta a magyar dolgozatban,
hogy Vak Bottyán Hajszter generális volt.

Német dolgozataim 2 1 4 2 2 2 2 2

19: 9 = 2.1

A tábori oltárunk számára kánon-táblákat rendeltem.
A Szarvas ōrs készít nekik lombfűrész ráamákat. A Mókus
ōrs készíti a gyergyatartókat és a misekönyvtartót.

A fiúk munkája díszlik az oltáron, ahova várjuk
(valahol az erdő mélyén) Krisztust.

Ez nem romantika és nem regényesség máza.

Vallásos tevékenység, katolikus buzgóság a cser-
készetben!

Asztalomon van az ifjúság lapja: a Zászlónk és a
Magyar Cserkész.

Elnézem őket . . . Egyazon töről sarjadtak, azonos
bölcsőben ringtak, ugyanaz a napsugár melegítette őket . . .
egy volt a vágyuk és szerelmük: az ifjúság!

A Zászlónk 33 éves örök ifjú, a szent tavasz földi
kiadása. Nemzedékeket nevelt, szócsöve és hordozója
volt mindennek, ami nemes, jó és szép. A katolikus elit
lelkületnek.

A magyar cserkész, vállán 16 évvel csupa tűz és
lelkesedés. Valóra váltja a diákromantikát, megnemesíti a
szenvedélyes ifjú vágyakat, aktivitást sürget és szent fel-
hevülésében keresztvizet önt a pogány fejére . . .

Talán érzi ezt a 33 éves ifjú is . . . Címlapján egy
cserekészfiú bájos találkozása a tavasz tündérével. Édes egy-
másbamosolygása az ifjúnak és a gyermeknek. Első oldalán
ismét egy zászlót tartó cserekészfiú, a habselymes magyar
zászlót emeli magasra . . . A következő oldalon „cserekész-
kerékpárosok a buenos-airesi eucharisztikus kongresszu-
son”, „cserekészek állnak sorfalat a körmeneten” . . .

Elnézem mindkét folyóiratot . . . „Két egytestvér
Ménrót fia.” És mégis nagy, igen nagy az ellentét köztük.
Vajjon megszületett-e már az az ember, aki össze tudja
gyúrni őket? . . .

.

Ápr. 24.

Szent György ünnepe.

A cserkészek adnak díszőrséget az országzászló mellé!

Ma, a délutáni órákban 3—3 cserkészfiú fog a reáliskola cserkészotthonából negyedóránként feszes lépésekkel odavonulni az országzászló mellé. Mennek a realisták, a bencések, a licisták, a tanítóképzősök, polgáristák. Középen a csapat habselyem lilimos zászlaja, mellette két-két kipirult arcú, villogó szemű, jókedvű fiú.

A magyar jövő szép ígérete! Ma ünnepük van. Szent Györgyöt, a sárkányölő lovagot köszöntik csendes, bensőségesen. Az egész nemzetközi cserkészvilág úgy üdvözli, mint gyönyörű mintaképet és égi pártfogót. A magyar fiú pedig úgy ünnepel, hogy őrt áll a magyar nemzeti szimbólum tövében, a várva-várt magyar jövő kapujában. Innét hint derűt, mosolyt, biztatást és csendes erőt.

A sárkányölő Szt. György lovag ünnepe. A cserkészek védőszentje.

A hűségzászlónál a díszőrséget mi adtuk. Erre nyugaton hideg, hűvös és fázós nap volt. Szakadt az eső. Csak a lélek fényképezőgéppel lehetett volna megörökíteni az országzászló mellett derék cserkészfiainkat. Zuhogó esőben, bőrig ázva, víztócsában, egyetlen arcrándulás nélkül álltak feszes vigyázz állásban.

(Az emberek becsukták a belső ablakszárnyat is és onnét néztek.)

Mi ez?

Talán ráfoghatjuk, hogy a cserkészlet keretében az akarat kineveltségének parányi bizonyítéka.

Édesanya:

— Jó multkor a fiam fejére esett egy téglá. Szörnyű sebet ejtett. Tartottam a következményektől, tudva azt, hogy igen érzékeny gyerek. Mikor az orvos megérkezett s hozzáfogott a tátongó seb összekapcsolásához — a legnagyobb lelki erővel végignéztam. És tetszik tudni, mivel bátorítottam?

— Fiam, te cserkész vagy! — Nem hittem volna, hogy

ilyen hatása lesz. Csorgott a vér végig az arcán, szenvedő szeméből csorogtak a könnyek, és egyetlen hangos zokszó nélkül, néma megadással tűrte bátorító szavaim erejével a férfierőt kívánó kínokat.

— Tanár Úr, boldog vagyok, hogy a fiam cserkész!

Latin órán valami baj történt vele. Nála ez a ritkaságok közé tartozik, és rögtön kilátásba helyeztem, hogy ennek nagyobb kihatása lesz, mint azt csak úgy felületesen gondolná.

Vége mindennek.

Először elkomorodik, lelettyen a feje, leborul a padra és a másik pillanatban sír, sír. Potyog a sok drága könnycsepp . . . Hullik a sok igaz gyémánt . . .

Kezembe veszem a síró arcát; tenyeremen is végigszalad egy-egy kövér golyó. Fényesen csillogó vonás jelzi az útját. De szép!

„D. u. 5. órakor Zerge, Galamb és Vércse az Ott-honba.”

A Vércse őrsvezető írta ki a táblára. Ismerem az írását. Benne van az egész egyénisége. Erős, kemény, határozott, kissé vad egyéniség. De jó!

Mint megtudtam, énekórát rendeztek. Tábortűz mellett gyakorolták a szép cserkészénekeket.

Kedveltünk is ott volt . . .

Fel, fel cserkészpajtás . . . Cserkészfiúk a jövő . . . Nézem az eget . . . mind megannyi vidám, pattogó dal.

Belül fájó szívvel, kívül dalos ajkkal . . . de kell énekelni! Kell! Az őrsvezető ellenőrzi és sem ő, sem a többi 18 fiú nem törődik azzal, hogy mi történt ma latin órán.

Erre nincs alkalom, nincs idő, nincs hangulat.

(Amint utána az egyik Zergétől hallottam, még akkor is könnyezett. Ott is, akkor is . . .)

Tavaly érettségizett cserkészem keresett fel. Orvos lesz, a Colleg. Medicum-ban fog lakni Budapesten. Igyekeztem jótanácsokkal ellátni, ismervé némileg Pest életét. Keressen állandó lelkiatyát.

— Hol? . . . A Baross-u. 62. sz. alatt.
Azt mondta megteszi. Adja Isten!

Két életkép.

Megyek a cserkészotthonba. Hideg, fázós, nedves délután van. Találkozom az egyik cserkészemmel.

— Honnét?

— Az otthonból. (Látom, kis kézitáska van nála.)

— Mi van a táskádban?

— A multkor a nagyobb örsök a csónakhoz tartófát faragtak. Sok volt az elhullott forgácsfa. Elhordom haza, olyan hideg a szobám, befűtök vele.

Tavaly a népkonyhán ettem. 5 P volt, kedvezményesen. Ez is sok volt, ezt sem tudták a szüleim fizetni.

— Na és most? Most magam főzök.

Velem volt a táborban; jeles tanuló, felsős diák.

Találkozom vele. Nem leplezhetem csodálkozásomat.

— Hát te? milyen vagy? Színtelen, fakó, szinte szürke az arcod, rogyant a térded, mi van veled? — (Tudom, hogy jómódú, egyetlen gyerek.) — Hát nem élvezted a nyár minden örömét, az uszodát, az utazást, a hegyeket?

— De igen kérem.

— Milyen más voltál te a táborban. Napsütött, vidám, pirosarcú fiú.

— Igen, Parancsnok Úr, de ott volt ám társaságom, voltak fiúk is!

Szegény egyetlenke, gondoltam magamban. Eszembe jutott egy magyar írónknál (Pethes I.) olvasott furcsa jelenet, amelyben az egyetlenke azt kéri édesapjától, hogy vegyen neki játszótársul egy gyereket . . .

Cserkészszülőt látogatok.

— Tegnap moziban voltunk a feleségemmel és a fiammal. Egészen ártatlan darab volt, de az elején mutatnak be részleteket az Ámok c. filmből. Tetszik ismerni?

— Igen. A mű, amelyből filmre dolgozták, indexen van. Tehát a film sem lehet kifogástalan.

— Nagyon kellemetlen helyzetben voltunk. A gyereket roppant érdekelte és kérdezősködött. Hogy a figyelmét eltereljük, közben helyet is cseréltünk! Hát miért tesznek ilyeneket?

— Igen, ezt sokan mások is szeretnék tudni.

Az imént említett eseten elgondolkozva voltam bátor írni e sorokat a helyi lapok egyikébe:

„Fiatalság részére szabad! Ezzel, vagy ennek ellenkező óvózáradékával látnak el minden filmet. Kivétel nélkül: rajztrükköt, szerelmi filmet vagy éppen kémjátékot. De az is tagadhatatlan, hogy sok kétesértékű és épp az ifjúság szempontjából gyanús film megkapja a fenti izgató jelzőt. Nekünk csak egy szerény kérésünk volna és ennek komolyságára hívnók fel az illetékesek figyelmét: Ma már majdnem minden film bemutatása előtt reklámként hozzák a következő új műsorszámot. Jeleneteket a darabból. És valljuk meg, hogy mindig a legforróbb és legizgatóbb részletet közlik, amely miatt talán „tilos” is lesz a fiatalság részére. Ma már nem lehet közömbös senki előtt a léleknek az a károsodása, amelyet épp a moziból kifolyólag statisztikusok, bűnügyek vezetői és pedagógusok nyíltan feltárnak. Aláírás.”

•

A bencés diáksapka.

Ifjúsági színdarab 3 felvonásban. Irta: Sándor Dénes.

Évről-évre halasztotta a cserkészcsapat parancsnoksága a színdarab előadását. Első évünkben fogadalomtétellel egybekötött ünnepélyt rendeztünk, másodikban tábori beszámolót, ezt követte a nyilvános Prohászka emlékünnepély és az idén mind követelőbbé vált az általános óhaj: színdarabot, színdarabot . . .

Végignéztam az ismert és kevésbé ismert ifjúsági színdarabokat. Eredmény: vagy kopottak, vagy erőtlenek. Sok használat következtében igen lejártak, vagy a bennük rejlő erőltetett eszmei tartalom édeskés, limonádés, cukrosvízben nyér feloldást.

Kéziratban sikerült megszereznem a Bencés diáksapkát.

Első elolvasásra örömben felkiáltottam: Heuréka!
Ecce adest!

A szerző, világi pap létére, dicséretre méltóan ismeri az igazi bencés diákéletet és vele az újabb pedagógiai irányzat minden útmenetét. Túlzás nélkül állíthatom, hogy a bencés diák iránti rajongó szeretete teszi meleggé minden sorát. Ez adja értékét tolla kifejező erejének. A diáklélek alapos ismerete, az ifjúságért érzett hallatlan lelkesedése és nem szöszokban szétfolyó kedves lelkülete ragyogja be négy felvonását.

A krisztusi élet férfias vonásait keresi diákhőseinek lelki képén.

A minden ízében modern diáknevelésnek hamisítatlan vetülete. Vonzó és teljesen modern vonás benne az, hogy a tanár, főként épp az osztályfőnök nem katedráról dirigáló Jupiter tonans, hanem szerető és megértő jóbarát. „Érzik, hogy minden örömet, diákbánatukat megosztom velük.” Az eddigi ifjúsági darabokban a tanár vagy félelmes tanbestia, vagy kijátszott, tehetetlen nadrágos-pedagógus. A tanár lakása vagy szentély, vagy medvebarlang. Fegyvere a notesz, sanctioja a kalkulus. Ereje a fenytetés, bástyája a túlzottan óvott és féltett tekintélytisztelet.

Az idő lejárt, követelményei lehordták a válaszfalakat, és az új tanártípus a régi iskolabarátok és szülők tapsai közepette lép fel a pedagógia színpadára, hogy „megjátssza” újszerű, de rokonszenves szerepét. Korai lenne e típusnak időálló értékéről csak burkoltan is beszélni, de kihatása és elért eredményei nem múltó értékűnek jelzik! Mint mindenütt, természetesen ezen új tanáreszmény kirajzolásánál is vannak korai torzulások és időtlen elhajlások. De az idea tagadhatatlanul elragadó! Gyönyörűséges! Szép és vonzó!

Az osztályfőnök lelkiatya, családokban élő papvezér, nem ötórai teázó, diákjaival kiránduló, bélyeggyűjtő és hancúrozó jóbarát, nem számonkérő és a divide et impera főhőse.

Van a darabban diáktrefa, móka és humor, hófehér diákszerelem, kifigurázott stréber és költő, autórajongás

és revolverdörrenés és a végén lelki egyensúlyát megnyert családnak szelíd, Istenben megnyugvó elbékélése.

Könny és mosoly.

És mindenütt a diáksapka eleven személyisége jut előtérbe, rajta a bencés rend jelszava, a Pax . . .

A pax . . . a bencés rend anyajegye . . .

Szép volt a darab. Szép volt a kritikák tükrében, szép volt a közönség előkelő úri érdeklődésében és szép volt a meghatódottságnak sok-sok csillogó könnycseppjében. Azt mondják, hogy a harmatcseppben az Ég képe jelenik meg, a könnycseppben pedig Krisztus arca.

Jóságos, „diákszívű” Krisztus, de igen nagyon jelen voltál Te akkor 1934 december 8-án és 9-én bencés gimnáziumunk öreg tornatermében . . .

És úgy-e, jóságos Krisztusom, Te sokszorosan megáldottad és megszentelted a mi munkánkat.

Diák:

Internátusban vagyok, előadás után igen megtárgyaltuk a Bencés diáksapka c. darabot. Tessék elhinni, csak jót mondtunk róla. Mindenkit meghatott, kéregkritika nem hangzott el.

— Tanár Úr! Nem mertem érzelmeimnek szabad folyást engedni. Restelltem magam. De este, mikor már leoltották a lámpát és mindenki szuszogott, tessék elhinni, legalább egy óráig könnyeztem . . .

Az előadásból összegyűlt pénzen a cserkészcsapatnak sátrakat veszek. De a könnyeken, a meleg, forró könnyeken lelkeket vásárlók az örök élet és a tiszta, szép diákélet számára.

— Végignéztem a Bencés diáksapkát és fájt, nagyon fájt a szívem, hogy nem éltem eddig én is ezt a szép, boldog diákéletet.

— „Éltem?” . . . Na és most már éled? . . .

— Igen, mióta van valaki, aki ezt velem megértette és elem éli . . . Eszembe jut a darabból a bencés Atya szava: „Viharnak kell jönni, hogy utána még kékebb legyen az ég.”

Minden idők tesserája:

„Ezek a lelkiatya szomorú órái. Mikor ott térdel esténként a fekete imazsámolyon és sirva, zokogva imádkozik azokért, akiket szeret. Napközben vidám és boldog és játszik a fiaival, este pedig ömlik a könnye azokért, akik távol vannak tőle . . .”

Egyik legremekebb része a Bencés diáksapka c. színdarabnak.

Gyönyörű; gyönyörűségében megható. Igaz; igazságában vigasztaló.

Szerdán az alsós ifjúság nézte végig a Bencés diáksapkát, csütörtökön a felsősök.

Előadás után:

— Mondd, eljön anyuka?

— Igen, már vettem műsort számára. De ha hazamegyek, megmondom, hogy hozzon 3 zsebkendőt magával . . . Mert még én is sirtam.

Fando audivi. (Az előadás után.)

Egy nyolcadikos:

— Hm, nyolc évvel előbb kellett volna látnom és élnem ezt az életet . . .

És ajkbiggyesztve távozott.

•

Elkészült a cserkészünnepélyre a plakát.

Nagy rajzlapot függőleges vonal oszt két részre. A bal-felén gyönyörű, Csonka-hazánkban páratlan szépségű gótikus bencés templomunk magasul az ég felé. A templom felől zászló vezetésével vidám cserkészcsapat vonul . . .

Jönnek az Isten házából, a bencés cserkészek a bencés templomból.

A jobb mezőt vízintes vonal vágja ketté. A felső negyedben Szent Benedek tanító alakja, körülötte cserkészfiúk. (A nagy Pátriárka ég felé mutat.) A háttérben városunk sziluettje.

Az alsó részbe íratom a műsort.

Maradandó szép emlék lesz! Az otthonhoz vezető cserkészfolyosót szeretném így évről-évre gazdagítani.

De sokszor megnéztem, míg készült. S most hogy elkészült, — elgondolásomat testbe öltözve — szépnek ítélem.

Kiadtam a szerepeket a cserkészünnepélyre. Két hónappal korábban. Így nem jelent nagyobb iskolán-kivüli megterhelést! Nyolc hétig ebben a gondolatvilágban kell élniök, vérré kell válni bennök.

Most következik a rendező munkája. Azaz dehogymunkája: öröme!

Mindíg jobban hiszem, hogy nem a munkakörünk, hanem a munkakörünk szeretete boldogít.

Próbálunk szüntelenül a közeledő decemberi cserkészünnepélyre. Szent Benedek tiszteletének jegyében zajlik le. Minden száma a programnak a nagy Rendalapítót dicséri.

Szavaljuk Radványi szép himnuszát Szent Benedekhez. Nehéz, mázsás gondolatok tömege. „Hazát álmódó Benedek, Mocsárszáritó Benedek, Merész sziklák lakója, Te bércei sas!”

Mindennap mondom a szavaló cserkésszel.

— Ide figyelj! Miért nézel oly mereven? Bátran körülhordozni a tekintetet! Mit nézel ott? . . .

— De kérem, ott az ablakban egy bogarat figyeltem.

Csak azt látta, hogy a fejemet csóválom, de azt nem látta, amit gondoltam: Nem lennél igazi gyerek, igazi diák, ha nem így tettél volna! . . .

— Két műsort kérek a cserkészelőadásra. Egyet a budapesti mamám, egyet pedig az itteni mamám részére. Akinek két „mamája” van, egy sincs!

Kis alsós cserkészem:

— De Parancsnok Úr kérem, az a tornateremben rögtönzött színpad sehogy sem megfelelő . . .

— Miért?

— Hát kérem, olyan összeeszkábált formája van.
— Hát mit csináljak?
— Nekem volna egy tervem.
— Halljuk.
— A Dómtemplom és a gimnázium közt van az úgynevezett kis-udvar. Oda lehetne egyet . . . építeni, amelyik aztán mindig megmarad. Nem kell elbontani, összeállítani. Sok munka.
— Igen, jó. Ma még nem, de holnap azonnal megkezdem az állandó színház építését.
(Azt hiszem, megnyugtattam.)

Próbálunk a cserkészotthonban ünnepélyre. Az egyiknek ezt kell mondania:

— Tudja, semmi Emmike.
S ezt így mondja véletlenül:
Tudja Emmi, semmi-ke.
(Nem kell említeni, hogy legalább tíz percig nem lehetett velük bírni.)

A cserkészünnep hatásaként a 360 soproni bencés diáksapkára odatűztük a pax-os címet. Kedves kis jószág. Pajzsalakú térben öt szív. (Én azt hiszem, hogy a pedagógiánkban is a szív uralmát, a szeretet melegét jelenti.)

Szép szavakkal adtam át osztályomnak. Igen nagy volt az örömük. (Volt aki titokban megcsókolta.) Ez a kis jelvény fokozza a bencésdiák öntudatot, az együvé tartozás szükségességét és ugyanazon család szeretetét!

Hát kell ennél maradandóbb hatása egy intézeti ünnepélynek? . . .

A csapat jótett-esztendeje.

Vannak csapatok, amelyek a legmerészebb és leggyönyörűbb egyenes vonalban közelednek az evangéliumi ideál felé!

A parancsnokság titkon ezt a célt tűzte ki maga elé: ez az iskolaév is legyen olyan cserkészesztendő, amely legalább egyetlen lépéssel közelebb viszi a csapatot a legmagasabb és emberileg talán elérhetetlen cser-

készideál felé. És ennek mint állandó, mindig élő és jelenlévő szellemnek kell meghúzódnia a cserkész életében, cselekvéseiben, meglátásaiban. Minden napod felett ez uralkodjék, ezt biztosítja a mindennapi jótett. Értelme az, hogy a fiú mindig jobban és mélyebben éli át a jótévő, adakozó szeretet lélektanát és mindig boldogabban tudja élvezni egyéni élményein átszűrt és tudatosá lett kellemes élményeit. Ez a másokért dolgozni tudó, tisztult jóakarás teszi mindjobban evangéliumibbá a cserkészetet. A jótettek terén minden tiszta szándékú próbálkozás, még ha látszólag sikertelen és ügyetlen is, a jó lélek legmélyéről indul el.

A Szent Asztrik csapat jótett-esztendeje íme, így valósul meg:

Október. Jelige: Tegyük jót, hogy nyomába léphessünk a világ legelső cserkészének, az Assisiből való csodaembernek. Végrehajtja a *Galamb*-örs. Minden örsi tag elvégezve jótettét, ívpapírra írva átadja a parancsnoknak. 248 jótett beszél arról, hogy fiaink a nagy Szentnek és természetrajongónak szellemében igazán szép és jó munkát végeztek. Mily kedves a maga egyszerűségében valamelyik pénteki napra írt jótett: „Az utcán cikláment áruló, síró gyermeknek odaadtam pár filléremet, sőt almámat és diómat is. A fájdalom könnyei örömkönnnyeké váltak arcán, én pedig boldog örömmel mentem tovább a ködös, hideg időben. Meleg volt a szívem.”

November. Jelige: Tegyük jót embertársainkkal, hogy elviselhetőbbé tegyük a közelgő telet. Végrehajtja a *Mókus*-örs. 180 jótett rajzolja elénk a segíteni, adni, könnyeket törölni tudó szociális cserkész.

December. Jelige: Tegyük jót, mert legyünk meggyőződve, hogy így segítjük elő és valósítjuk meg az igazi békegondolatot. Végrehajtja a *Szarvas*-örs. A csupa nagy fiúkból álló örsi család komolyan vette a jótettek társadalmi jelentőségét. „Az örs minden tagja mint szegénygondozó szerepelt 2–3 utcában. Az itt levő szegényeket legalább minden héten meglátogatta. Megtörtént egy alkalommal, hogy a körútját járó cserkészünk találkozott egy modern vallási szekta emberével, aki veszedelmes

tanaival fertőzni akarta családjainkat. Cserkészünk szembe-
szállt az agitátorral és sok vita, ellenvetés, magyarázat
után nem engedte a család tovább ott maradni az új
eszmék hirdetőjét. Az őrök legnagyobb jótettének tudom
elkönyvelni azt az eredményt, hogy egy már 15 éve rendez-
etlen házasságot sikerült az őrök egyik tagjának rábeszélé-
sére rendezni . . . A szegénynegyedek már jól ismerik
a liliomos lovagokat."

Január. Jelige: Jótettel kezdjük az évet és biztosítsuk
Isten áldó segítségét. Végrehajtja a *Prohászka*-raj. 952
jótett érkezett be a parancsnoksághoz. Ime egy!

1. Egy fiút intettem, hogy ne nézzen meg egy rossz filmet.
2. Egy néni elesett az utcán és én felsegítettem.
3. Reggel csendben keltem fel, hogy fel ne ébredjenek.
4. Egy teljes búcsút felajánlottam a tisztítóüzemben szenvedő
lelkekért.
5. Sítúrán hátramaradtam és segitettem társamnak, akinek
fájt a lába.
6. Korán keltem önmegtagadásból szünet alkalmával.
7. Megfelezttem a tiszóraitam.
8. Más bosszantását eltűrtem.
9. Szegény gyermekkel elmentem rödlizni, mert neki nem volt.
10. Kertünkben feketerigóra lövöldöző fiút lebeszéltem szóra-
kozásáról.
11. Cipőmet nem engedtem kitisztítani, hanem magam fénye-
sítettem ki.
12. Haldokló házmasterünkhöz lutheránus felesége akarata
ellenére papot hívtam.
13. Kis húgommal játszottam.
14. Egy bácsit átkísértem a sikos országúton.
15. Imádkoztam egy őrsi tagom megjavulásáért.
16. Szomorú fiút megvigasztaltam.
17. Másnak is legépeltem a feladott magyar verset.
18. Tanfolyam naplóvezetését vállaltam.
19. Betegét ápoltam.
20. Siró kisgyermeket hazavezettem.
21. Verekedő osztálytársaimat szétválasztottam.
22. Segitettem húzni a kocsit két öreg néninek.
23. Legyőztem hiúságomat és nem néztem meg magam a tükör-
ben.
24. Meglátogattam beteg osztálytársamat és szórakoztattam.
25. Felvettem az útból a narancshéjat.
26. Az egyik fiút megvédelmeztem, mikor hibája miatt csúfol-
ták, amiről nem tehet.
27. Fát segitettem rakni egy munkásembernek.
28. Idegent útbaigazítottam.

29. Nyitva hagyott vízcsapot elzártam.
30. Elmagyaráztam másnak a német nyelvtant.
31. Egész hónapon át mindennap ministráltam.

Február. Jelige: Tegyük jót, hogy ezzel is enyhítsük a borzasztó inséget és melengessük a hideg szíveket. Végrehajtja a *Rákosi*-raj. Február végén a parancsnokság 711 jótettből ítélhette meg a találékony és leleményes cserkészlélek krisztusi keresztmetszetét.

Március. Jelige: Tegyük jót, hogy a félénk és gyenge napsugár erőt és hitet keltsen a gyáva és csüggedt lelkekben. Elvégezte a *Vércse*-örs. 270 jótett került a parancsnokság asztalára. Milyen jóságos lelküetről és megértő szeretetről beszél az a kis Vércse, aki az emberiség boldogulását és az élet szebb folyását óhajtja és segíti elő azzal, ha megfelelzi tízóraiját, eltévedt kutyát elszállásol a faskamrában, kibékít két civódó osztálytársat, átvezet egy öreg nénit a forgalmas útszakaszon, megöntözi édesanyja virágait és engedelmeskedik, bár hozzáteszi, „pedig nehezemre esett”.

Április. Jelige: Tegyük jót, hogy valamiképen utánzóik legyünk az értünk meghalt és feltámadt legnagyobb Jótevőnek. Végrehajtja a *Zerge*-örs. 253 jótettel próbálták megvalósítani a fiúk a természetfeletti síkban mozgó húsvéti gondolatot.

Május. Jelige: Tegyük jót, hogy kalásztermő legyen majd a nyár és gyümölcsöző az ős. Végrehajtja a *Pacsirta*-örs. A kéknnyakkendős kis Pacsirták igazi dalos, szárnyaló lélekkel és énekes szívvel mennek a komoly zöldnyakkendős nagyok után és 135 jótettel ígérnek kalásztermő nyárt és szép őszt.

Június. Jelige: Tegyük jót, hogy az erkölcsiség lápjában is kihajtszon a lilium. Végrehajtja a *Turul-* és *Farkas*-örs. A liliumos lovagok az erkölcs szolgálatában.

Július—augusztus. Jelige: Tegyük jót, hogy ebben is különbözzék a magyar cserkész vakációja más nemzet fiainak pihenésétől. Megvalósítja az *egész csapat*. Mert a cserkészlet hisz a jótettek erejében, az emberiség jobb szellemében, az igazságban és hisz abban, hogy fiainak tettei alapján a magyar jövőendő csak javulhat.

„Ezzel az egyszerű ténnyel nemcsak a testi izmok fejlődtek, nemcsak katonai engedelmességet tanult a fiú, hanem a parancsnokának felvilágosító szavai hatása alatt a cselekedete, engedelmissége önkéntes adomány volt és a szociális felfogás megértéséből származó jótett; boldogító jótett, mely az önmaga és mások szükségleteinek felismeréséből, az egymás segítségének boldogító érzetéből és ama lelki megelégedettségéből származott, hogy másokért dolgoztam, hogy nem vagyok önző”.
(† Mattyasovszky Kasszián dr.)

Volt bencés diák és cserkész.

Az élet aztán messze sodorta; állás nélkül él, instrukciókból tengeti életét. Egy valami, úgy látom, nem tud benne meghalni minden nehézség ellenére: a cserkész. Pedig semmi cserkészmunkát nem végez, kapcsolata sincs a csapattal.

— Parancsnok Úr, elmehetek táborba?

— Miattam, igen. De miért akarsz annyira jönni?

— Miért? Kérem miért? Tudj' Isten. Valahogyan úgy van kérem, hogy sok mellőzést, arculcsapást és kíméletlenséget igen meg tudok bocsátani az életnek a — táborért.

Cserkész tábor.

A 64. sz. Szt. Asztrik-cserkészcsapat táborba indul Városlódre. Az iskolaév komoly munkájának befejezése után államépítő szándékkal, jövőtjáró tervekkel és megszentelt hittel indul a csillagszemű magyar fiú. Országos érdek és nemzeti jólét húzódik meg a csupa jókedv, csupa mosoly és derű mögött.

Megépül a magyar diákállam, ahol törvény, munka, szellem és lélek minden, minden a fiúért van!

A parancsnok is.

De a pap a lélekért. Csak a lélekért.

Ott leszek, drága fiaim, és papi lelkemmel megáldom országrendező munkátokat.

Június 19.

Celldömölk.

1½ 4 órákor kelünk. Friss kútvizben mosakszunk;

míg a fiúk öltözködnek, reggeliznek, breviáriumomat végzem. Lógnak a felhők. Már csepeg.

Kivonul a karaván az állomásra és 5 óra 10 perckor indulunk Városlód felé.

Szakadó esőben érkezünk. 16 nagy ládát ráemelünk a kocsira és ázottan, tépetten indulunk.

Egyetlen zúgolódó, bántó hang nincs. Kókadt fej, savanyú arc, morózus hangulat — ismeretlen.

Az utolsóelőtti kocsit követem. 2 kis Galamb ül fent. Az egyiknek hazai csomagját kissé gyengéden csomagolta az édesanyja. A skatulya enged, a zsinór lazul és íme egy-egy mézescsók csak kihullik. Az utánunk jövők nem tévednek el. (Hamarosan 15 drb.-ot olvastam.) Szörnyen kapaszkodik az út felfelé. Mi is. A lovak alig bírják, mi is toljuk a szekeret. Az eső csak nem akar szünni, állandó, lassú erős tempóban hullik az ég áldása. Félünk, hogy nem jutunk száraz helyre s a sátrakat nedves talajra kell felvernünk. De hál' Isten, a fák eléggé védtek a területet. Mégis megkezdődik a kirakodás. Sietünk. Eltörik egy sátorrúd; nagy idővesztés. De végül eláll az égi öntözőkanna, kisüt a jó Isten aranyos napja. Mosolyog a városlódi cserkész táborra. És szépnek találhatja!

445 méter magasságban. (Tenger sz. f.) Aránylag csupa fiatal fa közt. A terület a községi közbirtokossága. Köröskörül mély völgyek, távol lankás hegyvidék, túlról a Bakony kiágazása integet.

A tábor centruma a kápolnasátor. — Állandóan diszitett oltárral, saját oltárkövünkkel. Ez csak katolikus papi vezetés mellett lehetséges. Előtte a kereszt szép fehér nyírfából, ezt megelőzi az árboc, rajta a lengő magyar trikolor. A kápolna és a kereszt közt van a táborparancsnoki sátor, mellette a helyettesének és a két napostisztnek sátra. Jobbról a Szarvasok, Zergék és Mókuskok, valamint öt Rower-sátor, balról a Pacsirták, Galambok és Vércsék s ismét öt vendégsátor. A kápolna mellett két osztrák típusú sátor (szersátor és parancsnoksági), kissé távolabb a konyhasátor.

Valóságos sátorváros.

Háttérben az ebédlő hat örsi és egy parancsnoksági asztallal. Ideális ebéd!ő, soha ily jóízűt nem lehet enni fehér asztal mellett! Innét ellátni a bővizű forrás felé. Minden a fiúk munkája: az asztal, amin eszik, a pad, amelyen ül, a lépcsők, amiken a forráshoz jár, a mosdó, a tábortűzhely, a földbeásott konyha, a sátorárkok.

Uri gyerekek mutatják a vízhólyagot, amott megvágott ujjat kötöznek, itt eltört szerszámot javítanak, ott szalmazsákot tömnek, cöveket javítanak, tönkölnek, oltárt diszitenek, fát gyűjtenek.

Diákállam.

És este a fáradt, küzdő ember lehajtott fővel megáll a kereszt előtt.

„Istenünk, mennyei Atyánk, mielőtt a nagy természet szétáradna a Te lelked nyugalma, szívünk köszönő szava hozzád száll, mert ma ismét jobban megtanítottál bennünket megérezni a napsugárban a te jóságod melegét, megszeretni a csobogó pataokban a tisztaság szépségét s a csillagos égbolton át megpillantani a te lelked békéjét.

Neked Atyánk, gondod van a kis erdei bogárkára is, hol lehetnék az éjszaka nagyobb biztonságban, mint a Te karjaid között.

Igaz, bocsánatkérően kell meghajtanunk fejünket, mert ma nem mindenben cserkészlélekkel álltuk meg helyünket, de örökösöd szemed csak virrasszon felettünk, hogy holnap friss lélekkel, dalos kedvvel jobb munkát végezhessünk. Amen. (Esti imánk; részletekben mondom elő, a fiúk utánam.)

Confiteor . . .

Misereatur . . . Indulgentiam . . . Ave Maria.

Esti lefúvás.

Pihenj, drága ifjúság! Csak lélekkel, tiszta lélekkel lehet ily munkát végezni, mint amit ma végeztél.

„Ó ti, kik az emberiséget szeretitek, ti édes utópisták, kik napsugarat, erdei levegőt, kék eget követeltek a nagyvárosok népének, követeljétek elsősorban napsugarat és üde lehetetet lelkük számára!" (Prohászka.)

Jún. 20.

Úrnapja.

Szép reggelre ébredtünk. 5 órakor kelek, gyenge napsütésben járkálok a sátrak között. „Panem vitae Jesum Christum Dominum, Venite adoremus.”

¹/₂ 7 órakor ébresztő. Álmos fejek futnak a tornára.

Utána mosdás, majd reggeli ima.

„Köszöntünk, jó Atyánk, a nap kezdetén és hálás szívvel emlékezünk meg jóságodról, hogy az éjszaka megőriztél bennünket minden bajtól. Nevedben kezdjük a napot s kedvedért akarunk végezni minden jót. Kinyitod előttünk a természet szépséges könyvét, hogy abban elmerülve, lelkünket közelebb emeld magadhoz.

Megértjük, Istenünk, a mindenség Téged dicsérő himnuszát s arra kérünk, erősítsd meg bennünk tíz törvényünk szellemét, hogy egész nap figyelmes szeretettel éljünk egymásért s életünkkel dicsérjünk jóságodért. Amen. Ave Maria.” (Reggeli ima a kereszt körül.)

Zászlófelvonás. Díszzel a kürttel. Elvonulás tábori misére. Evangélium után néhány szó a fiúkhoz.

Úrnapja van. Otthon diadalmenetben viszik körül az égi Kenyeret, aki a mennyből szállott alá. Mi is részt szoktunk venni mindig. A bencés cserkészcsapat árvalányhajás, egyenruhás tagjai, csapatzászlónk habselyme, őrsi zászlóink szép hímzései mind hozzátartoztak városunk úrnapi körmenetének meleg, lángoló, mondhatnám forró színeihez.

Fiaim! Fehér szekfű az oltáron, jelvényünk a fehér lilium, minden misénk fehér színben. Csupa úrnapi színnek. Legyünk lélekben is fehérek, hisz fehér színben jó közénk mindennap az Eucharisztia Királya. Legyen táborunk fehér tábor!

Jún. 21.

Evangélium után:

— Mikor elindultunk, valaki (nem tudom, ki, nem is szeretném tudni) átadott egy csokor virágot nekem az Otthonban. Úgy tekintettem, mint ismeretlen Édesanya ajándékát. Bedobtuk a vagonba, eljött velünk. Ide

tettük az oltárra. Az otthon, a családi otthon eleven szimboluma.

Harmadik napja otthonunk a tábor. Nem az a kényelmes, puha otthon, hanem erős, férfias lakóhely, De itt az édesanya puha finomsága. Idehajlik az oltárra, az Eucharisztikus Krisztust várja . . .

Ugyanaz a cserkész.

— Mi lesz ebédre?

— Túróstészta.

— Totyogós lesz?

— Igen.

— Ez a legkedvesebb étellem!

Másnap.

— Mi lesz ebédre?

— Fasirozott hús rizsával.

— Nahát! Ezt szeretem az összes ételek között a legjobban!

Harmadnap.

— Parancsnok Úr, mit eszünk délben?

— Mákostésztát.

— Méz is lesz rá?

— Hogyne.

— Pompás. Ha otthon kedvemben akarnak járni, csak ezt készítik.

— És vacsora mi lesz, ha szabad kérdezni?

— Gulyás.

— Tyúha! Születésnapomra, névnapomra csak ezt készítik!

(Ne felejtjük: ugyanaz a cserkész.)

Jún. 22.

Alig pár hónapja indult meg egy új cserkészfolyóirat: Táborkereszt. † Mattyasovszky Kasszián főparancsnok úr írta az első cikket. Az eszme: a katolikus cserkész-táborok középpontja a kereszt. Idegeneknél totem s más efféle ákom-bákom. Mi tegnap állítottuk fel az Üdvözítő dicső jelvényét táborunk középpontjában.

Ez a kereszt látta a dénesfai táborot, ott volt a fehér-váracsurgói augusztusi napverésben, mennyit mosta a

pápateszéri esővíz . . . és most itt van városlódi táborunkban.

Szép a keresztnek ez a vándorlása táborról-táborra. Mennyi imánkat látta, hányszor gyűltünk köréje. Szeretet, finomság, úri lelkület jellemzi azt a tábor, ahol a názáreti Jézus keresztje a centrum.

Jún. 23.

Vasárnap Úrnap után.

Jézus szép parabolája a nagy vacsoráról!

Gyönyörű kipillantás Jézus meleg, nagy lelkére. Olyan, mintha ide állnék a völgy szélére és átnézek a bakonyi hegyek felé. Átsiklom a mélységet és keresztülhúzok a szakadék felett. A táborban kellene ezek a nagyon ünnepi gondolatok! Sok a hétköznapi, szorítanak a keretek, merev a napirend, köt az egyhelybenmaradás.

A nagy Vacsoraszerző nyomában megsuhint a végtelenség lehellete és úszom az érzések ünnepi fuvalmában.

Kora reggeli óra. Hajnali hangulat a szersátorban. Itt a lisztesláda, a cukros, mákos, tarhonyás dobozok, ott a zsírosbödön; itt a kapák, ásók, csákányok, balták, fejszék, cövekek sorozata, a lábamnál a hagyma-, zöldség- és burgonyakötegek, lekvároláda, fazekak, lábosok, kosarak, vizesvödörök . . .

Az egyik ládánál helyet szorítok. Ez a tribunal.

Ide jönnek. Itt osztom ki a bűnbocsánat szentségét.

Jún. 24.

A nappalok melegek, fárasztók. Dícséretes a fiúk kitartása, szép a munkájuk. De úgy vélem, itt fent a táborban mintha szanatóriumban lennénk. Mi lehet ott alant a völgyekben?

Akaratot, lelkesedést, célbaérést gátoló, agyat megkötő rettenetes hőség!

Legszebbek, kellemesek az esték.

Mikor a nap forró korongja alábukik a bakonyi hegyek mögé és az alkony szelíd tünderének jóságos harmatára felemeli kókadt fejét a bánatos gyermekláncfű és kiegyenesedik a görbe pázsitfű. Mintha az egész tábor

egyetlen, hatalmas oxigénteleppé válnék, és jótékony, hűsítő, csitító és andalító illatot lehelne az erdő minden fája és beleöntené minden arómáját a bokrok és cserjék érrendszerében felhalmozódott balzsammenyiség.

És mi élvezzük, szívjuk és boldogok vagyunk.
Istenem, de szép a te világod!

Jún. 25.

Csendes a tábor. Elmentek a Balatonra. A magyar tenger látása, látásának vágya szinte lázba hozta őket. Akik látták már, kötődnek.

— Ugyan, arra a pocsolyára vagy kíváncsi. Ha jól nekifutok, átgázolom . . . Te még nem láttad a Balatont?

— Nem. De te se.

— Én? . . . Hogyne láttam volna!

— Hol?

— Képen.

Jún. 26.

Valahogyan egészen másként hatnak itt kint a nagy természet ölen Szent Gellért gondolatai:

„Az Isten egyetlen műve sem szűnik meg őt dicsérni . . . Ezért mondja a himnusz: Áldjátok az Úr minden művei az Urat, áldjátok, fölötte magasztaljátok mindörökké. Az áldás e világ feladata, a magasztalás az örök országé.”

(Delib. I. 1. Batthy. 5.)

„Aki vágyával az égbe száll, nem fél a kányától, karvalytól, nem a soktollú, rettentő sástól.”

(Delib. I. 7. Batthy. 200—1.)

„Az Egyház a kerubok fölé (emelkedett) és száll a szelek szárnyai fölött Jegyese elé, hogy elnyerje ölelését és mondhassa neki: Jöjj, kedvesem, menjünk ki a mezőre, mulassunk a tanyákon. Reggel keljünk fel a szőlőkben, lássuk, virágzik-e a szőlő, van-e gyümölcse a virágnak?

A mandragorák illatoznak kapuinkban; minden gyümölcsovet, régít és újat neked tartottam.” (Delib. I. 8. Batthy. 297.)

A béli remeteségben . . . A Gerence völgyében. A Kőrishegy, a Somhegy, a Tönkölyös, a kis és nagy Gát-hegy között.

Igaz. „Lelke túlárad az égi örömek előízétől. A summa quies, a nagy nyugalom — a summa voluptas, a legfőbb örömet rejtegeti számára. Szeme az eget látja, szíve az Istent élvezi — csoda-e, ha földiekhez szokott fülünk égből jövő hangját nehezen érti?”

De állítom, hogy itt a táborban lehet!

Jún. 27.

Egészen csendes a tábor. Elmentek Ajkára. A magyar föld szélesebb ismerete és nagyobb szeretete sugallja a táborból a kirándulásokat.

Esti ima után felhívom a tábor figyelmét a közelgő holnapi ünnepre.

Festum SS. Cordis Jesu.

Örvendeni, ünnepelni akarunk, legyünk boldogok. De legnagyobb örömeinket a szentségekből merítjük!

Istenem, de szép a katolikus pap tábora!

Jún. 28.

Kora hajnalban mint gyóntató Krisztus járok.

Gyönyörű napsütéses reggel, ragyog az erdő minden levélkéje, csillog a rét minden kis fűszála. Ömlik a fény, átjár mindent a hajnali szél suhogása, megindul az élet, ébrednek a rovarok, szárnyra kelnek a pillangók.

A lelkekben is ébresztem az Életet, itt is átjár mindent a kegyelem lila-színű erezte, itt is ragyog a bánat drága könnycseppje. A halál nyomán Élet fakad, öröm repes.

A kápolnasátor teljes díszben áll. Zöld lombok koszorúja borul rá kívülről, gyepszőnyeg simul előtte. Benn a hófehér terítőn, az oltárasztalon csupa virág minden. A drága búzatermő édes anyaföldnek lángoló kiszökellései villognak. Csupa pipacs minden. Izzik, a kicsattanásig tele itta magát napfénnel, harmattal, pacsirtadallal és most eljön ide hódolattal, lekonyult áhitattal, bíborszínű alázattal.

Jézus szentséges Szívének van ragyogó ünnepe.

A csapátnak kiosztom az Eucharisztikus Szívet.

Evangélium után arról beszéltem nekik, hogy legyen a tábor *Castra Cordata*, szív-es tábor . . .

Jún. 29.

Péter és Pál apostolfejedelmek véres, piros ünnepe. Az Egyház véres keresztségi napja.

Újmisém négyéves fordulója. (Istenem, de fölemeltél, de megszerettél, de magadhoz öleltél!) „A primiciáns miséje olyan, mint Szent Pál vagy Szent János miséje s a kolduló barát föláldozásában Szent Péter hatalmára ismerek. Ezzel a hittel járok-kelek; apostoli tant veszek, apostoli vigaszt nyerek, ma is az apostoli Egyház szépséges vonásaira ismerek.” (Prohászka.)

Igen, a városlódi cserkésztáborban is!

Péter és Pál apostolfejedelmek ünnepe. Indulunk haza és üres lesz a tábor. Valami kifejezhetetlen nyomott hangulat üli meg a fiúkedélyeket. Nem asszonyi bú és férfiatlan szentimentalizmus ez. Délután még játék; a játék hevében behívom az őrsvezetőket s általuk 5 kérdést intézek a fiúkhoz. Névtelenül dobja be mind-egyik az árbocnál a postaládába. Morzéval is lehet írni.

Ide írom kivétel nélkül, hogy mit válaszolt minden fiú az ötödik, legfontosabb kérdésre: Mit viszek magammal lelkileg a táborból? Beszéljenek maguk a fiúk:

1. A tábor szellemnevelő intézmény. Engem is szellemileg változtatott meg. Megnemesített. 2. Szép élményeket. 3. Megismertem az erdő nagyszerűségét és rajongó imádattal borultam le Alkotója előtt. 4. Nagy megelégedést a lelkemben. Önfegyelmet. 5. Lelki tisztaságot. 6. Szeretni a munkát, a testvéreket, — a lelkeket! 7. Lelki szépséget. 8. Fegyelmet, akaraterőt: engedelmeskedni, tűrni. 9. Lelki gazdagodást, mely legtöbbet ért a táborban. 10. A tábor-tüzet. 11. Engedelmesebb lettem. 12. Megtanultam az önmegtagadást gyakorolni. Általában a tábor lelkileg nagyon átalakított. 13. Azt, hogy a kis önmegtagadások erősítik a lelket és nem is olyan könnyű ezeket gyakorolni, mint az ember gondolná. 14. Az első törvényt. 15. A lelki tisztaság szépségét, a gyakori szentáldozást. 16. Az erdő, a természet mélyebb szeretetét. 17. Nagy munkakedvet

kaptam, ami a természetes lustaságból felrázott. 18. Lelkileg a táborból egy 2 hetes halálos bűn nélküli életet viszek magammal. 19. Megerősödtem abban, hogy a cserkészben a lelkiség nagyon fontos szerepet játszik. 20. A rendszeres élet által jobban meg lehet szokni a büntelen életet. 21. Lelki bátorságot, tisztaságot, engedelmességet. 22. Vallásos érzületet, fegyelmet. 23. A táborban csak kisebb bűnök vannak; ezek sem oly nagy mértékben, mint otthon. 24. Szeretetet parancsnokaim, testvéreim iránt. 25. Egy pár felejthetetlen emléket. 26. Összehasonlíthattam a jót a rosszal. 27. Fegyelmezettebb lelket. 28. Vallásosságot. 29. A 10. törvény szellemét. 30. Megismertem társaimat s bennük az Istent. 31. Lelkileg a tábor nagyon sokat adott. Ha le akarnám írni mind, üres szó volna csak. Sokáig fogok a táborból erőt meríteni a bűn elleni küzdelemben. 32. Talán úgy módosíthatnám ezt a kérdést, mit hagyok itt magamból? A szívemet, mindegyemet! . . .

Lám a tábor a „több lélek” tükrében. A gordiusi csomó, a sokszor nyugtalanító és kísértő kérdőjel mintha kiegyenesedett volna előttem. Én, a legkisebb is hozzászólhattam a „több lélek vitájához”. Unnepélyesen szeretném visszavonni. Csapatkáplán, laikus apostol, intézményes megoldások, bocsánat, torz fogalmak előttem. Hogy miért? Az érthető. Megértették velem a fiúk és az idő. A fiúk méltán szólhatnak felénk, vezetők felé: De nobis et sine nobis, határoztok. Kérdezzetek meg minket.

Amikor a táborba indultam a fiúkkal, általános elveket és célt tűztem magam elé. Általános elvekül leköpiáztam az angol Jamboreen résztvevő magyar csapat fiainak programadását, hármass irányzasát: az erőt, az életrevalóságot, a kedvességet. Gyönyörű és biztos együttes, szép hármass egység! Ezeket aztán konkrét példákkal sok oldalról, jóelőre megvilágítottam előttük. Credóm volt: „Mi vezetők érezzük lelkünk mélyén Isten előtti felelősséggel a kötelességet: ilyenné kell nevelnünk minden cserkészfiúkat.” Az egyéni célkitűzésről nem beszéltem soha előttük, csak észrevétlen mindent úgy irányítottam, hogy előttük mitsem sejtve ez legyen a

tábor gyűjtőlencséje s innét sugározzék szét minden. Ez volt a lélek, a több lélek kérdése.

Június 30.

Látogatónap van a szülők részére.

Akik megfordultak nálunk, a legnagyobb elragadtatás hangján beszélnek a látottakról. Tetszik a fiúk felépése, viselkedése, a parancsnokság közvetlensége, az egész tábor felépítése, a csapat nagy családiasság együtessége.

A pontosság, a szabott napirend, a strammság.

(És mit szólnának arról, ami mindenütt ott van, mindent mozgat, irányít és éltet, de sehol sem látható: a lélekről? . . .)

Július 1.

Ismét egész napos nagy kipillantás a táborból. Ezúttal a cél: Herend, hazánk legelső porcellángyára.

Nagy a lelkesedés, izgalmas készülődés. Csak néhányan, gyenge erejük tudatában, kénytelenek a táborhelyen maradni. De azért büszkék: ők őrzik a tábor!

Július 2.

(Az elmúlás nyomában minden szebben és nagyszerűbben él. Valóban, talán nem is volna szép az élet, ha nem volna ott a végén a halál. Sok értelmét adja ez mindennek, igen sok értéket lop cselekedeteinkbe.)

Ma utolsó hivatalos szentmise.

Evangélium után búcsúzó. Te Deum-os, fájdalmasan vidám elkészítés.

Mindattól, amit két héten át annyira szerettünk.

Második otthonunktól, a sátorától; a játékpálya boldog óráitól; a konyha könnyfakasztó, meleg füstjétől; az árboc-tól, keresztjétől, kápolnától . . . mindentől.

Szép a búcsúzás! Talán azért volt szép a tábor élete, hogy megkapóbb legyen a vége.

Körülálljuk a keresztet. „Üres a tábor, most búcsúzik tőle a dalosajkú sok cserkészdiák . . .”

Imádkozzunk!

Indulásra készen. Még szól, sokáig zeng ajkunkon a dal: „Amint a tábort nézem elmerengve, az én szemem is mintha könnyes lenne . . .”

Mindig messzebb, mindig tovább, de hallszik még a nóta: „A kedves tábor vissza-visszavár. Üres a tábor nincs lakója már.”

De ott a kereszt!

Ave crux! Gratias, gratias . . .

A Szent Asztrik-csapatszellem mindig hitte és vallotta a táborok nagy nevelő erejét. Kincset és értéket látott a tábor minden órájában, amelyet érdemes felfedezni és élvezésére a fiúknak alkalmat adni. De talán soha nem nyitott oly szédületes távlatokat — mint a pápateszéri táborban. A legszebben kitervezett és fogalmilag megszerkesztett tábor nem adhat oly elsőrangú megélt élményeket és nem állíthat annyira komoly és döntő jelentőségű próbák elé, mint a teszéri.

Pápateszéri táborunk a XXI. tábor a 15 éves csapat életében. Csodás hatással fog éveken át beszélni!

Ime a kronológia.

Június 26. D. u. érkezik meg a csapat a pápateszéri völgybe. Ideálisan szép hely, még ismeretlen körülmény az, hogy a lapályos völgy lesz egyik legnagyobb ellenség. Erősen felhőzik nyugat felől. Villámcikázás fényében fűzzük gyorsan a sátrakat. Fenyegét a viharos éjtszakának komoly morajlása. Megered az eső.

Június 27. Egész éjjel esett, reggel 9 órakor szűnik. Átnedvesedett a fa. 11 órakor reggeli, d. u. 5 órakor ebéd.

Június 28. D. e. 10 órakor újra megeredtek az ég csatornái. Egyre fenyegetőbb a helyzet.

Június 29. Péter-Pál ünnepe. Mindig emlékezetes nap a csapat életében. Sátorban van a szentmise, a csapat mezítláb áll a katakomba-szerű hangulatban. 11 óra tájban hihetetlen erővel ránk tör az eső. Alighogy csendesedik, kiabálás hangzik: Jön az árvíz! Jön az árvíz! A Bakonyból lerohanó hatalmas víztömeget az árkok nem tudják befogadni, a víz kilép medréből és félelmes ellen-

ség lesz. Hömpölygő vízár sodorja magával a nehéz fatörzsből készült hidakat. A táborparancsnok teljesen ura a helyzetnek. Parancsol és cselekszik. A csapat minden tagja minden elképzelhető szerszámmal siet a víz elé és a réten keresztül töltést von a konyha mellett a tábor védelmére. Az első közvetlen veszély elmúltával mélyítik és teljesen kiépítik a gátat. Az ítéletidő követelte kemény és nehéz helyzet a fiúkat elszánt hőökké avatta. Éjjelre nem éjjeli, hanem gátörök lesznek.

Június 30. Reggel még esik, de elsőízben lehet misézni a kápolnában. A falevelekről lepittyenő vízcseppek itt is mindent feláztatnak.

Július 1. Délelőtt kevés napsugarat kap a felázott tábortalaj. De délután már ismét esik. A konyhasátor árka betelt, a konyha már másodszor összeomlott, a talajvíz egyre emelkedik.

Július 2. Kegyetlen éjtszaka volt. A táborparancsnok és néhány nagyobb fiú egész éjjel meri a mindjobban megtelt nyelő gödröket. A viharlámpának imbolygó fénye mellett dolgozik a tábor alvó tagjaiért a tábor feje. Egész nap a sátorban van a csapat. A Turul- és Mókus-sátrak már nem bírják a vizet, panasz van: itt-ott enged. A konyhán csak deszkákon lehet állni, borzasztó nehéz a nedves fával fűteni, már mind tarthatatlanabb a helyzet.

Július 3. A gátat tovább kell építeni. Az összes sátorárkokat egyetlen nagy gyűjtőmedencébe vonják össze. Valóságos földmunkásokká lettek a fiúk, a táborterület pedig mint valami erődítmény.

Július 4. Egyes sátrakban aggasztó tünetek vannak. Félő, hogy a szalmazsákok teljesen átnedvesednek. Az örsök fatörzseket vágnak és erre helyezik el a szalmazsákokat.

Július 5. A szentmise elmarad. Ismét esik.

Július 6. Egészen új programot kell kitalálni a mérhetetlen víztömeg miatt. A helybeli uradalmi intézőség felajánl egy helyiséget a faluban, legalább éjtszakára. A fiúk hallani se akarnak róla, derült, vidám és jókedvű hangulat uralkodik a táborban. „Soha ilyen jó és élvez-

zetes tábor nem volt", hangzik innét is, onnét is. Fájó emlékezéssel írhatja ide a csapat a most már áldott emlékü bencés főparancsnoknak sorait: „Aki azt gondolja, hogy a legegyszerűbb parancs teljesítése a végrehajtással végetér, hogy például a vízfordás be van fejezve, midőn az illető cserkész a folyóból vagy kútból a konyhára elhozta, az nem ismeri a cserkészetet . . . Aki csak egy pillantást vet a cserkészruhára és a szemlékre, a diszmenetre, a játékra stb., de nem várja végig, mikor mindenegyes szó, lépés, mozdulat bírálat alá kerül s nem a külsőség, hanem a lélek szempontjából kerül bírálat alá, az sohasem fogja megérteni, mi a cserkészet.” († Mattyasovszky Kasszián dr.)

•

A mozgalom életében a pedagógiai ideál, mint belső vezetősál húzódik végig; nem látható, de mindenütt jelenlévő, mindent irányító és mindenben mint összefogó egység jelentkezik. Nagy sugalmazó erő, megfoghatatlan okozó, fölséges indítás!

Pedagógiai eszmény, amit semmi szöfestés ki nem fejezhet: az isteni Nevelő példája. A katolikus táborélet levegőjében, egyes evangéliumi jelenetek órájában egész közel van hozzánk.

Mikor abban a szép nyáreleji időszakban végigmegy Palesztina földjeinek zöldelő pázsitján, mennyire szívéből csordulnak ki a szavak: Nézzétek a mezők liliomait . . . S mikor az a tizenkét napbarnított robusztus férfi áhítatos csenddel követi a zizegő kalásztengerben, oda mutat a szemléletes kép átütő erejével: az aratás sok, kérjétek az aratás Urát . . . Ha elfáradt a lelke, elbocsát mindenkit, a tanítványokat munkára küldi s maga „a hegyre méne imádkozni”. Az apostoli küldetés befejezése után pedig félrehívja közvetlen környezetét egy csendes kis helyre, ahová „külön jertek”. Minden cserkészotthon falára odatenném a mi otthonunk képét: zöldelő, tavaszi pompába öltözött erdei tisztáson Jézus hófehér alakja magaslik a cserkészfiú mögött. A kép beszéljen mindenkinél jobban arról, hogy mit és mire tanít a cserkészetben Jézus természetszerető, imádságos,

virágos lelke. A vászon éreztesse már előre, amit majd sugalmaz az élet ragyogása, a napfény tündöklése és az éjtszaka csendje ott künn a szabadban, a táborban. Mert egészében igaz az, hogy ami nevelő érték, szépség csak rejtőzhetik a cserkészmozgalomban, a legteljesebb erejében a táborban jut kifejezésre. Az egész évi cserkészmunka koronája, a fiúk erőpróbája, a vezetők őrhelye és az egész csapat palesztrája. Sokat beszélhetünk a fiúknak elitlelküetről, strammságról és akaraterőről, igazi értékke a táborban váltódnak át. A tábor választóvíz az elmélet és gyakorlat, az elképzelés és az élet, a realizmus és idealizmus között. Alig tudom szebb valóságát elgondolni egy cserkész tábor képének, mint a katolikus felszentelt papparancsnokot és cserkésznyáját. Míg az ellenkezőjéről meg nem győznek, nem tehetek róla, de százszázalékos, maradéktalanul katolikus életrendet csak itt és csak így tudok elképzelni. Sajnos, Csonkamagyarországnak aránylag kevés ilyen csapata van, igaz, de akkor — sit venia — csak ebben a csekély számúakban valósulhatnak meg hiánytalanul a katolikus cserkésznevelési életelvek.

Ki tudna közömbös maradni, mikor reggeli napfényben az erdő csendjében ott áll a csapat a feldíszített, mezei virágos oltár körül és a parancsnok odalép „az Úr oltárához”.

Felcsendül az ének, a természet orgonája és száll a hang messzi határokra . . . Evangélium . . . Minden alkalommal 10 perces elmélkedési anyag. A legjobb alkalom és a legszebb helyzet. Soha így díszteremben dobogóról, templomban, szőszékről nem lehet beszélni . . . A cserkész-témáknak micsoda változata, az evangéliumi cserkészéletnek micsoda szépségskálája nyílik meg. Micsoda zuhogása ez a pár perc itt Jézus gondolatainak a mezők liliomairól, az aratás Uráról, a csendről, a békéről, az imádságról és a munkáról . . . Szinte hallom a szívek dobogását, érzem, látom, csak meg kell fogni a lelket . . . És az összeboruló lombkoszorúk alatt térdeplő fiúk feje, mint érett búzakaralász lekonyul: Úrfelmutatás. Az Eucharisztia Krisztusa és a szikrázva csillanó

kehelyben az újszövetség vére. Mint éhes vándorok odatérdelnek a lilimos fiúk az élet oltárához: áldozás. A Krisztust-osztó parancsnok. „Szánom a sereget, már harmadnapja követ és nincs mit enniök.” A mise végén a pápai himnusz. Ragaszkodás az Egyházhoz s annak törvényes fejéhez, Krisztus helytartójához. Megkezdődik a nap Jézus nevében és áldásában. Eljött a táborba, fényessége beragyogta az azurkék eget, minden erő, áldás és szépség tőle származik. Jézus körüljár a táboron, nézi a sátrakat, figyeli munkámat, mosolyog játékomon. Ő dirigál mindent. Kezébe fut össze minden. Tőle ered minden. És mindenütt ott a nap, az Ő napja. De szép gondolat ez! Ott a konyha könnyfakasztó füstjében, az ebédlőasztaloknál, ahol jelenlétével hirdeti, hogy „szent az evés és ivás funkciója bennem”, s míg a többi pihen, Ő papi imáját végzi. Katexochen pap. A gyengébbek pártján állva résztvesz a játékban, gölt rúg a „csodacsapatban” és este megáll a küzdő, fáradt erősekkel és a játékos kicsinyekkel a kereszt előtt. Misereatur . . . Indulgentiam . . . Ismét kiütözik a pap. S mikor lepihen a tábor, ott virraszt még sátrában, mint Jézus Jeruzsálem felett. És kiönti a lelkét: „Én édes magyar ifjúságom, tudod-e, hogy szikla vagy: az Isten országának a fundamentuma? Pihenj; piros véred szívja magába az őstermészet mocsoktalan oxigénjét! Aludj a mélységek felett s érezd férfinevelő hatalmukat. Örökösöd a csillagos mindenség Királya, aki most is gyöngéd szeretettel néz rád, mint akitől sokat remél. Más ifjúság játszhat, de a te életed férfiület, tele felelősséggel!” Esti ima után egy félénk hang: „Parancsnok Úr, gyónni szeretnék.” És kint a csillagos égbolt vagy a sátor csendjében dolgozik az Isten kegyelme. Lelkek mennek át a katolikus férfiület sorába és apró gyerekek lesznek nagyot akaró és erőset fogadó, térdeplő hősökké. A gyóntató parancsnok.

És . . . befejeződött a nagy-tábor. A parancsnok a természet nagy kápolnájában Te Deum-ot intonál. A papot nem az érdekli, mennyit gyarapodtak testsúlyban, csokoládé-barna lett a bőrük, erősödött a karizom (ez úgyis megvan), de mit adott a tábor lelki szempontból,

mit visznek magukkal lelkileg? Ime néhány névtelen válasz: „Mindenesetre megkapó volt az esti ima meghitt, mély értelme, a szabad természetben tartott szentmise, de legmeghatóbb volt a konyhasátorban, koromsötétben végzett szentgyónás. Csak azért is érdemes lett volna megcsinálni ezt a tábor.” — „Megtanultam, hogy mekkora felelősséggel jár még az oly kis cserkészszerűség is, mint az őrsvezetőség, de megéreztem azt a megelégedést is, ami a jó munka, különösen pedig a jó vezetőmunka után tölti el az embert. És megértettem azt is, hogy papi lélekkel is mily nagyszerűen lehet bármilyen témáról finoman beszélni. Azt hiszem, parancsnokaimon keresztül sokkal jobban megismertem a papi lelket, mint a tanárainm én keresztül.” — „A lelkiatyám szavain kívül gazdagodtam az természet szépségének szemléletével.” — „A táborból magammal viszem a halálos bűn nélkül való életet.” — „Megtanultam egy lelkiatya szeretetét és a büntelen életet.” — „Kétheti büntelen élet megszeretését és tapasztalatát lelkem számára.” — „Minden ízében praktikus tábor volt. Igazi fiús életet nyújtott, telve küzdelemmel, megpróbáltatással. Igazi jó munka volt az itteni élet, dicséretes a küzdelem, megpróbáltatással, amely majd biztosan meghozza megérdemelt jutalmát.” — „Ez alatt a két hét alatt — a jópélda hatása alatt — két szenvedélyemről (ill. hibámról) szoktam le, melyek ellen eddig hiába küzdöttem.” — „A táborban a nyugodt, békés lelket még a bocsánatos bűnök se szennyezik be.” — „Elviszem innen a jóra való hajlamot.” — „Nagy ellenállóképességet tanultam a halálos bűnökkel szemben, olyan nagyot, amit még soha két hétig nem bírtam kivívni.” — „Sokat küzdök azon hiba ellen, hogy elismerést nem kell várni a munkáért. Sok önzetlen fáradozást láttam a táborban. Ez új erőt adott, tovább küzdöttem.” — „Lelkileg sok tanulságot! Nem merem kimondani, de én azt hiszem, a táborban nem követtem el halálos bűnt. A jó Isten segítsen tovább.”

Igen, a jó Isten segítse az egész magyar cserkészetet! Quod erat demonstrandum.

KRISTÁLYVIZET ZAVARÓK, SZIROMTÉPŐK

„Asszonyom, ráismer-e liára, ha
az iskolából visszatér?”

(Thackeray.)

Keresztülfut rajtam a hideg, hogy itt a közvetlen szomszédságomban, Uram Istenem, gát és fék nélkül folyhatik az erkölcsrontás, a lélekmérgezés, a testi degeneráció?! Feltörnek az Acheron vizei és elnyeléssel fenyegetnek? Hát mégis csak sikerül elhinteni a felforgatóknak a bomlás és züllés halálcsíráit? Hajmeresztő iszonyatoságokkal döbbenünk a feneketlen mélységre, ahová lassan sodródtunk!

Igen, hivatásos képviselői vagyunk annak a szent gondolatnak, hogy a ránk bízott drága ifjúságot minden erővel védenünk kell. Védenünk a jellemét, éppen őrizni egészséges erkölcsi öntudatát, óvni a nagyhangú felvilágosítások sötétsége ellen. És milyen borzasztó, ha a halálos fertőzés kórokozóját ott kell megtalálnunk, ahonnet inkább a segítséget, támogatást és együttérző felkarolást várhatnók. Az orvos szobája . . .

Akinek a kockázatos percek rohanásában életet kellene menteni, és bűnös módon paccer, kontárkézzel nyúl hozzá annak az ifjúnak szép életéhez, aki csak azért

megy hozzá panaszkodni, mert az orra vérzik. Gyakran vérzik. És megoldás, orvoslás helyett szekszuális szabadságot hirdet. Rémisztő háttér nyilik itt az eset mögött és pokoli etika röhög felénk.

Idáig is sodródhatunk?

Erre nincsen törvény?

Sétálgatok a körúton. Mellettem topog kis tanítványom. Egész fesztelenül, bizalmasan beszélget.

Kikérdezem napirendjéről. Nem sokat tanul. A falusiak azon ritka és kivételes sorából való, akit az Isten kedves jó modorral és elsőrangú tehetséggel áldott meg! Színjeles tanuló. Az osztályomban mindenki szereti.

— Csak az a bácsi ne lenne ott mindig a szobában. Ott ül és állandóan pipázik. Folyton füstös a levegő. (Szegény! S te azt szívod, míg a latint, számtant, földrajzt tanulod!)

— Aztán meg kérem, olyan . . . olyan istentelen is.

— ?

— Ha előkerül a szó Istenről, azt mondja: minek nekem az Isten?!

— Hagyd ott!

— Nem akarom kérem megsérteni azt a papot, aki nekem ezt a helyet igen-igen ajánlotta . . .

Istenem, nem is tudtam, hogy nekem ilyen mélyre is kell ásnom a nevelésben, hogy ellensúlyozzam kellőképp egy ilyen lélek romboló munkáját!

— Tessék csak megfigyelni, Asszonyom, mindig úgy kell, hogy az édesapa adja a gyermeknek a kemény férfi példáját. Szigorral. Ez a helyes.

— Igen, de tessék az esetet meghallgatni. A minap jött haza a fiam. Nem volt nála ajtókulcs, hát csengetett. Az apja ment kinyitni. Épp valami teendője volt, hát kissé bosszantotta a zavaró körülmény. Amikor meglátta a fiát, elfogta a harag. Egy jót „lekent neki”. — Miért nincs nálad kulcs? Hol tartod? Azért adtam? A gyerek hebegett, szepegett és valami hazugsággal (tudom biztosan) kivágta magát, úgy ahogyan. De hányszor van úgy, hogy a körülmények miatt, mivel igazat mondani nem mer, hazu-

dik. Hát ez helyes? Nem neveli ezzel éppen az apja hazugságra? Hisz azt mondja multkor a fiam: Anyu, ha apával beszélek, sokszor a térdemben érzem a szívemet.

— Valóban, Asszonyom, ez nem helyes. Én nem így gondoltam . . .

Hangulatkép értesítőosztás után.

— Na, mi volt otthon? — kérdem az egyik bejáró diákomtól.

— Apuka várt már az állomáson. Megmondtam, hogy milyen az értesítőm. Elkezdett háborogni és egész úton szidott. De kegyetlenül és borzalmasan!

— Na és mikor hazaértetek?

— Mikor hazaérkeztünk, elmondta édesanyámnak és ketten versenyt szidtak. Akkor azt mondta édesapám: Most vacsorázzál meg, aztán majd elkezdem.

— Mit?

— A verést. És vert, vert, hogy meddig, nem tudom. (A gyermek keze is dagadt volt. Ott ütötte, ahol érte.)

Édesapa:

— Mily érzékeny a fiam. (Most alsós gimnazista.) Még elemibe járt; a hitoktató nagyon szemléletesen tanította a bibliát. Egy alkalommal Kain és Ábel történetét adta elő nekik. Szereplők a tanulók voltak. Történetesen a kisfiam Kain lett. Szerepét nagyon *ügyetlenül* játszhatta, mert a tisztelendő úr helyre zavarta, mint ostobát . . .

Nagy dac, ellenállás fejlődött ki benne. Egyúttal igen finom és erős érzékenység.

Érdekes, ez az említett eset nagyon hatott rá. Még most is érezhető a hatása és meddig és hogyan? . . .

(Kain szerepét nehéz is ügyesen játszani!)

Az Iglói diákok.

Ma adták a moziban. Ismét egy magyar hangosfilm! De valljuk meg, alacsonyabbrangú az eddigi magyar filmeknél.

Ezúttal a legkifejezettebben az ifjúságra voltak tekin-

tettel. S az ifjúság is, mint mindenütt, hálás anyagnak bizonyul. Csak a magyar filmtechnika rendező gárdája nincs finom tapintattal az ifjúság iránt! Regényesen érzелgős jelenetek sorozata, zaklatott idegek (néha ösztönök játéka) érzелgős elrévedezés, felelőtlenül kiélt drága időpocsékolás, torz tükre az igazi felelősségteljes magyar diákéletnek.

Hitler betiltotta a Heidelbergi diákéletet, mert megamisítja az igazi diákvilágot és nem hat előnyösen az erkölcsökre.

„Az „Iglói diákok” fajta darabok is azt akarják elhitetni, hogy szerelem és bor adja a diákélet idilljét.” (Kemény parancs. 229. 1.)

November első hete.

Szülői házban vagyok.

Előfordul, hogy tegnapelőtt is szünet volt, mennyi szünet halmozódott mostanában össze. Igen, a Szent Imre-szünet volt az utolsó.

— De jó, hogy nem hallja ezt a nagymama.

— A beszélgetésünket, a szünetről?

— Ó nem, a Szent Imre-napról. Engesztelhetetlen ellenszenvvel van Szent Imre emléke iránt. Míg Budapesten lakott, lakása ablakából látható volt a Horthy-köröndön lévő Szent Imre-szobor. Nem bírta.

— S ha szabad kérdeznem, miért van mindez?

— Azt mondja, minek Szent Imre emlékét, példáját az ország ifjúsága elé állítani. Hiszen, ha úgy élnek a magyar ifjak, mint Imre herceg, hova jutnak? Kihalunk.

— Ferde, nagyon ferde felfogás.

„Félre emberi gondolatok! Szent Imre hivatása más; ő eszményt hirdet; példája kihat századokra s nemzetének nagyobb szolgálatot tesz, ha az erény uralmát benne biztosítja, mintha az országot a maga uralmával boldogítja.” (Prohászka.)

A HANGZAVARBAN SIRÁS IS HALLIK

*Ember! Az élet szép, bármit hozzon
is a sors, el ne felejts élni!*

(Carlyle.)

Kiáltás hangzik mindenfelé: Kitört a háború!

Az ifjúság hihetetlen nagy örömmel és tomboló lelkesedéssel fogadta a hírt. Éljen a háború! Éljen a harc!

Csak egy körülmény lohasztja le a lázas kedélyeket; hogy távol van, Abesszíniában. Bárcsak itt ropognának a puskák, bárcsak itt dörögnének, de ne holnap, még ma, az ágyúk!

A jövőben bízni nem tudó, keserűen gondolkodó, mindenre elszánt ifjúság hangja ez.

Sötét és bántó.

•

A szalonban beszélgetünk.

Az édesapa a saját diákélményeit magyarázza. Jóízű visszaemlékezéssel színezi az idő távlatában megszépült eseteket.

— Emlékszem, — mondja, mikor édesanyám felment a tanáromhoz. Könnyörgött, rimázkodott, végül keservesen zokogott, hogy átengedjen a kegyetlen tanférfiú.

A tanár is megghatódott és édesanyámmal együtt sírt, de a vége mégis csak az lett, hogy elbuktam.

Elbuktam irgalmatlanul.

— Vigyázz, fiam, — szól az édesanya — ne olyan hangosan. Áthallatszík a gyerekszobába . . .

— Ja persze! szól az apa: — Tetszik tudni, Tanár Úr, én úgy szerepelek a fiam előtt, mint aki jeles tanuló volt . . .

Oregszem. Tagadhatatlanul.

Ma találkoztam egy volt diákkal. Négy évvel ezelőtt érettségiztettem.

Most egyik vidéki egyetemen van.

— Szerettem volna bemenni a rendházba kérem, de nem lehet.

— Nem lehet?

— Nem. Azt mondták, kérem ne is próbálkozzam, mert senki se mehet be szeptember óta. Még diákok sem, a szigorú klauzúra miatt.

(És most cáfoljam meg, ugye?)

Lelkiismeretem megnyugtatósa végett, felelősségem tudatában mindig átnézem a folyóiratokat, amelyek szobámból az Önképzőkör olvasószobájának asztalára jutnak.

Az Új idők egyik számát nem tettem az ifjúság szeme elé.

Nem tettem pedig a nevezett folyóirat X. oldalának jobb alsósarkában levő képe miatt.

Igen, de most feltűnik a fiúnak, hogy hiányzik? . . .

Csak valószínű, de nem biztos . . . De ha kezébe kerül, megnézi — halálos bűn nélkül alig teheti; ez biztos.

Igen, de elmegy és megnézi másutt, csak azért is, mert itt nincs. Vajjon miért nincs? . . .

Lehetséges, de a kezébe nem én adtam. Felelős tehát nem vagyok.

Jeles tanuló, de magaviselete ellen már a multban is sok kifogás volt. Tavaly történt, hogy ismételt figyelemztetésem ellenére is, egyre jobban rúgott a korlátokon. Borzasztóan fél az intőtől.

Mégis tavaly, április 15-én, hozattam vele borítékot.

Megírtam az intőlapot, lezártam a borítékot, mikor épp feljön a szobámba; összeszeri előttem a kezét, valami mérhetetlen fájdalommal és felcsukló zokogással könyörög megbocsátó elnézésért.

Csak ez egyszer!

A lezárt intőcédulát átadtam egy osztálybelinek megőrzés végett.

— Mihelyt kifogás lesz ellened, az illető fiú azonnal köteles feladni édesanyád címére.

Tavaly semmi baj sem volt. Tudta: Az intő nincs elengedve, csak felfüggesztve. Ebben az évben újra kezdte kilengéseit. Most már nem engedtem a játékból, hanem minden jelenet ellenére — a mai napon feladtam az intőt.

A VIII. osztályban a következő dolgozattípusokat adtam az iskolai gyakorlat órán: a) Az utolsó Veni Sancte; b) Egyéniségem.

Szeretem az ifjúságot ilyen gyakorlati, anyagba nem vágó, de annál fontosabb, komoly világnézeti kérdésekről is hallani. Kétségkívül sok a megszokott frázis, sok a sablon, a közhely, de annál jobban örülök, ha eredeti, friss, tiszta hangra akadok. Amelyik úgy igazán a lélek mélyéről fakad, a szívből jut a toll végére — csoda-e ha a lélekhez szól és szívbe jut?

Az egyik intelligens, komoly és széplelkű fiú így ír: „Nem tudom miért, de fáj a szívem. Tudom, még nagy feladatok várnak rám, de nem ez riaszt; tudom, sokszor fogok még sírni, de nem ezt látom most; tudom, sokszor fognak arcul ütni, de nem ez fáj. Most más fáj, egészen más. Az, hogy utoljára adok a sapkásnak tíz fillért a vékony aranyzsinórért. Ó, ez nagyon fáj. Nem tagadom: nagyon, nagyon megszerettem az iskolát. Nem is értem, miért kíváncsiak annyira messze, messze tőle. Én szeretem öreg falait, agyonfaragott padjait és első-sorban szeretem tanárait . . . Nem tudom, hogy történik a válás, de biztosan fájó szívvel fogom énekelni: Nem leszek én többé diák.”

Kis tanítványom csatlakozik hozzám az utcán. Tehet-

séges, jónevelésű úri fiú. Van gyermekszobája. Szépen jön mellettem, de a jobboldalon.

— Te, nem furcsa neked valami? Jó helyen jössz mellettem?

Rám néz nagy fekete szemével és annyi ártatlansággal, annyi tiszta gyermekhittel, annyi csillogó naivsággal mondja:

— Nem kérem, nem veszek észre semmit.

— Hát a baloldalon illik neked jönnöd. Hát ilyenekre nem jössz rá?

Megint rám néz és valami szent áhitattal így szól:

— Én kérem, ilyeneket nem tudok.

— Nem baj, fiam, majd megtanítlak én!

Másnap az osztályban szóvátettem, persze név nélkül. Így illik, gyerekek.

.

Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, szíveskedjék tízpercben kiengedni az iskolából.

— Miért?

— Papírkereskedésbe megyek, váltót vásárolok.

Igen, harmadikos gimnazista „váltót” vesz, hogy megismerje, tudja kezelni, hogy majd „be ne csapják”. A pedagógiai előrelátókban felrémlik az ezerarcú élet alattomosan pénzéhes arca és beviszi a padok közé ezt a sok boldogságot tönkretevő „finom” papírlapot.

Úgy van, a tömegsztrájkok, a félelmetes technikai felkészültségek és munkás-hadseregek korában nem lehet azt a cipós krajcáros békebeli diákéletet élni. Haladni kell . . .

(Nem mertem megmondani nekik, hogy az osztályfőnöktök még sohasem látott váltót.)

Ma találkoztam estefelé egyik barátommal. Huszonöt évvel ezelőtt érettségizett nálunk. Ma is öntudatos bencés öregdiák.

— Te, hogy megjártam ma! Oszd meg bosszúságomat. Képzeld el, váltót vettem. 12 P volt. Éddig jó. Szabályszerűen kitöltöm és aláírom. Észreveszem, hogy a dátumot véletlenül tévesen írtam. Kijavítom. Viszem a

bankba. Nem fogadják el. Megyek a pénzügyigazgatóság-hoz, nem váltja vissza. Sőt kijelentették, hogy a pénzügyminiszter sem teheti jóvá. Kidobtam tizenkét pengőt: hát nem bosszantó ez! De nézd csak, mily csekély hiba. Nézd csak. (Kotorász a zsebében.)

— Hagyd. Úgysem látom itt a villanyfénynél.

És nem vette elő. (Megint nem láttam váltót.)

Rátok gondoltam, drága csemetéim, hányszor megjárjátok ti majd az életben!

A március 15-i önképzőköri ünnepélyen szeretném előadatni a Szép Ilonkát melodráma formájában.

A könyvkereskedőknél nem kapható.

Antikvárice?

Úgy sem.

Megrendeljük Budapestről.

4.40 P.

Egyszer kell csak. Utána? Értéktelen számunkra. De el kellene adni valamikép.

— Tudod mit . . . most többször kell érdeklődnünk az antikváriusnál a Szép Ilonka felől. A válasz mindig tagadás lesz. Március 15-e után felajánljuk neki.

Ha veszünk is (ami biztos), ő is jól jár, mi is.

A Királyok Királyát pergették városunkban. Megnéztem, hogy megfelelhessek a sok kérdező diáknak.

Egészében nem tetszett. Hiába, Krisztus nem való filmre! Igazuk van az angoloknak.

De ami legbántóbb volt: az összes szentírási idézetek a Károli-bibliából valók voltak.

*

Minél több a szünet, annál kevésbbé tanulnak. Most november első öt napja szünet volt, azt hinné az ember, felhasználták nem a hiányok pótlására, csupán a napi lecke, pontos és lelkiismeretes megtanulására.

Ellenkezőleg!

De ezen talán nem is lehet csodálkozni.

Azt hiszem: lélektani törvény.

„Nem! Az idén tanulok teljes gőzzel, minden erővel. Nem járok sportkörbe, kiléptem a torna-szakosztályból, a télen nem megyek korcsolyázni . . .”

Oktalan átcsapás az ellenkező végletbe.

Az egyik fiú:

— A nyáron kint voltam cserkészúton Lengyelországban. Érdekes a lengyelek vallásossága. Félelemből vallásosak, valósággal remegnek, mikor imádkoznak.

A másik fiú erre:

— Ugyan ne beszélj össze-vissza ilyen butaságokat!

A villanyfénynél megnéztem az órát. Közel volt a vacsoraidő, $\frac{3}{4}$ óra lett volna pár perc múlva. Három diákkal mentem az utcán. Beszéltek, fecsegték sok mindenről.

Az egyik:

— Tanárral nem jó ellenkezni. A multkor azt jelentettem ki az egyik órán, a tanár úr kérdésére, hogy én csak azt a tárgyat tanulom szívesen, amelyik engem érdekel. Nyilván úgy értette, hogy az ő tárgya nem érdekel, nem szeretem, tehát nem is tanulom. Nagyon megbántam, nagyon.

A másik:

— Hát én a latinból nem sokat tudok. Magyarán szólva: keveset, őszintén: semmit.

A harmadik:

$\frac{3}{4}$ 8. Hm. Még most másfélórás instructióm van hátra. Utána zongora-gyakorlat, végül a holnapi leckét kell jól „átvennem”. Átlag egy héten 14 féle elfoglaltságom van.

Tizennégy . . .

A jegyváltó-pénztárhoz sietek. Elutazom. Mögöttem jön egy felsős diákunk. Könnyű, nyári öltözetben, kevés csomaggal, teniszütővel. Jegyet vált.

— Elutazik kérem?

— Igen, Tanár Úr.

Magam mellé invitálok. Utazzunk együtt.

Láthatóan boldog.

Leszállásomkor megkérdezem, nem jövünk-e esetleg vissza is együtt?

— Nem kérem, mert pár napig távol leszek.

— Ugyan, ilyen sok szünetet kapott?

— Nem kérem, semmit sem kaptam. Ugyanis „potya” napok vannak. Összefoglalók.

— De a diákmisék kötelezők.

— Ott úgysem vesznek észre!

Tavaly instructiókból tartottam fenn magam. Voltak jó családok, ahol havi egy pengőt kaptam. Legalább huszat kellett hónap elején végiglátogatnom! Így volt fedezetem a tandíjra, táborra, ruhára. Az idén a sorosztolással próbálkoztam. Jártam a családokat: hol adnak. Sokhelyütt hidegek voltak és kíméletlenül elutasítottak. De voltak megértők, készségesek, adni, segíteni akarók. S mindenütt, majdnem mindig az asszonyok. Volt hely, ahol elpanaszolva helyzetemet, a háziasszony maga is megígérte segítségét, de egyúttal eljött velem két másik helyre is. A mult magyar órán a Tanár Úr annyira hangsúlyozta, hogy Széchenyi a Hitelt az asszonyoknak ajánlotta. Most, kérem, már nagyon megértem, hogy miért.

EGY KIS FECSKE KIESETT A FÉSZKEKBŐL

Az angol közoktatásügyi miniszter 40 fontnyi költséggel egyetlen liúcskának hidat építtetett egy patakon, hogy rövidebb úton érjen az iskolába.

(N. Ü. 1931 aug. 14.)

Modern korunk egyik jogosult igénye: az iskola egészségvédelmi szabályzata.

Minden tanulónak orvosilag ellenőrzött törzslapja van.

Minden tanulót röntgenátvilágítással vizsgáltak. Az osztályomat ma világították át. Hazajövet volt mondani-valójuk. „Kérem, én úgy megijedtem . . .” „Kérem, engem olyan sokáig vizsgáltak . . .” „Tőlem kérdezték, hogy szoktam-e köhögni . . .” „És kérem, róla (ujjal mutatnak rá) megállapították, hogy tüdőbajos . . .”

Szegény gyerek — gondoltam magamban.

Földhözragadt, sokgyermekes napszámos az édesapád. Példás magaviseletű és jeles előmenetelű vagy, kosztodat az állam fizeti, tandíjadat kegyes szívek és te a halál csíráját hordod magadban.

Szegény gyerek — gondoltam magamban és lélemben megsimogattam halálrózsás, piros orcáját.

Szombat délután van.

Gyönyörű, szép, értékes órák, amikor az örök élet lehellelte érint fiaim lelkén át. Jézus drága vére által bocsánatot osztok és vásárlók magamnak is.

Ennek a fiamnak vértelen az arca.

Nagy, erős csontjait soványka bőrreteg takarja. Hangja mély, mintha a pincéből jönne. Zavartalanul tiszta szeme nyugodt lélekről beszél.

— Tessék elhinni, még ma nem ettem. Egyetlen falat nem volt a számban.

— Ugyan?

— Igen, még most áldozni tudnék menni. Nemcsak a lélek, hanem a test szerint is!

(Ez igen!)

Megnéztem az órát. 17²³ volt.

Azaz: délután 5²³ volt.

Tévedek?

Nem.

Fél hat lesz 7 perc múlva.

Felsős:

— Csak két éve tudtam meg kérem, hogy törvénytelen vagyok.

Atyám orosz volt, itt ismerkedett meg anyámmal. Mielőtt házasságot kötöttek volna, atyám elment Oroszországba, hogy vagyonrészét idehozza. A vonat kisiklott és ott veszett.

Pár éves voltam, elvesztettem anyámat.

Anyám egyik testvére örökbefogadott.

Pap szeretnék lenni. Mit kell most tennem?

.

Vasárnap reggel. A legszebb reggel! Sokat gyóntattam. Nem fáradtam el, talán azért, mert örömmel végeztem. Igen nagy örömmel.

Leteszem a lila stólát (újmisémkor kaptam), készülök át az iskolába, hogy elkísérjem osztályomat.

Lóhalálban fut egy fiam.

— Elaludtál?

— Nem kérem, csak előbb fát kellett vágnom.

(Nem szóltam semmit, ugyan mit is szóltam volna?)

— Édesapám béres.

Magántanuló vagyok, saját hibámon kívül. Talán gondolja, Tanár Úr, mit jelent előkeríteni nálunk a vizsgadíjat? . . . (Ó igen!)

Elhatároztam, hogy gyárba járok dolgozni. Tőlünk nem messze van ilyen gyár, épp üzemben volt, sok utánjárással, protekcióval bekerültem. Napi 1.50 P. De 1 P volt az élelem, 0.30 P a szállás, marad tehát nekem 0.20 P.

Fülopj.

20 fillér! 11 napot dolgoztam, 7 napot kifizettek, négyet nem . . .

Sertéseket hizlaltunk. Öt drb.-ot. Naponként megnéztem őket, hisz ebből lesz a vizsgadíjam. A tavaszra felnőnek, áruk szép lesz. A mult héten egy óra leforgása alatt mind az öt elpusztult.

És most itt állok. Üresen, kifosztottan, szegényen . . .
(Szemében úgy láttam, mély tűz égett és dac lángolt.)

*

Bencés gimnáziumban érettségizett. Az osztály díszes volt. Nagy család, sok nehézséggel küzdő édesapa hat gyermeke közül az egyik.

Most fent van Budapesten. Még talán egy szigorlata van hátra.

Ma hallottam felőle. Elszomorító, felemelő és nagyszerű is egyszerre.

Hogy ösztöndíja mellett a sok anyagi nehézségét is megoldja: eladja a vérét vérátömlesztésekhez. 40 P-t kap egy-egy alkalommal. Az otthoniak közül csak az édesanyja tudta. A jó szív kesereg, aggódik, vergődik — a fiáért, az életéért, a véérért. Egy-egy vérvétel után jó pár napig csak lézeng, támolyog . . .

Szegény fiú! Szegény magyar ifjúság!

Drága, de tiszta és piros és meleg és ragyogó véred árán vásárolod meg jövődet!

Drága ár!

Érdeklődöm az édesanyától:

— Hol van, merre jár az érettségizett fia? Még nem hallottam róla. Van állása?

— Dehogy van kérem, mérhetetlen a bánatom! Két kisebb fiam szintén a középiskolába jár és a végzett sem tud hova lenni! Nézni nap-nap után ezt a tehetetlen vergődést, nem únni meg az örökös kilincselést . . . borzasztó. Igéret, jó szó, biztatás van elég! És tessék elképzelni: az egyik vállalatnál felvennék, de az igazgató azt a kitűtést tette, hogy le kell mondania a maturájáról. Így ad neki egy nagyon alantas kis helyet, de érettségivel nem mehet oda. Hát nem rémes, hát nem elkeserítő

és szívszakasztó fájdalom ez egy édesanyának . . . Eltagadja a fiam . . . amit munkájával becsületesen kiérdemelt, lehazudjuk azt, ami áldozatunkba és megtakarított filléreinkbe került? . . . Hát ez úgy fáj, ez . . . olyan . . . Nem értettem többet a csukló zokogástól. De éppen elég volt ez is.

„A jeles bizonyítvány régen megszűnt a boldogulást elősegítő érték lenni. Az összeköttetések és rokoni kapcsolatok sokkal többet érnek és biztosabban meghatározzák az érvényesülés útját, mint akár a legkitűnőbb bizonyítvány vagy kiváló rátermettség . . .

Bizonyos, hogy ha az illetékesek belátható időn belül nem nyúlnak bele ennek a problémának darázsfészkebe mindenáron segíteni akaró kezekkel, az egész nemzet jövőjét végveszéllyel fenyegető felfordulásnak tárnak kaput.” (K. N. 1935. szept.)

Nem kitalált történet, nem regény: színtiszta, szomorúan szép valóság, őszinte vallomás egyik fiam ajkáról. A confessio erejével hatnak szavai:

Pár évvel ezelőtt érettségiztem, jelesen; kétszer nem voltam a nyolc év alatt vastagbetűs; hittel, lelkesedéssel készültem mindig papnak. Éltem a szép diákéletet, instruáltam sokat, résztvettem minden hasznos és nemes diákmozgalomban. A felsőosztályok egyikében megtörtött ez a szép felfelé ívelés, tehetetlenül összeroskadtam, elvesztettem akaratom felett az uralmat, báb lettem, nem hatott rám semmi, érzéketlen lettem a lelki élet minden behatásával szemben. Eltűnt a régi lelkesedés, elvesztettem hivatásomat, a lejtőre engedtem mindent. Milyen jó lett volna otthon dolgozni apám gazdaságában, mert dolgozni szeretek! És most minden szeptember elején úgy fáj a szívem, miért nem mehetek iskolába? Miért nem lehetek diák? Miért nem foglalkozhatom tovább is szellemi élettel? Nem lehet, otthon élek és szenvedek eltorzult élettel. Mert a falusi életbe beleilleszkedni már nem tudok, látom, túlságosan elszakadtam tőle. Akiiket tanítottam, szerencsés életkörülmények közt boldogulnak és én? . . .

Tessék elhinni, megátkoztam azt a szerencsétlen

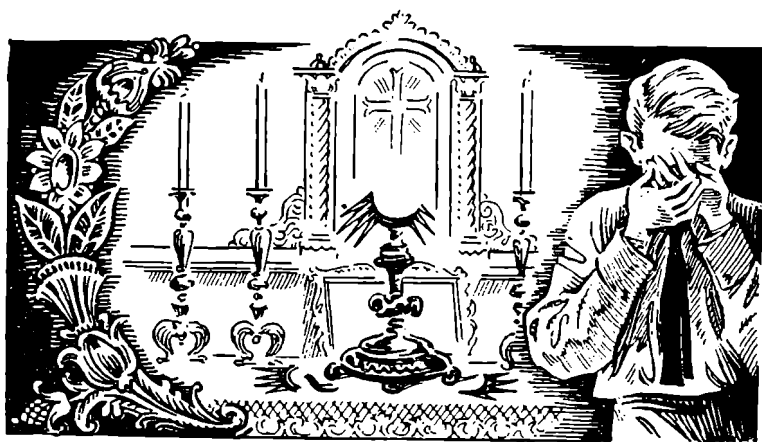
pillanatot, amikor apámnak az a borzasztó gondolata támadt, hogy elhoz a gimnáziumba . . .

Egyik diákom papja látogat meg. Megkérdézem:

— Nem értem, kérem, Főtisztelendő Plébános Úr, ennek a kisdíáknak egyéniségét. Annyira alacsonynívójú, oly gyenge, lelkiileg ütődött és szellemileg teljesen abnormis. Csak most kezdenek rajta kiütközni e vonások, félő, hogy később csak erősödnek.

— Igen érthető. Nyitja ennek az, amit Tanár Úr nem sejt. A szülők igen közeli rokonok. A legközelebbiek, akiknek egybekelését az Egyház megengedheti.

— Értem. Szóval még ilyennel is kell számolnom.

ÖSSZETÖRT MONSTRANCIÁK

En a halál rokona vagyok . . .
(Ady.)

Vannak a léleknek krátere is. Sötét, bántó bepillantást engednek! Nem gyógyulni akaró, hegedni készülő sebek, hanem elmérgesedett, csúnya mélységek. Időnkint fojtó látát löknek ki magukból.

Ilyenek ezek a szavak:

„Egyébként csendesesen éldegélek . . . Sokszor emlékezem, de jobb nem írni, miről! Engedje meg, hogy üdvözljem, mint *volt* fia . . .”

(Nálunk érettségizett néhány éve.)

A multkoriban egy tavaly nálunk igen szépen érettségizett diákkal beszélgettem. (Lelki fiam volt.) S mikor finoman érdeklődtem a jövő lelki életét illetően, gúnyosan megjegyezte: Ugyan, Főtisztelendő Úr, mi az, hogy kegyelem? . . . Túl vagyok én már ilyesmiken!

„Haec est hora vestra et potestas tenebrarum.”

Egy középiskolának valláserkölcsei nevelés szempont-

jából óriási, fel nem becsülhető előnye a tanulók szintiszta vallásegysége. (Értem itt a katolikust.) A budapestvidéki tankerületben az egyetlen ilyen: a soproni bencés gimnázium. (1931-ben.)

*

Felső diák. Itt ül velem szemben délután. Azt hittem, magából az infernóból jön a hang:

— Tanár Úr, én teljesen hitetlen vagyok.

— Ugyan?

— Igen. Nem hiszek semmi pozitívumban. Hátha legenda, mítosz és költött elem az egész . . . Ki biztosít engem? (Szó szót követ.)

— Hát gyónni voltál? Ilyen lelki állapotban áldoztál?

— Nem, nem voltam. Tanár Úrnál voltam májusban, ez volt az utolsó. (Emlékszem, azóta vártalak.)

— Év végén? Év elején? Kötelezőkor?

— Nem voltam. Következetes vagyok.

— Exhortációkor, szentmise alatt mit csinálsz?

— Borzasztóan unatkozom.

— Szoktál imádkozni?

— Nem . . .

Hát most mit kezdjek ilyennel? Hálómba akadt. Nem vetem ki. Beszéljek neki? Dörömbölés bezárt ajtókon. Kidobjam? Nem veszem lelkemre. Említsem neki a kegyelmet? Ó, az ilyen említés itt igen messziről jön és legtöbbször rosszkor.

Egy óráig ültem vele szemben. Hol én beszéltem, hol pedig ő hallgatott. Mit értem el?

„Ego nescio. Deus antem scit.”

Könnyebb világot felépíteni, mint elveszett hitet megtalálni. (Horváth R.: Életépítés.)

Aki nem hisz, elkárhozik. (Az Élet Ura.)

— De aztán, ha nekem rossz kedvem van, Tanár Úr . . . Akkor . . .

— Szokott?

— Sajnos.

— És akkor mit csinál?

— Mit, kérem . . . Nem beszélek; nem eszem . . . és sötét gondolatokkal foglalkozom . . .

Már egy éve.

Nem szóltam senkinek, nem jegyeztem fel magamnak, csak figyeltem. Csendben, szótlanul.

Az egyik fiam a népkonyhán étkezett. Jómegjelenésű, tetszetős külsejű.

Ott megismerkedett egy nálánál jóval idősebb férfival.

Gyakran láttam őket az utcán kettesben. Feltűnt a furcsa barátkozás. Egyik alkalommal gyengéden céloztam az együttlétre.

— Mit csináltok?

— Sétálunk, beszélgetünk.

— Többet nem?

— Nem. Néha moziba megyünk, befizet.

Gyanús volt és aggályaimat többé semmi el nem oszlatta. De pozitívum nem volt a kezemben. Vártam. Majd egy esztendő.

S ma derült ki, hogy teljesen igazam volt. Számításom, valószínű sejtelmem — sajnos — igaznak bizonyult.

— Legjobban kell ma vigyáznom — szól egy édesanya — a barátokra, a fiam barátaira. Pedig mindig csak ezektől féltettem! Csak a jóra intettem és mégis! Egy kőművesinassal keveredett össze. Milyen különböző életfelfogása lehet a felsős gimnazistának és a kőművesinasnak... S még ráadásul miket hallok tőle... Itthon elbeszélte, semmit sem szégyelve, restelkedve, sőt diadalmasan. Lám, ezt is lehet és érdemes! Tessék elképzelni ilyeneket hall tőle: Építésről van szó. Kell 40 kg cement; írunk 80 kg-t és a fölös 40 kg-t mindjárt oda szállítjuk, ahol ezt átveszik. Kész nyereség! Vagy: szükség volna egy mázsa mészre, kérünk kettőt! Csalni csak nagyban érdemes! Vagy: villanyvezeték-javításnál dolgozunk 3 óráig; felszámítunk nyolcat. Hát, Tanár Úr, nem rémes?! Inkább megfojtom a fiamat, mintsem ilyeneket tudjon. És most kijelenti, hogy nem érdemes küzdeni, abbahagyja a tanulást és elmegy kőművesinasnak...

•

— Elhiheti, Tanár Úr, semmi sem kelt bennem valami különös érzést. Akármit látok, olvasok vagy hallok,

közömbösen hagy. Elég sok tapasztalatom (hisz már érettségiznem kellett volna, de önként megszakítottam tanulmányaimat) arról győződött meg, hogy legjobb semmivel sem törődni.

— Önnél valami más baj van. Mondja (térek át hirtelen), hisz maga?

— Ó, nem.

— Isten létét? . . .

— Azt sem. Ha valaki próbálná előttem bizonyítani, ellenszenvem támadna vagy ráhagynám az egészet. Hadd beszéljen! Tessék elhinni, egy parányit sem izgat: van vagy nincs . . .

— Nem is próbálkozik ezen a holtponton átjutni?

— Miért? Nekem így is jó, s ez a fő. Tavaly a lelkigyakorlatok után úgy beleéltem magam, hogy egy fegyverdörrenés és vége . . . De lebeszéltek.

— Lelkigyakorlat után közvetlen?

— Igen, nem hatottak rám egy cseppet sem. Tessék elhinni, oly szívesen mentem volna eléje a bizonytalan-nak. De tessék elhinni: kíváncsi is volnék, mi igaz abból, amiről annyit beszélnek . . .

Egyetlen szitakötő szeme elég a hitetlen megszegye-nítésére. (Diderot.)

Adjatok egy lepkeszárnyat és bebizonyítom nektek az Istent. (André Charles.)

KIALUDT VULKÁNOK

Az élet oly nagy és szép dolog, hogy egy-egy rossz óra miatt a homlokunkat összeráncolni sem lenne szabad.
(Freuerbach.)

— Nem, Tanár Úr. Nekem már semmi sem sikerül. Főként nem sikerül jónak lennem, bármennyire akarom is. Az „előítélet”, amellyel eleve fogadják minden lépésem, lehetetlenné tesz mindent számomra. Bármilyen dolog történt az osztályban, valószínű, én vagyok... Valamit nem sikerült kinyomozni, csak én lehetek... Olyan jó lenne, kérem bebizonyítani, hogy a belsőm jobb, mint a külsőm. Nem lehet. Minden lépésem hibás. Ha a Várkerületen sétálok: aszfaltbetyár vagyok; ha a Deák-téren állok: lányokat nézegetek; a multkor egy egészen zárt, sötét utcában sétáltam (már nem tudom, hová menjek), valaki azt mondotta: sötétben bujkáló alak vagyok. Hát mit csináljak? ...

(Fiam, add ide kezedet.)

Nagyfiúval állok szemben.

Úgy érzem, még sohasem beszélt velem ily őszintén.

— Rettenetes ember vagyok én, Tanár Úr. Azt senki nem tudja és nem is hiszi. Irtózatos a természetem. Félek mindenkitől. Idegesen összecsucodok, ha valami külső behatás ér. Bezárkózom és eszmélődöm. Nincs senki, akivel igazán őszinte tudnék lenni. Úgy érzem, nem értene meg senki. De minek is! Már kiskoromtól fogva tapasztalom magamon ezt a hajlamot és tehetetlenül nézem a ki-fejlődést. Semmit sem tettem ellene, talán nem is tudtam volna. Sőt talán elősegítettem, így pl. ha nyáron otthon voltam és jött valaki hozzánk, biciklire ültem és elmentem messze a határba. S most itt állok ezzel a teherrel, mondhatnám, beteges idegességgel a gimnázium utolsó osztályában. Mit tegyek?

— Fiam, gyere el néha hozzám. Szeretném visszaadni magadat magadnak...

— Igen!

— Hát nem borzasztó, Tanár Úr! Ott álltam testvérem koporsójánál, atyám, anyám ravatala mellett és nem tudtam egyetlen könnycseppet ejteni. Nem tudtam, pedig fájt, igen fájt.

És egy leánnyal keveredtem össze. Finom, tiszta szeretettel udvaroltam neki. Hancúroztunk. Sok apró csecsebecsét vettem neki. Ha úgy aztán háborúsdit játszottunk, fenyegettük egymást. Egy alkalommal azzal fenyegetett meg, hogy összecsomagolja a tárgyakat, amiket vettem neki és visszaadja. Erre el kezdtem sírni, bögni, mint a záporosó. De szívből, igazán... Hát nem borzasztó, Tanár Úr?... Resteltem magamat, ki sem mondhatom, mennyire.

*

Félek, hogy egészen besüt ablakomon a jóságos, tavaszi napsugár.

Kissé bezárom.

Félek, hogy nagyon gazdag leszek, kincsben, értékben roskadásig bővelkedő.

Kissé takarékoskodom.

Félek, hogy széles, garmadával terített sugárban öm-

lik rám a kegyelem. Kissé begombolózom. Nem tehetek róla, de az a gondolatom gyakran azokról a diákokról, akik a sok hallott és látott szép dolgok ellenére nem lépnek, nem akarnak rálépni az öntudatos, szép, katolikus férfiélet útjára. Így jut eszembe egy tavalyi eset. Az osztályomban volt egy Mária-szobor. Május egyetlen napjára feldíszítjuk. Jó. Erre az egyik megjegyzi:

— De elkábulunk, kérem, a virágillatban.

Másnap ez a gyerek a tizórai szünetidőt a mellékhelyiségben töltötte. Ott másolta a feladatot. Künn ébredt a tavaszi táj, harsogott a napsugár és dobolt az élet, ott bent pedig szívta az ammóniától terhes, nehéz levegőt!

Nemrégén olvastam az egyik napilap hasábján, hogy utazók, turisták nem írnak naplót. Napjainkban nem érdekes! Viszi magával fényképezőgépét; a fontosabb mozzanatokat lerögzíti, megörökíti és hosszú évek során át beszédes mementó marad.

Elgondolkodom.

Pár év múlva kezében a matura.

Hallom, hogy a vakációban egyetlen, kellemes szórakozása az volt, hogy a falujukban lévő szódavizes kocsisával igen tartós, meleg barátságot kötött. Ennek fejében nap-nap után végigjárta vele a környék korcsmáit... Jól ismerték már, fején volt mindig a paxos bencés sapka.

Ha ez az ifjú össze akarná állítani vakációs albumát, nagyon egyhangú lenne. Igazában csak egyetlen jelenetet kellene megörökítenie és utána vagy alája tehetne annyí idézőjelet, ahány szép napja volt a vakációnak.

KIRÁLYFIAK PONGYOLÁBAN

*A nap tüze, látod,
A lürge diákok
A hegyre kicsalta,
A csúcsra kiállt.
Csengve, nevelve
Kibuggyan a kedve
S egy ős evoét
A lénybe kiált. (Áprily.)*

Nyolcadikos.

— Néztem, Tanár Úr, hogy mennyi folyóirat jár majd az Onképzőkörnek. Alig értem a végére, mikor elolvastam a hirdetőtáblán.

— Hát jó lesz, ugye?

— Igen, igen...

— De?

— De hát volt egy gondolatom, míg olvastam a sorokat. Az, hogy minek az a sok pénz azért a papirosért. Nem jobb volna azt az összeget érettségi bankettünkön a cigánynak adni? Muzsikára...

Dolgozattám volt a VII. osztályban: Kármán Fannijának lelki vívódásai.

Az egyik (jeles) tanuló vázlata befejezésében ezt írja:
„Nem tudtam élvezni a Fanni hagyományait!”

Kíváncsi voltam, miként okolja meg a kidolgozásban.

Ime így:

„Nagyon is össze kellett szednem minden, ú. n. finomabb ízlésbeli tehetségemet, hogy hátat ne fordítsak a Fanninak... Tudom azt is, hogy nem a lelki rajz biztonsága és finomsága kapta meg az egykori olvasót sem, hanem egészen más.”

*

Diák:

— Csak én ne kerültem volna ebbe az osztályba. A társaság tönkre tesz. Más intézetből jöttem, főként azért, hogy meneküljek az ottani közállapotoktól s itt is ölelő karjukba futottam. Ez az én tragédiám.

Más:

— Nekem egy nagy szerencsém, hogy ebbe az osztályba kerültem. Itt legalább még ki is tudok tűnni. Sőt, jó tanuló vagyok. Ha más osztályban volnék véletlenül, alig hiszem, hogy átlag elégségesnél jobb eredményt érnék el. Nem nevezhetem másnak, mint szerencsének.

Tavaly érettségizett.

Azóta semmi. Addig volt valaki, akiből minden lehet.

Falusi gyerek, de azért itt van a városban állandóan. Rokonféléknél. Kérdezem egy felsős diáktól, hogy vajjon mit csinál kedveltünk egész nap, mivel foglalkozik, mert én csak a korzón szoktam látni.

— Azt mondja, kérem, — kapom a választ — hogy hódít.

Hát ez is lehet életcél. Igen.

Érettségire készül.

Tanul sokat, olyanokat is, amelyekre sohasem lesz szüksége. Elfogja a mérgezés és kitör belőle a keserűség:

— Valószínűleg pénteki napon érettségizem. Na, azon a napon meleg lesz a kazán otthon. Beledobom az algebra könyvemet és nézem a teljes elhamvadását... Ez is gyönyör!

Kirándulni megy az egyik felsőosztály.

Hívnak, tartsak velük.

— Köszönöm, nem engedi az időm.

Erre az egyik diák megjegyzi:

— Persze, minek is. Úgyis több tanár jön velünk, pedig tanárból egy is sok!

*

Az önképzőkori gyűlések élénkségének fokozására elhatároztam, hogy a műsorba néhány grammofonlemez t iktatok. Nyitányok, művészlemezek, magyar dalok, leg-újabb slágerek szerepelnek a gyűlések pontjai között.

A multkor szerepelt a Mosoly országából: Immer nur lächeln ... énekli Josef Schmidt.

Szép volt.

Az egyik felsős megjegyzi a lemez lejátszása után:

— Barátom, ha nekem ilyen hangom volna, holnap már nem jönnek iskolába!

Az osztályomból az egyik fiút (apróság) elküldték az internátusból. Mivel most afféle divatos influenzajárvány van (14-en hiányoztak az osztályomból), ő is otthon maradt. Fájt a feje.

Ebédén látták a népkonyhán.

— Hát te nem vagy beteg? Miért nem maradsz otthon? — kérdik barátai.

— Ja, tudjátok, el kell jönnöm enni, mert otthon nem ád az asszony.

— Kicsoda?

— Hát az asszony!

Sokat gondolkodtam, merre menjek érettségi után. Hajlamaimnak két választási lehetőség felelt meg, vagy gazdasági vagy erdőmérnöki. Töprengek. Látja ezt a kis öcsém, aki szintén gimnazista.

— Tudod mit, — így szólt — ne sokat aggodalmaskodjál. Nem érdemes. Nem tudod eldönteni? Nézd, fogj egy kétfillérest, dobd fel és eldől.

És megtettem.

Negyedikes a borbélynál.

A borbély vágja itt, ott, csinosítja erre, arra. Elöl is akar egy darabkát levágni. Megszólal ijedten a negyedikes:

- Ne, kérem, azt ne!
- Miért?
- Ott hullám van!

*

(Felső diák):

— Moziban voltam. Érdekes volt, ilyen mostanában még nem láttam.

- Mi volt az érdekes?
- Az kérem, hogy nem volt benne csók.

(Felső):

— Ezt a levelet elküldöm Párizsba. Levelező barátomnak. A levélben van két kártya is. A kártyákat megírtam és megcímeztem két idevaló kislánynak. Barátomat megkértem, hogy március 29-én délből adja fel a két lapot Párizsban. Éppen április 1-én érkeznek ide. Jó ötlet ugye, április 1-re? A két kislányt Párizsból üdvözlöm.

- Jó, ugye, jó? ...

Egy felsőt kértem meg, hogy lenne szíves sügni az önképzőköri ünnepélyen. (Október 6.)

- Kérem, Tanár Úr, még sohase voltam sugó.
 - Az iskolában sem?
 - Az más.
- És nem tudtam rávenni.

Egy felsős:

— Igen „meleg” tízpercek voltak. Ezt kellett kérdezni, azt kellett megegyszer „átvenni” — nem értem rá, hogy megegyem a magammal hozott tízórait. Következett ismét egy komoly óra. Mit csináljak? Sohasem hittem volna, hogy sikerül ilyesmi is: első padban ülök, a veszély bármikor lecsaphatott volna rám, és mégis sikerült a jó nagy darab zsemlyeadagomat elfogyasztani. Pedig jó kemény szalámi volt a két fél darab között, sokáig kellett rágnom, de sikerült... Sohasem hittem volna, hogy sikerül. Legalább is alsós koromban nem hittem volna...

A RÓZSAFA MELLŐL HIÁNYZIK A KARÓ

*Síralmak völgyében lakunk,
Örömmel, muskátli virággal
Ritkán dicsekszik ablakunk.
(Mécs.)*

— Mikor utazol haza?

— Még nem tudom, Tanár Úr. Mihelyt pénz jön hazulról.

— Hát nincs?

— ...Nincs. Édesanyám azt írja, most nem tud küldeni. Nem tudott munkát vállalni, mert fáj a lába. Megdagadt a mosóteknő mellett. Majd ha lepad.

Tavaly még itt gyötörtem a filozófiai fogalmakkal. Aztán érettségit szerzett két elégséggel. Concurrált az egyik szemináriumban, úgy mondta — hivatásból, őszintén. Már-már felvették. Mégis az utolsó pillanatban el ejtették. Felvesszük feltételesen; felvesszük jövőre ...

Isten ujja? ...

Az emberi számítás keresztezheti Isten útját.

A nyáron találkoztam vele. Volt alkalmam meggyőződni jó lelkületéről és szándéka tisztaságáról.

— Megpróbálom még. Talán externista lehetek valahol.

Visszajött a kérvénye: nem.

Gondviselés? ... Sors? ...

Mi emberek nem láthatjuk mindig Isten szándékát.

A multkor egy gyárat tekintettem meg a VII. osztálylyal. Nagyon fojtott ilyen helyen a milió és alacsony, igen alacsony az erkölcsi légkör. Gyorsan vonultam át ilyen helyeken velük! És íme, pörére vetkőzött férfiak, röhögő masamódlányok, bamba kifutó gyerekek társaságában ott találom őt. Élesre vasalt nadrágjával, feketekeretes szemüvegjével, felgyűrt apacsinggel ... Messziről felcsillan szeme: Laudetur-ral üdvözl.

— Meddig dolgozik itt? Mióta?

— Október közepétől december 1-ig.

— S azután?

— S azután nem tudom.

Meleg kézszorítással búcsúszom tőle.

Szegény felesleges, számfeletti ifjú! Az a sok tandíj, tankönyvek ára, érettségi díj ... az a sok látott és hallott szép ... Az a sokszor elétek rajzolt nagybetűs Élet.

Az lenne Isten akarata, hogy Te itt tönkre menj? ...

(Mert, hogy megállj: több a soknál!)

Avagy: a szemétdombon is nőhetnek liliumok? ...

Lehet rajta elmélkedni.

•

Csekély nyugdíjas, rendőr özvegye; itt lakik városunkban. Három gyermeknek szel naponként kenyeret. A legnagyobb az osztályomban szedi magába a tudást. És nem otthon, hanem a népkonyhán étkezik, havi öt pengőért.

Miért?

Igy olcsóbb a megélhetés a szegény özvegynek és két fiának.

Vajjon nem látja még ez a diák a darabokra tört családot? Vajjon nem érzi a közös asztal hiányát? Vajjon, nem tudja, hogy „jobb ízű a falat, ha mindnyájan esznek?”

Vajjon nem látszik e parányi diákragédiában korunk koromfekete kórképe?...

— Mennyit fizetsz a szállásodon?

— 13 P-t. De ma felmondtam. Nem akartak fűteni, erre mi hoztunk fel szénét önhatalmúan, mind elfűteni nem tudtuk, eldugtuk. Megtalálta a szállásadónk. Azt mondta, hogy ez lopás. 13 P-t fizetek, minden fillérjéhez apám verejtéke tapad. Otthonról egyre aggasztóbb hírek jönnek, nincs ára semminek, és még így bánik velem...

— Hol étkezel?

— Sehol. Magam főzök. Spirituszon nagyszerű ételeket. Sokkal olcsóbban élek így. A népkonyhán nem tudtam megélni. Eleinte a cseléd mosogatott, megkértem havi egy pengő fejében. De ezt is felmondtam. Most magam mosogatok is. Tessék elhinni, nem tud lehetetlen helyzetbe sodorni az élet!

Ime, a „szociális” diák!

Egy felsős tanítványom apja volt nálam. Beszél a fiú helyzetéről, szörnyen mostoha körülményeiről. Leépített gyárnál béres az édesapja. Nyolcan laknak, úgymond, akkora szobában, mint az enyém. Nyolcan! Közös konyha, a szoba állandó huzatban, földes és gödrös. Kenyér minden második nap, ha van. Alacsony erkölcsi légkör, a gyújtópont a vegetáció.

S itt tanulja a humanista gimnázium tárgyait, az általános klasszikus műveltség hitágazatait. Itt készül jövőendő hivatására; itt írja a hónapos magyar dolgozatokat, kinlódik az algebrapéldákkal és keresi Xenophonból a szavakat...

És hogy tisztán és sértetlenül mentse ki ebből az anyagi és szellemi fertőből erkölcsi értékeit, katolikus

hitének színaranyát: vasárnaponként odatérdel az áldozatórácshoz...

Egy pár évvel ezelőtt érettségizett tanítványunk keresett fel.

Most a műegyetem bányamérnöki fakultásán van.

Érdeklődtem tőle sok mindenféléről. Érdekes megjegyzést tett:

— Nekem, kérem, teljes erővel kell dolgoznom. Már csak azért is, mert egyetlen katolikus vagyok az évfolyamon.

Bárcsak sok ilyen katolikus ifjút nevelnének a szerzetes-középiskolák!

Nyugdíjas özvegyasszony az édesanyja. Valamikor jobb napokat láthatott, de hej, mióta a gazda sirba szállott! Tavaly még három szép, tágas szobában laktak, központi fekvéssel, déli oldalon, csinos kerttel.

Ma voltam náluk. Sötét udvari szoba, levegőtlen, zárt hely.

— A konyha melegebb. Ott tanul, kérem, a Lali, a Lili meg az Évi.

A Lali az én fiam.

Előzékeny, kedves modorú, roppant élénk, erősen csintalanságra hajló fiú. Jól beszél németül, nem a magyar rovására. Egyike a legtisztábban öltözködő gyermekeknek az osztályomban.

Latin fordítással foglalkozott a „meleg konyhában”.

— Igen nehéz, kérem. (Pedig fordítottuk az osztályban.) — Ott ült az ablaknál. (Igy még nem kell villanyt gyujtani.) Leültem a konyhaszékre s együtt fordítottuk, hogy: A népnek tetszett Menenius meséje, mert megértette, hogy a testrészek lázadása hasonló a népnek az atyák iránt táplált haragjához.

Villanylámpával kísért ki, hogy bajom ne történjék a „lépcsőházban”.

— Igen kérem, 12-kor találkozunk, nekem az érettségi írásbelin kell örködnöm. A viszontlátásra!

Bent vagyok a rajzteremben. Csupa vasaltképű, érettségi írásbelit készítő fiatalember. Maturandusok...

— Tanár Úr kérem, alig az egy l...? Rikító, az hosszú í? ... Láthatatlan ember nagy L? ... Rákóczi nem y? Múlik, rövid u? ...

(Érdekes, ilyenkor azt sem tudják, amit máskor egész szépen tudnak.) Ja, hát érettségi!

Perceg, serceg a toll, az érettségiző sok-sok fej odahajlik a fehér ívpapír fölé. Írják a történelmi arculatot a regényköltészetben vagy rajzolják az elektromos cellák ábráit...

— Na kint vagyok! Hát mehetünk a megbeszélt vásárügyben. Szépen dolgoznak ott fent a fiúk.

— Igen, 23 évvel ezelőtt én is... Tegnap pedig elnéztem a kitett érettségizők fényképeit a Várkerületen. Olvasgattam, hányan is vannak? ... Itt megolvastam 21-et, ott 25-öt... Na, édes Istenem, gondoltam, ezeknek fele jövőre a kezembe kerül. — Mint szellemi inségmunkás...

(A munkaközvetítő hivatal főnöke volt.)

Szeretek elbeszélgetni a nálunk érettségizettekkel. Egyikkel találkozom az utcán.

— Tartson velem.

Elmondja, hogy két év óta semmi komoly munkája nincs. Csak tengődik napról-napra. Voltam kertészetben, voltam zsákoló, voltam ingyenes szellemi inségmunkás. Megtanultam a gyorsírást, megtanultam gépelni...

— Szokott gépelni?

— Igen, ha van mit. Néha adnak munkát, ilyenkor jól érzem magam.

— Honorálni is szokták, ugye?

— Ó igen.

— Mennyivel?

— Hát kérem, egy gépelt oldalért kapok 10 fillért, ha sűrű sorokban történik a gépírás, úgy 12—14 fillért. (Uram, Istenem!)

(A temetőőrnél lakik.)

— Bocsánatot kérek, Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, elfelejtettem leírni a fordítás felét.

— Hát ez furcsa. Hogy lehet elfelejteni épp a felét?

— Ezen a héten én vagyok a soros miniszter a temetésekénél. Kiszólítottak s amikor visszajöttem, egészen megfeledkeztem a dologról.

Épp ezt fordítottuk: Cocles in statione positus erat . . .

És Te, fiam, nem: in statione sepulchrorum positus eras? . . .

MOCSÁRPARTON LILIOMSZÁLAK

Ime, az én ékszereim!

(Cornelia.)

Ma írt a Zászlónk. Kér tőlem „konkrét diákeseteket és azok életfilozófiáját. Te belátsz — írja — diákjaid legintimebb életébe”.

Bizony a legintimebb sorok ezek, amelyeket most ide írok egyik fiam konkrét eseteként. Szóról-szóra adom.

„Bizony már nyolc éve elmúlt, hogy egy hideg, karácsonyi reggelen hirtelen elszállt közülünk, akit nagyon szerettünk mind: az Édesanyánk. Azután jött a mostoha és egy évre rá már édesapánk sem volt. A mostoha kínzásai elől nővérem férjhez ment és én egy idegbeteg ember házába kerültem... Válogatott lelki gyötrelmek közepette telt el az idő, és én, a „kegyelemkenyéren élő bitang”, felkerültem ez osztály küszöbére...”

Azt hiszem, elég ennyi.

Fájdalmas és keserű!

*

Négy évig nálunk járt egy katolikus diák. Úgynevezett pedagógusgyerek. Az ötödikre az itteni evangélikus líceumba íratkozott. Másnap találkozott egy volt paptanárával és „alákszolgájá”-val köszöntötte.

Vajjon mi lehet ennek a diáknak a lelkében?

*

Individuális pedagógiai tanácsadó nyílt városunkban, nem messze a bencés gimnáziumtól. Tanácsot akar adni egy zsidó nő: ha a fiú nyugtalan, ideges, zavart tekintetű stb. Igen, az Isten nagy és szent gondolatait szexuálfertőbe akarja lecsapolni!

Fokozott erővel vetem rá magamat az egyetlen, igazi pedagógiai tanácsadóra: a győntatószékre!

— Anyuka beteg volt, felmentem a padlásra. Széjjel-néztem az ismeretlen felső birodalomban. A sok ponyvakötésű férckönyvek közt találtam egy nagyon szép, kékszalagos, egész vászonkötésűt. Ez csak jó lehet! Külseje után ítélve elhoztam a rejtekből. Hisz, ha nem lenne érdemes, nem is köttették volna be! Hát, Tanár Úr, kérem — nézze. Ime, elhoztam, tessék.

— Köszönöm.

— Most itt van előttem. Rontja még a levegőt is. Regény. A. kiadása. Év nélkül. 286 oldal.

Az első oldalon mindjárt egy cselédszoba öltözködési jelenetének arcpirító leírása. Utána a legarcátlanabb és legszégyenletesebb képek zuhataga véges-végig.

Minek ez egy diáknak?

Nem diáknak, de senkinek! Senkinek, aki a legkevésebbé is számottart a művelt, izléses ember jelzőjére. A diák mindjárt az első oldalon ott láthatta az „anyuka” nevét.

Tehát, amikor lehozta a padlásról — okoskodása helyes volt.

„Ahol igazi könyvespolc nincsen s a szalonzalkákra már nem fér el több: a raffinériát odáig kell fokozni, hogy a hálószekrényre is jusson valami döglesztően finom lapozgatnivaló.” (Harsányi K.: Emberek, írások ... 170. l.)

Beteg kis tanítványomat látogattam meg. Szétnéztem a lakásban. Jó katolikus családnak gondolom.

Úgynevezett diáktanya. Már 30 év óta laknak itt állandóan. Most is négy diák lakik náluk, két kisebb és két nagyobb.

A nagyok és a másik kisebb iskolában voltak, jó alkalom, hogy az ember elmélkedjék csendesesen.

Nem szeretem a diáktanyákat. Ritkán jók, legtöbb esetben romboló hatásúak. Szép elveim és lelki reményeim közé sok fájó és még több ismeretlen akadályt iktat egy ilyen „tanya”. Kis harmadikosom fejét tele-tömöm a katolikus, szép diákélet eszményeivel és a tanya alacsony világában nem tud vérré, életté sűrűsödni ...

Alig tud kiserkedni mély lelki élet a tanya tétovájában. Hány duzzadó reményem úszhatott el a szekrény tetején üresen pihenő üvegek nyakán?... Mindezt a „nagyok” teszik. A „kicsiny” meg látja.

Sok reményem sírverme! Küzdök ellened!

A III. nemzetközi fényképkiállítás városunkban van. A fotótechnikának valóságos tüneményei, a szín- és árnyékhatásnak remek bravúrai ejtik meg az embert. Körüljárása: esztétikai iskolázás. De hiányos lenne néhány csúnya női akt nélkül. Mint szép, virágos mezőn, ízléstelen fekete bucka! Hófehér ruhán tuscsepp! Szép arcon undorító sebhely! És most ünnepélyes átiratban meghívták az ifjúságot.

Nem! Nekünk drága az élet és szent a lélek!

Aljas és undorító az a kerítő politika, amelybe rántani akarják az ifjúságot. A legjobb médium és leghálásabb anyag, úgylátszik, az ifjú lélek. Mit törődik ez a nyomorult, halálzagú lélekkufár azzal, hogy meleg, friss vér tapad a pénzhez, mi köze ahhoz, hogy lélektorony helyett csak bucka lesz, mit törődik azzal, hogy ő a márványból meszet éget!? Van fogalma ennek a pernahajder ördögcimborának Istenről, lélekről, nevelésről, erkölcsről? Csak pénzt lásson és nyerit! Kútmérgező, fúriális bestia. Letelepszik ott, ahol legtöbb diák megfordul és árusítja fillérekért a halált. Hogy a szemembe röhögött a cím: „Asszony vagy kisasszony?” Mi lehet a mögött? Mit árusíthat a csekély 20 fillérért? Talán éppen azt a lelket fogja húsz könnyű pörölycsapással darabokra törni, amelyet nagynehezen összeragasztottam Krisztus vérével...

*

Alkonyat után kifelé igyekszem a városból.

A Kossuth-utcán látom, hogy fel-alá sétál egy felsős tanítványom.

Ugyanazon ház előtt, mindig ugyanolyan rövid utakat téve.

Elfogom.

— Hogy kerülsz ide? Miért járkálsz itt?
 (Tudom, hogy bejáró a közeli faluból.)
 — Lekéstem, kérem, a vonatról és most itt vagyok.
 Csak este fél 8 órakor megyek haza.
 — Tanultál valamit holnapra?
 — Egy keveset egyik társammal. De megúntam. Most várok egyik barátomra.
 — Ki az?
 — Tavaly érettségizett a reálban.
 — S most?
 — Most otthon van. Nem tudja, mit csináljon, csavarog. Havi jegyet váltott s bejön naponként a városba, itt jobban érzi magát, mint otthon.
 — Istenem, mit tanulsz te ettől!? Egy csomó lemondó blazírtságot, keserű elfáradást és sötét kipillantást a jövőre! Te, aki jellemed sorsában Egyházunk és hazánk jövődjét akarod hordozni...

Erkölcstan órán.

— Tanár Úr, sokat hallottam (sőt könyvben olvastam is), hogy a pápa fenevad...

Másik órán ugyanaz a diák:

— Tanár Úr, hogy kell megcáfolnom azt a nem kétféle hamis vádat, hogy a pápa a megjövendőlt apokaliptikus szörny?...

Ekkor már bizonyos lett előttem a feltételezett gyanú, hogy itt valami különös eset van.

— Mondja, nem él maga protestáns (gondolva: türelmetlen) környezetben?

— Rokonaim közt sok van.

Jó pár hónap múlva egészen véletlenül hallom, hogy a fenti diákom mily veszedelmes helyzetben forgott egész év folyamán.

Tudni kell azt, hogy szinte alamizsnából tartotta fenn magát!

Rokonai közt dúsgazdag protestánsok vannak, akik szerették volna, ha áttér. Megígérték, hogy segítik is, sőt ha „pásztor” lesz, ingyen kitanítatják. Világos lett előttem minden.

Szalonban üldögélünk. Az édesanya:

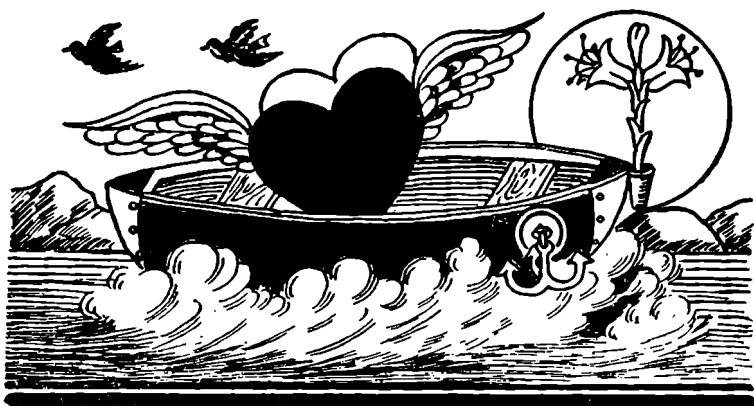
— A felsős fiam multkor megakadt a latin fordításban. Az uram, aki szintén latin iskolát végzett, szokott neki segíteni. Hallom ám, hogy miket fordítanak. Elképesztő! Hiszen nem is kell, hogy másutt rosszat halljon, elég sokat kell itt hallania.

S míg az édesapa szépen elmondotta, hogy hiszen ezen nem kell fennakadni, ő is simán keresztülment ezeken a dolgokon, azt megszokták már a gyerekek — eszembe jutott: Asszonyom! Te jó édesapa! De sokat nem tudsz te. Nem tudod, hogy drága, féltve őrzött kisfiad klasszikus tanulmányai során rájön arra, hogy Zeus, akinek apja Kronosz krétai király, a görögök istene volt. S ez a Zeus édesapját bilincsekbe verte és válogatottan kínoztta, míg végre megférfiatlanította. Na, és a „főisten” feleségül vette saját nővérét, elcsábította Ganimedeszt, megbecstelenítette Lédát, Szemelét, Máját, Alkmenet, Danaét, Létót, Antiopét, a házasságtörésből született gyermekeit istenítik. Ezért talán nemcsak börtönbe vetnék ma, hanem bitófára húznák! Na, és hallja majd Arész gyilkosságait, Rhea kicsapongásait, Aphrodite paráznságait, Bacchus dőzsölését, Vénus érzékiségét, Priapus kifejezhetetlen izléstelenségét . . .

Igaz, hogy ezeket a fordításokat a könyvek nagyrészt mellőzik, de a magyarázatok, a teljesség és tisztalátás kedvéért elmondják. Sokszor el is kell, mert a családfa homálya miatt a szöveg sem lenne világos és az összefüggés sem érthető.

És a drága fiad előtt is sok minden kelleténél világosabb lesz, de néha, sajnos, igen drága árt fizet.

Életet . . . lelket.

CSENDES FODROK A TÓ TÜKRÉN

Kél és száll a szív viharja . . .

(Arany.)

Felsős írja dolgozatában: „Szép, de talán tövises út áll előttem. Pap akarok lenni, bármily furcsán hangzik is.”

Miért furcsán?

Az Isten talán nem is úgy néz, nem is úgy ítél, mint mi.

•

Egy másik: „A lelki életem is sivár volt, egy kis napsugarat csak tavaly lehelt bele a tanár úr . . .”

Hátha magam napsugárrá tudnék válni?!

•

Búcsúzik tőlem az egyik nagy fiam. A húsvéti vakáció közeledik erősen.

— Valami úgy bánt, Tanár Úr. Tanácsot szeretnék kérni, mit tegyek? Jó apám otthon már 12 éve nem gyönt. Mit lehetne tennem, hogy szép és boldog húsvétunk legyen?

— Fiam, így általánosságban tanácsot adni nem

tudok. Ehhez nagyon kellene ismernem a családi körülményeket. Kérd tőle húsvéti ajándékul.

— Ez jó lesz! Megpróbálom.

— Igen, majd imádkozunk közösen érte.

•

— Tessék, Osztályfőnök Úr, inkább a hálóba jönni. Oly hűvös ez a május, inkább csak itt tartózkodik a család. Ne tessék haragudni, annyira széjjelvan minden. Itt kézimunkázom, míg a gyerekek tanulnak mellettem. Az uralom is itt intézi el a magával hazahozott hivatalos iratokat.

Bemegyek. Szép ízléssel, nagy tisztasággal kezelt hálószoza fogad. Szép kézimunkák, hímzett terítők, frissen illatozó májusi, csilingelő gyöngyvirág, bimbózó tea-rózsa. Nagyszerű rádió. Lassan lépdél üvegbertőnében a falióra.

Valamit nagyon keresek a falon. Az ágyak felett egy Mária-képet... feszületet. Ez is hozzátartoznék a háló miliójéhez.

Igen, de a családanya lutheránus.

Csupasz négy fal, nagy hidegség, bántó barátságatlanság. „Istenem! A megpróbáltatások nehéz napjaiban mennyi sok vigasztalástól és életben, halálban mily nagy segítségtől vannak megfosztva a protestánsok, akiknek nincsen édesanyjuk, vallásuk egy árvaházhoz hasonlít, melyből kihalt az édesanya.” (Baudenbacher.)

•

Jó felhívni az ifjúság figyelmét a bolondító maszlagokra. A református kiállítás kapcsolatban egyik helyi lap képesmelléklete hoz egy képet. Aláírás: A XIV. századból való úrvacsora kehely.

A XIV. századból!

És 1517-ben Luther az Ürfelmutatás pillanatában?...

•

Néhány évvel ezelőtt végzett intézetünk falai között. Nem tudott bejutni egyetlen szemináriumba sem; ok: lábán volt egy nyitott seb.

Nem titkolta sehol, elküldték azzal a meghagyással,

hogy ha meggyógyul, jelentkezék. Otthon élt szüleinél, imádkozott és várt.

A kezelőorvosa főként két dolgot kötött lelkére. Aludjék állandóan nyitott ablak mellett és éljen teljesen erkölcsös életet.

Milyen jó hallani, hogy vannak ilyen komoly, hivatásuk magaslatán álló orvosai beteg társadalmunknak!

•

A Katolikus Nevelés októberi hasábjain olvastam, hogy Tóth Tihamér a „Tiszta férfiúság”-ból ezer példányt ad ingyen az ifjúságnak.

Szép cselekedet!

Irtam neki és kérve-kértem, adjon, amennyit lehet, küldjön, amennyi csak kitelik, hogy minél több tiszta férfiú legyen itt a nyugati végeken. S amikor a könyörgő levelet megírtam, úgy éreztem, hogy a magyar ifjúság kis hányada életéért esedeztem, a magyar vér tisztaságos értékéért tettem ezt a parányi lépést.

Sokak jövője felett mondtam talán ítéletet.

•

Tegnap kint voltam a Fertőn.

Nem ringatja már csónakunkat a víz. Mérhetetlen sok iszap, kátyútenger az egész. Sirálycsapatok fehéritik a nagy, süppedő sárterületet.

Néztem, néztem s eszembe jutottak Széchenyi szavai:

„Te jó Fertő-tavam, téged is szeretlek, habár szép nem vagy; csak maradj meg nálunk, arra kérlek, mert partjaid nem lévén, elég szívesség tőled, ha el nem szaladsz.”

Ma olvastam éppen Széchenyi gondolatai közt a VIII. osztályban.

ÖREG TÖLGYEK ÁRNYÉKÁBAN

Mindenki annyit élt, amennyit szeretett.

(Tolsztoj.)

Szép volt hallani egy édesapa ajkáról: Nagyon szeretek templomba járni. Minden reggel 7 óra után elindulok az elmulaszthatatlan szentmisémre. A felső fiam ezt nap után látja. De soha nem követ. Pedig nagyon szeretném... Szükszavú ember vagyok. Egyszer céloztam neki óhajom felől, de úgy látszik, nem ízlik neki az a kis áldozat: a korai felkelés. De továbbra is teszem a magam szép, félórás útját reggelenként a barátok templomába, mert bízom abban, hogy a szavak hatnak, a példák vonzanak. (Már akiket.)

*

Édesapa. Deresedő a feje. A keze is reszket kissé. A töprengés, a gond és a holnapnak sok aggodalma ott hagyta jegyeit arcán. Nyugdíjas. Szerény és kevés zsoldja ez a tisztességes, megfutott életpályának. És 14 éves, félénk tekintetű, lenszöke kisfia van. Kései hajítás. Atyja szemében ő a jövő biztatása és a holnap ígérete. Isten szép ajándéka!

Úgy történt, hogy megbukott latinból. Hiányosak voltak a fordításai, gyengék a feleletei és rosszak a gyakorlatai. Javítóvizsgára az édesapa készítette mérhetetlen türelemmel és nagy szeretettel. Sikerült és eljött hozzám megköszönni. Mit? Hogy méltányoltam a sok munkát és megjutalmaztam instruktorságát.

— A kusza, hiányos jegyzetek voltak okai mindennek.

— De kérem, Főtisztelendő Úr, ha a lábam térdig lekopik, akkor is megszerzem a fiam számára a jövőben...

„És ha egy vagy több éjszakán át álmatlan óráiban kihajtanak apai szívében a fájdalom virágai, nem ezeket fűzi a kedvetlenség csokrával fia jövőringató szívére. Nem! Melléje áll. Hisz az életben — amely talán kifosztotta — maga helyett gyermekét küldi el hozzá: a holnap hőisének.” (Brisits: Apák és fiúk.)

— Nem tudom, Tanár Úr, fiamat magántanulóként irassam be, vagy nyilvánosan járjon a középiskolába?

— Erre, kérem, csak egy válaszom lehet: feltétlenül nyilvánosan látogassa az iskolát.

Eszembe jutottak Károlyi József gr. végrendeletének idevágó sorai: „Mindig azt terveztem, hogy fiam nyilvánosan járjon a középiskolába; én magam ennek hiányát gyakran éreztem az életben. A nyilvános iskolába való járás sokkal több emberszeretetet, önállóságot, felelősségérzetet ad egy ifjúnak — és a kortársaival való állandó együttlét ösztönözní fogja, hogy legalább is annyit tudjon, mint a többiek átlaga, sőt ha tehetség és ambíció lesz benne, úgy iskolatársai között tudásával és szorgalmával vezetni fog akarni.”

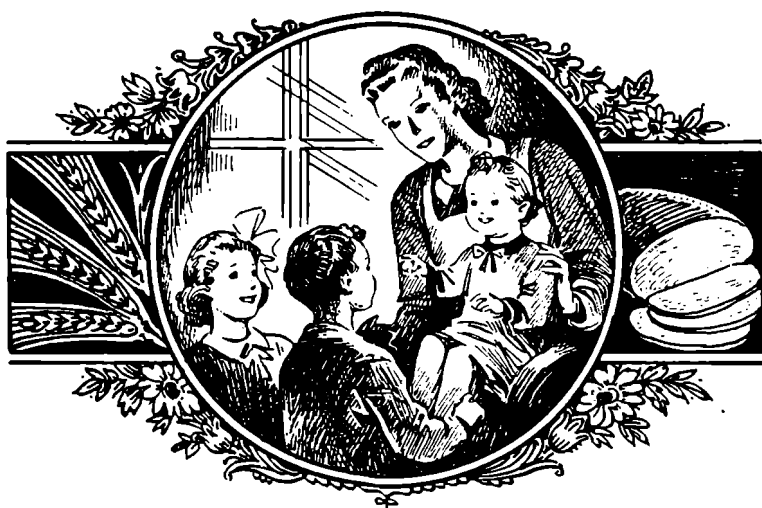
Tanítványomat látogatom meg. Édesapja nyugdíjas tisztviselő, édesanyja is nyugdíjas. Mélységes vallásosság hatja át a családi életet. De ide is belerobban korunk ragadós átka. A fiú idősebb bátyja egy elvált, lutheránus leányt vett el. A családfő kiutasította őket a házból, be sem tehetik lábukat. A gyerek mindezt látja. Kérleli az

apját: Bocsásson meg neki, hisz azt tanuljuk a katekizmusban is, hogy szeretnünk kell felebarátainkat, hát még a véreinket! (Az anya beszédéből tudom.)

Az éjjeliszekrényen két mécses ég.

— Olyan esős, nedves idő van egész nap. Kint elalszik a sírokon a láng. Inkább itthon égetjük kedves halottainkért.

Belebámultam a pislogó mécsvilágba... A goromba novemberi szél valahol bevágta az ajtót...

NEHÉZ SORS A KENYÉR SORSA

*„Te vagy a Forrás, melyből kiszakadtam,
Te vagy a Gyökér, melyből fellakadtam,
A Küszöb, kitől elhívott az Élet
És az Öböl, akihez visszatérek.”*

(Bisztray Gy.: Anyám.)

Levelet kaptam egy távoli városban élő édesanyától. Fia a szerzetes gimnáziumba jár. „Képzeld el, Tanár Úr, mily kedves X. tanár úr fiamhoz. Tízpercben a folyosón latint fordított velem. Istenem, ha régebben egy-két szót vagy jó bánásmódot kapott volna valamelyik tanárától, talán nem csúszott volna le oda, ahol most van.”

Jellemző: egy véletlen apróságot mily boldog előzékenységgel könyvel el egy édesanya. És mit nem olvas bele... De a lélek szemével!

„A gyermek az édesanya életének napja, legfőbb büszkesége, egy reménye, féltett szemefénye. Mindene. Beszéljen az anyával gyermekéről, ragyog a szeme, csak mosolyogj rá kicsinyére, az anya szíve felmelegszik.” (Heinen.)

— Hogy tetszik megelégedve lenni a kisfiammal?

— Na... sok nyersség van benne. Kevés finomság a jó modor, az úri viselkedés, az illem kérdései iránt. Durván kopog, félvállról beszél... De majd kinövi, bizunk benne, hogy e koron szerencsésen átmegy. Egyébként szorgalmas.

— Igen, Osztályfőnök Úr. Értem, tudom magam is. Nem is tetszik gondolni, mily nehéz az én helyzetem az apjával szemben. Tőle örökölte és veszi át napról-napra ezeket a kevésbbé finom vonásokat. Ugye pedig finom embernek tetszik ismerni?

— Igen. Csendes, kedves egyéniség.

— Míg ott tetszett lenni. Egyébként... ha nem volna e kisfiam, otthagytam volna.

„Az anya Istentől a szeretet adományát nyerte el, azért nagy szenvedésekre is van hivatva. Sokat kell túrnie már rendeltetésénél fogva, mert élő forrása a szeretetnek.” (Marchal: Az igazi nő. 92. l.)

— Eljöttem, kérem, újra érdeklődni. Félek, hogy panaszt hallok.

— Bizony. Épp tegnap korholta az igazgató úr, mert a folyosón a hatodikosokkal lökdösődött. Én is megmostam érte a fejét. Ej, ej, nem tetszik nekem ez a gyerek!

— Nekem se, Osztályfőnök Úr. Nem ilyen volt az elsőben. Fenyegetem mindíg, hogy ha nem viselkedik rendesen és nem tanul jól, inasnak megy. És tetszik tudni, mit felelt rá?

— Mit?

— Nem. Inkább elmegyek és leugrom a bánfalvi kőfejtőről.

— Tudom, Osztályfőnök Úr, rettenetesen ideges a gyerek.

— Igen, ajánlom a hidegvíz-kúrát.

— Használtuk.

— De kérem, hosszabban kell.

— Hát borzasztó. Úgy fél az apjától, hogy halálsápadt lesz, ha meglátja. Az a jó, hogy ritkán jön be hozzá a

faluról. Karácsonykor el se kíváncszott a kisfiú haza. Az apja miatt. A multkor beszédett számtanból. Tessék elképzelni, még nekem kellett vigasztalnom!

„Isten szeret anyánk szívén át.” (Székely L.: Anyánk.)

Tegnap volt vásár, de nem jöttem be, csakhogy ma beszélhessek az Osztályfőnök Úrral. Hogy van a fiam? Tud felelni?

— Nálam tudott. De hallom, németből van baj. Hiába. Stockungar!

— Pedig nem szeretném, ha baj lenne németből.

— Higgye el, én se. Na, majd küldök instruktort.

— Nekem, Tanár Úr, nem engedelmeskedik a fiam. Azt mondja, ő csak két tanárnak engedelmeskedik. A nyáron lesz kedvező cserkészút Lengyelországba és Amerikába. Szeretném elküldeni mindkettőre. Hadd lásson, nézzen a gyerek. Hol kell érdeklődnöm?

— Budapesten. V., Nagy Sándor-u. 6.

— Köszönöm. Úgyis megyek épp Budapestre. De elküldöm a rossz fiamat. Ha 10 évig kell is érte koplalnom. Ugye kérem, milyen az édesanya! — Bizony. Rossz fiam! „Nem tudsz olyant tenni, ami édesanyád szívét irányodban meg tudná változtatni.” (Sigrid Undset.)

Épp csengettek. Vége a fogadóórának.

•

— Két fiúgyermekkel áldott meg az Isten. Az egyik maga a megbénult akarat, a kiszámíthatatlan szeszély, a tehetetlenül magábaroskadt és keserűn becsukódott lélek. Rég összetörte szívében a biztató jövő képét és helyén csak keserű dac és konok összevisszaság ül.

— A másik fiam az élet legszebb ígérete, csupa kacagás és jóságos derű, édes napsugárként aranyozza öregedő életemet. Sokszor hiszem, hogy az elveszett paradicsomnak itt maradt drága és szépséges öröksége. Osztályfőnök Úr, hogyan lehet az, hogy ezek egy tűzhely körül melegedtek és ugyanazon anyatejet szívtak?...

„Duo in agro, unus assumetur et unus relinquetur;

et duo in lecto et unus assumetur et unus relinquetur.”
(S. Augustinus.)

„Anya, ki élő gyermekét siratja,
Árvább, mint az, ki magtalan maradt.”
(Bélaváry Jenő: Kesergő anya.)

— Tanár Úr, én mindenütt szívesen vagyok, csak a szülői házban nem. Csak otthon ne kelljen lennem.

— Akkor nem szereti a vakációt?

— Nem, kérem, éppen ezért nem.

— Na még ilyet nem is hallottam.

— Nem tehetek róla. Én már ilyen vagyok és ilyen is maradok.

— Ez már aztán rossz! Nézze, én megfordultam maguknál többször, kedves, derült otthon, szíves testvérei, jószágos édesatyja, aranyos lelkű édesanyja...

— Éppen itt a bökkenő. Az anyámnál...

— ?

— Elveszi kedvemet az élettől. Nem hagy semmit jóvá, folyton izgat, ellenem tesz, gyerekesen kezel. Elmennék akárhová, csak egy kis munkát kapnék, abba hagynám a tanulást. Csak ne kellene rája szorulnom. Csak ne kellene hazajönnöm. Mit nekem az élet? Van fegyverem. Azt mondja az anyám: Gyáva vagy. Majd megmutatom egyszer, hogy nem leszek.

— Na és?

— Na és... arra gondol, Tanár Úr, ami ezután jön... Ugyan! Amint sokan kibírták már, én is kibírom. Megkülönböztet is, ki tudja?...

— Nem is hittem volna, látja, hogy ön ily keserű, leomlott lélek. Életűnt. Maga mindenkire haragszik.

— Dehogy, Tanár Úr. Én ellenkezően: mindenkit szeretek. Csak az anyámat nem.

— Szegény szüleim úgyis annyit aggódnak érte. Minden áldozatot meghoznak, és én is mint nővére, teljesen feláldozom magamat. Semmi se használna neki. Volt már szakiskolában, most újra tanulni akart, de hogy megígérte! S itt az eredmény: május elején négyből áll bu-

kásra. De kérem, egy felsősnek lehetne annyi esze! Apánknak havi 80 P fizetése van, négyen vagyunk testvérek és kettőt taníttat. Tegnap is írt apánk neki és kérve-kéri, hogy tanuljon. Erre ő azt mondja: Mindig csak azt mondják: tanulj, tanulj! Ez frázis. Rádiót szerelt a szobájába, apja kérte, hogy szerelje le. Hogyne! Még mit nem! Sokszor azt mondja, miért nem vertetek agyon kis-koromban? Nem akar, kérem, eljönni az iskolába, ha sötét ruhához világos cipőt kell húznia. — Nem is tudom, kire ütött, ilyen nincs a családukban! És tessék elhinni, még soha, soha nem csókolt kezet az édesanyjának, jó anyáknak. Csak kezet fog vele... (Vasárnap volt az anyáknapja.)

— Osztályfőnök Úr, igen kérem, vigyázzon az én kisfiamra. Látja, oly kedves, törekeny jószág, olyan, mint valami kis virág. Alig tudtam felnevelni, káromkodást vagy rossz szót se hallott otthon. Az én kis bogárkámnak a szeretet a mindene, ha ez hiányzik, elhervad.

Ki beszélhetne más így, mint az édesanya?

Minden anyának a magáé!

De úgy éreztem, hogy hozzám, iskolaév elején, minden édesanya nevében beszélt ez az egy.

— Köszönöm. Viszonzásul csak azt mondom: Életem: puer res sancta! Úgy kedvelem, mint a rámbízott legdrágább talentumot. Én kamatoztatom Isten kedvére és dicsőségére. Gyengédséggel, jósággal és tapintattal, de én adom életébe a férfit. És ez a férfiero indítja el az élet nehézségeinek hősi gyönyörűségébe.

Édesanyák! Én leszek drága palántáitok számára az Isten bátorító mosolya!

Nagy dolog a neveléstudomány, amit Platon, Aristoteles, Szent Jeromos, Ágoston, Aeneas Sylvio, Pázmány, Fenelon, Erazmus, Pestalozzi, Foerster műveltek. De az édesanyák nevelése még nagyobb. (Pehm J.: Az édesanya.)

Édesanya a fogadóórámon:

— De kérem, Osztályfőnök Úr, a fiam engem nem is

becsül sokra. Sokszor oly kiméletlen, nyers és indulatos velem. Az apját ellenben a rajongásig szereti. Odamegy hozzá, átöleli: Ugye, apám, mi megértjük egymást. Pedig kérem, az apja sokkal, — nem is lehet hasonlítani — sokkal szigorúbb vele. Valamikor nem így volt a helyzet. Most úgylátszik, minden megfordul...

— Igen, Asszonyom, a fiú bizonyára szereti mint édesanyját, de az édesapját mint legnagyobbat és legerősebbet tanulta megismerni már a kisgyerekvilágban. Most pedig a fiúvilágban imponál neki mint férfi.

*

— Szóval megbuktál?

— Igen, Tanár Úr.

— Nem jó lenne instruktork?

— Igen, de nem fizethetjük.

— Hisz édesapád jól fizetett ember.

— Igen, de tetszik tudni, elvált anyukától. Mi anyákkal vagyunk harmadmagammal, persze csak fél fizetést ítél meg a törvény.

— És édesapáddal szoktál találkozni?

— Hogyne, kérem. Egy folyosón lakunk. Csak ő külön szobában él, külön háztartást vezetve. Szörnyű élet ez, Tanár Úr...

— Drága jó fiam, szerencsétlen fiam!...

Szemét könny borította, később sírt, mikor távozott, hangosan zokogott.

(Minden könnycseppje eleven tanúság volt a Casti connubii igazsága mellett. Ezt halljátok meg, családvédelmi kongresszusok!)

Egy édesanyával beszélgettem az utcán minap. Sok egyébről, de legrészletesebben csemetéiről. Az egyik már érettségizett, a másik most felsős. Mindkettő tanítványunk.

— Tudja, Főtisztelendő Úr, teljesen elhibáztam a gyermekeim nevelését... Teljesen.

De szomorú megjegyzés!

Ez nem kifakadás, hanem fájdalmas felkeserlés.

*

Gyulai Pál: Vörösmarty anyja c. olvasmányt olvastam fiaimmal. Jellemeztük röviden a Vörösmartyak jószágos, aggódó, drága angyalát.

A következő óra dolgozatírás magyarból.

A cím: Édesanyám.

39 dolgozat van előttem.

39 édesanya drága arca a fehér lapok, kusza betűk mögött.

39 dobogó, meleg, édesanyai szív.

— Gyerekek, úgy írástok le édesanyátokat, ahogyan én is ismerem. Hisz csak négy édesanyát nem ismerek személyesen. Első olvasásra azt mondjam: igen, ez az. Ezt ismerem én. 35-ször azt mondjam és 4 esetben: szeretném megismerni ezt a jószágos angyalt is.

Az egyik így kezdi:

„Az édesanyámról kell írnom, pedig a szeretetét és jószágát lehetetlen papírra vetni, de hát a lehetetlent is meg kell próbálni.”

A másik: „Ha valaki azt kérdezné, milyen az édesanyám, csak azt mondhatnám, hogy jó.”

„Édesanyám közepes nagyságú, kicsit kövér. Igen jó. Azért is mondanám jónak, mert mindenki, aki kövér: jó szokott lenni. Reggel, ha iskolába megyek, mindig megkérdezi, nem felejtettem-e el valamit és hogy mit főzzön ebédre. Ha el akarok menni moziba és pénzt kérek, mindig ad. Ha a henteshez megy bevásárolni és megkérem, hogy hozzon öt deka pozsonyit, mindig hoz.”

Egy másik keresetlen gondolat:

„Édesanyám az Isten után a legközelebb áll hozzám. Ő szült, nevelt és minden jót tőle tanultam. Édesanyám soha rosszra nem tanított és mégis mennyi rosszat tudok. Érdekes.”

Más oldal:

„Ha hazamegyek, mindig örömmel és szeretettel fogad. Kérdezi, történt-e valami baj velem, vagy nem csináltam-e valami rosszat. Nagyon aggódik értem. De nem úgy kezel, mint kisgyermeket, hogy jaj, meg ne fázzék a kicsike, hanem inkább ő oltja belém az edzettséget és férfiaságot.”

Mennyi melegség van e sorokban:

„Hogy mit jelent egy édesanya, csak az tudja igazán, aki elvesztette. Hála legyen Istennek, hogy az én édesanyám él. — Kora reggel kel és késő este fekszik. A munkás hét után örömmel veszi kezébe imakönyvét. Bizonyára értem is imádkozik. Otthon a ház körül szorgoskodik. A szegények iránt jószívű. A vakáció elérkeztekor hazamegyek, a kapuban mindig ő vár rám, tárt karokkal fogad, szeretettel csókol és mindig kedves étellemet készít ilyenkor.”

És mennyi bánat, mennyi szomorúság húzódik meg itt:

„Ezelőtt nagy örömmel és azzal a gondolattal mentem haza, hogy megint meglátom azt, aki szeret. Ő, bár most is ilyen örömmel mehetnék haza! Most ha hazamegyek, sokszor eszembe jutnak azok a simogató szavak, amelyeket annyiszor mondott nekem: fiam, légy jó! Ő volt az egyetlen menedékem, neki mondtam el minden bánatomat és szomorúságomat. Most már senkinek sem tudom olyan szívvel elmondani. Mindíg azt szokta mondani: fiam, te vagy az egyedüli örömem.”

Húsvét előtti utolsó órán javítjuk.

Fiaim! 39 édesanyaszív vár ma benneteket melegével, szeretetével, jóságos csókjával. Addig vagytok boldogok, amíg van otthonotok, tűzhelyetek, puha fészketek; egyszóval van: édesanyátok!

Ez az aggódo anyamadar-szerelem megvéd benneteket.

„Imanyilakkal fátumokat másít.
Kegyetlen végzettel csatázik.”

Fiaim! Boldog húsvéti vakációt az édesanyátok szíve közelében!

„ . . . mikor a szívünk
Megtelik jósággal,
A szemünk könnyel,
Lelkünk imádsággal,
Mikor egy-egy nemes
Tettet viszünk végbe:

Csókoljuk meg édesanyánk
Lábanyomát érte."

(Szabolcska M.: Édesanyánk.)

*

— Nagy dolog, Tanár Úr. Mint édesanya mondom, akinek egyetlen vágya gyermekének szép jövője és boldogsága. Mikor úgy néha benézek esténként fiamhoz s látom térdelve ágya előtt imádkozni. (Előbb nem így tett.) Nagy fiam, meghalt uram életének itt maradt folytatása: jövőre érettségizik...

Igy nem féltem az élettől.

(Én pedig ilyenkor imádkozom a Tanár Úrért, hisz most azért jöttem, hogy ezt megköszönjem.)

Igazi édesanya. Fiatalos szemében egyetlen vágy ragyog: a fiam jövője! Ilyennek képzelem el a magát feledni tudó, mindenét kiüresítő, csak a megbocsátást, a túrást és lemondást ismerő földi őrangyalt. Beszélgetek vele a kincsről.

— Jaj, kérem, — így szól — már nem merek fogadó-órára menni. Úgy felizgatom magamat, hogy jó időre tönkre vannak téve az idegeim. És annyit beszélek neki, annyit kérem, hisz egy felsősnek már lehet annyi belátása, hogy ha édesapja szakmájába akar lépni, okvetlenül el kell végeznie a középiskolát. Annyit könyörgök neki, annyit, hogy sok...

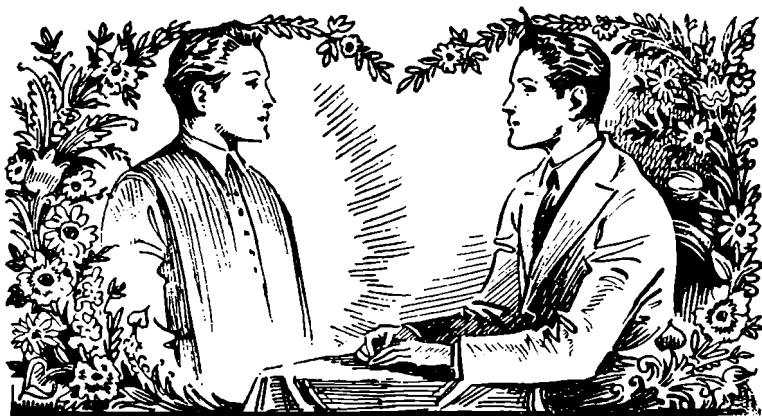
— És mit szól rá a fia?

— Elég könnyen és hamar elintéz. Hivatkozom arra, hogy én leánykoromban mindig az első tanulók között voltam. Erre csak azt mondja: Ja, te még a harmincéves háború utáni világban éltél. Azóta már minden megváltozott. S ha azzal állok eléje, hogy lángolna az arcom a szegyetől, ha az utolsó tanulók között lettem volna, erre azt feleli: Na, nagy stréber lehettél! Hát erre aztán, ugye, nem tudok mit szólni.

— Bizony nem.

„A gyilkosnak, aki tiszteli anyját, még van egy kis szívbeli nemessége, de a legdicsőbb ember, aki megszorítja, megsérti, nem egyéb, mint alávaló teremtés.”

(E. De Amicis: A szív, 29. l.)

A GALAGONYA NE AKARJON RÓZSÁT NYILNI!

Aki boldogtalan, saját hibájából az.

(Epiktetos.)

Önképzőköri gyűlés volt. A számok közé beiktattam:

1. Mécs L.: Egy aranymisés fehérpap; szavalat.

2. A papi hivatás, ahogy én látom; felolvasás.

3. Mécs L.: A derék pap; szintén szavalat.

A felolvasás a két költemény között érdekes volt.

Az előadó utolsó évét tölti iskolánk falai között. Többek között a következőt mondotta: Esti sétámon találkoztam egyik barátommal. Ráterelődött a szó a pályaválasztásra.

— Mi leszel?

— Építész-mérnök szerettem volna lenni, ma is szeretnék. De inkább elmegyek papnak. Azoknak van a legjobb dolguk. Biztos állás, kenyér, kevés munka.

— És hogy készülsz rá? — (Hideg borzongás futott végig.)

— Ráérek a szemináriumban. Addig élem az életemet...

Eszembe jutott, amit a multkor mondott nekem valaki:

— Ha az Isten meg akar verni egy népet, először is rossz papokat ad neki!

Igaz.

— Nézze, a felsőbb osztályokat nem bírja a fia. Már eddig is kellett támogatni, elnézni...

— De hát kérem, én mindenáron azt akarom, hogy pap legyen. Olyan vallásos, szorgalmas és törekvő a gyerekek. A plébános úr is azt mondta, hogy ez a legkatolikusabb az egész családban. Nem lehetne valamiképpen, nem biztat az Osztályfőnök Úr?

— Nem. Egy cseppet sem! Meglesz a négy középiskolája, adja ipari pályára.

— Ó kérem, úgyis említettem neki, de hallani sem akar róla. Mondtam, legyen órás. Nem, mondja, mert ő azt a babramunkát nem szereti. Hát legyen cipész... Azt veti oda, abból sok van és igen finom munkákat kell ma már készíteni. Légy szabó, nyáron hűvös helyen vagy, télen melegen. Erre azt mondta: ó édesanyám, ott is igen kényes munkákat kell készíteni. Hát csak pap.

(Istenem, hát az Úr nem szereti a finom munkát és talán nem kényes ízlésű?...)

— Tanár Úr, otthon azt akarják, hogy pap legyek.

— És te?

— Én nem akarok.

— Fiam! Ha édesanyád véresre sírja a két szemét, ha édesapád megátkozná a percet, melyben születted, ha családodok békéje oda, baltaszemmel néznek rád és kitagadással fenyegetnek is: ne légy pap!

Inkább légy munkanélküli éveken át, koldulj és élj kegyelemkenyéren, érettségivel kopogtass ajtóról-ajtóra, légy hideglakatos, egyél napjában egyszer, de csak hideget — ne légy pap!

Fiam, pokol lesz az életed!

*

Éveken át öntöztem a lelkét Krisztus vérével. Vittem,

ragadtam a tájak felé, ahol az igazi apostolok érnek az Egyház számára.

Ismerve lelkületét, tudva hivatásának komoly szándékát, folyvást biztattam és lelkesítettem.

Nem a tiszta jelesek családjából való. Szorgalmának és szerény tehetségének igazi tükörképe volt az a néhány jeles, több jó és egy-két elégséges számjeggyel tarkított bizonyítvány.

— Nem tudom, kérem, sikerül-e majd a felvételem? Ha nem lenne latinból hármasmom, — azt az ígéretet kaptam valahonnét — biztosan felvesznek.

Elérkezett az érettségi.

Becsúszott két elégséges, az egyik a latin.

— Most mit cselekedjünk? . . .

— Ne félj, nagy az Isten országa!

Megragadtam tollamat és én is megírtam ajánlóleveletem az egyik püspök úrnak. Nem ismer. Lelkemet csúszttattam a kérő sorok közé. Lelkiatyai lelkemet!

— Menj Isten nevében. Imádságom kísér utadon.

Elővettem az Egyházi Lapok májusi számát. Átnéztem cikkemet. Valami az ifjúság papi hivatásáról. Mintha csak ezt az esetet kópiáztam volna. „Mindig sajnálom azokat a széplelkű ifjakat, akik bizonyítványuk miatt lemaradnak a nagy elsőbbségi versenyben, amelyet futnak az Úr levitái. Nem gondolok arra, hogy az alját vagy éppen a tehetségteleneket válasszuk ki a legnagyobb terhek hordozására, de . . .”

De talán az is igaz, hogy: Non vos me elegistis, sed ego elegi vos . . .

Boldog arccal jön.

— Sikerült! Pedig nagy küzdelem volt. Sok volt a jelentkező. S mikor láttam, hogy elmaradnak a kitüntetéssel érettek, a jelesek . . . s bekerültem: hála Istennek. Köszönöm! (Nem voltam elég ügyes, hogy elkapjam a kezemet. De érzem, az a meleg kézcsók sokáig erőt ad!)

Miért ez a nagy hajsza a papi pályáért? Valóban sok

a hivatás, vagy kenyérpályává süllyedt a legszebb méltóság?...

Schütz Antal írja valahol, hogy hazánkban, ha igen jól számítunk, 2000 hívőre jut egy pap. A német birodalomban 600 hívőre esik egy. Pedig ez a német egyházi fogalmak szerint, nem kielégítő. Ha ezt tartjuk szem előtt, jegyzi meg Schütz, a mi papjaink számát négyszeresére emelhetnők és még mindig nem kellene félnünk szociális túlszűfolttságtól. (1934.)

*

Megjelennek az iskolák hirdetőtábláin a pályázati felhívások. Szerzetesrendekbe, szemináriumokba egyaránt hívják a kellő képességük és hivatásuk tudatában lévő ifjakat. Szokatlanul sok is a konkurzus, talán több is, mint az előző években. Elnézem a fehér papírlapokat s a tízpercekben előttük álló nagydiákokat. Nemcsak a szemükkel, de a szájukkal is olvassák. Az a gondolatom, mintha titkon a folyosón Krisztus és az ifjú nézne mélyen, nagyon mélyen és melegen egymás szemébe. „Jézus rátekint és nagyon megszeretné őt.”

Ha valami fontos a középiskolában, akkor a papi hivatások nevelése és élesztése az. De amennyire fontos, annyira kényes is. S ha a modern katolikus pedagógiának minden komoly gondolata végső eredményben az evangéliumból forraszik, ez talán közvetlenül belőle buggyanik ki. A papi hivatások igazi házának elsősorban a szerzetesiskolákat kell tekinteni. Ez érthető a tanári kar egyöntetősége, a homogén világnézet és a teljesen papi légkör miatt. A krisztusi gondolatok ennyire erős talaján sokkal fogékonyabb a lélek a nagy behatások és a hivatást mozgásba hozó kegyelmi indítások iránt.

Világi intézeteink, melyek szintén igen szép számban adnak fiatal és művelt lelkeket a szemináriumokba, rendeltetésük, összetételük és hatáskörük miatt nem tudják annyira elsődlegesen szolgálni az ifjúság soraiban a hivatás nagyszerű gondolatát.

Itt e tekintetben központi gondolat: a hittanár személye. Egyénisége, módszere, imádságtól és kegyelemtől sugárzó személye, melyet kiegészít munkája a szószéken,

gyóntatószékben, íróasztalnál, sok-sok derék munkást tud hozni az aratás Ura elé. Itt is, mint mindenütt, a szavak hatnak, a példák vonzanak.

A hittanárnak a személyisége a szerzetesiskolákban természetesen ennyire nem kerül a kérdés homlokterébe, hisz a diák többi tanárjában is látja, tiszteli a papot. De azért itt is kíváncsi volna egy paptanár, aki csak hittant tanít. A papi hivatások után érdeklődő konkurzusok tehát, helyesen, szerepet juttatnak a hittanárnak is, amennyiben ajánlólevelüket kéri. Hangsúlyozom: helyesen, de van szerintem valami, ami még helyesebb; vagy legalább is előnyösen egészíti ki a hittanár ajánló sorait. Kedvelt gondolatom az osztályfőnök megkérdezése. De koronája és non plus ultrája: a lelkiatya sorai.

Ha a hittanár személyével az utóbbi egybeesik, a lehető legkedvezőbb eset van adva. A csak hittanár heti két órában ül szemben a fiúval és hozzá még iskolában, padok között, óra alatt. Már sokkal kedvezőbb a helyzet kongregációs összejövetelen, cserkészgyűlésen, nagyobb a fesztelenség, enged a merev forma, többet láthatunk a fiúból. Hittanórán két rovatom van: magaviselet, tanulmányi előmenetel. Tanul, nem tanul, érdeklődik vagy számít, figyel vagy rendetlen... mind nagyon fontos, de... De ha az állandó lelkiatya bizonyítja, hogy a fiút komoly szándéka és nemes akarati elhatározása viszi a papi pálya felé és nem indítja alkalmi ráutaltság vagy enyhe kényszer, ebben benne rejlik, hogy az ő csiszoló, finomító krisztusi munkája evangéliumi fémjelzés lesz a felvételért kopogtató ifjú lélek arculatán. A visszaélések, úgy gondolom, így egészen minimálisra zsugorodnának. Ezt a módszert egyszerűen elkönnyelhetjük mint korszerűségi kíváncsalmat, hogy ennek a segítségével is távol-tartsuk a hivatlan vagy kevésbé meghívott egyéneket a papi pályától. A szeminárium falain belül úgyszólván meg kell szoknia az állandó lelkiatyamódszert, de ott már lehetséges, hogy ez csak a megalkuvás a helyzettől és leszámolás mint követelménnyel.

Erős a meggyőződésem, hogy ennek figyelembe-

vétele igen jó segítség lenne a szelekció nehéz feladatánál, és állítom, hogy többet ér minden protekciónál.

Pályaválasztás útja, hivatás kérdése. Szememben egyike a legkomolyabb kérdéseknek. Lelki fiamnál szinte aggályosan nézem és figyelem ezt az éltető problémát. Isten előtti felelősségem tudatában vagyok segítségükre... A multkor az egyik, komoly felsős, tanácsot kért a tanítórendeket illetően. Útbaigazítottam s kértem, hogy az adott útvonalak irányában gondolkodjék s le-szűrt tapasztalatait hozza el újra.

Tegnap, ünnepély után, eljött hozzám és 16 oldal terjedelmű gondolatait tárta elém.

Alaposan és kimerítően foglalkozott a tárggyal.

Ime egy negyed oldal:

„Ha sorra veszem a szerzetes tanítórendeket, amelyeket a multkor tetszett említeni, azok közül jóformán egyiket sem ismertem. Ha mégis ezek közt kellene választanom, minden bizonnyal a bencés rendet választanám... Figyelmesen átolvastam a bencés rend multját, történetét és nagyon szépnek s vonzónak tűnt fel előttem. De szeretném tudni, megvan-e most is Pannonhalmán az a régi, szép bencés szellem s nem csupán olyan világias szerzeteseket nevelnek-e, akik elsősorban tanárok s aztán papok, szóval a főgondot a szellemi, nem pedig a lelki kiképzésre fordítják, vagy ellenkezőkép van-e mindez?

Vannak-e ott olyan ideális előjárók, akik így nevelik a fiatal szerzeteseket, akik majd onnét kikerülve a diákságnak igazán szerető lelkiatyjai, vagy csak csupán osztályozó tanárok lesznek...?”

Elkértem tőle a jegyzetet, nem tudva miért, ideadta.

Ezt a szerintem igen egyéni gondolatmenetet ide-másoltam.

Szóról-szóra.

*

Egy felsős diák érdeklődik nagyon komolyan a pályaválasztás lehetősége iránt. Egy a bizonyos, pap akar lenni. Említem szent Rendünket is.

— Ó kérem, — így szól — hogyan volna nekem annyi pénzem, hogy tanár is lehessenek? ...

Nagy tájékozatlanság, de nem lehet rajta csodálkozni.

*

Nézem hazánk középiskoláinak értesítőit: Az érettségizett tanulók pályaválasztása... Nem hiszem, hogy mindegyik ifjú elérje azt a pályát, amit sokszor kényszerűségből beírt a kimutatás egyik rovatába.

Különösen nem hiszem a „pap”-rovatnál.

Sokan járnak úgy, mint egyik kedves fiam, aki így ír hozzám a szemináriumából:

„Körülbelül már két hete rengeteget töröm a fejemet, gondolkodom... Tudom, hogy mily sok szép reménybimbó hull le megfagyva, tudom, mekkora kiábrándulás és fájdalom ez elsősorban szüleimnek, testvéreimnek, lelkiatyámnak és még sok másnak... Oly lelkesedéssel jöttem én is, mint a többi; szép, tevékeny életet terveztem. Itt nyugalmat, csendet reméltem és először meg is találtam, de most már nem. Év elején oly vidám voltam, mindenki engem tartott a legvidámabbnak. De ez a jókedv kezdett fogyni, tettetés lenni és a végén szótlan komorúság lett belőle; nem pesszimizmus!

Szomorúan érdekes: naponként áldozom, szentmisét hallgatok, kétszer van napjában lectio spiritualis, azonkívül aszkézis, liturgia, szebbnél-szebb dolgok, vasárnaponként szentbeszéd, minden hónapban egyszer recollectiós nap...

Az isteni kegyelem ezek után nem hiányozhatik; a hibát magamban kell keresnem."

A galagonya ne akarjon rózsát nyilni!

Neked más hivatást szánt az Úr, más pályán kell boldogulnod.

Ki tudja, mire volt jó a pár éves vagy hónapos szemináriumi élet?

Erre is hadd feleljen egyik fiam: „Nem keserű kiábrándulással és sötét pesszimizmussal lépek ki. Egyál-

talán nem bánom, hogy mindez megtörtént. Sokat ért ez a pár hónap, sok mindent más, az eddiginél jobb megvilágításban látok. Megtanultam nagyon, hogy csak a tiszta szív, a szeplőtelen élet az, amely a mai világban is boldogít . . .”

Ki látja az Isten terveit és ki érti az ő utait? . . .

CSENDES VÖLGYBEN KARCSÚ TORNYÚ KÁPOLNA . . .

*Az iskola, ha nem
templom, barlang.
(Tommaso.)*

D. u. kezdődik az ifjúság lelkigyakorlata. Igen vegyes érzelmekkel várják. Az alsósok inkább kíváncsiak az új szónokra. Van felsős is, aki nyíltan bevallotta, hogy a szünetet szereti. Vannak telített és mégis szomjazó lelkek. Vannak sivár és kiegétt lelkek, akiknek hangulatát az a diák fejezte ki, aki így szólt hozzám: Nem hiszem, kérem, hogy e pár nap alatt megtérek . . . Nekem elvem: „A momentán legszebben sikerült lelkigyakorlat is marad magasra szálló, fénylő rakéta, amely a sziporkázó tűzcsillagokat ezerfelé szórja s aztán egyszerre minden ki-alszik és lesz sötét újból, mint előtte volt. Hacsak . . .

Hacsak nem tudjuk az egész lelkigyakorlatot úgy beállítani, hogy a kézbe kapott összes szálak... a fiúkkal maradó kezébe kerüljenek."

Megfigyelem a lelkigyakorlat vezetőjének hasonlatait, képeit, lejegyzem példáit és ezekkel dolgozom fiaim lelki életében. Beleszövöm evangéliumi gondolatait. Jézus gondolatait!

Visszhang a lelkigyakorlatokra. (1935.)

Jézus ott ül a várossal szemben. Szép nyáresti alkonyat lehetett. A nap sugarai megaranoyozzák a templomot. A jeruzsálemi templomot... És Jézus könnyezik. Sajnálja, előrelátva a történendőket, sajnálja a templomot. Kisírt szemű Jézus!

Hányszor álltál ott személyemben egy-egy drága fiam templomának összedőltekor sírva, zokogva... Kipp, kopp, bumm, bumm, romboló ütések a templom falán.

Uram Jézus, kísért szemű Jézus! A bűn dolgozik, rombol, a bűnnek aktivitása van.

Henrik német lovag nagy, szinte már gyógyíthatatlan beteg. Orvosok tehetetlenek. Kuruzslókkal próbálkoznak. Egyik ezt ajánlja, a másik azt, a harmadik amaszt. Végre egy milánói orvos megmondja a baj egyetlen orvosságát: egy ártatlan gyermeknek a vére megmenti Henriket.

Fiam! Kuruzslók jöttek hozzád is. Emlékszel? Egyik azt mondta, hogy: ugyan, csak nem vagy bolond! A papok találmánya a tiszta élet. Nézd ezt, nézd azt. Mit félsz? És meggyógyultál?

A másik füledbe súgta, hogy ügyis hiába! Átkos szív. Tönkre tesz minden idealizmust, életerős nekilendülést, tiszta kikezdést!

Mondd, segített rajtad?

Fiam! Drága, jó fiam! Én megmondtam, én voltam az a milánói orvos: itt csak egy segíthet: a vérátömlesztés. Drága, piros, tiszta és meleg vér kell neked. Krisztus vére. Segített?...

Emlékszel, fiam, arra a könnyfátyolos szemre, amelylyel rám néztél és azt mondtad: Soha, soha ilyen boldog nem voltam.

Emlékszel? Mert én emlékszem és Krisztus is emlékszik!

Nézd a sast! A végtelen kék óceánt szántja. Királyi madár. Csak ott érzi jól magát! A magasságok birodalma az ő hazája. Akassz a sas szárnyára homokzsákot. Tud repülni?

Fiam! Saslélek vagy! Hazád az eget óceánként világa. De csak itt érezheted jól magadat! Nézd, homokzsákokkal ide nem repülhetsz. Látod, ezeket operáltam le rólad... A szeretetlenség, a tisztátalanság, a hazugság, a hiúság homoksúlyait.

Ugye, azt a sast ott Franciaországban (Kemény parancs) elgázolta az autó. Csodálatos! Sast gázolt az autó. Tudod miért történhetett ez meg? Mert a sas dőgre szállt!

Fiam, minden szentgyónás: sasrezegetés!

*

A lelkigyakorlat után megkérdeztem egyik felsőosztályban: mily hatással volt a lelkükre a három nap?

A válaszok teljesen kielégítettek, ami a fő: meglepően őszinte hang csapott belőlük felém.

Úgy látom, a siker titka a bevezetés, a nyitány! Ezen áll vagy dől a további munka. Volt olyan, akit az első beszéd annyira megkapott, hogy ha többet nem nyert volna, ez is elégséges. Volt, akit az első beszéd teljes és komoly tettértékű elhatározásra vitt. Az egyik már ekkor úgy érezte, hogy a Názáreti szeméből fájó könnyek hullanak ő miatta. A másik rögtön „analizálni” kezdte magát és „éreztem, hogy valami szokatlan lélekemelő megmozdulás megy bennem végbe”.

Általában sokat számít az ünnepi, rendestől eltérő forma és hangulat, amelybe a lelkigyakorlat öltözködik. „Ugyanezeket hallom jóformán a prédikációkban is, de nem ragadnak meg. Egy-két napig emlékszem rájuk, aztán kirepülnek a fejemből. Talán a szónok teszi ezt vagy más? Ezt nem értem.”

Igen, a szónok személye nagyon fontos! Panasz is hallatszik, a beszédek nem hatottak meg, oka talán az, hogy a főtisztelendő úr már ismert volt. Biztos kulcs: a

szónok őszinte, szókimondó egyénisége. Ez igen imponál a diákoknak. „Nem kertelve, körülírva, hanem nyíltan, napnál világosabban megmondotta, mi a kivetnivaló bennünk.”

A fejbevágó, nagy igazságok tehát megszédítik őket. Jó a csendben a problémákkal egyedül maradni, rajtuk elmélkedni. De itt ütköznek nagy nehézségbe. „Én úgy gondolom az ideális lelkigyakorlatot, hogy az ember kikapcsol mindent érdeklődésköréből (szórakozást, sportot, mozit, színházat).” De! Lehetetlen. A környezetből a gyerek nem tud kivetközni. A mindennapi életformákat nem tudja mellőzni. A milióból nem lehet elvonatkoznia. Azért az egyik így okoskodik: „Az elmélkedések száma kevés. (Nb.: Napi három. Egy embernek épp elég. No meg az egyéni fogadások!) Nem mintha más intézetekhez akarnék igazodni, de a mise és elmélkedés nem tölt ki minden időt. És a többi? Tanulni ilyenkor nem akarok, imádkozni mindig nem lehet, nem marad más hátra, mint a folytonos csavargás.” Azt a fogalmat, hogy komoly foglalkozás, úgylátszik, nem ismerik.

A legnagyobb öröm számomra, hogy felismerik az állandó lelkiatya végzetesen fontos szerepét és semmivel nem helyettesíthető pótolhatatlanságát. A hang ez: igen, kell valakinek lennie, aki fogja a kezemet, aki visz az oltár piramisára, aki ismerte életkörülményeimet, megtart Jézus számára, ember, „aki előtt kiönthetem lelkem fertőjét”, „a második Krisztus”, „akinek minden bűnre van megbocsátó jó szava”. Egy alaptalan és egy alapos, féltő sajdítás járul náluk e fontos gondolathoz. Az egyik: Jaj, ha visszaél a gyónáson kívüli bizalmas beszélgetéseimmel. A másik: Nem tudom elválasztani a tanár személyét a lelkiatyáétól. A legszerencsésebb hang ez: „Nekem ez már nem problémám!”

Felujjong eleven erővel: „Élni akarok! Élni akarom a tiszta és napsugaras diákéletet. Hiszen eddig szinte féltem, mikor az oltárhoz mentem áldozni, mikor a fiúk összesúgtak: ni, ez áldozik!”

Miért? Azért, mivel esténként néhányszor „lógtam” az utcán... Mert sok kérdés gyűrűzi körül a diákideált.

Az egyik így ír: „Diákideálnak nem azt tartom, aki csak imádkozni tud, hanem, aki lányokkal való társalgásban is, korcsolyapályán is, tánc közben is a diákszívű Jézus kis apródja, lovagja tud maradni!”

Elégedetlenség támad a lelkében azért, mert a szónok nem foglalkozott „eleget” a VI. paranccsal. Szeretnének róla kimerítően sokat hallani, de igazán nem kíváncsiságból. „Jó lett volna hallani a lányokkal való sétálások, társalgások hasznos vagy kellemes voltáról...” „Azt vártam, hogy a mai diákság legnagyobb bűnét, a tisztaság elleni vétkeket igyekszik megújtatni.” A téma akkor szól hozzájuk, ha egészen a diákéletből veszi tárgyát. „Az éjtszakázásokról mondott dolgok ránk nem vonatkoznak” — írják büszkén.

Onkénytelen felkiáltás sok helyütt található, főként ilyen formában: Mennyire ismeri a diákéletet! Erős különbséget tesz a diák a nagyvárosi és a vidéki élet között. „Ami a nagyvárosokban 90 %-ra vonatkozott volna, az nálunk legfeljebb 9 %-ra vonatkozott, míg a többi szinte érintetlenül hagyta.”

Igen, mert nem az ő ügyéről van szó, talán nem is a szomszédjáéről, hanem egy jazz-pubiéről.

Persze vannak befolyásolhatatlan, hogy úgy mondjam, „sötét lelkek és órák is”. „Nagy buzgalommal készültem, de amit vártam, nem kaptam.” A hiba, azt vélem, benned van. Igen, lehetséges: „A lelkigyakorlat elmúltá után úgy éreztem magamat, mint előtte. Semmit se javultam.” Igényekről vagy szertelen egyéniségről beszél ismeretlenül is előttem ez a kijelentés: „Nem volt még olyan lelkigyakorlat, amely kielégítette volna néha nagyon is éhes lelkemet.”

Egyik-másik kárát látja annak, ha a szülőknek is ugyanaz a személy vezeti a lelkigyakorlatot, mert „nehezen lehet hozzájutni”. Osztom a gondolatot. És azzal is rokonszenvezem némiképen, amit egyik diákom megpendít, hogy az alsó három osztályban nem kellene lelkigyakorlat. De! De úgy gondolnám, hogy a IV., V., VI.-nak kellene külön és tovább a VII—VIII.-nak.

Egyik legszebb gyakorlati elhatározás: „Nem fogok

egy napnál tovább halálos bűnben lelki halott lenni . . . !”

Szép volt a lelkigyakorlat, szép volt a lélek három pirosbetűs ünnepnapja, szép volt az a nagy nekilendülés, szép kikezdés, elhatározás, és lám, ide is idetelepszik a furcsa kérdés: „Mi lesz, ha jönnek a szürke hétköznapiak?” Ott lesz a lelkiatya és a kegyelem napsütötte oldalára húz!

FÉLVE, LASSAN AZ AVAR KÖZT FORRÁS BUGGYAN

*„Elszakadni, elindulni,
Mint folyón a csónak,
Tengerőlbé megérkezni
Sodrán e folyónak.”*

(Székely László.)

A karácsonyi vakációban válaszoltam egy fiamnak.
A levélpapír bencés levélpapír volt, „Pax Christi” jel-
igével. Szép, igazán tetszetős forma.

A fiú megmutatta egy másiknak.

A multkor elem áll az egyik:

— Tanár Úr, kérem, szabad nekünk is olyan levél-
papírt használni?

— Hogyne. Sőt szép dolog lenne!

Ma boldogan ujságolja, hogy ketten hozattak 100
darabot.

Ma hallom, hogy az egész internátus hozatni akar.

Pax Christi, a bencés rend címerével és jelmondatá-
val... a bencés tanár és diák asztalán.

*

Egyik felsőosztályban vége az órának. Szokás szerint ott állok a katedra szélén és nézem az előttem elvonuló népet. (Majdnem mind fejet hajt a feszület előtt.) Egszerre kilép az egyik a sorból és hozzám jön.

— Tanár Úr, szabad nekem felmennem szombat délutánoként?

Arca piros volt. Nagy dolog! Ilyet mondani egy tanárnak! Ez arcába kergeti a vért és biztosan hőemelkedést idéz elő.

A szeme könnyesen zavaros. A lélek fodros tükre zajgott az üreges karikagödörben.

Szép volt, nekem tetszett!

Míntha azt mondta volna: Atyám, én tudok logaritmust keresni, értem a consecutio temporumot, sikerülnek a magyar gyakorlataim — de valamihez nem értek, valamit nem tudok, valami sohasem sikerül.

Míntha azt feleltem volna neki: Fiam, a tudás nem teszi jobbá az embert.

*

Nézem a jégpályát. Szép látvány a ragyogó jég, csillogó hószemek, ütemes zene és a kavargó fiatal sereg... Egy felsős álldogál ott és nézi az életet. A tél életét...

Biztatom, hogy menjen, induljon.

— Nem, kérem, Tanár Úr, a sít kedvelem. A siért rajongok, a korcsolyáért nem.

— De tud?

— Ó igen.

— Mennyire? Mint az a kadét?... Nézze, kérem, mily szép hátravágás az, de szép végfordulat ott, ej, de könnyed, karcsú libegés itt... Kész a holnapi leckével? Sok van?

Vidáman csevegünk. Fél 8 órakor indulok haza.

— Elkísérhetem a Tanár Urat?

— Örülök neki.

A székház kapuban búcsúzik.

— Feljöhetek egyszer a Tanár Úrhoz?

— Bármikor. Isten hozza.

(Jó délutánom volt. Talán megnyertem egy lelket.)

*

Osztályomban a következő kettős dolgozatcímét adtam:

a) Milyen vagyok és milyen szeretnék lenni?

b) Legforróbb vágyam.

Mindkettőt fejtegetésnek szántam, amennyit egy kis negyedikes elméje megbír. Hogyan látják, ítélik meg magukat és mi a kívánságuk?

Néhány kiragadott, a gyermeklélekre jellemző sor:

„Pap szeretnék lenni. És szabadidőmben Jedlik Ányos bencésrendi szerzetes példájára a gépekkel való kísérletekkel foglalkozni.”

„Nagyon nyugodt természetem van, de néha minden különösebb ok nélkül ideges vagyok. Sokszor azonban fordítva van a dolog. Nagyon beteg vagyok, rosszul érzem magamat, de nem vagyok ideges. Sokat nem szeretek tanulni, de mértékletesen nagyon szeretem tanulni a történelmet és a magyart.”

„Sajnos, vannak hibáim is, ezek közt legnagyobb a kényelemszeretet. Szeretném legyőzni, de ez meggy legnehezebben.”

„Olyan vagyok, mint a kopár szikla, amelyen semmi termés és semmi élet nincs.” (Szegény fiam, tel)

„Olyan sokszor megígértem, hogy jó és szorgalmas leszek, de hiába. Szeretném legyőzni nagy igényeimet.”

„Elképzelem a gyönyörű paripán vágató huszárt, melegség fut rajtam keresztül. Ügyvéd, mérnök, mind szeretnék lenni. Ha még mélyebbre megyek, azt tapasztalom, hogy mindennél sokkal jobban szeretnék Isten szolgájává lenni.”

„Nem tudom, hogy mi vár rám az érettségi után, de annyit most is tudok, hogy addig van jó dolga az embernek, amíg diák.”

„Nem vagyok igen jó fiú. Gyorsan haragszom, de hamar ki is békülök. Engedelmes és szófogadó otthon nem tudok lenni. Lusta nem vagyok, tanulok, erre nem kell engemet oktatni.”

Nem bájos annak a kis negyedikesnek a tollából ez a pár sor?

„Legforróbb vágyam, hogy az Úr szolgája legyek.

Kertész Szent Benedek Atyánk virágoskertjében... Dr. Matyasovszky Kasszián példáját követem, aki egész lélekkel tudott diákbarát, cserkész és áldottlelkű pap lenni.

Mi változtathatná meg elhatározásomat? Miért ne lehetnék az Úr szolgálója? Lehet, hogy szerzetesi ruhámat sok tüske fogja megtépni, lehet, hogy lábam száz tövisre hág, de megyek, mert hívott a Mester."

*

Osztályomban dolgozatcím volt: A soproni Nagybaldogasszony-templom. (Leírás; Divald: A budavári Nagybaldogasszony temploma c. olvasmány alapján.)

Az egyik fiam a Károly-magaslati kilátóról tekint szét a városon és úgy akad meg szeme a karcsú templomtornyon, és feléje közelítve leírja.

Eredeti az elgondolása.

A befejezése imígyen hangzik: „Csendesen indultam hazafelé. Közben arról gondolkodtam, hogy néhány év múlva én is e karcsú falak között fogom áldani az Urat, bencés ruhában."

Néhány év?

Bizony kis madaram, jó néhány év. Mindegy.

Faxit Deus!

FULÓP J.

A MÉZ A VIRÁGKEHELY LEGALJÁN VAN

Jaj a tudásnak, ha nem jut el a szeretetig.

(Szt. Bernát.)

Szép élmény volt.

Virágot láttam kinyilni. Pompásan fejlett, három virágfejet hajtó kaktusz volt. Hogy küszködött, dolgozott, míg szépen, lassan szétnyitotta, kifejtegette zöldes fehér takaróját.

Egy óra munkája volt az egész.

Sokfodró ünnepelőjében, pazar köntösben beleillatozott a világba, nézett a csodálkozó, bámuló emberekre, valami vonzó, elbájoló és megragadó illat áradt öblös virágkelyhéből. Magam mellé tettem a cserepet és közvetlenül néztem, figyeltem. Tanúja akartam lenni, hogy a természet Ura mint rázza fel éves álmából, miként simogatja, ütögeti szellőostorral, napsugárvevőszővel és miként buggyanik ki a szúrós, bökös kis tűhegyek közül a mosolygó, kacagó virágcsoda!

(Így tudok gyönyörködni a bimbózó diáklélek rügy-

fakadásában... Isten kegyelmének csodálatos, égi nap-sugaras kegyelem munkájában!)

*

„Már majdnem egy éve, hogy megcsendült lelkemben az örök Király hívó szózata, egyre jobban és világosabban látom, hogy egyedül erre az életpályára van hivatásom. Komoly, határozott és jól megfontolt a szándékom, s ez ösztönöz arra az egyedüli vágyamra, hogy az Úr Jézus nevét homlokán viselő rendnek lehessenek tagja, elszánt harcosa. Határozottan érzem magamban a természetfölötti indítást a tökéletesebb életre, s elszánt akarattal töreksem arra, hogy a szeretetben megszenteljem életemet az evangéliumi tanácsok megtartásával.”

Egyik fiam sorai. Kért, hogy terjesszem a jezsuita tartományfőnök elé.

Maximo cum gaudio!

Kisapok. Visszatérnek hozzám. Kedves soraik mily sokat, mennyi mindent mondanak nekem!

„Nagyon, de nagyon boldog vagyok hivatásomban. Igen boldog vagyok, hogy így megsegített a jó Isten... mindjobban élém tárul a papi élet magasztos, felséges volta, napsugárban tündöklő szépsége, de ugyanekkor számot vetettem a velejáró nehézségekkel is. A lelkigyakorlatok után kaptunk reverendát. A püspök atya szavai még sokáig fülemben csengenek: „Vigyázzatok a reverendára, hogy be ne szennyeződjék. Nem vattával van béléelve, szenvedést, tűrést kíván... Sok imát kérek...”

És eszembe jutnak a pápa szavai: A kisapok a legértékesebb könyvek. Könyvek, melyekben Isten keze, szíve és gondolata írt és fog még nagyszerű gondolatokat írni.

Uram, add, hogy mindig olvashassam fiaim lelkében a nagyszerű dolgokat!

Osztályomban vagyok.

— Gyerekek, nemsokára hazamentek, pár nap múlva itt a karácsony. Hogyan látjátok ti a karácsonyt? Mit mond nektek? Milyen érzelmeket kelt bennetek és mivel

gazdagít? Mi az, ami igazán karácsonnyá tette az ünnepet? Mi volt a legszebb élményetek? Gyerekek, írjátok meg ezt nekem levélben. Aki akarja. A vakációban várom soraitokat. Jelige: Őszinteség! Természetesség!

Megvettem a Szent István-Társulat karácsonyi könyvpiacán megjelent könyvújdonságot: Schmidtmajer: Gyermek a szentség útján. (Fordítás.) Amatőr díszkötésben.

Megmutatom nekik. Ime, nézzétek, a legszebb levélíró jutalma.

Felragyogott a szemük.

*

De szép lehetett a katolikus középkor!

Mindent Istentől eredeztet s reá visz vissza.

Kultúráját, tudását, művészetét átjárja, keresztülhálózza a katolikum sokágú erezte. Imájával ragasztja össze dómjainak tégláit és térdenállva festi gyönyörű Krisztus-képeit. Az élő hitet gyakorolja, a dogmatikát imádkozza. Minden értékpiramisának tetején a katolicizmus ragyogása fénylik. Egység a hitben, nyelvben és társadalmi intézményekben.

A Fioretti mint egy mezőn szakított harmatos és illatos virág. A Margit-legenda mint egy... elragadó dajkamese. Ma olvastam épp a hetedik osztályban, magyar órán, hogy a „szentséges szűz, szent Margit asszony mindegyikre kész szenvedni lélekkel Krisztusnak nevéért”.

Istentől élő és táplálkozó, „szentséges szent” középkor csodállak!

Méltán, de véletlenül csúszott ki számon a hetedik osztályban:

— Ó, bár éltem volna a középkorban!

*

— Na, hogy tetszett a Tiszta férfiúság? — kérdeztem egy felsőstől, akinek adtam a kapott példányokból.

— Tetszett. Érdekes volt elolvasni.

— Na és mi tetszett benne legjobban?

— Az illusztrációk többet mondanak, mint a szavak.

Tavaly érettségizett:

— Tetszik tudni, Tanár Úr, mit olvasok?

— Mit?
— A bencés diák kalauzát.
— Ugyan? ... Most? ...
— Igen, kérem. Sohasem hittem volna, hogy ilyen szép. Minden este olvasok belőle. Nem hittem volna, hogy így megkap. Igen szép.

Sokszor néha százszor is meg kell vágni a venyigét, míg végre egy szép, egészséges szem fejlődik. („Hűség” előadásán hallottam a színházban.)

Huszonötödször térdelek ma ebben a szobában, 25! Épp egy negyedszázad. (Kedves figyelem, hogy így megjegyezte és emlékszik rá. Számontartja.)

Nem tehetek róla, de önkénytelenül eszembe jutott, hogy Szent János mennyire emlékszik a napra és órára, amikor először látta az Urat. „Hora autem erat quasi decima.”

*

Azt hiszem, hogy azok a könnyek, amelyek a lelki-
atya szobájában hullanak a diákszemből: igazgyöngyök.

*

A szép külső, a rendezett testi forma, az emelt fej és a csillogó szem fejezze ki lovagias lelkületemet, mikor a szentáldozáshoz megyek. A liliomos lélek villanyozza az anyagot, a testet, mikor ez az oltár lépcsőjén, a hatgyertyafényes Úrasztaláról a föltámadás örök zálogát veszi. Csúnya arckifejezés, kuszált viselkedés, trampli lépések és esetlen mozdulatok sértik az Isten-etikettet! Úri voltom jut kifejezésre még a térdelő megalázkodásomban is. (A vasárnapi hibákat látva rögtön szóvátettem hét-főn az osztályokban. A lehető legszebbet nyújtottam magamban és másoknak az Úrnak.)

Megaranyoztattam a tabernákulum kulcsát.

Mielőbb kopnék el!

*

Reggel van. $\frac{1}{2}$ 8 és $\frac{3}{4}$ 8 között. Sétálok a járdán, intézetünk előtt, és nézem az ifjúság gyülekezését. A hideg pirosra csípi arcukat és még jobban hónuk alá szorítják a könyveket. Talán így jobban melegít. A nagyok közül

a legtöbb betér a templomba. A kicsinyek nagy része hűségesen utánozza. Tudom: áldást kérnek a szentségi Jézustól az ötórás munkára, magaviseletre.

Zsép. Alig lehet eléggé dicsérni.

Egy óra. Mosolygó és síró, könnyes és boldog arcok jönnek a gimnázium belsejéből. Hál' Isten, nem feleltem, sikerült a gyakorlat, csak azt az egyet tudtam volna...

És elmennek a templom előtt. Alig, alig tér be valaki.

Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt? (Lk. 17, 11—19.)

Csúnya. Alig lehet eléggé megróni.

Ma, vasárnap reggel és a szombati gyóntatásoknál tesserám volt, amit a próféta oly szépen jövendölt meg Krisztusról: „A repedező nádat nem töri össze és a füstlő mécsbelet nem oltja ki: igazságban szolgáltat ítéletet.” (Izaiás.)

Ha valaki az osztályból így szólít meg: Osztályfőnök Úr, kérem... így szölok: Nem ez a teljes címem. Javítja: Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, kérem...

Főtisztelendő. Egyike a legszebb címeknek a világon.

„Arra nem vagyok büszke, hogy kardinális vagyok, de hogy pap vagyok, arra büszke vagyok.” (Borghese bíboros.)

Éppen most tettem be egy édesapa után az ajtót. A fiát nem tanítom; felsős. Ilyesmi még nem fordult elő, megköszönni jött, amit a fia lelkével teszek. Erről mondott hálálkodó, meleg szavakat. Non nobis Domine, non nobis.

(Ami legjobban feltűnt, a tanulmányi előmenetelt, az iskolát elő sem hozta. Egyetlen szóval sem.)

Igazán papnak éreztem magamat. Pedig servi inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. (Lk. 17.)

Nyolcadikos:

— Életemben egy, igazán szép gyónást végeztem.

— Kinél?

— 1932-ben, Korompai atyánál.

— Emlékszem, akkor vezette intézetünkben az ifjúság lelki gyakorlatát.

— Nagyon kedvesen gondolkodom rá. Rám nézett és válsággal megérezte: mit akarok mondani, hol a nehézségem.

(Szegény. Már keresztül ment az „örök élet érettségijén”, hiszem, hogy a te gyónásod is segítette!)

*

Mily hallatlan öröm és elveszíthetetlennek hitt és tudott boldogság járja át a szívemet, mikor egy lelki fiam azt mondja szobámban:

— Két hete, hogy itt voltam és azóta oly tiszta vagyok, mint mikor kimentem innét!

Eszembe jut:

„Én tanítványaim miatt szentelem meg magamat, hogy ők is meg legyenek szentelve az igazságban.”
(János 17, 19.)

Már hetekkel előbb hangsúlyoztam a bér má l k o z á s fontosságát. Aki csak teheti, minél előbb járuljon e szentséghez.

— Ki nem bér má l k o z o t t?

Felállanak.

— Én is fogok, én is, én is . . .

Csak egy nem. — Miért?

— Nincs kérem, aki elvigyen.

— Nézz körül a rokonságban.

Pár nap múlva kérde m i s m é t.

— Még mindig nincs senki?

Gondolkozom. Elviszem én. Példás magaviseletű, jelesrendű, mintadiákom és cserkészfiam.

Főapátom beleegyezik.

Piros pünkös d n a p j a v a n. A szorongó embertömegben ott állok, tanúja vagyok a Szentlélek Úristen mennyei hatalmának, amint megerősíti és felkeni pártfogoltamat és fiamat.

(16 évvel ezelőtt, éppen pünkös d n a p j á n, engemet is egy bencés vitt el.)

Szeptember második hete.

Ma volt a lélekfényezés, a gyónás. Az ifjúság tisztulása Jézus véreben. Jöttek a lelki fiaim. Hozták a lelküket: atyám, nézd, ezt tette velem a vakáció . . . Nézd, ezzel gazdagított a nyár . . . Az előbbiekkal együtt sirtam, az utóbbiakkal együtt örvendtem, hogy mindenben minde-nük legyenek és mindeneket megnyerjek Krisztusnak.

Nilus Aegyptum fertilem reddit . . . Így a vakáció is az ifjú lélekkel. A rendes munkahiány, a fesztelen élet, a több pihenés valóban erősít és energiákat termékenyít: fertilem reddit. De a Nilus sok iszapot és szennyet hagy maga után. A vakáció is. Most kell a Betsaida-tavába merülés. Testi fürdés volt, de a lélek eliszaposodott és senyvedt. Az iskolaév eleji gyónás legyen vakációi lélektörténelem. Beszámolás. Előhaladás a jóság és erény vonalán. Lebukás a bűn posványába. Hol törött az egyenes, krisztusi élet vonala? . . . Sok öntudatos gyónót neveljünk az ifjak között!

De ehhez sok jó lelkiatya kell!

*

Szombat délután. Holnap belépünk az ádventbe. Hogy legyen hangulatom, elolvastam Prohászka elmélkedését az ádventről. Első jegye a homály. „Az ész éjben áll, a világnézetek bizonytalanok; kétség és haladás settenkednek körülöttük . . .”

Kitekintek az ablakon. Ragyogó napsütésben fürdik a Kolostor-utca, tündöklő megvilágításban pompázik városunk legjellegzetesebb járuléka, a várostorony.

Nyílik a szobám ajtaja, diákkéz kéznek adja a kilincset. Kint pedig elbújik a ragyogó napsütés, elhal a tündöklő megvilágítás, nehéz, páratelt, fojtó köd telepszik a Kolostor-utcára, várostoronyra, városra.

És most a lélekfényezés mélyén oly szemléletes erővel lehet suttozni, hogy nézd, fiam, mennyire homályban, ködben állunk. Nézd, ahol előbb (egy héttel) ragyogó napsütés volt (lélektisztaság), ott most köd, fojtó, nehéz köd ül (a bűn), az előbb még láttam a várostormyon az órát, most már nem.

De tudom, hogy ott van.

Ha nem látom is!

Hiszem!

Hiszem, hogy a heti szentgyónás mindig oszlat valamit a ködből, a homályból, a földi ádventből...

*

Eucharisztikus diákélet: ideálom! A szentostya fehér színe, a diákélet alapszíne! A szentségi Jézus: az ifjúság centruma! Napsugaras ifjú lélek az Oltáriszentség tropikus égövében! Tűzokádó sárkányok a tabernákulum zónájában! Csillagszemű ifjak az Életkirály palotájában! Anteusok az anyaföldnél! Herkulesek a válaszfalon! Győzők a Tannenbergen! Éhesek a pusztában! Szomjasak Jakob kútjánál. Fáradtak a Tábor-hegyen...

Ilyeneket gondoltam, amikor ma az ifjúságot áldoztattam.

*

Sokszor megállapított igazság, hogy nemzetünk féltett reménye, az ifjúság, vihar gyermeke. Nélkülözi a kiegyensúlyozott, mindent egyetlen cél felé sodró biztos célkitűzést, szellemi kósza áramlatok forgatagában nőtt fel és a nevelők is szomorúan tapasztalhatták, hogy a vihar nem múlt el fölötte nyomtalanul. Igenis sok iszapot, lerakódást hagyott maga után. Ez az ifjúság íróasztalammellett, szinte stúdium közben győződött meg arról, hogy szédületes rohanás miatt mennyire ingadozó lett a tudományos megállapításoknál évtizedeken át biztosnak hitt megannyi tantétele, atyáik által vallott politikai elvekben iszonyú földrengés dúlt. Ha nem szavaltunk volna előtte sohasem nagy változásokról és új szellemi áramlatokról, akkor is látnia kellett, hogy mily átértékelés történt az iskola falain kívül az erkölcsi és szellemi világban, intra muros pedig minő változás az irodalmi és történelmi szemléletben. Egészen nyíltan bevallottuk előtte, hogy nincsen korunknak nagy pedagógiai rendszere és fájdalommal látjuk hiányát az egységes nevelői ideálnak is. Láta és a katedráról kellett hallania, hogy mily hibái vannak a Tanterv intézkedéseinek, hol hiányos és kimondottan rossz a tankönyv, elvégezhetetlen a felhalmozott anyag és reformra szorul a módszer. Mindebből egyenes

úton következett, hogy felelősség terhe nélkül nem adhattuk neki azt a műveltség-nevelést, amelyet joggal elvárhatott volna, hanem magával vitt legtöbbször mértéktelenül felhalmozott, lélektelen enciklopédizmust.

A sok oldalról érdekelt egyesületi élet, a sport fel lendülése és a zilált családi viszonyok is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy komoly alapvetéssel és önképzéssel kimélyült műveltségi eszmék nélkül kerüljön ki az életbe. Korunk szellemi torzképéhez tartozik, hogy ennek sok-sok keserű gyümölcse érik, talán éppen most is, felnőtt ifjúságunk körében. Különben érthetetlen volna, hogy miért tudja oly könnyen és gondtalanul odadobni fiatal életét kimondottan szélsőséges irányzatoknak? Miért tud egy gyékényen állni olyanokkal, akiknek szemében nincs vér sacrum, hamvas, ifjú lelkület és krisztusi életideál, hanem romboló forradalom, antievangélium, faj és vér kódos mítosza, vallási és nemzeti eszményeket beszenyvező perverzitás... Miért történhetik meg, hogy egyik tanítványom azt írja, hogy azoknak az eszméknek, amelyeket tanárain hirdettek az iskolában, úgy látom, nincs nagy népszerűségük és nagyon csekély követője van az egyetemi ifjúság körében? ... Sovány vigasz, hogy ez mindig így volt, és gyenge takaró, hogy majd kiábrándulnak belőle. A napi események tarka kaleidoszkópja, sajnos, egészen mást mutat.

A legnagyobb pedagógiai sikernek tartják egyértelműen a belső egyéniség megteremtését. Biztos az, hogy ennek alapvetését az a középiskola adja meg, amely a valláserkölcsi nevelő elvet mint pedagógiai célt, iskoláink homlokára tűzte. Mily fájdalmas lehet, ha egy ifjú elvesztésének szomorú tudata borul ily nagyszerű célkitűzéssel ellátott intézet fölé!

Az igazi bánatot az okozza, hogy ilyen esetben legtöbbször annak az eljátszását, elhazárdírozását kell siratnunk, ami az egyénben a legértékesebb: a léleknek. S ilyenkor vajmi kevés megnyugvást nyújt a kutató és a miértek-re választ kereső nevelő számára a zűrzavar, a káros szellemi irányzat, az anyagi összeomlás, a romlott közélet és az ártalmas propaganda. Nem tudom,

gondolunk-e arra ily veszteségünk fölötti elmélkedésünkben, hogy mégis talán alapvető és katolikus nevelési elveinkben valahol valami repedés lehetett? Gondolunk-e arra a sorsdöntő alapvetésre, amelyről Szent Pál beszél, s mely Krisztus Jézusban vettettet számunkra? Furdaló gondolat, ha elkallódott neveltjeink bizonyos százaléka maradéktalan megoldást és magyarázatot éppen katolikus nevelésünkben elengedhetetlenül szükséges krisztusi elvek csonka megvalósulásában lelne. S mindez, elhihetjük, a jövő katolicizmus kisebb-nagyobb veresége lesz. Ne tévesszük szem elől, hogy az állami kulturális és nevelési tényezők előbb említett célkitűzése középiskolánkban intézményesen hangsúlyozza a nevelési alapnak valláserkölcsi jellegét, de kidolgozását, megvalósításának mikéntjét és főként annak emberformáló erejét rábízva az intézet szellemére, közelebbről a nevelőre. Katolikus nevelő esetében, rajta múlik, hogy ez ne legyen szintelen, csak általános vallásos máz. Egyéniségén fordul, vajjon vérré lesz-e a katolikum; az Egyház elvei, parancsai, törvényei lejutnak-e az öntudat gyökeréig?

A valláserkölcsi keretben az igazi katolikum nevelésünk legszebb gyümölcse.

Sohase felejttem el, egy alkalommal együtt hallgatunk prédikációközvetítést a rádió Budapestről egyik nagydiákkal. Figyelmesen ültünk a hangszóró mellett s igazán élveztük a nagyszerű, lendületes előadást. Mintha az arcjáték hiányát teljesen pótolta volna a viva vox-nak sokféle árnyalata. S amikor vége volt a beszédnek s a bemondó még nem zárta le az elhangzott előadást, kezünkben nem levő műsor hiányában, felém fordul a diák s azt kérdezi: Budapest melyik templomából hallottuk, kérem, a közvetítést? S nem várva választ, rögtön hozzáteszi: Katolikus volt, kérem, vagy protestáns?...

Igaza volt. Teljesen. A több mint félórás beszédből nem tudta megállapítani. Nem lehetett. Nem találta meg a katolicitásnak minden mástól lényegesen megkülönböztető anyajegyét, amelyet szinte kerülni kell, hogy ne említsem, ily hosszú beszédben.

Nincs-e sok esetben így a nevelésünkben is? Ha

nevelésén csak a hittanórákat értjük, persze kérdésünk tárgyaltan.

Hány diák van a főiskoláinkon, egyetemeinken s mennyi férfi lesz később vezetőállásokban, hivatalokban, akiknek viselkedéséből, vallási eljárásából alig lehet megmondani, hogy katolikus iskolában kapta-e a nevelést vagy másutt? S katolikus nevelésünkben menjünk egészen a forrásig: hol van sokszor a szerzetesiskoláknak minden más intézet felett álló verhetetlen fölénye, amelynek éppen az iskola elhagyása után kellene legeredményesebben mutatkoznia? Igen szűk kibúvó az, hogy egyeseket nem lehet megnevelni.

A minden más nevelési rendszertől élesen elhatároló, katolikus értelemben vett pedagógia perennis tengelye: az Eucharisztia. A katolikus pedagógia égboltja: az Eucharisztia fehérsége. A katolikus intézetek liliomos vetésének éltető napja az Eucharisztia. A köztünk élő legnagyobb Nevelőnek, folyton élő, változatlan szent tanítása. Kapkodó, nyugtalan és ingatag korunkban a cenákulum óta egy hajszálnyit se változott biztos Iránytű. Ha a mi tanítványunk a stúdium közben csak azt látja, hogy mily irtózatos változásokon ment át a nyelvtudomány, mennyire revideálták a történeti helyzetképet, mily magasra jutottak az exakt tudományok, még nem elég. De ha azt látja vagy láttatjuk vele, hogy a föld-rengés csak az Evangéliumot nem tudta, egy kissé sem megrendíteni, a változó és felvilágosodott korok csak időálló értékét növelik a Názáreti tanainak és csak egy jottányit sem tudtak másítani csodatettein, paraboláin vagy a kafarnaumi kemény beszéden, már egészen más-ként állunk vele szemben és sokban nyert ügyünk lehet.

Immár tizenkilenc évszázad változatlanul, ha kellett, a föld alá szorulva is, de mindig élő hittel vallotta, hogy a katolikumnak az Eucharisztia mindig a legsajátabb jellege, legdrágább kincse, legistenibb értéke. Minden vallás, mint religio, az Istenhez való viszonyban mindig a vele való legbensőbb egyesülést kereste, de annak igazi formáját és tartalmat valóságát csak az egyedül üdvözítő Egyház hirdetheti az oltártól, kezében az Evan-

géliummal és a Kenyérrel: Aki eszik e kenyérből, örök élete vagyon. Az Eucharisztia nevelésünkben az ifjúság előtt a szellemi igények és vágyak felsőbbrendűségét hangsúlyozza. Az ifjúság, tudhatjuk, lélekben tele van tettértékű elhatározással, nagystílú vágyakkal, az érvényesülés messzeálmú lehetőségeivel. Az élet, a jövő nagy gondolatai vibrálnak benne és ekkor mutassunk rá előtte az Egyház kezében levő Eucharisziára. Az ifjúság ideálja sohasem volt és nem is lesz elvont fogalom, hanem mindig valaki, akiben az eszmény megtestesült, hisz ő is mindig az eszmények megnyilatkozásait keresi. Jézus a legfölségesebb eszmény, Isten, emberi kiadásban, akinél a teremtés szabadsága éppoly végtelen, mint a teremtés ereje.

Az ifjúság úgyis igazán a hitből él. A kultúrértékek átadagolása és befogadása nála teljesen az emberi tekintélyekbe vetett hitbe ereszti gyökereit. De addig haladva nevelésünkben, ahol a természetes élet kialakításának határait már elhagyjuk, ahol a belső egyéniségnek, a lelki intelligenciának és kultúrának kidolgozására törekszünk, szintén hitre van szükségünk, s itt találkozunk az isteni tekintélybe vetett magasabbrendű hittel. Ennek a hitnek karakterisztikumuma és próbaköve az Eucharisztia. Élet kell az ifjúságnak, igazi élet, s az igazi élet nem más, mint az örök élet. Ezt teljesen Krisztus hozta számunkra, Krisztus állította be világrendünkbe s ennek a nagyszerű életvalóságnak befogadására mennyire alkalmas az élet tavaszában s tavaszi ígézetében álló ifjúság. Tegyük ki ezt a csodára éhes magyar ifjúságot az Eucharisztia forró sugárzatának. Hadd járja és melegítse át ez a mindent összefogó isteni jóság, a velünk maradó végtelen Isten mindent legyőző szeretete. Segítettük-e megértetni a diákkal, mit jelent fiatal szíve számára Jézus isteni közelsége, micsoda kábitó magasságokra tudja ragadni lelkét az Eucharisztia, amely az Istent hozza közénk, hogy segítségével könnyebb legyen az élet, jobbak az emberek és szebb a világ? Az elmúlás és a halál gondolata annyira távol van épp e korban az ifjúság gondolatvilágától, oly idegen valami az érzelmi élet berendezésében, hisz csupa

tűz és fény, csupa derű és mosolygás az életszemlélete. Mit jelent nevelői szempontból, ha ide ügyesen be tudjuk kapcsolni az Eucharisziát?! Micsoda óriási tőke lesz a nevelő kezében, ha az ifjúságnak ezeket a lelkesedés hevében fogant eszményi erőforrásait a természetes értékrendből egy csapásra a természetfölötti világba tudja átemelni. Mit ér az, hogy ha meg tudja érteni, hogy Jézus emancipálta az embert az elmúlás, a halál kérlelhetetlen törvénye alól és az örök élet asztalához ültette, ahol minden hívásnál és a legszebb kínálatnál ígérőbben hangzik: Ha valaki e kenyérből eszik, halált nem lát mindörökké! Örök ifjúságot biztosít az Eucharisztia, a halhatatlanság gallyát oltja beléje mindenegyes szentáldozás! Az igazi eucharisztikus ifjúságban megkeresztelődik a kötelességtudat, a diák- és később a férfielelet sok küzdelme; a jövő bizonytalansága és sötét kilátása nem is lesz annyira borzasztó, hisz Jézus ereje tartja fenn, Jézus lelke biztatja, Jézus példája sugallja neki a még több küzdelmet, a még nagyobb bizalmat, amelytől távol áll a keserű kétségbeesés, különösképen a pesszimizmus. Az Eucharisztia égi erőket közöl és a sok földi igényt, óhajt és vágyat bekapcsolja Isten erőibe. Idealizmusának hajtóereje lesz az angyalok kenyere, lelke az Oltáriszentséggel ajakán a metafizika világába ér, a szépség, igazság és jóság foglalja le egész lényét. Gyűlöletre és utálatra neveli a bűnnel szemben, lassan beleszuggérálja a szépné és a tisztának minél fanatikusabb szeretetét, átveszi Tőle az alázatnak, a türelemnek és Isten szent akaratan való megnyugvásnak áldozatos és engesztelő szellemét. Könnyebben tud lemondani, amit úgyis annyit kell majd gyakorolnia, egyszerűbben és biztosabban jut odáig, hogy elviselhetőbb lesz az élet, ha igényeinket lefokozzuk és mily átlátszó lesz korunk politikai, művészeti és gazdasági dzsungele, ha Jézus szemével nézzük, Jézus Szívével érezzük és az „egy szükséges” mérlegén mérünk le minden mulandó és földi értéket. Micsoda erőterbe jut az az ifjú, aki eljutott a katolikus dogmatika útján odáig, hogy az Eucharisztia eszközli benne azt, hogy ifjú élete szent élet legyen, hisz a keresztség mellett az Eucharisztia

a legnagyobb eszköz arra, hogy Isten a lélekben éljen és csodálatos, kegyelmi hatásaival ott folytassa munkáját. A kegyelmi élet forrásait nyitotta meg és hagyta áramlani Krisztus az Eucharisztia szeretete által. A kegyelmi élet a szép, az egyedül erős és gazdag, Istennek tetsző élet.

Ime, mily világos lesz előtte az Eucharisztia központi helyzete is az Egyházban, Isten gyermekeinek nagy családjában.

Épp e sorok írása közben kerül asztalomra egyik volt nagydiákom levele. Szóról-szóra: „Vasárnaponként odamegyek az oltárhoz törni a fehér Kenyérből és ez olyan jól esik nekem. Tessék elhinni, egész más lelki állapot, mint tavaly ilyenkor. Olyan boldog és olyan nyugodt vagyok. És minden olyan jól megy. Minden olyan egyszerű és én csak egyet kívánok: később is mindig ilyen állapotban lenni.”

Mintha e sorokkal az egész katolikus magyar ifjúság is idetenné hitét, háláját és sok köszönetét a Katolikus Nevelés számára. Az echo részünkről: „Nemcsak kötelesség az ifjúság idealizmusának erőforrására, az Eucharisziára rámutatnunk, hanem felemelő páratlan boldogító életfeladatunk is!”

Don Bosco Szent János juthat eszünkbe, a katolikus nevelők legmodernebb, égbe jutott példája. A turini Generala javítóintézet 300 vásott növendékét vitte lelki gyakorlat után egyetlen kísérő nélkül kirándulásra. Ratizzi miniszter nehezen engedte meg s mikor a hallatlan eredményt megtudta, csodálattal eltelve szólt szentünkhez:

— Hálás vagyok Onnek azért, amit ezekért a gyermekekért tett. De mondja csak, miért nincs az államnak oly hatása rájuk, mint amit most Ön mutatott?

— Uram, szólt szentünk, az az erő, amellyel mi rendelkezünk, az erkölcsi erő. Az állam nem tud mást tenni, mint parancsolni és büntetni. Mi ellenben szívére beszélünk az ifjúságnak és a mi szavunk az Isten szava.

•

Lélektani és pedagógiai téren megmérhetetlen és felbecsülhetetlen erők rejlenek a nevelő eucharisztikus életében. Felszentelt, papi egyéniségünk karakterisztikuma. Az Eucharisztia kezelői, kiosztói, szolgálai vagyunk.

Valamikor érthetetlennek találtam azt a kategorikus kijelentést: „Nem minden felszentelt pap alkalmas egyformán a hittan tanítására.” Hát lehetséges, hogy ugyanazon papi ordóval dekorált személyek között az alkalmas és alkalmatlanság élesen elhatároló vonal legyen, épp a hittan tanításánál? Minő diszpozíció és karizma kell ehhez? Eltekintve a pedagógia veleszületett isteni ajándékától, nemde minden felszentelt pap egyformán jó közlő szócsöve, csatornája lehet a hittan tanítási anyagának? Igen, ha a reverendába csak óraadó tan személy lép a katedrára, ha csak az anyagot magán szárazon keresztülfolytati engedő tanár áll a tanítványok előtt, ha csupán mint oktató klasszifikál noteszében életrehalálra. Ebben csakugyan semmi rendkívüli követelmény nincs, ebben kell, hogy mindannyian megüssük a mércét, az alkalmasság egyéni fokmérőjét. A többlet, a valódi követelmény ott van, ahogyan megéljük a közlött anyagot, ahogyan átéljük a tárgyalt didaktikai egységet, ahogyan tanítványaink elé éljük a hirdetett igazságot. Itt tagadhatatlanul nagy eltérések lehetnek és ebből a szemszögből ítélve, lehetetlen szemet húnynunk a nagy választóvíz felett.

Mennyien vagyunk papok, akikre megtévesztő pontossággal illik, saját helyzetünkre alkalmazva Szent Ágoston bölcs megjegyzése, aki a mágusokat Betlehembe irányító zsidó papokról ezt írja: Olyanok voltak, mint a mérföldjelző kövek; mutatták az utat, de maguk nem mozdultak.

Nem elég kikérdezni a csodálatos kenyérszaporítás hittani fejezetét, túlságosan kevés a kafarnaumi beszéd szakaszokra tördelt drámai taglatátát feladni a következő órára, még csak fél munkát végeztünk, ha az utolsó vacsora történetét szépen elmagyarázzuk, kiszínezzük s egy-két buzdító szót is csatolunk melléje, hogy ezzel a módját megadjuk. Sokkal, mérhetetlenebbül több kíván-

tatik, hogy az előbb joggal említett alkalmasság mértékét elérjük és a mérföldkő vádját elkerüljük. Mennyire találó pedig épp ez az utóbbi hasonlat arra a hitoktatóra, akivel beszélgetés közben rátértünk az ifjúság gyakori szentáldozásának végtelenül fontos tényére, s ezt a választ kaptam: Jöjjön, ahány ifjú akar a szentáldozáshoz, de én egyetlenegy se buzdítok.

Talán nem szükséges egyszerre a legsötétebb oldalt látnunk és nem célravezető mindjárt a legkeserűbb tapasztalatra hivatkoznunk. Jézus is látta Júdást és mégse riadt vissza. De ne felejtjük, hogy ugyanaz a Jézus látta a sok Júdás-papot és hallatlan szeretetében mégse riadt vissza!

Semmi se lehet elég, hogy buzdító eszközöket és módokat találjunk az ifjúságnak abba a sugárzatba emeléséhez, ahol nekünk, papoknak és vezetőknek állandóan élnünk kellene. Csak aki nélkülözi az ezzel járó eucharisztikus, jézusi vonzalmakat, akiknek feleslegesnek látszik a minél szorosabb egyesülés gondolata és közömbös tud lenni a szentségi Jézus magát átadó és kiüresítő szeretetével szemben, tud egykedvű lenni ott, ahol a zelus eucharisticus diktálja a tempót és sürgeti a még többet! S ha meg is tettünk volna már minden tőlünk telhetőt azért, hogy a ránk bízottakat közel vigyünk a velünk maradó Jézushoz, még mindig Szent Lukács szavai illenének ránk: Haszontalan szolgák vagyunk, amit kellett tennünk, azt tettük.

A hittan tanítása közben lehetetlen észre nem vennünk Jézus egyéniségében és tanításában rejlő hármasság gondolategységét, amely mint kovász hatja át Evangéliumát. Az első a „Nélkülem semmit sem tehettek” valósága. Életlehetőségünk princípiuma Krisztus. Ennek tudata a transzcendens valláserkölc életformáit váltja ki kegyelmi úton belőlünk. Jézus, az Isten, emberré lett, hogy engem istenivé tegyen és nekem adott kegyelme úgy vesz körül, mint a víz a halat, a levegő a madarat. Nem tudok tőle menekülni. Nélküle képtelen vagyok bármire.

A másik a „Jöjjetek hozzám mindnyájan” felhívás

igazsága. A kitárt karú Krisztus, a minket szerető és váró és hívogató Krisztus elevenné tétele az óraanyag keretén belül. Ez a gondolat a szeretet dinamikája. A keresztény vallás anyajegye és az Evangélium tengelye. Csak ennek van fénygyújtó, életet fokozó, lelket éltető szuggesztív hatása tanítva nevelő és nevelve tanító működésünkben.

A harmadik a „Nem tudlak árván hagyni titeket” gondolata. Ennek megvalósítása Jézus földi életének csúcspontja, a „veletek vagyok minden nap” isteni ígéret valóra váltása. Szemnyitogatónak kell lennünk, hogy rámutassunk a padban előttünk ülő holnap Egyháza előtt, hogy nincs megsejtésünk és elképzelésünk, nem lehet gondolatunk és fogalmunk, hogy mennyire elváltoznék az egész világ arculata, ha Jézus szentségi jelenléte csak egy pillanatra is kiszakadna létünkéből.

Az Eucharisztia fényében nyer a katolikus nevelő apostoli, krisztusi küldetést. Onként vállalt feladattal lépünk az emberjavitás és nemesítés iskolájába. A szeretet Istenének tanítása az igazság Istenének pozitív kijelentéseinek nyugszik s ebből engednünk egy jottányit se lehet. Engedhetetlenségünk a kafarnaumi, kemény Krisztus erejével rokon. Habár megingathatatlan álláspontunk többet elriaszt, még többnek imponál. Reverenciánkban a kétezeréves Egyház tekintélye lép a diák elé, tanításunk nem a miénk, hanem azé, aki minket küldött. Tanításunk minden tétele ugyanannak az Egyháznak irányítása mellett Krisztustól eredt tekintélyen nyugszik.

A hitoktatónak van joga és hatalma ahhoz, hogy a legmegoldhatatlanabbnak látszó kérdésekre megnyugtató feleletet adjon, „Miként az Atya küldött engem, én is küldelek titeket” elv alapján. Az egyetlen Egyházban és a sokezer tabernákulumban tovább élő Krisztus adja szavainknak az erőt, egyéniségünknek a tekintélyt, hisz hogy úgy mondjuk, Krisztus a hatalmunkban van, rendelkezünk felette, kínáljuk, osztjuk a mieinknek. Lehetünk ezzel a küldetéssel szemben közömbösek, különösképpen lanyhák?

Az eucharisztikus Jézustól kapjuk a biztatást és erőt küldetésünkhöz. A nagy nyugaltságban és bizonyta-

lanságban az egyetlen, rendíthetetlen pontunk, földre helyezett égi súlyponttal. Jézus lelke biztat bennünket, hogy még érdemes foglalkoznunk az ifjúsággal, jóakarattal még nem késtünk le a célbaérésről. Vittük egy csendes órára a tabernákulum nagy Tanára elé tenger problémánkat? Mikor egy lélek elvesztésének kínzó tudata borul fölénk, volt kedvünk és erőnk oda vonszolni magunkat a minden közönyt és elfeledést és mellőzést néma megadással tűró Istenember elé? Nemcsak trónok és dinasztikiák tűnnek el és omlanak össze szemünk láttára, de szépen kitervezett, kidolgozott hitoktatói elgondolások, szép célkitűzések lesznek sokszor semmivé. Sok minden nem fér a fejünkbe, pedig csak meg kellene értenünk, hogy a szabadjára engedett emberi rosszakarat próbálja keresztelni az Isten útját. De az ő akarata megmarad mindörökké. A hálátlanság, részvétlenség, durva közöny és tudatosan megfontolt rosszakarat sok jószándékunkkal ellentétben mind-mind odatartozik az eucharisztikus Jézus elé. A hitoktatónak sok olajfákhegyi órája és megszámlálhatatlan támadása, sokszor Kálváriája és mérhetetlen bánata. A sok jó ellenében, a sok rossz miatt. Mennyivel másként látunk sok mindent az Eucharisztia fényében. Csak legalább tíz percig égjen életünk az örökmécs társaságában Ő előtt.

Az Eucharisziától kapjuk a kegyelmi indításokat. Ezeket a kimeríthetetlen égi beavatkozásokat ott, ahol látszólag veszte van már minden. Ne restelljünk sírni Szent Monikával elvesztett Ágoston-lelkeinkért. Könynyeink igazi helye az Eucharisztia-trón közelsége. S a jutalom csak annak a nevelőnek adatik meg, aki a szent édesanyához hasonlóan mindenben keresztül tudott bízni és mert remélni az Isten láthatatlan erejében és titokzatos működésében.

S nekünk, az Eucharisztia felszentelt szolgálóinak és sáfárainak és nemcsak hitoktatóknak, míg szívünk utolsót nem dobban, annyira természetes egyedül ebben remélnünk és csakis Benne bízunk.

A VIRÁGOT NEMESITENI KELL, A BOZÓTOT IRTANI!

*Azt kell az ifjúsággal elsajállíttatnunk, ami az életre
hasznos és ami az erényesség felé vezet.*

(Aristoteles.)

A hatodik osztályban erkölcsstant tanítani, a középiskola egyik legkényesebb, de legszebb feladatának ismerem. Nem akartam elfogadni. Eszembe jutott a csodás halogás evangéliumi képe. Péter mély hitvallása: In nomine Tuo . . . Igen, én is ezzel indultam neki. A Te nevedben megteszem . . . Ki is fejtettem előttük a szavak értelmét. Szépen lekötöttem figyelmüket, úgy láttam; egyetlen köhintés sem volt. Az előző órán, a III. osztályban volt egy kis mondat könyvünkben: „Ego interrogabo, vos respondebitis.” Ezt itt megfordítottam és így mondtam: Vos interrogabitis et ego respondebo. Várom a kérdéseket, amelyek foglalkoztatják őket ujsággal, családdal stb. kapcsolatban. A könyvekkel, főként a könyvekkel! Tegyük a kérdéseket óra előtt írásban a katedrára, hozzák oda a könyvet, megjelölve a részt, amely izgat vagy érthetetlen! Mindenki tanuljon abból, amit mondok és ne személyhez szóljon a mondanivalóm. Talán nagyobb lesz a

bizalom... Hát nehéz az erkölcsstantanítás?... Nehéz, mert a *papot* kell teljesen eléjük élni!

Másutt is, minden hittanórán és kívül is, de itt egészen maradéktalanul.

*

— Lehetséges-e, Tanár Úr kérem, hogy valaki a kényes tárgyú szindarabot vagy az ú. n. erkölcstelen mozifilmet minden erkölcsi károsodás nélkül végignézheti? Én azt hiszem, igen.

— Én pedig azt hiszem, nem. Nem tudok elképzelni, kivált serdülő diákot, aki oly erkölcsi felvértezettséggel rendelkezék, hogy ily erős szemléleti ráhatással szemben közömbös tudjon maradni. Ma már nagyrészt eltűnik a mozivásznakról a keresztény erények magasztalása, a felsőbbrendű ember gondolkodásának üde csillogása, a krisztusi világnézet természetfeletti értékrendje és helyette nyíltan vagy csempészve odaáll a hitforrással mitsem törődő közömbös életfelfogás, az emberi alacsony-ságnak és démoni ösztönöknek magasztalása, a házasságtörő bűnös szerelme. Épp napjainkban láthatta a plakátokat: Ónagysága nem akar gyermeket, Kicsérélem a feleségemet, Ezt a férfit akarom, Csókkal kezdődik; és az egyébként jó magyar film, pl. A vén gazember — menynyire jelentékeny résznek tekinti azt a fürdőjelenetet. Ok: Budapest fürdőváros. Emlékszik rá, ugye? ... És a kacagató Új rokon mennyit épít (talán az egészszet) arra a közönséges „kerítő” históriára.

Nem fából vagyunk. Eleven húsból és meleg vérből. De Isten, a teremő Isten bölcs elgondolása szerint.

„A törvényhozóknak, szülőknak és nevelőknak, akik az új nemzedéknek tisztességes gondolkozásra és életre való nevelése feladatát végzik, dicséretes törekvéseit kockáztatják a mozi mesterkélt és erkölcstelen életet bemutató előadásai. A bennük uralkodó anyagelvűség már önmagában véve a kereszténység által hozott legfőbb javaknak elvetése.” (XI. Pius levele a Mozik Nemzetközi Katolikus Bizottságának elnökéhez.)

*

Erkölcstani órán:

— Tanár Úr, kérem, bűn a csók?

(Emlékszem, ezt a lelkigyakorlatokon is sokan kérdezték.)

A morális szerint: Oscula in partibus honestis, prae-sertim diversi sexus, ita morosi, ut grave periculum inducant, pravi effectus.

Ezt a kérdést így szemléltetem:

— Csókoltál már lányt...

— Csókoltad az édesanyádat...

— Tudod, mi a különbség?

*

Az erkölcsstanban most tanultuk a „munka” fogalmát és tárgyát.

Minden egészséges embernek kötelessége dolgozni, munkára hív föl az Isten is, kényszerít a természet, sarkallnak a munka áldásai is.

Az egyik fiú így szól:

— De Tanár Úr (itt sohasem mondják: Főtisztelendő; kár...), a munkanélkülinek, aki már eddig sem kapott, nem tudott kapni munkát és nincs is kilátása munkalehetőségre: vajjon szabad-e családot alapítania? Indíthat-e életeteket útnak, taszíthat-e utódokat a teljes bizonytalan-ságba akkor, amikor maga is csak tengeti életét?...

*

Immár tizedik órája foglalkozom az erkölcsstan kere-tében a hatodik paranccsal. Nyíltan, világosan és kendő-zés nélkül beszélek itt az Isten teremő terveiről. Vezér-fonalaim: A kemény parancs, Szuszai fejtegetése a tiszta életről, Rétháti: Harc a lelki szabadságért. (Igen gyakor-lati.) Mindig kérem őket, hogy szóljanak hozzá, állítsa-nak meg beszéd vagy olvasás közben, vessék fel nyíltan vagy írásban nehézségeiket. Lássunk tisztán. Tőlem tanul-janak, ne egymástól.

Isten egyik parancsa oly fontos, mint a másik. És ez utóvégre csak a VI.! Igen, de épp a középtáján. Centrális!

S amikor a lélekszakadásig beszélek tiszta szerelem-ről, édesapai hivatásról, önmegtartóztatásról papi és há-zaséletben — eszembe jut valami. Igen gyakran. Még diák-

koromban olvastam a Tanítónő-t a Katolikus Életben, Andor Józseftől. Az írója úgy él emlékezetemben, mint egy ízig-vérig katolikus, úri egyéniség.

A minap találkoztam egy 15 év előtti pedagógiai cikkével. De igaz és idevágó!

„Ott ül előttünk a padsorban a diákság. Figyel vagy nem figyel, mindegy. Szürkén, egyformán ülnek, hallgatnak és dolgoznak. De ez utóbbit már nem szürkén, egyformán. Egy-egy futó mosoly, egy-egy gúnyos felvillanása a szemnek, egy mozdulata az arcnak árulja el csak a hozzáértő előtt, hogy benn, a lélekben munka folyik, kritikus, kegyetlen munka, melynek kohóját külső szél fújtatja... Nem az a baj, hogy az ifjúság egyéniség nélkül jut ki az életbe, hanem hogy ezt az egyéniséget nem az iskola neveli. Neveli az utca, nevelik a már nem is titkolt olvasmányok, nevelik a színházak és mozik, neveli a társaság és neveli sokszor a szülői ház... Betanulják és elrecitálják az általunk leszűrt és előadott tanulságokat, kötelességszerűen végzik a vallási gyakorlatokat, de vajon hányan teszik mindezt az ifjú szív tiszta meggyőződésével? És hányan és hányszor mulatnak rajta egymás közt?” (Magyar Középiskola, 1910. 8. VIII. 458. l.)

*

A VI. osztályban az erkölcsstan tanára lévén, megpróbáltam mindent a halhatatlan lelkek érdekében.

Teljesen a papot állítottam előtérbe, néha a tanár rovasára. Amit év elején kitűztem magam elé, egészen év végéig következetesen végre is hajtottam. 56 órá volt.

420 kérdés hangzott el, mind a tárggyal kapcsolatban. Mindegyikre megfeleltem. Nem hiszem, hogy helyrehozhatatlan hibát követtem el akkor, amikor év végén a nép ítélete elé bocsátottam módszeremet. Nem veszem mind készpénznek, de ha csak felét tekintem annak, az eredmény még akkor is 100 %-os siker az én javamra. Az út tehát helyes. A jövőben bátran követhetem.

Néhány napig a kapott *névtelen* vélemények felett szemlélődöm.

„Az 56 óra nem is hittanóra, hanem egy közös gyónatószerű volt. És ezt nagyon is helyesnek tartom.”

„A VI. parancsról szerettem volna valamivel többet hallani, no meg a hivatásról. Mert ez is nagy problémája a serdülő ifjúnak, és ami a hivatásról a hittankönyvben van, az nagyon kevés.”

„Elértünk a VI. parancshoz. Ez a legnehezebb problémám. Mi kérdeztünk, a Tanár Úr felelt. Útirányt változtattam. A sok kérdés-felelet megváltoztatta nézetemet. Sok kérdésem a gyónáson kívül megoldódott. Mást nem írhatok, mint hogy a Tanár Úr jóvoltából más és igazult világnézetet nyertem, más ember lettem.”

„Az év közben felhozott problémánál igen okos dolgok voltak. Többre becsülöm, mint az egész erkölcstant.”

„Ha a Tanár Úr nem adott volna alkalmat a problémáknak az egész osztály előtt való boncolgatására, sok nehézségemre talán egész életemben sem kaptam volna felvilágosítást. Az egyik zökkenő a VI. parancs körül, a másik a lelkiismeret körül van.”

„Az év elején megpróbálkozott a Tanár Úr azzal, hogy a prédikációt a hittanórákon felelevenítse. De aztán később abbamaradt, mert nem nagyon jegyezték meg és a Tanár Úr kedve is elment tőle, azt hiszem. Én szerettem volna, ha továbbra is úgy marad, mint az év elején, mert így elmélkedtünk volna felette és megtudtuk volna, hogyan érti a Tanár Úr a beszédeit.”

„A nehézségeimet, kétségeimet igazán úgy adtam elő, mint a gyermek az édesanyjának.”

„Nagyon meglepődtem az első órákon a Tanár Úr őszinte, szívből jövő szavain. Mi nem ilyennek vártuk. Nagyon kellemesen csalódtam és azt hiszem, az egész osztály is. Mikor láttuk, hogy hittanórán a Tanár Úr szinte közös lelkiatya és problémabogozó, s a hittanórán feltett kérdésekről nem tud más, mint a Tanár Úr és az osztály, nagyon megváltoztatta az osztály felfogását. A hittanóra nem valami félelmetes, noteszos tanár órája lett, hanem bensőséges, érdekes óra. Nagyon örültem ennek az egész változásnak. A rendszer szerintem léleknevelítő és finomító volt. Szívesen ülnék végig még sok ilyen hatodikos hittanórát.”

„A hittanórát egész évben lelki beszélgetésnek tar-

tottam. Az órák alatt teljesen átéreztem, hogy nem tanárt látok a katedrán, hanem igazi lelki vezetőt. Csak egy fájt nagyon, hogy későn ismertem fel a Hittantanárom szere-tétét, jóságát...

„A hittanóra legyen lelki beszélgetés, komoly nehézségek tárgyalása, egyszerűen legyen olyan, mint amilyenek az idei hittanórák voltak. Talán teljesen egyéni véleményem az, hogy jobb úgy, ha a hittanár abban az osztályban más tárgyat nem tanít, mert akkor a fiúk első-sorban a tanárt látják benne, míg ellenkező esetben Isten szolgáját: a papot.

Márpedig a tanárhoz az embernek rendszerint kevesebb a bizalma.”

„Meglepően hatott reám ez az új és közvetlen modor, melyet eddig még nem igen tapasztaltam és jól esett egy elvesztett, kezdetben igen jó lelkiatya helyett egy új, nyilvános lelkiatyt találnom, aki az erkölcsstan keretein belül és kívül az osztály lelki irányítója lett.”

„Én, talán nem látszanak szavaim hízélgésnek, teljesen a Tanár Úr híve vagyok. Elégé ismerem a Tanár Úr állásfoglalását mind iskolai, mind lelkiatyai, mind pedig exhortációs kérdésekben. Tanár Úr az év elején mondta, hogy ha egy lelket meg tud menteni az Isten számára, elérte célját. Azt hiszem, nem egy lelket mentett meg, s hogy többen vagyunk, mert minek is titkoljam, akik talán sohasem lehetünk elég hálásak a Tanár Úr iránt. Áldja meg az Isten.”

„Felejtethetlen ez az év nekem. Kár, hogy még az év elején elvesztettem bizalmamat a Tanár Úr iránt, nem hitt nekem.

Csúnya betegségből akartam kigyógyulni s a Tanár Úrban láttam az orvost. A csalódás után hittem annak a jelzőnek igazságában, hogy a Tanár Úr „stolz”. Amikor nem hitt nekem, akkor már nem a hittanárt láttam benne, hanem más tanárt. Én úgy gondolom, Tanár Úr, hogy egy hittanárnak nem szabad elhinni senkiről semmi rosszat, mégha mindjárt tények állanak is előtte, mert mihelyt ezt megteszi, abban a pillanatban elvesztette a megjavításnak a lehetőségét. Őszintén mondom: egy hittanóra sem

volt unalmas nekem s nagyon sajnálom, hogy nem annak néztem a Tanár Urat: „aki”, mert hiszen, hogy akkor nem érezném ezt az állandó lelki fásultságot, nem érezném ezt az örökös melankóliát.”

„Igaz, nagyon igaz: A hittan nem unalmas ráadás többé, hanem az egész diákélet formálója, a nevelés tengelye, a hittanár nem a rettegett klasszifikátor, hanem atyai jóbarát, akinek ajtaja mindig nyitva van diákjai számára, diákjainak szíve, lelke nyitva-tárva az ő számára, nyoma sincs a zárkózottságnak, tenyerükön viszik hozzá szívüket. “ (Hanauer Á. I.; K. N. 1936 november.)

VIRÁGNEMESÍTÉS KÖZBEN ILYENEKET TANULTAM . . .

*„Mennyivel többet tanultam fiaimtól, mint amennyire én
taníthattam őket.”*

(Carie.)

„Mikor először lépsz az iskolába, legyen arcodon Jézus nyájassága.” De igen fontos ez! Mondhatnám: fél-siker. Mindíg többet érek el a szelíd szóval, mint a menny-dörgéssel. Mindíg jobban megnyílnak a kis piros diákszí-vek a kopogtatásra, mint az erőszakos dörömbölésre. Különösen így év elején. Egyiknek ez hiányzik, a másik ha-ladékot kér, a harmadik elfelejtette. Principiis obsta; de ne lecsapással némiítsam el jó időre! Sikerül is hamar el-idegenítenem, mi sem könnyebb. Habsburgi Rudolf jut eszembe ilyenkor: „Kemény szigoromat mindig megbán-tam, de szelíd jószágomat soha.”

Kiadom az utasítást: Gyerekek! Vigyázzatok az inté-zetre. Nézzétek, minden tiszta és ragyogó, bútorok, falak, vakolat. Megbecsüljétek: sokba került. (És milyen a lelketek? Ellentét: ragyogó intézetben piszkos lelkek. Alig várom a lélekfényezést: a gyónást. Az is sokba került, igen sokba: Jézus kiömlött, drága vérébe.)

„Hogy az ifjúságban a kötelességérzés, a kegyelet és engedelmesség erényei gyökeret verjenek: ez az osztályfőknél különösen is tiszte, akiknek a vezetésük alatt álló növendékeket jóakarólag folyvást segíteniök kell.” (1926. Középiskolai Rendtartás 36. §.)

„Az osztályfő tiszte, hogy a gondjaira bízott osztályban a fegyelemnek, a tanításnak és nevelésnek egységes szellemben való vezetését minden módon ápolja és elősegítse.” (U. o. 54. §.)

„Az osztályfőnek az általános tanári kötelezettségeken felül még különös nevelői feladatai is vannak. Az osztályfő osztálya mindennemű ügyének közvetlen felelős intézője és osztálya különféle egyéniségű tanárai nevelő hatásának kiegyenlítője. Az ő atyai gondoskodásában valósul meg elsősorban az iskolai élet családi jellege.” (Bencés Rendtartás; 1928. A. VIII.)

Szerintem szállásfelügyelő az osztályban — az osztályfő.

Instrukció-ügyek intézője — az osztályfő.

Könyvtáros — az osztályfő.

Tandíjbeszedő — az osztályfő.

Sőt itt egy merész lépéssel tovább mennék. Ifjúsági exhortátor — minden osztályban az osztályfő. Vasár- és ünnepnap 8 óra után 10 perc: exhortációs idő. De szép volna kiépíteni nyolc év anyagát. Gyakorlati, osztályt érdeklő kérdések Jézus gyönyörű problémái nyomán, a hit-tan életreváltása, a Missale kezelése s a liturgia átélése.

De szép volna!

Utópia?...

*

Az iskola neveljen az életre. Régi elv. Végrehajtása eddig sem sikerült s talán sohasem. A legnagyobb hiba az, hogy az iskolán kívüli élet csaknem teljesen lerontja az iskolai nevelés erkölcsi tartalmát.

Megsemmisíti azokat az eszméket, amelyeket mi lép-ten-nyomon hirdetünk. Csoda-e, ha megtévesztő lesz sok ifjú számára azoknak a tábora, akik az igazi, krisztusi elvek hangoztatását nem ritkán csak nemtelen céljaik vagy fogyatékos etikai nézeteik leplezésére használják.

Örlő ellentét ez az ifjú számára.

A mai nevelésünk teljesen át van hatva a vallás-erkölcsi elvektől (hittan), az ifjú olvasmányai úgy vannak megválogatva, hogy azokból nemes példát és követésre indítást nyerjen (magyar irodalom), Aeneas a jámbor, a földműves istenfő és kegyelettisztelő (latin nyelv és irodalom), őseink buzgósága, alkotmánytisztelete, a királyság magasztos volta; a dolgozatórákon azt hallja: ne lopj, fő a becsület, más tollával ne ékeskedjél; valami csíny történt, jelentkezzék az illető, nem lesz baja, fő az őszinteség, a szószékről azt hallja, hogy a krisztusi elvek mindenekfölött. Na és az iskolán kívül?

Fő az üzlet, a ravaszság erény lehet, a stréberkedés hasznot hoz, az önzés célhoz vezet, a képmutatás karrier felé visz, a léhaság kellék a szalonokban, a magasztos krisztusi elveket krajcáros újságok szapulják és mint ósdiakról beszélnek róluk.

Sötét kép? Talán nem is olyan igen.

(Az édesapa otthon szigorúan számonkéri: volt-e gyónni anyuka, a testvéreim, én... S ő? Ő már házassága óta nem volt. Nincs is szándékában. Ez csak egy példa? De talán nem az egyetlen.)

*

Tudom, hogy ha nevelője akarok lenni fiaimnak, nagyon jól kell ismernem a testi és lelki érzésnek ezt a forradalmi korszakát, amelybe körülbelül most jutnak. Most igényelik a legmelegebb szeretetet, megértést, de egyúttal az okos szigort is. Ha úgy visszaemlékezem, első, másodikban ezek mily csengő, aranyos hangon beszéltek, köszöntöttek, társalogtak egymással. Most eltűnik a hamvas, pubis arc, kemény, erős vonások ütköznek ki, pincehangon beszélnek, esetlen, csupa kéz-lábemberek módjára viselkednek. Mily sokra értékelik magukat, de mily csekély az akaraterő! Mindjárt kész a sértődés, saját durvaságait nem veszi észre. Nem kell neki a mese, idegen a fantasztikummal szemben, őt már csak a romantika érdekli. Pedig nem tud helyesen ítélni, tévesen bírál, hisz elfogulatlan tárgyilagosságról fogalma sincs!

*

Ovidiusból fordítunk.

A szavakat mindig előre kell kikeresni körülbelül 8—10 sorból. Az így kikeresett, de meg nem tanult szavak segítségével fordítom velük az új anyagot, azt a 8—10 sort, ami tehát a következő órára rendes lecke.

Feltűnik, hogy milyen jól tudják az illető szónak a fordítási szövegbe illő jelentését. Mondom, feltűnik itt is, ott is.

Megkockáztatom a kérdést, tudva azt, hogy megmondják a valót:

— Gyerekek, mondjátok, nincsen nektek „bakterotok”?

Egészen természetesen feláll 4—5.

Egy másik így szól:

— Nekem nincs, de délután veszek...

— Aztán milyen, mutassatok egyet.

Tessék. Kék. 9, 10 és 11-es számú. Ára 60 fillér.

Most ugye, hatalmi szóval tiltsam meg. Mintha ezzel sokra mennének. El nem dobja, biztos, ha már egyszer megvette. Kobozsam el? Vesz újat.

(Elmentem a könyvkereskedésbe. Sok van! Mondják, szólok, miért árulnak ilyen mérget? Ja kérem, üzlet, üzlet...)

Meg vagyok győződve, hogy lustasághoz, kényelemhez és önállóságtalansághoz szoktat a „bakter”. Valahogy ki kell rajta fognom.

Két fordítást közöl. Az egyik szószerinti, a másik magyaros.

Azért a szószerinti mégsem egészen szószerinti. Én szinte betűszerinti módon fordítom velük. Hát ide kapaszkodom bele. Úgy kívánom, ahogyan itt fordítottuk és nem úgy, ahogyan otthon a „bakterből” fordították.

Megyek-e velük valamire, nem tudom?

Majd az idő megmutatja.

Heti három órában van osztályomban a magyarból.

Azaz helyesebben: 3×45 perc. Egyik óra gyakorlatírás vagy javítás. Marad kettő. Egyik stilisztika, a másik Toldi. Tessék feleltetni, magyarázni, olvastatni, osztály-

főnöki ügyeket elintézni és kellő időben végezni az előírt anyaggal.

Itt a Toldi! Elméleti és gyakorlati részben. Kérdezni mindig mindkettőt, begyakorolni a memoritert, figyelemmel kísérni a jegyzeteket. Főként ez utolsó sokszor oly száraz, lélektelen csepűrágás.

Ha minden szakasz után (amint kellene is) hátralapozva megnéznők a magyarázatokat, élvezetről, gyönyörködésről, művészi szépről szó sem lehetne. Favágó munka.

De mennyire igaz szavak: „A bölcs mértéket meg kell őriznünk, hogy úgy ne járjunk, mint ahogy a negyedik osztályban a Lehr—Riedl-féle Toldi-magyarázatok teszik, hogy Arany Jánosnak ettől a halhatatlan, gyönyörű remekművétől tökéletesen és véglegesen elveszik annak a gimnazistának kedvét.” (Kelemen K. főapát, felsőházi tag felszólalása a középiskolai törvényjavaslat tárgyalásakor. 1937. IV. 4.)

*

Elnézem hazánk egyik legelterjedtebb hetilapjának reklámsorait: „Az iskola tanít — ifjúsági folyóirataink nevelnek.”

A köztudat is kezd már lassanként megbarátkozni ezzel a félszeg gondolattal. Talán első pillantásra természetesnek találja, mert nem veszi észre az oktatás és nevelés szükségképi párhuzamosságát iskoláink életében. De iskoláink szellemének alkonyáról beszélhetnénk, ha a tulajdonképeni lényegét tőlük elvéve — ezt intézményesen a folyóiratok vállára tennők. Mert elbírják. Az intézetek nem. Vagy nem érnek rá neveléssel foglalkozni? Vagy lemondtak ilyesmiről? Vagy nem is szerepelt ilyesmi célkitűzéseikben?

Igenis ráérnek, nem mondanak le soha, nem mondhatnak le!

„Az iskolai és az iskolával kapcsolatos ifjúsági egyesületek könyvtárai számára csak oly művek szereshetők be és csak oly művek fogadhatók el, melyek címe az Orsz.

Ifj. Irod. Tanács által kibocsájtott könyvjegyzékben megtalálható."

Pl. az V.—VI. osztály számára kötelesség beszerezni 39 irodalmi művet (köztük a Kalevalát), de egyetlen egyet sem a földrajz, kémia, fizika, természetrajz köréből!

A VII.—VIII. osztály számára 67 irodalmi mű, de egyetlenegy fizikai sem!

Hát nem érthetetlen ez?! 1934-ben.

Az egyik, tőlünk messzefekvő papi gimnázium érdekes statisztikája azt mutatja, hogy az V. és VII. osztályos ifjak közül egyetlenegy sem venne elsősorban szépirodalmi műveket.

Ez nem lehet egyedülálló jelenség.

Ez az én problémám is! Miért akarjuk mi az Onképzőkörökben mindenkire kötelezővé tenni a szépirodalmi művek úgynevezett élvezését? ... Mikor lépten-nyomon kitetszik, hogy az ifjúság ma kedveli a mechanikai kísérletező játékot, elektromos eszközöket, építőszekrényeket (egy VII. gimnazistának legkedvesebb szórakozása a matador), érdekli a technika világa, a rádióval kapcsolatos kérdések ...

Csalhatatlanul letűnt az a kor, amelyben a szónoki készség és retorikai művészet tette naggyá a népeket!

*

Hétköznapi délután. Gyakorlatokat javítok szobámban. Kopogtatnak. Osztályombeli kisfiam állít be hozzám. Látom, valami nagyot, nehezet és fontosat akar mondani, szinte keresi a szavakat és gyűri kezében a diáksapkáját.

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr, kérem ... cigarettaztam ...

Mintha megkönnyebbült volna. Leesett a nehéz kő a szívéről. Ártatlanul rámnéz. Mi lesz most?

Osztályomban sokszor hangoztattam, hogy ha valaki valami rosszat, szabályellenest tesz és őszintén bejelenti, megmenekülhet a büntetéstől. De ha egyébként jut tudomásomra a dolog, a megtorlás nem maradhat el. A bizalom erejével akartam kisfiaimat ránevelni arra, hogy *érdemes*

őszintének lenni! (Lesujtott valaha Isten arra, aki alázattal leroskadt a gyóntatószék számolyára és őszinte volt?)

— Kivel cigarettáztál?

— Egyedül voltam, kérem.

— Hol?

— A Károly-magaslaton.

— Tud róla valaki?

— Senki. Csak a jó Isten.

Most itt a kezemben a tettes. Összetörjem? Nyakába vágjak egy osztályfőnöki intőt? Feljö ez akkor még valaha hozzám?

Felálltam a gyakorlatok halmaza mellől, odaléptem a kis bűnöshöz. Rátettem a vállára kezemet és körülbelül ilyeneket mondtam neki:

— Monddd, fiam, érdemes ilyeneket tenni? Mi jó van abban a cigarettában? Nem neked való az. Árt az egészségednek. Megszeged vele az intézet fegyelmi szabályát. Monddd, kisfiam, ugye, nem teszel ilyent többé? ... Ugye nem? ... — Na, keresd ki a gyakorlatodat és javítsuk ki együtt.

Ahogy távozott, éppen a délutáni posta érkezett. A Katolikus Nevelés legfrissebb száma. Futva átnéztem a tartalmát. Egyik cikk címe:

Hogyan lehet megnyerni és megtartani a fiúk bizalmát?

Még mielőtt szokásos sétámra indultam, elolvastam. Eljárásomat mindenben igazolva láttam.

*

Latin óra végén feláll egy ifjú az osztályomban s így szól:

— Főtisztelendő Osztályfőnök Úr kérem, tessék bejönni tornaórára.

Örömmel hallok a meghívást; felette kedves nekem. Tudják, hogy igen szeretek gyönyörködni eleven játékokban, mulatok kedves ügyetlenségükön és buzdítom a bátortalanokat.

Azzal a személyes meggyőződéssel és hittel vagyok ott a tornaórán, hogy a test elevensége és mozgékony-

sága feltétlenül kihat a szellem frissességére és rugékonyságára.

Ha az a kisdíák vagy nagydíák ott a tornateremben a magas korlátot játszva lendül át, a nyújtóra vagy a mászópózná csúcsára felkészülnek: erejének tudatára ébred, bízni kezd önmagában, vállalkozó szelleme erősödik, majd a nagy akadálytól sem riad vissza. Én azt gondolom, megszereti a munkát, a küzdelmet, megérlelődik benne a meggyőződés, hogy erős akarattal, komoly munkával, csüggedetlen szívóssággal minden akadályt le lehet győzni és még a lehetetlent is el lehet érni! Megbecsülhetetlen értéke van a helyes testnevelésnek az egyénre, de az egész társadalomra, nemzetre nézve is. Így az ifjú derék munkása lesz a nemzeti jólét és boldogság terjesztésének, a lelki és szellemi műveltség fejlesztésének — és ha minden kockán forog, a haza szent földjéért, szabadságáért, a nemzet érdekeiért életét is feláldozni kész honvédő harcossá válik.

A történelem arra tanít bennünket, hogy a nemzetek szabadságharcának, műveltségének és gazdagságának legszükségesebb biztosítója mindig csak az ifjúság testi és lelki edzettsége, munkára és harcra termettsége volt. Iskola és hadsereg összetartozó fogalmak.

*

Minden gyakorlati életbe vágó pedagógiai könyvön, cikken mohón kapok. Egyik szerzetesgimnázium lelkes, diákkedvelő tanára feltett kérdésekre névtelen választ kért a diákoktól.

Utolsó rovat volt, szokás szerint: Megjegyzések. — Mindenki azt írt ide, amit akart.

Ime néhány, ami engem megkapott:

„A tankönyvek oly rettenetesen vannak összeállítva, hogy elmegy az ember kedve a kötelességteljesítéstől is.”

„Azt hiszem, a pedagógia körül a legnagyobb hiba az, hogy nincs baráti viszony a tanár és diák között.”

„Nagyon üres a vasárnap délután. Ekkor összejövetelleket kellene tartani a felsős diákság számára, ahol előkészítenék az életre. Nagyon jól megtanuljuk, hogyan történt a mult, milyen volt a politikai, társadalmi helyzet,

csak a jelenről nem tudunk semmit. Ezeken az összejöveteleken a tanárok nem ex cathedra szólnának, hanem közvetlenebbül, a diákot hallgatnák meg. Így elkerülhető volna, hogy az életbe kikerülő diák ne az ujságok csalfa tanításai, hanem az iskola szellemének útmutatásai szerint alkosson véleményt és szerinte éljen.

„A diákokat közelebb kellene hozni egymáshoz, pl. a hosszú téli estéken egy-egy összejövetelt tartani, ahol a diákok megtanulnának egy kicsit táncolni, társaságban mozogni, közelebb kerülnének a tanárok a diákokhoz.”

Ezekre is érvényesek Harsányi Kálmán szavai: napi témák, örök problémák...

A nyomdában készítem az Értesítő számára az osztályom jegyeit. Valóságos, szépen felsorakoztatott számhad-sereg. Mind exactságot és izoláltságot feltételez.

Elnézem... Ez a számsor kifejezője annak a szőke, szorgalmas kisgyereknek, aki alig boldogul, ha magára hagyom? Ha nem nyujtom kezemet, egyszerre belezavarodik apró, kis mondanivalójába, ideges lesz, elpirul és remeg... És kifejezi ez a sor annak a nagy, deréknövésű fiamnak szellemi tehetségét, aki gyakran jön hozzám engedélyért, hogy moziba mehessen, mert ő már végzett és nagyon unatkozik?

Istenadta, áldott tehetség. Lemérjük.

És vetülete az a nyolc darab lélektelen jegy annak a sok tűnődő, éjszakába nyúló virrasztásnak, amit az a sápadt, zavartszemű diákom elkönyvelhet? Csak azért, mert délután először instruált, azután cserkészgyűlésen volt, majd beteg osztálytársának jelölte az anyagot, s azután a népkonyhára futott vacsorázni...

A másik pedig otthon ül, kényelmes fotelben, a szomszéd szobában szól a rádió, a cseléd behozza az uzsonnát és az édesanya megkérdezi, mit szeretne a csemete vacsorára, de csak félve szól, nehogy megzavarja a tanulásban. Tiszta jeles. Neki is sikerült egy kategóriát találni. Ha rajtam függne, eltörölném a vastagbetűs rendszert. Minek? Tehetség: nem érdem; szorgalom: nem tudjuk fel-tüntetni; mindkettő: ez a legszerencsésebb eset, ezt sem

lehet elárulni. Az élet úgyis egyenlít, lehangere, mert az élet nem ismer vastag betűt.

*

Ma volt a konferencia. Az osztályom eredménye, tekintve a félét, kielégítő.

Jeles: 13 %.

Jó: 29 %.

Elégséges: 38 %.

Elégtelen: 18 %.

Latinból bukott 2, németből 4, mennyiségtanból 4.

Szememben a gyermek sohasem csak egy kalkuláció.

Istentől rámbízott drága emberpalánta.

Erősen meglátszik osztályomon, hogy háború utáni generáció.

Főként, ami idegéletüket illeti. Nemcsak a serdülő korba hajló, átmeneti kor tünete az a sok nyugtalanság, rángatózás, kapkodás.

Latin órán sokszor mondom nekik:

— Noli grimasios facere.

Eleinte tetszett nekik, ma már ellenőrzéssel néznek önmagukra.

Egyiknek-másiknak tudása egészen megbízhatatlan, figyelme teljesen kiszámíthatatlan, noha szorgalmát kétségbe nem vonhatom.

És itt érdekes megállapításra jöttem rá. (Soha nem hittem ezt könyveknek.) Rengeteget számít a szuggeszió!

Tudása biztosabb, figyelme rendezettebb, válasza okosabb abban a pillanatban, mihelyt tanárjának szeméből biztató jótékony erő sugárzik feléje, de szerencsájének vége, ha a számonkérő bíró kalkulussal fenyeget és menydörög vagy feddő akcióba lép ott, ahol igen sokszor szerencsétlen idegállapotról van szó.

A multkor ezen az alapon elindulva az egyiket elküldtem édesanyjával az iskolaorvoshoz.

Tippem teljesen bevált.

*

Szóról-szóra igaz: „Az intézet október 6-ára ünnepélyt rendez. Szükség van egy szavalatra. A rendező tanár a

kiválasztott költeményt odaadja egy fiúnak azzal, hogy az ünnepélyen el fogja szavalni. A fiú vonakodik és vonakodik a másik is. Végezetül, mivel mást a tanár nem is tehetett, odaadja egy harmadiknak azzal, hogy se szó, se beszéd, te ezt el fogod szavalni és ezzel vége.” (Witz B.: Az iskolai nevelőmunka szétesése. K. N. XXVI. 5.)

Azért mondom, szóról-szóra igaz, mert ez történt meg velem is.

Diagnózis: beteges tünet.

Oka: fáradtság, unottság, kimerülés, léleknelküliség, fásultság. (De jó, hogy ilyen gazdag rokonértelmű szavakban drága magyar nyelvünk!)

Azt választom közülük ki, amelyik tetszik.

Mindegy.

*

„A prédikáció ideje ne legyen sohasem több egy negyedóránál. Ifjúsági beszédeink inkább ennél is rövidebbek lehetnek. A magyar szószerkezeteknek általában közismert hibájuk, hogy túlhosszan prédikálnak. Félóránál hosszabb beszédet már senki sem tud önmegtartózkodás nélkül végig hallgatni.” (Czapik Gy.: Az ifjúság problémái. — A szószék és a gyóntatószék. Egyh. L. LVIII. 6.)

Minden betűjével egyetértek. Tapasztalati igazság. „... ha pl. a gyónás anyagából úgy állapítjuk meg, hogy penitensünk az olvasmányok, a mozik látogatása folytán bűnveszélyben van, jó penitencia lesz, ha bizonyos időre a szórakoztató olvasmányokat vagy mozik látogatását eltiltjuk. Medicinális penitencia az is, amelyik visszatérő természeténél fogva újra és újra lelke elé idézi a penitensnek bűne rettenetességét.” (U. o.) Szép az egész lelkipásztori előadás az ifjúság lelki gondozásáról. A gyóntatószék problémája körül van az, ami az egész kérdés tengelye. Hiába ismerem az ifjúság szellemi és anyagi nehézségeit, hiába vagyok tapintatos a kérdés tekintetében, előrelátó az allokúció formájában, minden hiába akkor, ha azt az ifjút nem sikerült magamnál tartanom, nem tudom a lelkét úgy megfogni, hogy az önként, lelki igényből újra visszatérjen hozzám, beszámoljon küzdelmeiről, de előmeneteléről és sikereiről is!

Jaj akkor, ha a gyóntatószékek vándora lesz!

Ha nincs állandó lelkiatyja . . .

Igaz, hogy az egyéni lélekvezetés külön kegyelem. Csak ne legyen elkényeztető, hanem önállóságra nevelő foglalkozás. Nem állítom, hogy állandó lelki vezetés nélkül elvesz a diák, de hogy a „vándorélet” következtében aligha lesz magasabbrendű lélek, bizonyos.

*

Abban a hitben, hogy nincs kint már senki, kijöttem a gyóntatószobámból. Kilépvé ott látok valakit álldogálni, cédulát szorongat kezében.

— Akarsz még gyónni, kedves lelkem?

— Ha el akar menni, Főtisztelendő Úr, csak tessék, mert nekem igazán mindegy, kinél gyónok.

Erre a kis esetre gondoltam, amikor a Katolikus Nevelés (1934) februári számában felvetődött a közös szentgyónások kérdése. Hál' Istennek, itt is kopogtatás, itt is újra és újra felbukkanik ez a kínos probléma, és úgy látom, egyre erősebben sürget megoldást. Konkrét javaslatok göngyölik előbbre a lavinát, és hiszem, hogy nem is tud megállani, míg le nem vesszük a felszínről. Ne vegyük le!

Éppen a katolikus intelligenciának jövője érdekében. Rövid idejű tapasztalatom után a mechanizmustól való rettegés, a gépiesség látása adta kezembe a tollat, és a csendes megadás és elfelejtés gondolatával előre megbarátkozva kérdezem, hogy vajjon maradjon a jövőben is minden úgy, amint van? Mert talán lehetne a mostani valónál elméletben jobbat, gazdaságosabbat, sokkal tökéletesebbet elgondolni, de gyakorlatban keresztülvihetetlen? Nem lehetetlenségről lesz itt szó, csak egyrészről gyökeres változtatás kívánalmáról, másrészről pedig elismerem — igen nagy áldozatról. Pedig a szentgyónás, mint megszentelt eszköze az isteni életre nevelésnek, joggal számíthat mindkét részről fokozottabb teljesítésre.

Az Egyház fejlődött és idők szerint tagjainak igénye a kereteket illetően nagyon is megváltozott. A szószék is alkalmazkodik, a pasztoráció is simul, a lelkigyakorlatok és konferenciák érája is változhatik: változhatatlant a vál-

tozók gyűrűzik körül. Így minden korszak különböző szennyes hullámokat csap a gyóntatószék zsámolyához is és más és más tisztulást keres ott. A gyóntatószék szentségénél minden időben, de különösen most és éppen az ifjúságnál a legkisebb elhajlás az egyéni nevelés szükségességétől: eltévelyedés. S ennek állandósulását és megmerevedését nem szentesítheti semmi sem.

Ne felejtjük el, az a jó lélek „közös és kötelező” szentgyónási alkalommal állt ott gyóntatószobám előtt. Neki igazán édesmindegy, kitől kap abszolúciót, nem sokat számít, kinek olvassa fel a sematikus bűnlajstromát. Ha ettől húzódoznék, mert ennek lelki fonákságáról meg lesz győződve — beszélhetnénk nála szoros értelemben vett „lelki életről” — menten minden bekeretezéstől. Erre egyszerűen nincs ránevelt igénye, nincs kimélyült lelki élete. Igen, mert az egyéni nevelésben a főszerep a nevelőé, értem itt, hogy legalább a lelki egyéniség kiérését segítse elő személyes, de mindig finom és főképp tapintatos ráhatásával.

Ha tehát a hitoktató a tömeget széttördeli gyónás alkalmával: a veszély már nem akkora, de az aggodalom mégis fennáll. Kétségkívül az előbbi is nagy lépés lenne a közös és kívánatos cél felé (bár mindenütt ennyire lennénk már), de párhuzamosan kellene a másik eszme, az állandó lelkiatya gondolatának diadaláért küzdeni. Ez utóbbi, nézetem szerint annyira fontos, hogy ennek sikere esetén a tömeggyónások önmaguktól megszűnnének. A helyzet kulcsa, a kérdés megoldása egyedül az állandó lelkiatya kezében rejlik. Ez, egyedül ez tudja levezetni az összes ellentéteket.

Ha lehetőleg minden ifjúnak lenne állandó lelkiatyja: akkor nem kell gyónócédula, nincs „kötelező, közös gyónás”, eltűnik a tömeg. Ekkor a gyónás nem lesz ünnepi aktus, hanem mintegy „kenyere a bűnnel küszködő léleknek”. A kenyér pedig nem húsvéti, karácsonyi és pünkösti eledel.

Azt mondtam fentebb: *lehetőleg*. Mert szerényen úgy vélem, hogy ez csak az ifjúságnak nagy százalékánál lenne lassú és finom, áldozatos és önzetlen pápi munká-

nak az eredménye. Igen, de mit kezdjünk azzal a fennmaradt kisebb hányaddal, hogy „egy se vesszék el azok közül, akiket ránk bízta?...” Az egyéni nevelés kétségkívül ezt a minimumra csökkentheti, vagy hogy nagyon optimista legyek: talán, talán el is tűntethetné.

*

Nekem is okozott kemény órákat és sötét perceket. Nagy fiúk; telve az élet- és örömkeresés nemes vágyával, csillogó szemük néha homályos lesz és az életgépezetben csikorog egy csavar, felemelt fejük lekonyul és térdre hullanak... Hétről-hétre... szembenézek velük és szítom a tüzet. Tudom, a múlt héten mi lohasztotta, ma mi fogja gerjeszteni... Egyéni pasztoráció. Ezek a drága, nemes, intelligens lelkek megérdemlik, sőt irigylük!

Mondom: sokszor rabolt el tőlem nyugodt órákat. Mi lesz aztán veletek? Mi lesz, ha Budapestre kerültök?... Mi lesz?...

„Azok a jól nevelt, lelkileg nemesített, az anyai gondosság és aggodalom harmatától üde fiúk ott állanak az élet kapujában, az egyetemi, a főiskolai élet küszöbén. S most jön négy-hat esztendő idõtartam, amikor nincs katolikus értelmi továbbfejlesztés, nincs erkölcsi útbaigazítás, az úgynevezett élet elferdíti a nemes fejlődés irányát, az élet fojtogatja a krisztusi életcsírákat.” (Tegnap olvastam a Katolikus Szemle márciusi számában. 1934.)

Ki véd meg benneteket? Ki terít fölétek óvó angyalszárnyat? Ki fogja a kezeteiket, hogy a lokálok, bárók útvesztőjében, a körutak forgalmaiban, jaj, félre ne lépjetelek? Ki vigyáz a ti egyénien és szépen kicsiszolt, mindenél többet érő lelki és testi éltetekre?!

Sajnos.

„Annyi pap és szerzetestanár csiszolja, finomítja a középiskolás fogékony lelkeket, és most, amikor annyira kellene az ifjú Tóbiásoknak a nagy útra, az egyetemi élet nehéz útjaira az angyal irányítása, bölcsesége, szerető gondoskodása, nincs aki elkísérje, nincs aki gondjaiba vegye. S az ifjú Tóbiások eltévednek, szertebolyonganak nagy, kerítő utakon, lerongyolódva jutnak el oda, ahová

az angyal kíséretében egyenes, rövid úton, éhezés, leron-
gyolódás nélkül eljuthattak volna.” (U. o.)

De talán pirkad a hajnal! Megszervezték az egyetemi
lelkézséget.

Minden attól függ, ki veszi kezébe a lelkeket.

Nem állásából következő kötelességből, nem, csupán
szeretetből, szívből, lélekből Krisztusért és az ifjúságért!

*

Diákgyóntatásoknál igen üdvös dolog imaköny-
vünkre, az Égi Lantra hivatkozni és innét venni a feladott
pensemot.

Igazán sok szép és diáknak való imádság kincses-
bányája. Minden üdvös jóért, a szent tisztaságért, a sze-
rencsés pályaválasztásért . . .

Igen hasznos út ez az Égi Lant megismertetéséhez,
mert tapasztalásból tudom, hogy nem ismerik. És nem
szeretik.

De ha megismerik, megszeretik!

*

Tegnap volt az utolsó hétköznapi diákmise. A nevelés
szempontjából végtelenül fontosnak ismerem.

Volt az elhunyt tanárokért gyászmise. Kifejtettem az
osztály előtt ennek jelentőségét. Tisztelet és kegyelet a
katedrák sok elhunyt urának . . . Szentelt legycn emléke-
zete a sok elporladt pap szívének és tanár kezének . .

Volt szentmise az elhunyt tanulókért. Az intézet sze-
retete túlmegy a síron is, nem szűnik meg a halállal
sem. Azok is a mieink, akik az élet túlsó partján vannak.
Volt szentmise az elhunyt jótevőkért, az élőkért . . .

Mi ez pedagógiai szempontból, ha nem a lélek végte-
len értékének felbecsülése és egy intézmény magasztos
elveinek az oltárnál való megszentelődése? . . .

*

Minden katedrára, amelyre paptanár lép, odairnám
Szent Bernát szavait: Lucere vanum, ardere parum, lucere
et ardere: perfectum.

Ez illik minden oktatóhoz és nevelőhöz, de különö-
sen azokhoz, akiket nem lenne szabad, hogy más írá-

nyitson, mint a timor Domini. Mint paptanár, itt látom a szerzetesiskolák verhetetlen fölényét és legyőzhetetlen előnyét.

„Számszerűleg a katolikus szerzetesiskolák nem versenyezhetnek a másjellegű, neutrális iskolákkal. De ami a szellemet, a lelkekre való hatást, a gondolkodás alakulását illeti, kétségkívül az első hely illeti meg őket. Ezt nemcsak a szakférfiak, hanem ami sokkal fontosabb, illetve bizonyítóbb, a szülők plebiscituma dönti el. A bízalom, melyet a szerzetesiskola az érdekelt családok részéről élvez s az ostrom, melynek a gyermekek felvétele érdekében ki van téve, lehangosabb bizonyíték a mellett, hogy a kultúra ezen erődítményei nagy emberi és nemzeti kincsek. Téved, aki úgy véli, hogy ez a tanintézet előkelőségének számlájára írandó. Lehet, sőt megkíséreltek is mintaintézeteket létesíteni, de a rendi gimnáziumokkal nem vehették fel a versenyt. Nem az épületek, sem a felszerelés, amint nem is elsősorban a tankönyv és a tanterv dönt a pedagógiai munka értékéről, hanem a szellem, az irány és az ember, aki képviseli s ebben a tekintetben szent elődök példáján nevelkedett tanítórendjeink versenyen kívül állanak.”

(Glattfelder Gyula csanádi püspök 1934 március 21-én elmondott Szent Benedek-serlegbeszédéből.)

KILÁTÁSOK AZ ISTEN HEGYÉRŐL

Péter az Egyház erőssége, az a kemény szikla, melyre Krisztus Egyházát építette.

(Origenes.)

Első ifjúsági exhortációm az új diákesztendőben.

Belsejében is izlésesen megújított templomunkban es-deklő szívvel, alázatosan és könyörgő lélekkel állunk meg a nagy Isten oltára előtt. Három hónappal ezelőtt szintén itt gyűltünk egybe utoljára, hogy hálatelt szívvel meg-köszönjük az elmúlt iskolaév minden szép ajándékát s máris térdreesve könyörgünk az eljövendőnek minden kegyelméért és áldásáért. A vakáció édes örömeinek, kel-lemes vagy kellemetlen emlékeinek elmúltával barnább arccal, erősebb testtel és ami a fő: pihentebb szellemmel vagyunk készek fogadni Isten ajándékának újabb soro-zatát. Szép ez a pattanásig feszülni kész szeptemberi neki-lendülés, nagyszerű ez az ilyenkor mindent ígérő, min-denre vállalkozni kész merész diákakarát, tetszik a leg-kisebbek naív bájoságával és a legnagyobbak megérni kész férfias komolyságával és gyönyörködöm a többiek-

nek nemes, nagy törekvéseiben Isten és az élet legszen-
tebb céljai felé.

Pro iuventute!

Ezért vállalkoztam immár negyedik esztendeje erre
a hivatásra.

A mult sok árnyéka, csalódása (melyben oly bőven
volt részem) nem tud úgy ijeszteni, hogy ne bízzam a jövő
szebb és dicsőbb megvalósulásában.

Isten segítő és megvilágosító kegyelmében bízva
hiszem, hogy lesz minden második vasárnap tízpercnyi
mondanivalóm és ugyanebben a kegyelemben bízva re-
mélem, hogy a 362 beíratkozott diákunk mindannyijának
lelkében nem lesznek szavaim meddők és terméketlenek.

Ez tölt el az újrakezdés hitével és nem enged gyáva
és lelketölő melankóliába süllyedni.

*

Negyedik éve, hogy ifjúsági exhortátor vagyok. Az
első két évben céloim volt az ideális, testben és lélekben
harmonikus ifjú szoborbaöntése, a csillogó szemű és ara-
nyos szívű diákideál megmintázása.

De féltő, hogy úgy járok vele, mint asztalomon álló
kis cserkészfigurámmal. Szép, kidolgozott kaucsukdolog,
de nélküli a legfontosabb kelléket, a szilárd alapot.

Tavaly, a harmadik évben adtam diákideálomnak
szilárd fundamentumot: a katolikus Egyház gyönyörű,
2000 éves, Krisztus-elgondolta sziklatalapzatán. Amint
kis cserkészfigurámat is ráragasztottam bonbonos dobo-
zom tetejére. Most ott áll és néma ajkával szinte kiált
felém: Jelöld ki ebben az évben is a programomat!

Egy mondat, de sokat utalok rá: Kilátások a bonbonos
dobozom tetejéről. Evangéliumi nyelven: kilátások az
Egyház talapzatáról.

Kiemelkedem a szürke porrétegből és fejem szinte
beleverődik a vasárnapok drága, szent, ünnepi hangu-
latába.

Innét látok el messze, diákéletem távlatába!

*

Tegnap mondtam első ifjúsági exhortációm az év-
ben. Egy jó édesanya féltő gondjával és szorongó sejtel-

mével, egy kisdíák okos fejtörésével gondolkodtam azon: mi legyen a témám egész év folyamán? . . .

A szószék szolgálata főként ifjúsági alkalmakkor nehezebb, mint valaha. A vajúdó idők sodra az ifjúság szemeláttára akarja aláásni a régi krisztusi élet hagyományait.

Ide hozok mindent a szószék talapzatára, lásson az ifjúság tisztán és világosan. De mindent az Egyház szemével!

Mint a nyugtalan légkörön áttörő napsugár útja, legyen az ifjúsági exhortátor működése. A napsugár a szívekhez törekszik, mint sokélú prizmán ott széttörik, a sugarak egy képet adnak: az Egyházét s az Egyház arcában ismer magára a művelt katolikus ifjú!

Jeligém: Az Egyházban, az Egyházzal és az Egyházzért!

*

Harmadik gimnáziumba jártam, mint az osztályom most. Akkor szeptember 14-én volt az ünnepélyes Veni Sancte, épp a szent kereszt felmagasztalásának napján.

Ezen a napon helyeztük újra vissza a proletár dikta-túra parancsára eltávolított kereszteteket a katedra fölé, hogy onnét többé soha senki el ne távolítsa a legnagyobb, örök pedagógusnak a képét.

A hívők magánlakásából senki sem akarja durván eltávolítani a keresztet; az öreg anyóka összekulcsolt kezéből az olvasóra láncolt keresztet, az útszéli pléh-Krisztosokat, a templomok csillogó keresztjét; de az iskola faláról, a katedra magaslatáról, az ifjú szeme előtt ezer kéz szeretné elragadni a Megváltó keresztfáját.

Detronizáljátok az Istent, s mint Franciaországban, ijesztően felszökik a gyilkosságok statisztikája!

Nézzétek a mult századvégi emberi ész faragta erkölcsi rendszerek tört roncsait!

Ahol Krisztus és a katolikus vallás gyönyörűen szépséges rendszerét élík: ott hősöket, szenteket, nagy jellemeket igen, de erkölcsi hullákat nem temettek soha!

Káromlás az a felfogás, mely állítja, hogy árt az intézeti munkának, ha azt ima lengi át s ha tevékenységün-

ket a kereszten függő, alázatos Krisztus példájával szentesítjük s a haldokló Istenember szemével bíraltatjuk!

Bencés gimnáziumok keresztes Egyházának szelleme, hiszek benned!

A katolikus nevelés égboltja az örök Egyház égboltja s ennek az örök égboltnak örök szépségű napja a kereszt, a mi Urunk Jézus Krisztus keresztje!

*

Sokszor akár némán, akár hangosan elejtett vád intézetünk ellen, hogy csak imádkozni tanít, sokat viszi növendékeit templomba.

A katolikus Egyház nevelésében azt az utat ismeri, amely az iskolából vezet a templomba, az iskola kapujától a szószerk tövéig. Ebben a párperces útban adva van a katolikus nevelés kitűnő jellege!

A bencés nevelés egyházi nevelés.

A bencés iskolák az Egyház letéteményei.

A bencés diákok a keresztes katedrának tanítványai. Intézetem a katolikus Egyház gyermeke; tanárim a katolikus Egyház felszentelt szolgái; intézetem szelleme az Egyház leglelkéből való.

Szeretem, megbecsülöm, áldom az engem jóságosan nevelő, szigorúan oktató és igazságosan bíráló Egyházat.

Mai ifjúsági exhortációm váza.

*

Felejtethetlen oberammergaui jelenet:

Kinyílik a tanácsház nehéz veretű vasajtaja s fenn a lépcsőemelvényn megjelenik Pontius Pilatus római helytartónak fehér köpönyeggel átvetett, jól táplált, kifüzdött, simára borotvált alakja.

A papi fejedelmektől felizgatott néptömeg immár másodszor odavezeti az agyonkínzott Messiást.

Gúzsbakötött kézzel, véresre vert arccal, töviskoronával megáll a helytartó tornácán s isteni ünnepélyességgel kijelenti: „Az én országom nem e világból való!”

Világ?...

Faulhaber müncheni bíboros-érsek azt írja újabban megjelent könyvében, hogy a legsúlyosabban terhelő szemrehányás az lenne, ha valaha azt mondhatnák az

Egyházra és annak fejére, hogy te „e világból” való vagy! És nincs vád, amit többször hangoztatnának, kő, amelyet többször vetnének az Egyházra, mint épp ez!

*

Nézzétek — a pápaság világhatalom, a Vatikán politikája világuralomra való mohó törekvés — nézzétek, a pápa (akinek épp ma üli az egész keresztény világ 13. koronázási évfordulóját) hármass aranykoronát hord, míg Krisztus töviskoronát hordott, a püspökök drága gyűrűket húznak ujjaikra, míg Krisztus szentséges kezét gúzsba kötötték, az egyházi férfiak bíborba, hermelinbe és drága talárba öltöznek, míg Krisztus gúnyruhát hordott Pilátus tornácán.

Megoldódik a nehézség, ha becsületesen és őszintén akarunk felelni a kérdésre, hát valóban e világból való ország Isten országa, az Egyház?...

Erre a kérdésre feleltem a tegnapi exhortációmban. Utolsó szavaim: Testvérek! Krisztus Egyháza ugyanaz tegnap, ma és mindörökké! (Szent Pál.)

*

Chesterton: Igazságot! c könyvében megrajzolja azt a vargabetűs utat és ezerrétű módot, ahogyan újra visszatért a római katolikus Egyházba. Érthető, ha azt írja, hogy roppant nehéz olyasminnek a bizonyítása, aminek igazságáról teljesen meg vagyunk győződve. Minden út Rómába vezet — talán azért van, hogy sokan soha nem találjanak oda. 16 éves korában azt olvasta, hogy az Egyház gyenge, erőtlén, a harcot nem ismeri. De később azt olvasta, hogy gyűlölni kell, nem azért, mert a harcot nem ismeri, de mert igenis sokat harcol. Bűn volt, hogy Oroszlánszívű Richard harcolt. Érthető, hogy az Egyház alakja egyre furcsább lett előtte s csaknem belezavarodott a kérdésbe. Néha arra a megállapításra jutott, hogy nem az a kérdés: van-e elég gazság, amit az Egyház nem foglal magában, de van-e elég bot a világon, amit el lehet törni az Egyház hátán.

A szellemes angol filozófus, konvertita író gondolatait felhasználva, folytatatom tovább ifjúsági exhortációm kérdését: Az Egyház látszólagos „kettős” arcáról.

*

Herczeg Ferenc így ír az Élet kapujában: „Gyula pápa trónon ülő, született uralkodó. Nem pap, hanem katonakirály... A szíve izzó acél, a lelke a sasé... Mindenre mer vállalkozni, és ha nem ő volna Isten földi helytartója, talán megostromolná az egeket is.”

Ime, egy nagy reneszánsz pápa arcképe, magyar író tollából. Ime, a világ és világszellem az Egyházban...

Igen, sok kereszténynek és az Egyház némely főpapjának, sőt fejének személyes életmódja „világ és világszellem” az Egyházban.

Ne felejtjük, az Egyház nem szűnik meg szeplőtelen jegyese lenni annak a Báránynak, aki elveszi a „világ” bűneit.

Nézzünk szembe a tényekkel.

1. A pénz!

A Vatikánnak külön bélyege, pénze van; hatalmas váltói amerikai bankoknál; a péterfillér; a kongregációk aktáinak illetékdíjai. Az amerikaiak pompás rádiót, a Fiat-cég remek autót, a milánóiak aranytíarát, vertarany telefonkészüléket adnak „a mindenek közös Atyjának”.

Visszautasítsa a gyermekek ajándékát?

A péterfillérekből szegényeket segít, missziókat támogat, hivatalnokokat fizet: ez igazságosság és szeretet. A Pius-árvaház, a lengyel árvízkárosultak, a francia bányászserencsétlenségek — mind enyhülést nyertek a péterfillérekből: Szellem a Krisztus szelleméből. (Mt. 17, 27.)

2. Az olasz kolostorokat a lateráni szerződés visszaadta az Egyháznak. A Duce meglátogat egyet. Nincs villanyvilágítás; hiányzik a vízvezeték, a fehér cellák egyetlen díszé a Megváltó alakja; az ebédlőben egyetlen ékeség a halálfej.

Ime! Mily maradi az Egyház. Franciaország elúzi a szerzeteseket, mert nem foglalkoznak eléggé kulturális és gazdasági kérdésekkel.

Spanyolországból kiűzik a jezsuitákat, mert túlságosan foglalkoznak gazdasági életkérdésekkel. Az állam elrabolja bankrésztvényeiket, lefoglalja halpiacaikat és számtalan épületüket.

Az aranyos miseruhák, aranykelyhek és szentségmutatók — nem a világból valók?

Talán eladjuk őket, hogy mint teaasztal- és zongoradiszek magánházakba vándoroljanak? (Faulhaber gondolatai nyomán.)

Az Egyház jegyese nemcsak a Báránynak, hanem a dicsőség Királyának is!

*

Az első pápa elvézése inter duas metas a cirkuszban, az Egyház véres születésnapja.

Szent Péter elvérzik, de a megmaradt párszáz hívő közt ott az új Péter: Linus, hogy továbblegeltesse az elárvult nyáját.

Ő is vérét ontja hitéért és utána még kb. 30 római püspök, szakadatlan sorban. Mégis csak bekövetkezik a milánói ediktum, a pogány Róma lehanyatlik, a capitoliumi Jupiter trónja recsegve összedől, az apostoli hitvallás szavait 300 millió ajak suttogja.

Érdekes jelenet a Gettóból jött pápa c. könyvben a könyörgő körmenet leírása. A zsidó odaborul a pápa elé: „Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában.”

Az Egyház egész történelme szakadatlan küzdelem az állami mindenhatóság túlkapásai ellen. Názáret, Betlehem, az egyiptomi menekülés, a szinedrion viselkedése azt látszik bizonyítani, hogy Jézus sohasem kedvelte a barátkozást az államhatalom képviselőivel.

Az Egyház sohasem játszotta a leborult zsidó szerepét.

*

„Diocletianustól Bismarckig.”

A karácsonyelőtti világ kavargásába mint valami bomba csapott be Mussolininak a Figaróban közölt elgondolása!

A Duce úgy beszél, mint aki a császári fórumokra láthat el abból a ridegen egyszerű reneszánsz palotából, ahol székel.

Diocletianustól Bismarckig — írja a Figaro — arra tanít Nyugat egész történelme, hogy az Egyház csak győzni tud, nem ismeri a vereséget s az Egyház és az állam közti harcból mindig az állam került ki vesztesen.

Diocletianus 87,000 néző számára épített cirkuszban gyönyörködik a fejlődő intézmény üldözésében és a galileai Isten híveinek kipusztításában. A pallosok éle eltompul, a hóhérok kimerülve egymást váltják fel a szörnyű mézszárlásban, az Egyház pedig a föld alatt vár a milánói ediktumra... Diocletianus eltűnik, neve beleszorul az iskolai tankönyvekbe — elrettentő példakép gyanánt...

Bismarck sokkal raffináltabb és finomabb módon küzd. 8 évig folytat kultúrharcot az Egyház ellen, püspököket zárat be, iskolákat, templomokat foszt meg rendeltetésüktől, ezreket szór bele a semmibe s egy napon... egy napon — mondja Mussolini — a Reichstagban 100 katolikus képviselő ül...

A vaskancellár alakja pedig összetörik XIII. Leó kegyes és finom színe előtt.

Az iskolaesztendőt átszeli a polgári esztendő. A decemberben elejtett fonalat ezzel a cikkel veszem fel a szószéken az ifjúság színe előtt.

Mert ez egyenesen odakívánczik.

*

Immaculata.

A Szeplőtelen Fogantatás régi tanának, de új dogmájának kihirdetése.

1854 december 8.

Hogy mily érzések és gondolatok járják át az embert ily alkalomkor: odaállok a Szent Péter-bazilikának arra a helyére, ahol IX. Pius ünnepélyesen megfogalmazta a római katolikus Anyaszentegyház tantételét, a Szeplőtelen Fogantatás hitágazatát.

Egy évvel ezelőtt ott álltam.

Ave Maria...

Akkor nem 1934-et, hanem 431-et írtak az emberek.

Akkor nem XI. Pius ült Szent Péter székében, hanem I. Celestin pápa...

Akkor nem diktátorok kormányoztak, hanem II. Theodosius császár...

Akkor még nem szakadt el Kelet Nyugattól, hanem Alexandriában Szent Cirill volt a pátriárka...

Ekkor támadt az Egyházra: a szíriai születésű Nestorius...

Akkor a „félő” Egyház nem Rómában, hanem a pápa egyenes kívánságára Ephesusban jött össze...

Akkor nem a bíboros-államtitkár, hanem Hippó nagy püspöke, Ágoston készült a zsinatra, melynek egyetlen tárgya volt: Mária istenanyai szeplőtelen méltóságának megvédése... Olvassátok el Szent Cirill beszédét, mely 1503 évvel ezelőtt az ephesusi Mária-templomban elhangzott!

Ott van a Fahne Mariens c. német kongregációs folyóirat 1931-es évfolyamában!

Kr. u. 431-ben vagyunk!

És sem előtte, sem utána egy pirinkót, egy hajszálnyit, egy parányit nem változott az Egyház álláspontja.

Ezt hirdeti IV. Sixtus, VIII. Sándor, I. Márton, IV. Pál — és IX. Pius.

Immaculatum dignitatem Mariae Deiparae. (Szent Cirill.)

Egyike a legnehezebbeknek: ifjúsági Mária-exhortáció.

*

„A szentek idegbajos emberek.” Hát el tudod képzelni, hogy Nursiai Benedek hypochonder volt...? Boldog Margit királykisasszony hisztérika, Assisi Ferenc rögeszmében szenved és Loyolai Szent Ignác érzéki csalódásában megalapítja a Jézustársaságot?...

A multkor láttam a domonkosoknál Lisieuxi Kis Teréz új szobrát. Gyertyafényben, rózsaillatban és villanyfénnyel tündöklő, előtte ember-ember hátán tolong...

Ime, egy szent, „ime, egy idegbajos”! Nem élt a rájongó középkorban, lépteit alig havazta be az idő. Életében a világ Gambetta, Bismarck, II. Sándor neveit emlegeti. Keze felfakad a fagytól, térdé megdagad a térdelés-től, vért hány és egy verőfényes őszi csütörtökön, húsz egynéhány éves korában belefut a boldog örökkévalóságba...

Martin Teréz és millió és millió társa az örökkévaló-

ság megszállottja, Isten rabja, Krisztus-kóros! Napoleon, Bismarck és a minden oroszok cárja sírját felveri a gyom. Értem! Igazi, időálló nagyság csak az Egyház talaján fakadhat.

Kedves ifjak! Emlékeztek, erről beszéltem mindenszentek esős, borús ünnepén.

S amikor lejöttem a szószékről, a sekrestyében váró kis ministereim így szóltak:

— Ez igen! Ez szép volt.

— A legszebb volt még eddig.

Ezt is értem. Minél több az elbeszélő, jó értelemben vett „mesélő” elem, az apróbb nép annál szívesebben hallgatja.

Érthető.

*

Boldogok a gazdagok, akiknek nagy a hatalmuk; boldogok a tehetősek, mert sok a pénzük; boldogok az urak, akik fényes ruhába öltözködhetnek; boldogok a hatalmasok, mert sok szolga hord nekik válogatott ételeket; boldogok a szerencse fiai; boldogok a kegyeltek... Ime, a világ boldogságának tantételei, a krisztusi nyolc boldogság ellenlábasai. Soha jobbkor, időszerűbben nem olvashatom diákjaim előtt Szent Máté evangéliumának ezekre feleletet adó sorait, mint éppen november 1-én, mindenszentek ünnepén. A szentek, minden szentnek ünnepén! A szentek világtipró, hősi galériájának glóriás napján, égi megdicsőülésük boldog születésnapján, a nyomorult világból a hazatéréskor az örök hazába. Ragyogó sorozat! Hol kezdődik és hol végződik? Hol az első lélekpaták, amely beleömlik az Isten-óceánba és hol az utolsó, amely törtet feléje?... Az utolsó, a legfiatalabb szent, akiről az Egyház szólott? Angol ember volt, úgy hívták: Morus Tamás.

Mindenszentek napján a „legutolsó, a legfiatalabb” szentről beszéltem az ifjúságnak.

Uljetek körém, fiaim, hadd mondjam el nektek, kik a szentek?

Ez a kor eszméket keres, ideálokat hajszol, de lassan

elfelejtkezik az égről és megelégszik kisszerű, földi igényekkel. Bálványokat cserélget, akiket *hősökként* tisztel, de félve remeg attól, hogy délibábját széttepi egy új csillag feltünése. Sportban, politikában, gazdasági életben vagy művészetben imponáló, lenyűgöző jelenség a *hős*. Ódákat zeng feléje a tömeg, minden értékét lába elé tudja dobni, életet áldoz neki. Minden kornak megvolt egy nagy, átütő célgondolata. A mienké: a *hős*. Milliók függesztik rá tekintetüket. Hozzáigazítják legegységibb gondolkozásukat és törekvéseiket. Vakon követik őket. Neveiket áhítattal suttojják, tetteiket reklámozzák. Úgy látszik, a pogány hősiesség fogalmát még korunk kereszténysége sem tudta átértékelni és megkeresztelni. Hős az agitátor, hős a sokat ígérő vezér, hős, aki nem kockáztat semmit. A hős személyes varázsa és egyéniségének mágikus ereje roppant tömegek felett uralkodik, valóságos zsarnok. Az érdekes az, hogy a leigázott és megbűvölt alattvalók készséges nyájként engedelmeskednek és ebben boldogságot látnak. Szent Agoston szavai jutnak eszünkbe, látva ezt a rajongástól felhevült, megbűvölt és izgult tömeget: „Futnak, de az úton kívül.” Folytathatnók, hogy lelkesülnek, de oktanul; élnek, de mulandóért; rajonganak, de csak földiekért. S ha az úton belül futnának, egy egészen más világ köszöntene rájuk és benne egészen más *hősökkel* találkozhatnának. Hősökkel, akikben eszmény testesül meg. Új élet, nagy, harmonikus, páratlanul vonzó és imponáló élet. Ők nem kérnek a tömegörületből és kirakatdicsőségből, sem a hűhóból és vásári zajból — Istennek, Jézusnak, az örök életnek és az *Anyaszentegyháznak hősei* ezek. Őket nem tépi szét a holnap és nem szoríthatja ki a divat. Nem lehet csereberélni őket és nem lehet megünni. Az Evangélium sarkcsillagai, a krisztusi élet lenyűgöző jelenségei. Erőtéljes, nagystílú, győzelmes életnek hősei. Ha igaz az, hogy az emberiségben minden időben megvolt a jó talaj, a fogékonyság, sőt a kívánság, hogy hősöket tiszteljen és nagy tetteket utánozzon, akkor a *mi szentjeink a legnagyobb hősök*. Elsősorban a bensőséges élet hősei. A benső életet, amelyet a tömeg nem tud látni és nem tud ünnepelni, az istenféle-

lem, az érzékeny lelkiismeret, a büntelenség és a hívő világszemlélet adja. Csak ez a benső élet adhat azután egy olyan külső életet, amely századok csodálatára és évezredek elragadtatására tarthat számot.

A szentek életében valósulnak meg legjobban Jézus igéi a boldogságról.

A szentek voltak azok a szegények, akik örömmel és boldogan mondtak le mindenről, ami földi és mulandó. A szentek voltak azok, akik sírtak, könnyes szemmel dolgoztak és imádkoztak. A szentek voltak azok a szelídek, akik elrejtve, egyetlen zokszó nélkül tűrtek és szenvedtek, és — boldogok voltak. Szegények, szelídek és sírók lettek Jézusért és az örök boldogságért. Ezért ők hallhatták Jézus megígért jutalmát: „Örvendjete és vigadjatok, mert a ti jutalmatok bőséges lesz a mennyekben.”

Jézus halottaiból feltámadva mint győztes vezér vonul a mennybe s őt követik a hősök, a szentek milliói. Követésének és így a szenttélevésnek útját, a boldoggalévás lehetőségeit is ő maga határozza meg. Boldogok a tisztaszívűek, a szegények, boldogok, akik üldözést szenvednek az ő nevéért. A szegénység, a könyörületesség, a szívtisztaság, Jézusért való üldöztetés a határhővei ennek a nehéz és meredek, szüntelenül csak fölfelé kapaszkodó hősök útjának. S ez az útvonal a világtörténelem folyamán sohasem volt néptelen. Vonul a *vértanúk* sokasága, akik vérükkel pecsételték meg rendíthetetlen hitüket Krisztusért és tanításáért. Ott vannak a sivatagok lakói, a *remeték*, a kolostorok háromfogadalmas népe, a *hitvallók* világa. Mennek rajta a *szűzek* megszámlálhatatlan milliói, akik lemondanak a természetes és istenadta jogukról és tisztaságban kedveskednek a szeplőtelen Báránynak. A világtörténelem legszelesebb országútját a szentek taposták, mindent rátettek egyetlen kártyalapra, lemondtak mindenről, ami e világból való, nevetve tapostak bele a test és vér minden örömébe. Így jutottak Isten boldogító látására és még mindig nem fáradtak bele az Ő nézésébe, még mindig nem únták meg sorsukat. Még mindig boldogok, kimondhatatlanul boldogok. A boldogsá-

guk még mindig tart, tart az örökkévalóságig és meg nem szűnik, mert meg nem szűnhetik.

A szentek az isteni kegyelem hősei.

A természetfölötti élet megvilágításában ragyogó színeképet nyernek a szentek. A természetfölötti erények célja a legfőbb jó elérésére irányuló törekvés. Indítóoka, hogy jobban hasonlítsak Istenhez. Isten már a teremtéskor felemelte az embert a természetes rendet meghaladó és felülmúló világrendbe: gyermekévé fogadta, az isteni boldogság örökösévé rendelte, saját természetének részévé tette. A bűnbeesés óta újjászületésre van szükség, megszentelő kegyelemre, mely nélkül nem tarthatnánk Isten családjához. Az istengyermeki életet csak megnyilvánulásaiban ismerjük: az élő hit, igazi remény és a nagy szeretet Isten és felebarátok iránt. A szentek Isten szemében értékes, újjászületett emberek és épp azért kedvesek előtte, mert szüntelen akarják és élik ezt a kegyelmi életet. Sajátjuk az életszentség, értékük az istenfiúi méltóság. Ha a teremtmények nem egyebek, mint tükrök arra rendelve, hogy az isteni világosságnak szépségét, sokszínű ragyogását felbontsák és visszatükrözzék, akkor a szentek az Isten remek tükrei. A boldogságot nem a földi dolgokban, hatalomban és hősi karrierekben, de az Isten kegyelmének sugárzatában élik. Isten barátai. Csak az Istent tükrözik. Csak az eget keresik és ezért tudnak nagszerű dolgokat végrehajtani a földön. A kegyelem ereje teszi őket igazi hőökké, nagyokká. Szent Benedek életének 14. évében elvonul Rómától, családjától és magányba megy. Miért? A kegyelem indítása dolgozik lelkében és ez a kegyelem új életet sejdített meg a fiatal patriciussal.

A szentek rabjai lesznek a kegyelemnek. A kegyelmi élet birtokában csak egy félelem szállja meg őket: el ne veszítsék Isten barátságát. A kegyelem segítségével lesznek óriásokká, a kegyelem öntudatos élvezésében válnak az emberiség legnagyobbjaivá, a kegyelem átélése többet jelentett számukra minden hivatkozó jelszónál, mulandó és kétes dicsőségnél. A kegyelmet úgy tekintették, mint Isten legrágább ajándékát, mely ha bennük van, akkor

ők Istenben vannak és Isten öbennük és megvalósul a szentpáli mondás: Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok. *A szentek élete engesztelés az emberiség bűneiért.*

Engesztelésre szükség volt minden időben: Krisztus előtt és Krisztus után. Krisztus előtt az engesztelés módzatai kimerültek az Úrtól rendelt ószövetségi szertartások pontos elvégzésével, abban a tudatban, hogy előképei az eljövendő Megváltó tökéletes engesztelésének. A Golgota óta Krisztus a nagy Közbenjárónk, elesettségünkben védőügyvédünk Isten trónusa előtt. Az elesett és magárahagyott ember Krisztus nélkül képtelen engesztelni. Az engesztelés lehetőségét Jézus Krisztus teremtetten meg azáltal, hogy a keresztfán vérével megváltott bennünket. Mi tehát valahányszor engesztelünk, Jézus Krisztussal, benne és általa tudunk engesztelni önmagunk és az egész emberiség javára. A vádló mindig a bűn, a védőügyvéd mindig az Istenember, de nem egyedül, hanem hozzáadva a saját lelkünk akarását, alázatosságát és mélységes penitenciáját a jóvátételi szándékkal.

A szentek voltak a legnagyobb engesztelők az emberiség bűneiért. Engesztelő áldozatuk szervesen kapcsolódik Krisztus engeszteléséhez és a golgotai vérforrásból táplálkozik. Tehát nem Krisztuson kívül, csak Krisztusban és Krisztussal engesztelnek. Mélységesen átérzik Jézus engesztelő véráldozatának megrendítő nagyságát és önmegtagadásait, lemondásait, önként vállalt keresztségeikkel tovább hömpölygetik az engesztelést a világtörténelem folyamán. Mint vízből és Szentlélekből újjászületett emberek, nem tudnak eléggé hálásak lenni az isteni Engesztelőtől kapott kegyelemért, ezért fáj nekik a hálátlanság, a sok részvétlenség az emberek részéről, és semmit sem tartanak elhanyagolandó csekélységnek, csak hogy segítsenek a nagy vádperben, amely a bűn és a Megváltó között pereng, míg a világ világ lesz. Így valóságos mentőövei lesznek az emberiségnek, a büntető, igazságos Isten haragjának kiengesztelői. Páli Szent Vince gályarab lesz, csak hogy engeszteljen.

Sejtelmünk sincs, mit köszönhet a világ a szentek tiszta, Istennek tetsző életének, imádságának, jócseleke-

deteinek. Engesztelhet más is. Mindenki, de az engesztelés nagy tényét csak a kegyelmi élet szépségében lehet megvalósítani, s a szentek itt voltak ismét a legnagyobb hőseink. A kegyelmi élet magaslatára eljutva lehet látni az engesztelés szükségességét és fontosságát.

A szentek élete áldozat és hálaadás.

Istennek egészen tetsző, hozzá méltó engesztelő és hálaadó áldozat csak szent Fiának földi élete, tanítása, példája és golgotai áldozata volt. Kiüresítette önmagát és felvette a szolga alakját. (Fil. 2, 7.) Isten vállalkozott a szenvedéssel teli életre és a keserves halálra. Nagyobb áldozatot nem látott és nem is lát soha az ember. Azért árad belőle kimeríthetetlen megváltás, fény, világosság. Áldozat nélkül nincs előhaladás, fejlődés. A technika rohanása mily áldozatokat követel, a sport haladása, a kultúra szédületes lendülete! Minden áldozat énünkből szakít le valamit és dob cserébe valamiért. Az áldozat mindig elevenünkbe vág. Az igazi áldozat olyan, mint a fényforrás, világít, melegít és közben önmagát emésztí föl. De ha teljesen elégett és kiárasztotta melegét, teljesítette hivatását. „Aki meg akarja menteni életét, elveszti; aki pedig elveszti életét énértem, megmenti azt.” (Lk. 9, 24.) A szentek a legigazibb áldozatok, akik elvesztvén, megmentették életüket Krisztusért. Szédületes merészséggel mennek át a földi áldozat vonaláról az égi haza áldozatainak tája felé. A golgotai áldozat fényénél kapják a világosságot, el nem tévedhetnek. Ösztönszerűleg húzza ez a fény őket — haza. Az áldozatos élet hősei, az Istennek mindent megköszönő csendes, hálaadó és rejtett élet mécsesei. Jézus áldozatának lángjából kapták tüzüket és e tűz lángjában emésztődik fel életük. S e láng bevilágít az örökkévalóságba, az Isten szívébe: Egyedül azért érdemes szenvedni, áldozni. A szentek örültek és boldogok voltak, ha áldozhattak magukért és az emberiség bűneiért. Szent Pál, hogy dicsekszik a korintusiakhoz írt második levélben, hogy minő áldozatokat kellett szenvednie az Istenért és a halhatatlan lelkekért! Limai Szent Róza hosszú évekig szenved a betegágyon és áldozatos lélekkel azt suttogja: Uram, még többet. Áldozatot hozni vagy meghalni, mon-

dotta Szent Terézia. Nem meghalni, hanem szenvedni, állította Pazzi Szent Magdolna. Szenvetni és áldozatul adadni, mondotta Alkantarai Szent Péter. A magyarhoni Boldog Margit élete áldozat a magyar nemzet életéért. Isten rabjává lett. Önkéntes és tiszta áldozatból.

A szentek az emberiség hősei.

Egészen magától értetődőnek találjuk, hogy őszinte nagyrabecsüléssel vagyunk azok iránt, akik akár a tudományban, akár a civilizáció előrehaladásában vagy éppen a háborúban az első sorba küzdötték magukat és rendkívüli tulajdonságokkal tűntek ki. Minden népnek megvannak a maga hősi halottjai, akikről megfélekezni hálátlanság volna. Már az ószövetség a Sirák fia könyvében hosszan felsorolja az atyák kiválóságait, hogy megőrizze őket a feledéstől és tisztelje majd az utókor. A próféták is kiváló tiszteletben részesültek a kiválasztott népnek történetében, mert Isten szócsövei voltak; a bírák is, nem polgári állásuk, hanem Istentől nyert hatalmuk miatt; a királyok is, úgy is, mint Krisztus Király üdvrendjének előképei. József előtt leborulnak testvérei, fajuk legnagyobb hőségnek tartják. Fáraó tiszteli Mózeszt, Námán Elizeust, Ahasvér Esztert. Így az ószövetségben.

Semmi különös nincs tehát abban, hogy az újszövetségben az Egyház kimagasló alakjait, a szenteket, mint az emberiség legnagyobbjait, a lelki kultúra hőrozsait tiszteletben részesítjük. A szentek tökéletes emberek és nem található az a földi eszmény, amely felülmúlhatná őket. Hisz az Istentől kapott ajándékok felhasználásával messze túlhaladják a természetes eszményt, de azért a természetes és természetfeletti világ harmonikus együttese van bennük. Ha a felsőbbiséget és magasabbrendűséget csak erkölcsi tökéletesség és jószág adhat, akkor a szentek már itt a földön az emberiség legmagasabb kategóriájába tartoznak.

Apostolok.

Krisztus körül van a tizenkét kiválasztott, akiket Ő apostoloknak nevezett. Az apostolok egyenesen meghívást kaptak méltóságukra, amelynek hordozója kell, hogy szent legyen. Közvetlenül hozzájuk intézi Jézus a

szavakat: „Már nem mondalak benneteket szolgálknak, hanem barátainknak.” (Ján. 15, 14.) Akik Jézus barátai, azok nem lehettek a szeretet hiányában, elsősorban Isten, azután embertársaik iránt. A trienti zsinat határozata szerint a kegyelem által leszünk Isten barátainvá. Az apostolok a kegyelem birtokában Isten boldogító barátságát élvezték: szentek voltak. Akit Jézus barátjának nevez, azt kedvesebb és fönségesebb megtiszteltetés nem érheti. (Szent Cirill.) Az apostolok az Egyház szentjeinek sorában a legelsőek. Jézus isteni keze helyezi őket arra a piedesztálra, ahonnan hivatásuk lesz bevilágítani az Isten országát, amelyet Ő alapított az emberiségnek. Az Üdvözítő közvetlen munkatársai voltak, tízenkét oszlop, amelyen nyugszik a Hiszekegy apostoli hitvallása, hitünk kupolája. Nagyszerű a rendeltetésük, fönséges a hivatásuk, isteni a küldetésük: hirdetni az evangéliumot, prédikálni az Igét, terjeszteni, hogy elközelgett a mennyek országa, hogy minden ember az igazság ismeretére és az üdvösségre jusson. Az apostolok az első felszentelt főpásztorok, közöttük az első pápa, a többiek az első püspökök. A világ legősibb dinasztiája, amelynek minden tagja szent.

Vértanúk.

Az apostolok egyúttal az első vértanúk, a legfiatalabb, János kivételével. Utána következnek utódaik: Linus, Klétusz, Kelemen stb. Megtelnek a börtönök, elfáradnak a pallosok, kidőlnek a hóhérok. Jönnek a Názáreti követői, végeszakadatlan sorban, vérük hullása a kereszténység jövő vetése. A kereszténység első vértanúja Szent István diakonus. Zuhognak a kövek, záporozzák a szitkokat. István arca ragyog, keze az ég felé tárul: imádkozik. Ciprián, Karthágó püspöke előtt kihirdetik a halálos ítéletet, válasza: Hála Istennek. Huszonöt aranyat ad a hóhérnak fáradságáért. Szent Lőrinc Rómában tüzes rostélyra fekszik hitéért. Mosolyogva kijelenti, hogy az egyik fele már megsült. Ignác könyörög a rómaiaknak, hogy tegyék lehetővé számára a vértanúságot. Boldog, amikor hallja a vadállatok fogainak csatogását, csak Jézus Krisztust elnyerje. Sebestyént, a

császári hadsereg testőrparancsnokát fához kötik és suhogó nyilzápor között mosolyogva ajánlja lelkét Istennek. Ágotának letépi mellét, a Keresztelőnek tálcára teszik véres fejét. Istvántól kezdve a Cecíliákon keresztül a spanyolországi vértanúig csodálatos véres és piros serege ez az Egyháznak. A *legigazibb* hősök. Onként, örömet és kész lélekkel áldozták életüket annak, Aki nek biztatása szerint ne féljünk azoktól, akik a testet megölik.

Hitvallók.

Isten választott edényei ők is, a kegyelem emberei, kiosztják szerepüket és mint királyok, papok, szerzetesek, remeték, özvegyek jelennek meg a dicső seregben, amelyet megszámolni senki sem tud. Testvérek, a léleknek Krisztusba öltözött malasztja által, áldozattal és türelemmel az Evangéliumért teljesített ügybuzgalmuk és hitük által. Nem tudjuk, mit csodáljunk jobban e színes galéria tagjaiban? Az erélyt-e, amellyel oly következetesen és mindvégig állhatatosan kitartottak elhatározásukban; a hitet, amelynek oly megdöbbentő merészséggel rendelték alá mindent, családot, vagyont, kincset, pompát és rangot; az alázatosságot, amelynek tudatában nem tudtak soha elég keveset gondolni magukról; a jóságot, irgalmasságot, könyörületességet, egyszóval szeretetet, amelynek valóságos megszállottjai voltak? Xavéri Szent Ferenc keze elfárad a keresztelezésben, torka bereked a prédikálásban, térdelve írja leveleit előljáróinak. A világ tapsol az Olympia hőseinek . . . egyideig, aztán a feledés homályba borítja őket. Szent Márton katonatiszt és köpönyegét kettévágva betakarja a didergő koldust. Szent Erzsébet a kenyérosztó rózsás szent, Thüringia nagymamája, négy gyermek édesanyja, egy ólban húzódik meg és Te Deum-ot énekel. Keresztes Szent János ács, aztán szabó, majd festő és mázoló, később betegápoló, nyugtalan, míg meg nem találja azt, Kit szíve keres. Nyolc hónapon át nem kap ruhát, kenyérhulladékkal táplálják, sötét kamrában lakik s minden héten kétszer megvesszőzik. Ki tudná a hitvallók birodalmának sok portréját megrajzolni?

Szűzek.

A szentek tarka színekének hófehér csoportja, valamennyi erény közt a legszebbet gyakorolták hősi fokon. Ők követik a Bárányt, bárhova megy. A tiszta és fertőzetlen élet hősei. A lemondás, önmegtagadás és lelki tisztaság terén ragyogó sztárok. Az isteni kegyelem legyőzhetetlen, hirdetik a szűzek.

A szentek sorában a legelső a Boldogságos Szűz Mária. Első közöttük hivatásban és méltóságban, Istenhez legközelebb áll. Egészen különleges helyet foglal el a szentek sorában. Istennek szűz Anyja, mindenszentek Királynője. Minden kegyelmet rajta keresztül kapunk és kaptak a szentek is. Minden szent földi életében Máriát tisztelte legjobban; nincs egyetlenegy sem, aki ne a legbensőbbben ragaszkodott volna az Isten szépséges édesanyjához.

Szent Imre... édesatyja mindennél fontosabbnak ismeri, hogy Imre a kereszténységet az utódokban fenn-tartsa. Fia pedig mindennél szebbnek és fenségesebbnek mondja a szűzi tisztaságot. Fülében cseng a veszprémi szózat: Szent és fenséges dolog a szűzesség, lelki és testi szűzességet kívánok tőled. Ezt ajánld fel, e szándékban maradj meg. Oly fényes csillag ő a keresztény Európa egén, hogy csak félezer év után akadt egy Gonzága Szent Alajos, Szent Szaniszló, Berchmans Szent János. Vagy idetartozik az utóbbi évszázadok legnépszerűbb szentje, Kármel virága, szűzi szent hajtása: Kis Szent Teréz. Kilencedik gyermek a családban. Két nővére még él. Ellenállhatatlan vonzást érez, hogy Jézus fehérfátyolos jegyese legyen. Mikor zárdában van, II. Sándor, a minden oroszok cárja, látogat el Párizsba. Ki törődött azzal, hogy él egy húskeresztendős kisleány egy zárdában? A világ Gambetta és más nagyságok neveit dicsőíti, s hol vannak ma ezek? Milyen furcsa egy sorban: Martin Teréz, II. Sándor, Gambetta... Időálló nagyság csak az egységes, általános, apostoli és katolikus Egyház terén nőhet. *Csodálatos bűnbánók.*

„Emberi módon szólok a ti testetek erőtlensége miatt, hogy amint tagjaitokat a tisztátalanság és gonoszság

szolgálatában adtátok gonoszságra, úgy adjátok most tagjaitokat az igazság szolgálatába, megszentelésére.” (Róm. 6, 19.) A bűnbánó szentek élettesszerája. Mint egyensúlyt veszített lelkek küzdöttek. Az isteni kegyelem ereje megérintette őket és ettől kezdve nyugtalanságban győtrődnek. Ontudatra ébrednek és rettenetesen kínlódnak, szenvedésük gyöngyöt terem. Vezekelnek, jóvátesznek, sírnak. Nem ismernek mértéket, nincs szemükben határ. Csak mindig többet és mindig jobban.

A magdalai mocsárból is kinő egy szent. Ahogy megismerte Jézust és hallotta szavát, pirosra sirta szemét. Ott zokog a Golgota ormán, mintha jel- és előképe lenne az utána jövő bűnbánóknak. Átkarolja Jézus keresztfáját, elsőnek hullik rá a megváltó vér. Az egyetlen nő, a Szent Szűzön kívül, akinek miséjében Credót mond az Egyház. A nagy hitnek jutalma lett a bűntudat útján keresztül a szentek dicsősége. Péter sír, keservesen zokog, a hagyomány szerint barázdát von arcára a könny. Szent Alajos két bűne miatt bánkodik egész életében. Szent Ágoston minő vargabetűs utat tett meg, míg Isten kegyelmének edényévé vált. Gög, hiúság, érzékiség; a Szentírás szerinte a barbár könyv, a manicheizmus apostola. „Nem tobzódásokban és részegeskedésben, nem ágyasházakban, nem versengésben és irígységben, hanem öltözzetek az Úr Krisztusba.” (Róm. 13, 13.) Megkeresztelkedik, összetöri régi énjét, három évig magányban él, imádkozik, böjtöl egy egész életen át. Mindennap délután szószékre lép és beszél: mivé tett engem az Úr kegyelme. Először összetörte, majd felemelte: egyházdoktorrá, főpappá, a kegyelem csodájává, a bűnbánat hőségévé tette. S mennyit, de mennyit!

A szentek az emberiség példaképei.

Életszentségben. „Ez az Isten akarata: a ti megszentülésetek.” (Róm. I. Tess. 4, 3.) Az életszentség nem más, mint az élő hit és a tevékeny szeretet. A szenttélevés éppen azon dől el, amit Alacoque Szent Margit mond: Az embernek csak szeretnie kell az Istent, a Szentek Szentjét, hogy maga is szentté legyen. Tehát élő hit Benne és szeretet Iránta. E kettő magában foglal mindent.

A szentek épp az Isten akaratának teljesítésében, a megszentelésben, az életszentségben legragyogóbb példaképeink. Nem az elragadtatásokban, a rendkívüliségekben és csodákban. Keresztelő Szent Jánosról, akinél nagyobb nem jött e világra, Krisztus szavai szerint, semmi csodát sem jegyzett fel az Evangélium. Szent Alajosnál vagy Lisieuxi Kis Teréznél sem tudunk ilyesmiről. De tudunk alázatosságról, nagy szeretetről, természetes egyszerűségről, szóval életszentségről.

Akaratban. Aquinói Szent Tamás szerint, ha szentek akarunk lenni, csak egyet kell tennünk: *akarnunk*. Hozzátehetjük, az Isten kegyelme nem fog hiányozni. A mindennapi életben is akaratra van szükségünk, hogy imádkozzunk, hogy szentmisére járjunk, a bűnt megtartsuk. Az isteni hívószózat felhangzik, követéséhez akarat kell. A szentek a legnagyobb akarathősök. Szent Benedek tövisbe veti magát, mert le *akarja* győzni a testiiséget; Szent Bernát sanyargatja magát, amit élete végén meg is bánt, mert teljesen meg *akarja* a testet zabolázni. A szentek szenvedélyei talán hevesebbek voltak, mint a mieink. Mindenben hozzánk hasonlítanak és a világtól éppúgy kísértettek, az ördögtől csábítottak. Életük szakadatlan tusakodás a test alsóbbrendűsége ellen, a lélek primátusáért, félelem és rettegés között munkálják lelkük üdvét. Kegyelmet kaptak, mint mi, Isten erejével dolgoztak, mint mi és elmondhatják egyenként Szent Pállal: Legyetek követőim, mint én Krisztusé. Egész életük erőszak, a szónak evangéliumi értelmében, mert a mennyország erőszakot szenved és ők *akarják* azt elnyerni. Az erőszak pedig sohasem könnyű dolog, nagy *akaratot* föltételez.

A mindennapi életstílusban. Mindenki megtalálja a követendő példát a szentek sorában. Szent István, Szent Lajos, Szent Oláf, Szent László a fejedelmi trónon, Szent Imre herceg a királyi palotában, Szent Erzsébet asszony a házasságban, Szent Zita mint cseléd a konyhában, Szent Izidor az ekeszarvánál, Szent Vendel a nyájak legeltetésénél, Szent György és Flórián a csaták zajában szent, Istennek tetsző életet élt és eljutott a tökéletességre éppúgy, mint Istennek számos más szolgálja és szol-

gálója, akik a zárdában vagy a kolostor magányában éltek. Mindenki azon állapotban, amelyben él, a környezetben, ahol betölti hivatását, az erények hősiek gyakorlásával eljuthat a tökéletességre, hisz a legfőbb segítség, Isten kegyelme nem hiányzik.

A szentek az emberiség jótevői.

A szenteket Isten ajándékának kell tekintenünk. Elképzelhetetlen, hogy ők, akik lélekben Istennel egyesültek és a kegyelme által Istenben éltek, csak egyetlen pillanatra is ne a jót, sőt a lehető legjobbat akarták és tették volna. Sugározták a jóságot. Imáikkal, példájukkal megváltoztatták a környezetet, új és jobb fordulatot adtak sorsoknak vagy nemzeteknek, széppé tették a világot. Lelkeket mentenek az örök életre, világítanak az égi haza felé. Életük szakadatlan áldozat. Jót tesznek, mert ez az Istennel töltekezett léleknek sajátja, sőt szükséglete; jók, hogy az ő emberi jóságukon mint prizmán keresztül lássa a világ azt, Akitől minden jó származik. A jóság a szentek karakterisztikuma, a szüntelen jöttevés az igazi lényegük. Jót tettek, míg a földön éltek, jót tesznek velük odaát és így a jóság soha meg nem szűnő fluidumában vannak velünk. Ki tudja, mit köszönhetünk a szenteknek, akik itt éltek velünk valamikor? Lehetetlen még csak megkísérelni is, hogy csak elmondjuk, kieméríthetetlen annak felsorolása, ami jót éltükben tettek. Valóságos áldásai voltak koruknak. Meg tudja-e becsülni az emberiség és kellően értékelni tudja-e a szent rendalapítók munkáját? Nemcsak a középkoriakét, hanem gondoljunk a XX. században szenttéavatott kilenc rendalapítóra is, akik éppen a jóságtól indítatva, karitatív és szociális kongregációkat alapítottak. Szent Benedek a népvándorlás vad barbárjainak térítője, a nyugati szerzetesek pátriárkája, aki előtt megindulva borul le a gót vezér, Totilas. Melyik volt a nagyobb hős? Benedek a jóság hőse. A bencés rend kulturális munkájával Szent Benedek apátúr minő jót tett a világgal! Szent Ágoston, a történetbölcsélet atyja, regulairó, melynek szellemében ezrek élnek és dolgoznak ma is az emberiség jobb jövőjéért. Szent Bernát, a ciszterci rend igazi életrekeltője,

mint diplomata, majdnem egész Európát lázba hozta Krisztus ügyéért. Szent Odó elindítja a clunyi szellemet, amely átgyúrja az egész világot. Ha nincs Cluny, nincs talán Szent István, Imre és Szent László. Hogy ma halottak napját üljünk és elhunytakért imádkozunk, az Szent Odilónak köszönhető. Mily kimondhatatlan jótétemény ez! Hogy ma az élők imádkozzák a rózsafüzért és a halottak kezére csavarjuk, Szent Domonkosnak köszönhető. Milyen forradalmat hozott Szent Ignác és társasága. Don Bosco és testülete, a Szűz Mária-ruhás Szent Norbert fiai és a skapuláris Nagy Szent Teréz rendje. Hol kezdődik és hol végződik ez a csodálatos rózsaső hullatása a jó-ságnak? Mily jót tesz Szent Katalin azzal, hogy meg-reformálja a pápaságot és visszahozza Rómába az Egyház fejét! Assisi Szent Ferenc a Lateránt támogatja, Jeanne d'Arc az angolokat kergeti ki a francia honból, Sárpen-tele, Dunapentele a betegeket gyógyító Szent Pantaleon orvosnak nevét viselik. Don Bosco a XX. század legnagyobb pedagógusa. Munkája eligazít a nevelésben. Morus Szent Tamás kitűnő államférfiú.

Jézus „körüljárt jót tevén”, a szentek az ő isteni nyomában járnak.

A szentek közbenjárók Isten és emberek között.

A szenteknél oly ritkán gondolunk arra, hogy emberek is voltak s az emberi természetre építette Isten a maga remekművét. Amikor a mai ember hall a szentekről, azonnal eszébe jut a templom tömjénfüstös levegője, benne festett képek és aranyozott szobrok és csak így, ebben a környezetben tudja elképzelni legtöbbször a szenteket. Oltárok gyertyafényes világában, elérhetetlen magasságban és tiszteletet parancsoló áhítatban. Kifogástalanul redőzött aranszegélyű ruhában, fejük fölött tündöklő gloriolával. Innét van az embereknek nagy tartózkodó magaviselete a szentek iránt. Megfeledeznek arról, hogy ők nemcsak „elvont szentek” voltak, hanem emberek, bajainkat ismerő, küszködő, sokszor gyarló emberek. Épp ezért értik meg a mi nehézségeinket is.

Tulajdonképpen szent az Isten, mert tökéletes és végtelen és szent mindaz, ami Istené, épp azért, mert az Övé.

Szent a megkeresztelt ember is, de leggyakoribb értelemben szentnek mondjuk azt, akiről a csalhatatlan Anyaszentegyház kimondja, hogy itt a földön az erényeket hősi fokban gyakorolta és bevégezve a földi életet, most Isten boldogító szinelátását élvezi. Honnét tudja ezt az Egyház? Az imameghallgatásokból és a hosszú vizsgálat során bebizonyított csodákból. Tehát közbenjárásokból. Ezekkel mintegy átnyúlnak a szentek hozzánk abból a másik, odaát lévő, testetlen világból. Hirdetik, hogy élünk, vagyunk, hatunk, azaz *közbenjárunk*.

Mit használnak nekünk a szentek? Elsősorban annyit, amennyit az örök boldogságra buzdítanak bennünket. Tudjuk, hogy amit a szentek életében mint rendkívüliséget tisztelünk és csodálunk, nem volt saját tulajdonuk és nem is képezte a szentség lényegét, hanem maga a szent élet, „a hit, mely szeretet által munkálkodik” (Szent Pál), azaz a hit ad megigazulást a jócselekedetek által. Mikor az Anyaszentegyház valakit ünnepélyesen szentté nyilvánít és tiszteletét megengedi, legfőképp erre a lényeges vonásra volt tekintettel és nekünk annyira van hasznunkra a szentek kultusza, hogy Egyházunk a dicső példát követésre ajánlva tanítja, hogy a szentek *közbenjárhatnak* érettünk.

A három részre osztott Egyház egy egységes testet alkot. A küzdő, szenvedő és győzedelmes Egyház tagjai szervesen együvé tartoznak és ebből következik, hogy egymáson segíthetnek. A szentek a győzedelmes Egyház tagjai.

A földi életben is így van. Állások elnyerésére, előléptetések kieszközlésére, kérések elintézésére megkérünk valakit, aki nálunknál előkelőbb és tehetősebb, hogy legyen szíves és jó eljárni ügyünkben. Hányszor ajánljuk egymást kölcsönösen imáinkba! A püspök könyörög nyájáért, a pap imádkozik híveiért, a betegek, egészségesek egymásért, a gyermek szüleiért, az édesanya gyermekéért. Mindezt abban az élő hitben, hogy közbenjárhatunk egymásért Istennél. Szent Pál is kéri római híveit, hogy segítsék őt Istennél imádságaikkal. A kinyilatkoztatás fényénél is világos ez az igazság. Ábrahám,

az igazi férfiú valósággal alkuszik Istennel, hogy könyörüljön Szodomán. Jób könyvében a két bűnöst egyenesen felszólítja Isten, hogy „menjeteK szolgálomhoz, Jóbbhoz... Jóbb, az én szolgálom, könyörög majd értetek”. (Jób 42, 7—8). A hagyomány is erre tanít bennünket. Az őskeresztények hitét a katakombákban hirdetik a feliratok. Az egyik vértanú sírkövén olvasható: „Sabbatius kedves lelke, könyörögj testvéreidért és barátaidért.” Hosszú sorban lehetne felsorolni az ilyen és hasonló adatokat. A katakombák hite töretlenül él a mai hívő keresztény lelkében is. Észszerű is a szentek közbenjáró tisztségének hite. Hisz ők már a győzedelmes Egyház tagjai, akik a lehető legszorosabb egyesülésben vannak Istennel. Itt a földön is megvolt, a bűn eltéphette volna, odaát már semmi sem tudja megszüntetni. Eretnek felfogás az ellenkező állítása és homlokegyenest ellenkezik a kinyilatkoztatással, a hagyománnyal és a természetes ésszel. A katolikus dogma nem úgy tanítja, hogy a szenteket segítségül *kell* hívnunk, hanem csak jó és üdvös.

A szentek tisztelete.

A trienti szent zsinat tanítása, mint csálhatatlan hit-tételt adja elénk, hogy a szenteket tisztelni jó és üdvös. Ők Isten kedveltjei, Jézus barátai, az erények hősei. A kegyelem szépsége tette őket itt a földön Isten szemében széppé és kedveltté, haláluk után érdemeikért sok jóban részesíti az emberiséget Isten. A szentek az erkölcsös, jámbor élet dicső példái, akik a jólvégzett földi harc után elvették méltó égi jutalmukat és így Isten részéről is a legnagyobb *tiszteletet*. Megérdemlik, hogy mi is tiszteljük őket, hisz tiszteletük végül is Istenre száll vissza, aki itt a földön kegyes segítőjük volt, most pedig elveszíthetetlen és kimondhatatlan nagy jutalmuk.

Istent *imádjuk*, a szenteket *tiszteljük*; ég és föld a kettő között az ür.

Ha a gyermek tiszteletben tartja édes szülei arc-képét, ha megőrizzuk meghalt vagy idegenbe eltávozott szeretteinktől ránkmaradt emlékeket, ha a kommunisták féltő gonddal őrzik Lenin bebalzsamozott holttestét, nincs

a kegyelet, tisztelet, még kevésbbé Isten imádása vagy tisztelete ellen, a szentektől ránkmaradt ereklyék, őket ábrázoló képek, szobrok tisztelete.

Hisszük a szentek egyességét. Az Anyaszentegyház mindig tisztelte a boldog lelkeket, hisz ő a nevelő, ezek a neveltjei. Nemes önérzettel és büszkeséggel emelt nekik minden időben oltárokat, ünnepeket rendel tiszteletükre és kegyelettel őrizi földi maradványaikat. Szent Egyházunk tehát igenis akarja és nyomatékosan sürgeti a szentek tiszteletét, bár bűn terhe alatt nem kötelez bennünket, mindig tanította a katekizmussal, hogy a szenteket mint az emberiség nagyjait, igazi hőseit tisztelni jó és üdvös.

Csodálatos az Isten a szentjeiben.

*

Légy ura az időnek.

Nyáron olvastam a táborban (emlékeznek rá, akik ott voltak velem) báró Kraynak könyvét I. Ferenc Józsefről. Szavahihető; szemtanúja volt a nagy uralkodó életének. A király reggel 4 órakor kel mindig. Még halála előtti estén is ezt adta ki parancsba: 4 órakor költésék fel!...

És te? Nem négykor, nem, csak egy kicsivel kelnél fel korábban, hogy átnézd a leckédet, rendesebben végezd imádat, szépen öltözködjél. Ha nem is naponként, de legalább vasárnaponként. De hát hiába, nem tudsz felkelni hétfőn, fáradt vagy szerdán, nem érdemes pénteken, minek szombaton és vasárnap már nem tudsz. Hogy méltóképp készülj a szentségekhez, hogy elmenj lelkiatyádhoz, hogy bearanyozd a szép reggeledet.

Már reggel nem vagy ura az időnek, rosszul kezdődik a nap, rosszul indul a hét!

*

A sport, főként a *durva*, nyers erőszakot kívánó sportok megbeszélése volt exhortációm tárgya.

Figyelemmel hallgatták, mert ebben a kérdésben alig van közömbös diák. Szélsőséges rajongó, szertelen ostoba annál több!

Előbbre viszi ez az emberiség jólétét? Közelebb hozza egymáshoz a testvéreket? Vajjon ad kultúrártékot? Jobbá tesz bennünket testi szempontból? Nemesíti legértékesebb részünket: a lelket? Kiműveli szellemi adottságainkat? Azt hiszem, nehéz lett volna ezekre nem tagadóan felelnem.

Főként az Isten házában, az egyetlen érdemesért folyó kemény küzdelemben: a lélekért!

*

Kilátások a tiszta élet mezejére.

Kényes téma, de erről is kell szólni. Csak igen nagy általánosságban lehet és szabad, az egyéni kérdések sokadalma az állandó lelkiatya elé tartozik. Szóltam az önmegtagadás fontosságáról. Aki megszokta, hogy kiskorában már le tudott mondani egy bonbonról, fagyalt-ról, s ezt később is gyakorolta, nagy készséget nyer a bűnök elkerülésére.

Vigyázat! Libertate perit! (A pannonhalmi ebédlő keleti oldalán lévő harmadik ablakfülke emblémájára hivatkoztam, amelyet a tavalyi kirándulásunk alkalmával mutattam is nekik. Boros hordó, de lepattannak róla az abroncsok. Vége!) Kell isteni törvény, kell kemény parancs.

Nem nyűg, teher, kellemetlen akadék, csak pánt, korlát, gyűrű. Életet, vért, erőt, egészséget, lelket véd!

Láttam, két felsős közben beszélgetett. De csak igen rövid ideig tartott a beszélgetés.

Utána kértem az egyiket:

— Ti szoktatok beszélgetni az exhortáció alatt?

— Néha igen. Kicseréljük egymás gondolatait.

— De ne ott! Majd utána.

— De kérem, ott a helyszínen sokkal jobb, találób, frissebb és eredetibb.

— Na, például ebben az exhortációban mi volt a kicserélendő gondolat?

— Azt tetszett mondani, hogy le kell mondanunk egy-egy bonbonról, fagyalt-ról. Erre megjegyeztem a tár-

samnak: Ó, ha csak ilyenről kellene lemondani! Hát nem volt ezt ott stilszerű?...

*

A bécsújhelyi pályaudvaron várakoztam a velencei gyorsra. Hozzám csatlakozik egy 18 év körüli fiatal-ember. Szó szót követett és megértettem, hogy most jött Bécsből; érettségi után van. Pirulva árulta el (roppant emberi), nagyszerű érettségi bizonyítványa ott húzódik meg egyik bőröndjében.

— Na és most... Hová, milyen pályára?... — kérdeztem.

Fénylik a szeme, ragyog az arca:

— Most, most pár hét szüleim körében s utána a Szent Gabriel-missziósház! 6, 7 év és el... messze... Keletre...

A barbár lélek megáll: Minek? Érdemes?...

Minden tiszteletem és elismerésem ott melegegett abban a kézszorításban, amellyel tőle elbúcsúztam. Munkád, verejtéked, talán mártír véred nyomán fog fakadni, sarjadni valahol az Evangélium.

Bízzatok, én meggyőztem a világot. (Ján. 16, 33.)

Utána néztem hosszan, melegen és ott volt a refrén lelkemben: Érdemes?... Mondjátok, kedves ifjak, érdemes?...

A missziós Egyház volt exhortációm tárgya.

Szent Don Bosco gondolatai:

„Sajnálattal néz az intézet, ahol az előljáróban csak a feljebbvalót látják és nem az édesapát, testvért vagy jóbarátot.”

„Szeretted meg magadat, ha azt akarod, hogy fiaid engedelmeskedjenek neked.”

„Legfontosabb az, hogy érezzék szeretetedet. És hogy

miből fogják ezt megérezni? Hallgass szívedre, a választ megadja.”

„Ha a lelkek üdvösségéről van szó, szenvedni, dolgozni és mindenben megalázkodni akarunk.”

„Ne legyetek feljebbvalók, hanem atyák legyetek.”

„Negyven éve, hogy gyermekekkel foglalkozom s nem emlékszem, hogy büntettem volna; az Isten segítségével elértem azt, amit akartam, sőt még azt is, amit mint óhajt fejeztem ki még azoknál a gyermekeknél is, akiknél minden javulási reményről lemondtak.”

„Tanította, gyóntatta, támogatta fiait, velük játszott a mezőn, imádkozott a templomban, gyermek lett a gyermekek között s nem sokat törődött azzal, hogy áldozatos szeretete miatt sokan bolondnak tartják.” (Schütz A.: Szentek élete.)

„A mi intézeteinkben elmaradhatatlan a vidámság, a játék és a hozzá való szabadtér, mert ezek felüdítik a gyermeket és levezetik a fiatalság izzó kedélyét. A mi fiaink életében nincsenek elszigetelt csoportok, nincsenek gyanús sugdolódzások a szögletekben, nincsenek titkos elrejtőzések a folyosók sarkaiban vagy a homályos lépcsőházban. De van bőven kacagás, ének, hogy az ember füle is megérzi. Az előljárók belevegyülnek a játékba, melyben oly lelkesedéssel vesznek részt, mint a többi gyerekek.”

A városbeli A. C. kulturális szakosztálya átírt az intézet igazgatóságához, hogy holnap Szent Don Bosco szelleméről szóljunk növendékeink előtt.

TÁBORHEGYRŐL HIVÓ SZÓZAT

„Jaj nekem, ha nem hirdetem az Evangéliumot.”

(Szent Pál.)

Veni Sancte.

Régi hittel és egyre növekvő szeretettel köszöntöm pihent erőidet, drága magyar ifjúságom! Két hónapja mult, hogy láttuk egymást. Kezed még itt melegszik kezemben s az elválás meleg könnycsepje még itt ragyog szemem tükrében.

Féltettelek.

Veled lesz-e a vakáció Ura a játéktéren, a sportpályán, az uszodában? A fenyvesek illata az Ő lelkének lehellelte lesz-e számodra, a fodros tó arcában rád csillog-e az Isten lelke? Olvasmányaid megválogatásában a katolikus ízlés vezet-e és a kirándulások önfeledt perceiben ki diktálja majd a tempót?...

Nem hallgattál-e az útszéli koldusokra, akik másként mutatták az út célját? Nem volt-e legalább pillanatnyilag barátod a daemon meridianus? Egyszóval: megvolt-e

vakációs életedben az egyensúly, a központ, a szimmetria? . . .

Elvárlak.

A kapunyitás órájában büszkén nézek végig soraitokon és boldog örömmel tárom ki papi szívem kapujának szárnyait. Féltő aggodásom felolvad az együttes szeretetben és megbizonyosodom a hitről, hogy a katolikus élet és levegő a te számodra nem lehet felesleges.

1. Várlak, hogy veled együtt keressem a kézjegyeket, amelyeket az Ő keze írt a lelkedbe, vizsgáljam a szűzi erőket, amelyeket Ő helyezett el benned és lássam a liliumot, amelyet az Isten lelkének sugarai növelnek.

2. Várlak. Megértetem veled, hogy az új szellemi áramlatok és politikai idők sokféle változása nem tudja pótolni a krisztusi élet fényét és melegét. Láttad a vakációban ennek az ellenkezőjét? Kiábrándít, elkésérit és hidegen hagy. Az exhortátor küldetése ez évben az lesz hozzád, hogy Krisztus nevében, Krisztus hitével és erejével várjak rád, álljak melletted, s hétről-hétre hirdessem számodra a katolikus elitlelkűséget és ezt kötelességteljesítő, komoly munkával igyekezzem benned elmélyíteni. Ezért minden áldozatra kész vagyok. Féltettelek, várlak, csak azért, hogy szívemre öleljelek.

Ölellek.

Azzal a hittel, hogy az én kezem Krisztusában pihen és a tied az enyémben melegedve, te tőle nyersz minden indítást munkára, biztatást kitartásra, életkedvet nekilendülésre. Hajnalban nem vagy fáradt, te pedig Veni Sancte-kor a magyar hajnal munkábainduló fia vagy.

Évnyitóra.

a) Monte Carlóról már bizonyára hallottatok, olvasatok: mily fogadásokat tesznek és minő izgalom, drukk előzi meg a húzást. Veni Sancte-s beszédemben hadd valljam be: én is ilyen fogadást tettem; elárulom, hisz a másik fél ti vagytok és a tét végeredményben rátok tartozik. Segítetek? . . . Nagy tétem forog a kockán is-

kolaév hajnalán: e szószerkekre annyi és olyan anyagot akarok hozni, hogy közületek minél többet, de legalább egynek lelkét megnyerjem a lelkek Urának és Mesterének, aki engem ideküldött közétek és hozzátok: Krisztusnak.

Nem szónokolok — csak a szép diákéletre buzdítok.

Ahogy én papi lelkemmel diákvilágotok nagy és kis problémáját megoldottnak, szépnek, nemesnek, mindenekfelett katolikusként látom, azt fogom előadni. Érdekel benneteket? . . .

b) Talán ismeritek a púpos királyfi történetét.

A király egyetlen fiát, az ország és a trón várományosát kicsi korában elejtette a dajka. Púpos, szűkmellű, görbehátú lett. Kerüli atyját, száz csodadoktor kísérelte vele. Hiába. Szobrász jó az udvarba. A királyfi elkészíttette vele saját szobrát. Amilyennek lennie kellene! Szálegyenes, daliás, királyi termetű. A kert egyik zugában állíttatja fel. Nap-nap után kijár oda, órákhosszat nézi a remekművet. Fájó kívánczossággal issza magába a szobor délceg termetét, nemes tekintetét, domború mellkasát, magas homlokát. Mindig úgy érzi, kissé közelebb jutott. Pár év elteltével katonái parádé van. Aranyszőrű paripáján, meggyszín dolmányban, karóegyenesen jön a királyfi. A szeme, az arca, a tekintete a régi, de a beteges, nyers, félszeg ifjú helyett felséges termetű, királyi alak lovagolt a nép előtt. Addig nézte a remekművet, míg a sóvárgó akarat lassan, észrevétlenül ki nem simította az összezsugorodott izmokat, az elferdült csontokat.

Gyönyörű fogadásom, fiam, neked hasonlítanod kell a saját remekművedhez. Nincs hátadon semmi púp, lelkeden semmi folt, jellemedben hiba? Megmutatta az éveleji szentgyónás! Úgy nézd, vizsgálj magadat, oly szándékkal, hogy ebben az iskolaévben egyéniségeden, szellemi, lelki, erkölcsi életeden egy igen szép, krisztusi évgyűrű izmosodjék elő.

c) Horatius Coclesnek a rómaiak annyi földet ajándékoztak, amennyit egy nap alatt körül tudott szántani.

Neked ma többet, értékesebbet, hasonlíthatatlanul drágábbat ígerek Jézus Egyháza nevében.

Keménykötésű, királyi nézésű, királyi termetű ifjú lehetsz. Úgy fogj munkához, hogy az év végén elmondhasd Szent Pállal: *et gratia eius in me vacua non fuit*.

S az exhortátor megnyerte a fogadást.

Pünkösöd utáni 16. vasárnap.

„Meggyógyította és elbocsátotta...” (Lk. 14, 1—14.)

1. Két hete, hogy beálltunk a rendes kerékvágásba... „Cselédarcú, asztagrakó hétköznapiak” (Mécs László). Még visszajár hozzánk a nyár sok öröme: eleven élmény (amiről az első magyar dolgozatot már meg is írtátok), a csendes nyári esték kellemes varázsa, az esti tábortüzek hangulata. Új napló, új tanári notesz, új arcok az iskolában...

Iskolaév kezdete kapunyitás órája, célkitűzések ideje. A lelki élet terén is új munkábaállás, új indulás, új törtetés.

a) Megtörtént a nagy kibékülés, a nagy lelki fürdő és lélektisztulás. Újra fiam vagy, új élet előtt állsz. Rút voltál és megszépültél; béres voltál és úr lettél; vízkóros voltál és meggyógyultál. Új ember vagy; lelked horizontjáról az idealizmus fényében tündöklük a kitűzött cél és vonz hatalmas erővel, mint az északi sarok ereje a mágnesű kékfényű csúcsát.

b) A meggyógyult ember lelki sajátossága, sajátos lélektana: az öröm, az erő érzete. Nem érzi a napnak terhét (a délelőtti iskolaidő), nem aggasztják a nehézségek (új tárgyak, új módszer), csüggedés nem csökkenti erejét (talán az első szekunda), lüktet benne a férfiú legértékesebb tulajdonsága: az alkotási vágy. Tanulok! Életkedvvel állok munkába.

c) Meggyógyult ember felfokozott életnek örvend. Fájón vette észre, hogy valami szép hiányzik az életéből. Most megnyerte, amit elvesztettnek hitt és birtoklásában sokszorosan boldog. Megvámolja a szürke hétköznapiakat. Hétfő, kedd, szerda... magyar, latin, görög... önképzőkör, zene, cserkészlet... csupa egyhangúság, unal-

mas, fűrészelő egymásután. De a gyógyult ember friss tekintetével nézve ébredő erők, kigyúlni kész elmék, győzni akaró hősök területe. Az iskolaesztendő elején szentgyónásban meggyógyult katolikus diák szótlanul hirdeti és leragyo g róla: egészséges vagyok, akarok és tudok dolgozni!

2. Meggyógyultan bocsátott el az Isten szolgája. Hitem, reményem és bizodal mam megnyerte jutalmát. Hálás leszek és hálámat idehozom az Isten házába, le teszem az Úr oltárára. Áldásod fényezze a katolikus és magyar jövőt építő tervemet (könyveimet) és segítse diadalra küzdelmes, szép diákéletemet.

Pünkös d utáni 17. vasárnap.

Mit tartasz te Krisztus felől? (Mt. 22, 34—46.)

Atya nélkül megélhatsz, anya nélkül meglehetsz, Isten nélkül nem lehetsz, Isten nélkül nem élhetsz. (Orosz közmondás.) Krisztus a tengely, Krisztus a központ, Krisztus az alfa és omega, ok, cél, vég.

Mondd, levontad te már egyszer is komolyan diák-életed számára ennek következményeit?

Krisztus nemcsak a templomok, a bezárt templomok Istene. Miért visszük Krisztust csak a parlament bezárt kapujáig, miért hagyjuk dörömbölni a gyárak ajtaján, miért engednénk csak az iskola bejáratáig?

a) Krisztus az osztályteremben... Hiszed azt, hogy ahol ketten, hárman vagy többen összejönnek, az Én nevemben, Én ott vagyok köztük? Hányan jöttök össze az iskolában? Katedra fölött a kereszt, imádsággal kezdődik, végződik az előadás, csak a jónak hirdetése hangzik: Jézus ott van! Látja munkádat, készülletedet, szorgalmadat — de ezek ellenkezőjét is.

Krisztus nem légüres, hermetice elzárt fantom, csak a szükségben (felelésben, druk kban) hívott Isten. Próbálj felelni a kérdésre: mit jelent számodra az, hogy Krisztus jelen van a tanteremben?...

b) Krisztus a folyosón... Itt is Ő diktálja a tempót vagy más? Talán önzésed, rátartiságod, irigységed? Jézus

látja, amint megtöröd kenyeredet szegény társaddal (szocializmus), számontartja, hogy segited a tudatlanabb, gyarlóbb társadat (az igazi testvériség), figyeli kedves, előzékeny, szerény modorodat. A nyájasság, a figyelmes-ség, a részvétel (mennyi-mennyi lehetőséget ad erre inté-zetünk folyosója) mind az Evangélium gyermeke, úgy származnak Krisztus tanításából, mint virág a magból. Úri lélek a zaj, lármá, tülekedés, tolongás közepette is csak úri módon gondolkodhatik Krisztusról...

c) Krisztus a rajzteremben... Itt is otthon van, a vonalak és színek hazájában. Gondoltál már arra, hogy nemcsak lóherét, szívet, magyaros motívumokat kell raj-zolnod, hanem Krisztus-arcot is! Életeddel, tetteiddel... Mikor rajzórákra jártunk, azt szokta mondani a tanár úr: húzzatok inkább tíz halvány, rossz vonalat, végül az erőset, a feketét: a jót. Nekirugaszkodhatsz tízszer is annak az egyenes, imponáló lelki vonalnak; elhibázhatod, végül is sikerülnie kell, ki kell domborodnia annak a férfias lelki iránynak. (Emlékszel, a mult alkalommal mit mondtam a királyfiról?) Mindennél gyönyörűbb modell: a katolikus ifjú!

d) Krisztus a tornateremben... A lélek az, mely megelevenít, a test, a test nem tehet semmit. Szent János-tól tudjuk!

Tested a Szentlélek temploma, a lelked életének hordozója, ihleteinek megvalósítója. Krisztus tanrend-szerében a test nagyon is otthonos valami. Nézd, hogy te ruganyosabb légy a nyujtón, hajlékonyabb a korláton, fürgebb a tenispályán, edzettebb a korszolypályán, ügyesebb a vívásban, atlétikában — véd a VI. parancs kemény törvényével. Légy hálás az erős Krisztus iránt!

e) Krisztus az utcán... Láttad Ben Hur-t. Azt a hófehér kezét. Szennyes plakát, parázna hirdetések, két-értelmű mozcímek, Isten nagy gondolatain, teremto ter-vein röhögő durva kamaszok — ne félj, megvéd a Fehér Kéz. Vezet, eligazít. Bíz rá magadat!

f) Krisztus otthon... Diákszobádban. Mit tartasz itt felőle? Szenteltvíz, kereszt: édesanyád képe, tanrended. De szép így; a mein Haus ist meine Welt gondolat ki-

építése. Dolgozatkím: Ha a diákszobám beszélni tudna... Mit gondolsz, mit mondana? Minden esti ima közben hallgassd csak. (Lelkiismeretvizsgálat.)

Azt hiszem, megfordíthatjuk ezeketán kérdő tételünket: mit gondolsz, mit tart te föléd Krisztus?...

Pünkösöd utáni 17. vasárnap.

„Szeress”... (Szent Máté 22, 34—40.)

Erő kell, hogy katolikus férfiéletemet szépen és egészségesen éljem át. Erő nélkül férfi — elképzelhetetlen. Tehetetlen, enervált katolikus tömeggel játsszák a spanyol forradalmat keményöklű vörös vezérek... Mennyi napjainkban a konjunktúra, megvesztegethető párttag. Nem férfiak, csak könnyen mozgatható, ingatag papírmasék.

Az erő mégis kevés, alkot, épít (rombol is), de nem melegít.

Szeret... szó, amellyel legtöbbször visszaéltek. Szerelem van elég, de szeretet — kevés.

Szeresd a te Uradat, Istenedet. Istenszeretet a diákéletemben. Ismertem diákot, aki reggel minden más teendője előtt mennyiségtan példával foglalkozott. Szívem első gondolata Hozzád száll föl, Istenem. Imádságaim pontos elvégzése. Korán sötétedik: villanygyújtás előtt egy tized rózsafüzér. Jobban megy utána a latin szavak keresése és Vörösmarty dráma-költészete. Prohászka igen ajánlja egyik levelében egy fiatalembernek, hogy végezze esti imáját térdelve. Próbáld meg. Növekszik, mélyül és finomul a legszentebb emberi érzelmed.

Szeresd szüleidet! Atyád verejtéke tapad minden filérhez, amelybe taníttatásod kerül. Ennek a becsületes férfinak komoly aggodása és féltő gondja kíséri munkádat. Órangyalod: az édesanyád. Aggódó szeretete és sok álmatlan éjszakája... Vizsgozd jóval. (Jó magaviselet, kötelességteljesítés.) Ha cérnahangod mély basszussá öregedett is és a kurta nadrágod hosszúra nyúlt is — csak az ő „kisfia” maradsz és le kell hajolnod arra az áldott kézre. (Simor primás ágya fölött őrizi édesatyja

szerszámaikat és a ragyogó bíborban is megcsókolja fekete-kendős édesanyja kezét.) „Imanyilakkal fátumokat másít.” (Mécs.) Az anyacsókkal édesített imák adják férfi-életed poézisét.

Szereted az intézetet, amely érted tölti be hivatását, föléd terjeszkedik nagy „anyamadár szerelme”. Eléd ad tudást, melléd rendel barátot, kezébe tesz jó könyvet — neveli benned a jellemes, erős, becsületes katolikus férfit. Megbecsülöm értékeit, kímélem vagyonát, elősegítem munkáját — büszke vagyok multjára. (A 10, 20 és 50 éves találkozó mind az Alma Maternek szólnak.)

Szeretem tanárait. Tisztelem személyüket, hálás vagyok önzetlen munkájukért, szívesen teszek nekik szolgálatot (szerzetesiskolában: Menjetek, mutassátok meg magatokat a papoknak). (Lukács 27, 12—19.) Naponként megmutatom magamat a papoknak. Bírájátok meg tudásomat, mérjétek le magaviseleti értékemet, s ha bizalmam van: megmutatom lelkemet is. Köztük lesz a legjobb emberem, a lelkiatyám. Ő lesz a megmentőm, mindenem, második Krisztusom.

Hogyne szeretném!

Szeresd osztálytársaidat. Lovagiasság, bajtársias érzület, együttérzés: mind-mind a szeretet fészkeből való. Szegény társatoknak összeszeditek a kirándulási díjat, megosztod vele tizóraidat, elviszitek a táborba: ne érezze a nyomort, ne fájjon neki annyira a szegénysége. Szeresétek egymást! Azt is, aki nem sug, ha tud is: azt is, aki annyit bököd gyakorlatirás közben; azt is, aki mindig eldugja a sapkáját s azért utoljára jöhetsz ki az osztályteremből; azt is, aki nem szimpatikus, azt is, aki „fölvág”. (A berlini olimpiászon történt: Szegény, családos embernek elveszett hosszú hetek keresete: 20 márkája. Megafonok keresik; senki sem jelentkezik. A száz méteres döntő után a boldog, győztes magyarok úgy ünnepelnek, hogy a 20 márkát összeadják.)

Ezekről ismernek meg benneteket az emberek, hogy ennek az intézetnek a tanítványai vagytok.

Pünkösöd utáni 18. vasárnap.

Bízzál fiam! (Mt. 9, 1—18.)

Krisztus a mezei fűre is kiterjedő gondosságával ölel át téged is.

A görögök, ha találkoztak, így köszöntötték egymást: Errózó! — légy erős! A pünkösöd utáni 17. vasárnap evangéliumának Krisztusa így köszönt rád: Bízzál, fiam! Egyenértékű e két üdvözlés.

a) Bízzál, fiam: Bennem. A mult vasárnap láthattad, hogy mindenütt ott vagyok... Ha rendezett, okos a bizalmad, káromlás azt vélned, hogy nincs gondom rád. Egy hajszál se görbül meg fejedem tudtom nélkül. Van gondom kosztodra (én mondtam: ne aggódjatok, mit esztek...), jövődre (pályaválasztás), tanulmányaidra (a gyenge tehetségűekkel is megvannak örök terveim). A lélekről mondtam: Mit használ az embernek, és nem a bizonyítványról. Ne élj vissza a tehetségeddel, munkakedveddel. Gyermeki bizalmat kérek!

b) Bízzál, fiam, Egyházamban, szentségemben. Szép, csendes éjtszaka a táborban. A zászló leeresztve, a tábor-tűz pislákol. Léptek hangzanak. Nagyfiú jön: Főtiszte-lendő úr, gyónni szeretnék. Fölénk borul a csillagos ég (Egyház), de jó is vagy te, Istenem! Megkönnyebbülten, megbékélten megy tovább: béke a szívben, az a béke, amelyet apostolaidnak ígértél. Az „ismeretlen” öntuda-tos, katolikus diák így sóhajthatott: Köszönöm, Uram, hogy rendelted a papot (el Christo en la tierra, élő Krisztusnak nevezi a nép Chilében a papot), köszönöm a lila stóla könnyfakasztó kegyelmét. Én pedig: Hálát adok, Uram, hogy így tud bízni a Te fiad. Bízzál, fiam, továbbra is!

c) Bízzál, fiam, szüleidben, intézetedben. Egyik a másíknak nevelő, oktató munkáját kiegészíti. Harmónia kell, hogy legyen köztük. Ne zavar! Érted vannak, érted konferenciáznak. Az iskola fegyelmi szabályait aláírja a szülői ház. Intézeted érted aggódik: csak katolikus csa-ládnál lát szívesen, csak egykorúakkal (de bölcs), csak egyazon intézet fiaival. Ört áll melletted a szülői ház: záros határidő este, ellenőrzés szabadidőben, kényszerít

a komoly stúdiumra. Bátran bízatsz mindkettőben: java-
dat akarják!

Pünkösöd utáni 19. vasárnap.

Eucharisztia. (Mt. 22, 1—14.)

Elküldötte szolgáit... A nagy király követségében jár az exhortátor. Királyi lakomára hívlak benneteket. A vasárnapi oltárok terített asztalához. Mindegyitek kap meghívót. Ha akarjátok, széttéptek, ha akarjátok követtetek... Jézus a lakoma. Fehér kenyér színében a fehér Bárány. Az Isten ereje zúg a szélben, harsog a viharban, cikázik a villámban — itt jósága szelődül az igénytelen kenyérben.

a) Szelíd Krisztus.

Figyelted magadat társaságban, osztályban, játék-
téren: mennyi ösztönösség, durvaság, nyersség ütközik
ki belőled. Kamasztempó viselkedésben, ízléstelenség
modorban. Bársonyosan hamvas arcodat hányszor felveri
az érzékiség vörös pipacstengere. A felkorbácsolt vér
gátszakadásainak kitörése. Te, fiam, mily nagyszerű
gyógyszer a szelíd Krisztus fehér teste. Minden vásár-
napon csendet parancsol legalább egy hétre. Csendet:
testben, vérben, hajlamokban. Csendet, mint egykor a
Genezáreti-tavon. Ne félj, Krisztus keze nem rövidült
meg ma sem, hatalma nem csökkent, jósága, szelidsége
ma is ható erő. Csak át kell élned, megélned katolikus
öntudattal az Eucharishtiában...

b) Erős Krisztus.

„Főtisztelendő Úr, mióta vasárnapokint áldozom,
érem, tisztább lesz gondolatvilágom, fennköltebb ér-
zelmi életem, nemesek szándékaim és lendületes az aka-
ratom”, írja egy felsős diák. Igaz és tedd hozzá, hogy
egészségesebb lesz tested, acélosabb az izmod, kemé-
nyebb a gerinced és hamvasabb az arcod. (Még a ki-
ütések is elmúlnak arcomról, testemről, mióta áldozom,
mondja egyik diáktársad.) Miért? Tudod te jól, mily erő-
ket, vad indulatokat fog le a Fehér Király és állít erőid
szolgálatába az Eucharishtiával, amelynek kapuja (csak
kapuja) a gyóntatószék. Ha szükséges. A bocsánatos bü-

nőket eltörli a nagy Szentség is. „Öt-hat vasárnapon élek úgy, hogy egész héten át képes vagyok a szentáldozáshoz járulni.” Fiam, ezek az Eucharisztia által a halálképes lelkek. Ilyenek is élnek ám köztetek! Mondd, nem csatlakozol hozzájuk? Mi tart távol? ... Csak a könnyelműség, kishitűség, bizalomhiány lehet. Szóval: nem hiszel Jézusnak, amit a mult vasárnap szüggeráltam beléd: bízzál, fiam!?

c) Fehér Krisztus.

Fehér kenyérszín, fehér selyemmel bélelt tabernákulumok, fehér lelkek eledele. Csodálatos, tiszta légkör az, ami az Eucharishtiából kiárad. Szokjad meg, hogy vasárnaponként fehér lélekkel jöjj ide. Hallottad a Király keserű felpanaszolását a felolvasott evangéliumi szakaszban: azok pedig nem törődtek vele ... A fehér Jézus társaságában tisztultabb, magasabbrendű leszel, mintha hófedte csúcsok tetejére turistáskodnál. Meglásd, hogy átalakulsz, átmásulsz, tiszta erkölcsi egyéniséggé alakulsz, nevelődsz.

Halljad meg a királyi lakomát rendező szelíd, erős Krisztus hívó szavát: Ime, elkészítettem ebédemet, jöjjetek a menyegzőre!

Pünkösöd utáni 20. vasárnap. (Szent János 4, 36—53.)

a) Királyi ember beteg fia ...

A Pál-utcai fiúk ... A csata napján a grondon mindenki izgalommal várja a vörösingesek támadását. Szegegy kis Nemecek nem jöhet el, halálosan beteg. Boka és a többi vezér a diadal után körülállja a rokonszenves kis pajtás betegágyát. Olvastad? ... Nem elégít ki. Szép kép, de nem vigasztaló, nem megmentő, sőt bántó és mint vég, lehangoló. Ott állnak s nincs egy bátorító, vigasztaló szavuk ... Mit szólsz az előbb felolvasott szent evangéliumi szakaszhoz, a te kicsiny vagy „felvilágosodott” diákéleleteddel? Jézus és a beteg diák ... Az egyetlen Orvos, a mindenható Gyógyító, a csodás Jóvátévő ... Szoktál Tőle komolyan kérni segítséget? Betegségben, bajban, bűnben ... Negatív oldal csak a rossztól szaba-

dulni, mentesülni. Betegség után (confessio) jó a felgyógyulás, de jöjjön az új, erőteljesebb kezdés! (Mióta egyízben az élet legyőzte a halált, amióta Isten keze alatt semmi sem hal meg soha.) De sokszor voltál beteg (bűnös) s de sokszor gyógyultál meg. (Többször, mint „iskolabetegségekből“.)

b) Ha csak csodákat nem láttok, nem hisztek...

Nem hiszek... Még mikor csíkos matróruhában jártál — hittél. Mikor „zöldfülű” alsós voltál — hittél. Mikor ártatlan, tiszta szemmel néztél leányra és virágra, Vénusz-szoborra és a folyosón lévő Coriolanus-képre, még hittél. Mikor a kiskatekizmust tanultad — még hittél. Gúnyos kép, de meglásd, sokszor eléd toppan: Ugyan, én már nem hiszek; kinőttem. Ha valaki meggyőzne, csodát látnék — talán. Fiam, ezek rég elkoptatott grammofonlemezek... Nem mondanak újat. Csak ne hidd, hogy Isten csodát művel, csak azért, hogy téged meggyőzzön. Nem az intézetnek van szüksége rád, hanem neked őrá. Nem az Isten van rád utalva — megfordítva. Nem láttál csodákat?... Ahányszor letörölted a bűnbánat Veronika-kendőjével lelkedet a szentgyónásban: csodal Nagyobb csoda, mint a halottámasztás.

Királyi ember fia vagy, hányszor voltál halálodon s hány ízben gyógyultál meg, s mégsem hiszel?...

c) Az ember hitt a beszédnek...

Szemrehányás is húzódik meg Jézus szavai mögött, a könyörgő ember mégis örül neki. Hisz. Jóra int, ha szemrehányással is az exhortátor. (Hallasz-e itt valaha kevésbé jót, bizonytalant, nemde mindig a legjobbat, a legbiztosabbat?) Buzdítanak szüleid: érdekük is, hogy jó légy; kérlel és ha kell, dorgál, sőt keményen büntet is intézeted. Tudatukban van, hogy te királyi Embernek vagy fia... Preventív eszközökkel is védenek a betegségtől, s ha már mégis beteg vagy: higgy nekik. Kérlelő, feddő, óva intő szavaikban a gyógyító Jézus erejének és melegének suttogása érzik.

Pünkösöd utáni 21. vasárnap.

Légy türelemmel irántam ... (Mt. 18, 23—35.)

A megalázkodás, hódolat, esdeklés Istennel szemben illő. Hányszor kell tenned ezt az iskolában (exkuzálás, kimentés, ottmaradt valami), és hányszor fogsz hátat görbíteni az életben egy állásért, kinevezésért, előreléptetésért. Miért lenne furcsa e gesztus Istennel szemben?

Megkönyörült az Úr a szolgán...

Minden szentgyónásod: nagy könyörgés és a visszhang rá: elengedem adósságodat. A térdeplő diák... Ne sajnáld a vasalt nadrágot! Öntudatos gyónások! Egyazon lelkiatya: életed nagy dirigálója.

Nem kellett volna neked is könyörölnöd...?

Szomszédodon, lakótársadon, az utcai kolduson. Az iskola padjai között érik a jó férfi benned. A tudós: hideg, kiszámított, nem vonz, hanem taszít. Egy akta ügyes és gyors elintézésével később életet menthetsz meg kétségbeeséstől, golyótól, Dunától! Az iskola ellát tudással, értelmi gazdagságba öltöztet, de embert, szívet nem ad. Az élet nagy tempók elé állít: gyakorold magadat itt az iskolában. Annak a szegény, fejkendő asszonynak is felkarolod majd ügyét, aki kopogtatás nélkül lép be hivatalodba. (Gondolj jó anyádra!) Önévelés. Szak tudás, fölényes műveltség fölött ragyognia kell a katolikus világnézetnek. Ez eligazít.

Ha meg nem bocsáttok...

Akiről úgy tudod, a legjobban bosszant; ellenszenv, gőg, kitöröllek szótáramból: megbocsátok. Ne hidd, hogy úribb lész, ha nem teszed. A fölény mindig a megbocsátónál van. Azt se hidd, hogy árt a férfinak... Krisztus is férfi. S mindig a legmagasabb színben van, mindig egy és ugyanaz; mindig isteni: ha haragszik is, ha sír is, ha megbocsát is...

Pünkösöd utáni 22. vasárnap. (Mt. 22, 15—21.)

Mester, nem tekinted az emberek személyét...

Szeretetlenséget, kemény bánásmódot, mellőzést el-

felejtenek ősz diákok... Egyet sohasem tudnak elfelejteni, megbocsátani: igazságtalanságot!... Jézus előtt egyformák vagytok. Jelesrendű, elégséges vagy bukott; franciát tanul vagy görögöt, apró nép vagy komoly felsős, úri diák, zsellér gyerek... (Csak az anyám tudta, hogy király vagyok!) A közös alap: a halhatatlan lélek. Az Atya elé csak a lélek állhat, melyet egyformán kapunk. (De a tudás a léleknek szépséget kölcsönöz! — Szent Bernát.) Isten szemében csak a szép lélek és erkölcsi egyéniség tesz vastagbetűssé.

Mit kísértenek engem, képmutatók?...

a) Iskolába mészh... Hónod alatt aktatáskádban könyveid. Emberek tisztelettel néztek rád: a szebb magyar jövő intelligens kis katonája. S te csak bliccelsz... Hiányos készület, hánya-veti viselkedés, amerikázás... Fiam, képmutató vagy a Mester előtt!

b) Nem készültél: majd a jó sors, a szerencse, a sugás, számítás... Csak sikerül a felelet, elkészül a dolgozat. Na meg egy-két Miatyánk, pár Udvözlégység a házi szentemhez. Fiam, istenkísértő vagy!

c) Gyónol, áldozol... a jobb jegy, az elnézőbb bánásmód, az emberi dicséret reményében. Fiam, istenkísértő is meg képmutató is vagy. Vigyázz, ilyenekre a Mester átkot szórt és villámokat kívánt.

Adjátok meg...

A müncheni igazságügyi palota homlokzatán látható: *Honeste vive, neminem laede, suum cuique tribue*. Diákéleted és később férfivilágod legszebb programját adja eléd az adógarast megítélő Krisztus is. Ime, az egyenlőség evangéliumi síkon. (Majd látni és hallani fogod ennek vörös másolatát is.) Add meg Istennek, ami Istené (imádás, dicséret, hódolat a legmagasabb fokon); tanárodnak tisztelet (köszöntsd még a korzón is, matúra után is engedelmesség; (ne bíráld: széles horizontú látóköre van, messzelátó) megbecsülés; (a legjobbat akarja neked, még ha erős kézzel nevel is, ne szimatolj mindenben vélt igazságtalanságot) hála. (Miért csak Értesítőkből, szokásos nekrológokban mondunk róla szépet? A pedagógusnak is csak kihűlt homlokára teszünk koszorút? Életében

is! Krisztusnak is jól esett a hála. Ember is volt. Tanárod pedig egészen ember!)

Pünkösöd utáni 23. vasárnap. (Mt. 9, 18—26.)

Tizenkét év óta vérfolyásban szenvedett...

Nem is régen tárgyalták a Házban a Lex Venerist... Téged féltének, nemcsak a papok, a honatyák is! Benned a jövőt, azt a sokszor megálmodott és elszavalt magyar jövőt. Én pedig a katolikus jövőt is!

1. Isten nagy és széles perspektívájából nézd a szexuális kérdést. Az élet fejlődik benned és a teljesség felé tör. Vagy Isten magános vándora lesz (solus eris), vagy a családi fészek puha melege vár rád. Felelősség! Az Isten teremő munkájának részese lesz. Bűn minden felesleges és céltalan játék, kilengés, „energia-levezetés”, erőpazarlás. Fiam, folyik a véred?... Hány év óta?... (Akarsz meggyógyulni? Gyere velem Jézushoz.) Nem a faj és vér mítosza van itt, hanem az Isten nagy és kényes gondolata, az élet fontossága, az ösztönök korlátba törése és a fajok küzdelméből evangéliumi magasságra kellene kiemelni az egyént, az embert, tégedet...

2. A vérfolyásos bűn... a gyóntatószékben (orvosok gyógyítanak Jézus nevében és a szentség erejével) minden bűn nyoma eltűnik az alázatos bánat után, ez az egyetlen, amelynek nyoma marad, mert kihat a lélek társára és eszközére: a testre is. Mert megkárosult benned mindannyiszor nemcsak a jelen, de a jövő élet is. Nemzetvédelem! Országok támasza, talpköve. (Németország elpusztítja az ártatlan korcs utódokat. Nem az okozatot kell elpusztítani (gyilkosság!), az okot kell megszüntetni. Isten törvényének kell minden vonalon és korban érvényt szerezni.)

3. Vérfolyásos diákok... Szomorúak, mint a májusi sírdombok. Füstölgő vulkánok: tűz, élet, erő helyett hamut, füstöt és lávát hánynak. Eloldott csónakok hajósai: mennek az örvény felé. Abyssus abyssum invocat. Beesett szem, blázirtság, cinizmus, fáradt levertség, szivacs-

kéz. Mennek reményeink és vágyaink temetője felé.
De kár!

Jézusom! Jöjj, tedd áldott kezedet drága ifjúságunkra és hisszük, hogy az a sok néma-halott diák élni fog.

Fiam! érintsd meg Jézust (gyónás, áldozás), s hidd és meggyógyulsz!

Lex confessionis, lex Eucharistiae, lex vitae castae!

Krisztus Király vasárnapja.

Nem új dogma, ne hidd!

Már Romulus, Augustus, Jó Alfréd előtt király volt Ő. A világ Ura és Udvözítője. Pompás liturgikus ünnep legyen számodra mindenkor október utolsó vasárnapja.

A) Tanulmányaidból tudhatod, mit jelent a király. A haza szimboluma; az ország története nem más, mint a királyok története; a nemzet dicsősége, szabadsága, függetlensége azonos a királyéval; a király a nemzet zászlaja, a nép lelke a néppel együtt áll vagy bukik...

És Krisztus? ... Ne tévedj, nem földízü király. Az én országom nem innét való...

B) Az angol szerint a king annyit jelent, mint igen tehetős, sokra képes. Milliók sorsa függ tőle, életet és vért kell érte áldozni, tőle való minden hatalom, az első személy, szent és sérthetetlen.

És Krisztus? Ne tévedj, nincs semmi hatalom, hacsak nem Őtőle és Ő általa.

C) Krisztus: király. Te: alattvaló. Neki királyi jogai vannak, neked alattvalói kötelességeid. A világokat létrehozó, csillagmíriádokat teremtő nagy király számít alattvalójának, a katolikus magyar diáknak hódolatára. Neked van Órá szükséged!

a) Osztrák Baedekerben: Az épületnél az első kapavágást a király tette. (Kereszttségben nem a nagy Király csókolt először homlokod?)

b) Üzleti reklám 1937-ben: 1901 április 22-én a király megtekintette üzletünket, a főnököt bemutatattatta magának s Ófelsége a leghízelgőbb szavakkal adott elismerését.

résének kifejezést. Minden jegyzéken, számlán rajta van. (A bérálásban Ő is bemutatott magának tégedet. Homlokodon van ma is elismerésének kézjegye.)

c) Az árvíz után Szegeden jár a király. „Szeged szebb lesz, mint volt.” Szállóige lett. A király mondta, meg kellett valósulnia! (A gyónás: bűnök árvize. Hányszor mondta neked a Király: Fiam, szebb leszel, mint valaha. Ennek nem kell megvalósulnia? . . .)

d) Őreg gimnáziumunk folyosóján márványtábla: Itt járt a király! (Hányszor volt nálad Krisztus Király az Eucharishtiában? . . .)

e) Őreg diákom emlegeti, hogy Gödöllőn Baden Powellnak, a koronázatlan cserkészkirálynak egy pohár vizet adott. Egész életre kiható élmény! (Tettél te már valami jót a Királynak? „Amit egynek cselekesztek, nekem tettétek.” Egy pohár vizet sem hagy jutalmazatlanul.)

f) Hollandiában járt fiú írja hozzám: „Tanár Úr, tésék elképzelni, láttam a királynőt!” (Láttad te már a Királyt? Száz mód, ezer alkalom, Ő nem fél a megszokástól.)

Minden földi király csak participál valamit az ő hatalmából. Egyedül Krisztus Király az örök, a halhatatlan. S képzeled el, ne csodálkozz, ez a nagy és fölséges Király számít rád . . .

Pütkösd utáni 25. vasárnap. (Mt. 13, 24—30.)

1. Ami a szószékről hullik . . . Az Isten gondolatainak, sok-sok mondanivalójának szócsöve. Ne kritizálj, az evangéliumi jó magot keresd. Nincs oly gyenge beszéd, amelyből valami jót ne tanulhatnál. Jézus beszéde mindig régi és mégis új, a forma, melybe öltöztetjük — lehet modern. Minden szószék szemedben legyen a Názáreti Tanár Katedrája. Ha annak a sok jó magnak, amely innét rád hullott, csak fele foganatja lenne, ugyan hol lennél te már?!

2. Ami a gyóntatószék mélyén suttog. Szemben a bűnbocsátás magjait hullató irgalmas Jézussal. Jézus és

az Ő bűnbánó diákja. Itt nem vagy tömegben, nem vagy közösségben: egyedül, egészen egyedül Jézussal. El-nézés, irgalom, bocsánat, békecsók: Jézus kézjegyei. Mondd! Lehet ezt parancsszóra tenni? Kell ide tanári ellenőrzés, szükséges-e gyónócédula? Minden szent-gyónásod megannyi Veronika-kendő, Jézus arca nyomó-dik a lelkedre. Menj, fiam, béke veled — katexochén jézusi szavak.

3. Ami édesanyád ajkáról jő. Kisdiákom írja: Édes-anyámat nagyon szeretem. Tőle mindig csak jót hallot-tam, jót tanultam s érdekes, mennyi rosszat tudok.

A földi őrangyalod nem tanít rosszra. Elképzelheted, hogy nem a legjobbat akarja számodra? Az első jó magot is ő hintette lelkedbe: imádkozni tanított. Ahányszor imádkozol, neki légy hálás. Az ő jó magja hoz ezerszeres termést egy életen át lelkedben.

Honnét a vadóc?

1. A romlott társaktól. A diákéletben is van fertőzés. Itt is érvényes: a szavak hatnak, a példák vonzanak. Inkább a rossz, mint a jó. Világprobléma. A mai evan-gélium fényénél megoldást nyer.

2. A rossz könyvekből. Amit úgy rejtegetsz, amit édesanyád tudta nélkül kölcsönzöl. Ilyenekről írja a költő: „Lelkük éhes gőzkazán, gyomrát fűtik piszkos ördögök.”

3. Sikamlós színdarab- és rossz moziból. Észrevétle-nül benépesíti fantáziádat, gyengíti akaratodat. Felelőt-len élet, könnyelmű beszéd, bűnös ölelés, érzékies csók. Fiam, nekem nem lehet közömbös, hogy vadóc van-e a lelked termőföldjén vagy tiszta búza.

Konkordátumot kötnék még az ördöggel is, ha így egy lelket tudok megmenteni. (XI. Pius.)

Pünkösöd utáni 26. vasárnap. (Mt. 13, 31—35.)

Mint gondolkodol az Egyházról?

A mustármagos evangéliumi szakasz kapcsán egy-pár dolgot beszéljünk meg az exhortációban.

Egyház. S nincs két ház vagy három ház. Meg vagy te ennek a gondolatnak végtelenül sorsdöntő voltáról győződve? Vagy hallgatagon kiegyeztél önmagaddal: mindegy, úgyis egyazon Istent imádjuk mindnyájan... Nézd. Algebrakönyvek példatárában a megoldandó példaszöveg után zárójelben ott a kihozható eredmény. Annak kell „kijönnie”. Például: $x = 4$, $y = 2$. Minden más hibás. Képzeld, nálad $x = 2$, $y = 3$, a tanár úr azt mondaná — ez is jó... A szomszédodnál is más, a tanár úr azt se rosszallaná. Fiam, csak egy lehet az igazság!

1. Az Egyház fejlődött. Kicsiből lett nagy. Krisztus is növekedett. (Szent Pál, II Kor.) Az Egyház túlnőtt Palesztina határain, hivatása volt minden ember üdvözítése. Hamis az árja, nem árja megkülönböztetés. Az Egyháznak a földi missziójára valahonnét ki kellett indulnia. Nézd, a természetrajzi szertárban lévő emberi csontváz nem növekszik, az üvegdobozban lévő ásványok sem változnak, az élettelen anyag nem terjeszkedik. Krisztus Egyháza élő, eleven organizmus. Hierarchia.

2. Tanítása. Az emberek természetfölötti céljának hirdetése. Az Egyház mellett az állam a földi boldogulást munkálja. Egyetlen pápa (pedig a 262. ül a trónon) sem hozott tanításában újat, még a legrosszabb sem. Csodával határos. Megfejtése: a csalhatatlanság dogmája.

3. Történelme. Szakadatlan küzdelem a tévtanok és az államhatalom túlkapása ellen. Az „Égő gondol” enciklika is mutatja, hogy az Egyház történelme visszakanyarodott a Diocletianusok koráig, a spanyol üldözésekben pedig egészen a betlehemi gyermekgyilkosságig.

4. Léte azonos Krisztuséval: ugyanaz tegnap, ma és holnap, mindörökké. A Mester ma is mondhatja követőjének: Kövess engem, nem azt mondja: majmolj engem. (Faulhaber.) Krisztus még vitorlás bárkán kelt át a Genezáret-taván, utódai óceánjárókon viszik ugyanazt az Evangéliumot. Ő számárháton vonult be Jeruzsálembe, az Egyház szolgálai gyorsvonatokon száguldanak Chichagóba, Manilába és Budapestre. Krisztus töviskoronát hordott — az Egyház feje aranytiarát hord. Krisztus kezét gúzsba kötötték — a püspökök gyémánt-

gyűrűt viselnek; Krisztust gúnyruhába öltöztették — az érsekek hermelinbe, bíborba, ragyogó talárba öltözködnék.

Vigyázz! Zavarba ne jöjj! A fejlődés lehetősége kereteiben a tan változatlan. Úgy járhatsz, mint a konvertita Chesterton. Zavarba jött, mert egyfelől támadták az Egyházat, hogy túlságosan fényes és káprázó, másfelől, mert szigorú, egyszerű és takarékos. Egyrésztől keletien pompázó, másrésztől például a kolduló barátok életében — „ízléstelenségig” redukál. Az exhortátor aggódva gondol arra, hogy mennyi hazugságot, elfogult egyoldalúságot szállítanak majd neked a rémregényekben (ahol a papok, egyházi méltóságok mint erkölcstelen egyének szerepelnek), ujságokban, röpiratokban, összefércelt értekezésekben, hamis történelmi munkákban és lexikonokban. Lesz erőd kitartani? Meg vagy győződve az Egyház egyedüli igaz voltáról?

A nagy párizsi világkiállításon feltűnt egy pavillon. A népek tarka egyvelegében az Egyház csarnoka. Homlokzatán a felirat: Én már 1937 éves vagyok. Senki sem próbálta cáfolni...

Pünkösöd utáni 27. vasárnap.

Ég és föld elmúlnak. (Mt. 24, 15—35.)

Diákszemeddel is láthatod, úgy van világunk megalkotva, hogy egyszer mindenestül elpusztuljon. Evangéliumi gondolat: színigazság.

a) Tanárszobámban száz meg száz gyakorlatos füzet. Gazdáik messze járnak. Valamikor milyen fontosak voltak, könnyek hulltak föléjük diákszemekből; drukk, izgalom, kaparás kísérte őket... Most hitvány semmiségek... Fogalmazó papírnak jó. Kit érdekelnek?

b) Régi értesítők. Telistele számjegyekkel. Mennyi áldás vagy keserűség, esetleg átok vagy igazságtalanság járt nyomukban. Ma gyujtani jó velük. Haszontalan porfogó.

c) Régi matúra-képek, csinosan kidolgozott, ízléses tablók. Bizonyosan sokáig voltak valahol kirakatokban.

Ma: fakó diákarcok, ismeretlen nevek, soha nem látott tanár-képek. A rámája átfestve még jó lehet.

d) Mily ritkák az 50 éves találkozók. A talán fél-százas érettségizett diákcsoportból csak egypár hófehér aggastyán maradt. Öreg diákok, mutatványszámként. Jövőre talán odaát találkoznak.

Az én igéim el nem múlnak...

E szavaknak komoly megfontolása azonban megment a keserű letargiától, a tétlen összeroskadástól (minek akkor dolgozni, tanulni?) s talán a pesszimizmustól.

Nézd, az a dolgozat igen fontos volt a maga idejében. Óránkénti készülletedet, szorgalmadat, rend- és tisztaságszeretetedet árulta el, becsületes vagy hitvány munkádrol tanúskodott. Olyasmi tapadt betűihez, ami nem vész el soha: kötelességteljesítés vagy mulasztás, esetleg idegen tollakkal ékeskedés: lopás. Isten akarata a szorgalom, a becsületes munka, a törekvő előmenetel — az ellenkezője „az Ő ellenségétől való” (két héttel ezelőtt hallottál rólok). Az Ő akarata nem múlik el soha. Bizonyítványaid is az isteni tetszés vagy nem tetszés jegyében állanak. Ne akarj potyán kiérdemelni szerencsés előremenetelt, kedvező osztályzatot. Isten futói vagyunk... Elmúlik és haszontalan papírlap lesz az Értesítő; igaz, de felelsz róla Isten előtt. (Diáktól kérem a közös értesítőjét. A saját nevét jegysorával együtt kivágta belőle. Abból az egyből — s sokszáz példányból?...). Az Isten ereje nem múlik el soha. A matúra-képek is elmúlnak, sorsuk a pusztulás, mert földízü dolgok. De intézeted szelleme, tanáraid tanítása — ha egyezett a Názáreti szellemével — nem múlik el soha. Idővel talán egészen új módszer lesz a tanításban, új könyvek, új utakon keresik tantételeik igazolását, változatlan igazság csak a hittankönyved tartalma lesz. Belőle az Isten igéje szól.

Ha már diákkorodban hozzászoktál szembenézni a nagy kérdésekkel, és mindent sub specie aeternitatis nézni, meglásd, könnyű lesz feleleted egykor a mindentudó Nagy Tanárnál, akinek tanítása el nem múlik soha!

Mindenszentek ünnepére.

Gondoljatok valamire, amikor neveteket leírájátok...

Óvatlan pillanatban mi mindent lehet látni az iskolapadok között. Könyvjelzők, könyvtakarók, füzetlapok telistele őzikék, kutyák, falusi házikók, lovak stb. képével. (Persze, a szomszéd arca is hosszú orral és szétálló füllel.) Természetes, hogy mindegyik rajz mellett a sarokban ott a művész neve. Füzetekben 10, 20, 30-szor egymásután az illető neve. Névaláírási szenvedély, autogramm-gyűjtés. Útirajzokban olvashatod, hogy a pízai ferde torony, az Eiffel-torony belseje, külseje tele névvel; tapasztalatból mondhatom, hogy Bramante remek alkotása: a római Szent Péter Bazilika kupolája (egész kiállítást lehetne rendezni a nevekből), Pannonhalmán a millenniumi emlék csak úgy hemzseg a nevektől, tele Budapest festői kilátású tornyai.

Ez ellen nem beszélek; így volt és így is lesz. Hiába-
való.

De mindenszentekkor gondoljatok valamire, amikor leírájátok és látjátok neveteket a gyakorlatos füzetben, az extemporálén, a rajzlapon, a fejesvonalzón, később a diplomalevéiben, még később ezer és ezer aktán...

A név...

A nemzet testén belül egyazon családhoz való tartozást jelöl. Bármily egyszerű, mindennapi és tucat is; atyád becsületes, féltve őrzött öröksége, sokszor egyetlen szép hagyatéka. (...örökök hát nem sokat hagyok, legfeljebb mocsoktalan nevet...) Mily büszkék az emberek a nevükre, kiváltságukra, címükre. Grófi családok szalonjában a hatalmas családfa képe a vérkeveredés ágazatának szemléltetése. Láttam IV. Bélától kezdve. Szép a név, ha nem tapad hozzá szenny, ragyogó, ha nem piszkítja mocsok. Nemcsak a Széchenyiek, a Batthyányok, Zichyek, Esterházyak nevei, a Nagyok, Tótok, Horvátoké is.

Rómaiaknál: praenomen, nomen, cognomen. Christianus mihi nomen, catholicus cognomen. (Patianus püs-

pök.) Mikor keresztelni vittek, két neved már biztosítva volt, ott kaptad az igazit!

Gondolj védőszentedre...

Mit ér vezetékneved egy intézetben, városban, fővárosban, megyében, országban? Minél szélesebb kört veszünk, annál jobban eltörpül, annál kevésbé ismernek. Hiába véded és firkálod kerítésekre, tornyokra, iskolapadokra, fák héjába.

A fontos a másik név, annak viselője Isten trónjánál van szolgálatban, Isten országában áll megbecsülésben és tiszteletben. Ő adott márkát földi életében nevednek.

A szentek csodálatos galériája! Fényes bizonyága az Egyház krisztusi eredetének. Hidd el, Szent Pál apostol élete, (aeropag, Róma, Hispánia, megvesszőzés, hajótörés, titkos menekülés, szárazon, vizen) érdekfeszítőbb, mint egy Nick Carter! Nursiai Szent Benedek élete van olyan szép, mint a legkedvesebb May-regényed! Védőszent ed élete van olyan bájos, eleven, mint a Bórharisnya vagy egy Jókai-elbeszélés.

Szoktál hozzá imádkozni, ismered életét, buzdulsz példáján? A mai ünnepen eszémlj erre. Hasznát látod majd!

Szeplőtelen Fogantatás ünnepe.

(Rómában egyízben együtt ült és kellemesen szórakozott Michelangelo, a pápai udvarnak már világhíres és ünnepelt művésze, szobrásza és festője, a vatikán főtekericsolvasó és a pápai pecsétviaszgyártó. A meghitt és barátságos hangulatban a két utóbbi dicsérte a szakmáját és valamiképen imponálni akart a mesternek, Michelangelónak. A főtekericsolvasó a történelmi ismeretek alapos szükségességét hangoztatta, míg a pecsétviaszgyártó a kémia titkáról, a sikeres vegyítés sok rejtelméről szónokolt. A mester mindezt végighallgatta és így szólt: Igen, a ti munkátok valóban rendkívül nehéz és nagyon kényes. Az enyém igen természetes és egyszerű, hisz én a márványtömbömről lefaragom a felesleget és kész a szobor...)

Nem gondolod, hogy sok esetben valahogyan így vagy te is?

Imponálni, tetszelegni akarsz akárhogy, akár mily áron is. Imponálni néha az iskolában gyengébb társak felett, ha nem istenadta tehetségeddel akarsz feltűnni, hanem viszketegségből. Imponálni akarsz a tornateremben akrobata bravúrjaiddal, sok esetben a korzón, hányszor egy kislány előtt, egy-két latin vagy görög szóval csak a kis húgod előtt. Fiam, akit ma ünnepel Egyházunk s vele, mondhatom, az egész világ, mily mérhetetlenül alázatos volt! Élete annyira egyszerű, talán egyszerűbb, mint a tied. Alig említi Őt az Evangélium. Semmi rendkívülit nem tudunk róla. Imponálni ő is akart, de mindannyiszor az Istennek.

S Immaculata napján alig találunk szavakat magasztalására, érezzük, hogy szegény a nyelvünk méltóságának dicsőítésére. Akárhogy fokozzuk máriás kifejezéseink szépségét, érezzük, még többet mondhattunk volna, bármennyit beszélünk is.

Szent Bernát szavai jutnak eszünkbe: Máriáról sohasem elég! A legideálisabb teremtmény, aki valaha a földet tiporta, szebbet már Isten nem is alkothatott volna. (Gárdonyi G.)

A világi apostolság gondolata a diákok között.

I.

Az iskolaesztendőnek negyedik munkahónapjában vagyunk már. Vannak, akik először lépték át intézetünk küszöbét, mások talán több éve látogatják osztálytermeit és haladni akarnak korban és bölcseségben: Isten és tanáraik előtt. Egyazon intézetnek vagytok a tagjai, elárulja köszöntések, egyenruhátok, diáksapkátok és tornaingen a monogrammotok, egy édesanyának vagytok édesfiai, egy szellemnek gyermekei, ugyanazon nevelésnek neveltjei. Az intézet átfog mindnyájatokat: úri fiút és zsellérgyereket, vasalt nadrágos előkelőt és sorosztost, jelesrendűt és ismétlőt. Gondoltál-e már öntuda-

tosan, diákeszeddel arra, hogy milyen nagy közösségnek vagy tagja és milyen tagja? A közösséghez való tartozás tudata kötelességeket ró rád, sokszor nagyon is komoly, nehéz feladatokat. Intézetednek vannak fegyelmi szabályai, sok évnek és még több tapasztalt pedagógusnak életbölcselete rakódott a merev paragrafusokba, eléd adják, hogy azokat megtartsd, s azok is megtartsanak téged. Rossz tagja vagy a közösségnek és selejtes példája a nevelési irányzatnak, ha ellenszegülsz intézeted szellemének, fitymálod szabályait, nem végzed el kötelességedet, bírálod vezetőid időszaki rendelkezéseit...

Az intézetben csoportonként egy osztálynak vagytok tagjai, ugyanazon katedrának tanítványai és osztályfőnök nyája. Élt-e valaha lelkedben az osztályközösség tudata és az együvértartozás kötelessége? Élő tagja vagy-e osztályodnak, vagy kórokozó bacillusként fertőzöd a tanterem levegőjét? Nem elég csak automatikusan évről-évre egy fokkal felsőbb osztályba jutni, de kötelességed osztályfőnököd és tanáraid munkáját elősegíteni, társaidnak jó példát adni, kéz a kézben segíteni és így érezni, hogy az intézet keretében egy fészeknek vagytok fiókái. Voltatok már vagy talán cselekvően részt is vetetek egy cserkész-fogadalomtétel ünnepén. Láttátok, hogy pöttöm kis emberek és komoly nagyok miként esküsznek a közös zászlóra. Összeköti őket az egyenruha, a parancsnok személye, a zászló szimbolikus ereje, de mindenekfölött a tíz törvényük szelleme. Az egyedeket, örsöket, rajokat átfogja a csapat. Köztük ennek a szónak: *csapat*, varázsereje van! Rossz cserkész az, aki nem érzi és nem tudja a csapathoz tapadás-parancsolta kötelességeket, nem teljesíti azt a munkát, amelynek elvégzésére komoly ígéretet tett. Nem érdemli meg a cserkész nevet, aki nem védi meg csapatának jó hírnevét, akadályozza parancsnokának munkáját, tékozolja szertárának vagyónát és rongálja az otthon értékeit...

Intézetünkben van kongregációs szoba. A főhelyen a Szűzanya szobra, előtte a tagok, középen a prézes. Valamikor a család tagjai oltárnál, gyertyás kézzel és fényes szemmel ígértek örök hűséget az Isten szépséges

édesanyjának. Most egy közösség tagjai, azonos a szellemük, ugyanaz a szabályuk, közös a munkájuk, egy a céljuk. Testvérek mindannyian és lovagjai a Boldogságosnak. Valamennyien készséges alattvalói a vezetőnek és zászlóhordozói a kongregáció máriás szellemének. Nem ítéled rossz kongreganistának, aki nem engedelmeskedik prézesének és nem segítő testvére a másik tagnak? Aki nem ismeri egyesületének szabályait és nem becsüli gyönyörű multját? Nézd, ezeket az intézményeket, testületeket és közösségeket a vezetőnek és alárendeltnek egymásrautaltsága, a tagoknak testvéri összefogása és szeretetegysége élteti. Nem a szabályoknak betűje, a tagdíjak összege és a „drill” félelme. Ahol ezek uralkodnak, ott a szellem meghalt és az élet, az éltető Élet, elsovad. A nemtörődömség és a részvétlen együttélés, a közösség nagy érdekeinek szem elől tévesztése, az áldozat lelkének hiánya még mindig bukás felé siettetve az intézményt. A holt tagok csak terhek, a tétlenek, a lehetetlenek és a segíteni nem akarók előbb-utóbb malomköszüllyal nehezednek az egyesületre. A közösség életét a vállalkozók és készségesek, a minden jóra kapható és mindig adni tudó tagok viszik. Ők diktálják az iramot, adják a tempót, ajándékozzák a lelket, a szellemet. A többi csak szám, egy adat a statisztikában, nyűg. Paraziták, élösködnek a tőkén, fecsérlik a szerzettet, békaperspektívával nézik az életet. A legszebb munkaterületet ugarnak nézik, legszegényetesebb bűnük a nemtörődömség! Az egyesületbetartozás csak az igazolványhordásra jogosítja őket, de nem munkára kötelezi; a közösség csak klikk a szemükben és nincs intézeti, cserkész vagy kongreganista öntudatuk.

De mennyivel sajnosabb, ha nincs a katolikus diáknak katolikus öntudata!

Tudod, miért nincs? Azért, mert nincs egyházas érzülete!

Nem tudja eléggé átérezni, hogy amilyen óriási, olyan fontos közösségnek: az Egyháznak tagja. Az Egyház az egységes, általános, szent és apostoli közösség. A földön a leghatalmasabb szervezet, benne minden élet,

munkásság és kikezdés a Főtől: Krisztustól jön. Az Egyház misztikus test. S te, pici vagy nagyobb emberke, egy diák, akit senki sem vesz észre, te is tagja vagy annak a hatalmas testületnek, melynek feje Jézus Krisztus. Intézeted, osztályod, cserkészeted, kongregációd, sőt még hazád fölé is ölelőn ráborul ez a mindennél hatalmasabb közösség. Vigyázz, nem emberi alapítás, hívátása, hogy túlélje a világmindenség minden intézményének és közösségének elmúlását. Te egy kicsi sejt vagy ebben az élő testben!

Hogyan viselkedsz Egyházad sorsával szemben?

Nézd, azt mondtam, rossz diák az, aki nem törődik intézetével; nem igazi osztálytárs, akit nem érdekel az osztálycsalád sorsa; semmirevaló cserkész, akinek olyan mindegy parancsnokának intézkedése és fittyet hány a törvényekre; csak a szép ideált parodizálja, aki nem érzi át a kongregáció közös hagyományainak, lapjainak, egyesületi életének máriás lelkületét.

S hidd el, hogy mindez fokozást nem ismerő mértékben érvényes az Egyházra nézve, amely közösségnek a keresztiség szentségétől kezdve, hogy tagja lehetsz, olyan kegyelem, amit akkor se hálálhatsz meg az Istennek, ha a lábad térdig elkopik az imádságban.

Élő vagy holt tagja vagy-e az Egyháznak?

Az élő tagokat úgy hívják, hogy: *apostolok!*

II.

Minden iskolaesztendőnek egyik legnagyobb élményét a cserkész tábor nyújtotta számomra. Csak az tudja közületek ennek igazságát lemérni, aki maga is volt már táborban. A tábor említésére eszünkbe jut a napsütötte reggel az erdei tisztáson, az árnyas pihenőhely, a jóízű ebéd a fűvön, a kellemes fürdő, a hangulatos holdas este, az elmaradhatatlan tábortűz.

1934-ben egyik dunántúli táborunkban, az ott töltött 14 nap közül kettő volt esőmentes. Csak lapozom a tábori naplót és elevenen áll előttem a két hét mozgalmas története.

Alighogy megérkeztünk, erősen felhőzött a bakonyi hegyek felől. Villámcsikázás fényében fűztük be a sátraikat, megeredtek az égi csatornák, egész éjjel esett. És esett másnap és harmadnap, csütörtökön és pénteken, Péter-Pálkor éppúgy, mint Sarlósikor. Az árkok már nem tudták befogadni a Bakonyból lezuhanó víztömeget, elmosták a töltéseket, áttörték a gátakat, elhordta a bürüket. A konyha összeomlik, a talajvíz egyre emelkedik. A sátrak engednek, a borzasztó víztömeg minden tűzfát átnedvesít, a konyhában deszkákon lehet állni, a szalmazsákokat megemeljük. Sarlósboldogasszony napra virradó éjtszaka volt, sohasem lehet elfelejteni! Éjfél felé csordultig teltek a sátrak mellé ásott gödrök és már-már befolyt a víz a sátrakba. A táborparancsnok látta a helyzetet, merni kell a vizet és menteni, amit lehet. Imbolygó viharlámpával vizsgálja a lazult táborköteléket és kitör lelkéből a sóhaj: *Egyedül nem bírom!* S nézd, a csapat néhány tagja, akiknek pedig kijutott napközben a munkából, azonnal kész a táborparancsnok mellé állani, segíteni tudó és akaró lélekkel. Bent a táborban alusznak, szívják az oxigéndús, hús erdei levegőt, kint pedig dolgozik a parancsnok és az éber cserkészfiúk.

Egyedül nem bírom, de veletek győzöm!

Magam kevés vagyok, de veletek sok!

Egyedül tehetetlen, veletek tehetős!

Akkor csak dolgozós cserkészek voltak a csapat élő tagjai, az apostoli lelkek. A többiek nem voltak holtak, csak aludtak.

Fiúk, az alvó lelkek sincsenek hasznára a közöségnek!

Mert gondold el, mi történt volna, ha éjnek idején a rettentő víztömeg meglepi az alvó tábort? Ha a táborparancsnokot egyedül hagyja mindenki és tétlenségbe süllyedve alusszák mindnyájan az igazak álmát? Nem csupán a táborparancsnok érdeke volt, hogy mentsük, ami menthető, de elsősorban a fiúké, a sok édesanya féltett kincséé. A tábor nem a parancsnok volt, hanem a csapatfőnök, őrsvezető, rajvezető s vele minden zöld- és kéknnyakkendő csapattag.

Amint cselekvő, bátor cserkészekre volt szükség ott a bakonyi táborban, azonképen van szükségünk az Egyházban apostoli lelkekre. Különösen most, amikor márhólnapra nekünk is be kell bizonyítanunk cselekvő képességünket. Ha jó idő lett volna ott a táborban, mint említettem: napsütés, fürdés, kellemes szórakozás, tudod, hogy nem tűntek volna elő ezek a szép, akcióképes apostolok. Ha nem esett volna annyit az eső, akkor is dolgozni kellett volna a diákállamban mindenkinek a maga helyén, konyhában, szersátorban, mentőládával és morzgyakorlaton, de a veszély idején mutatkoznak a nagy lelkek!

Még te is, a senki és névtelen kis szürke diák is lehetsz nagy lélek, apostol. Nemcsak reverendás apostolok vannak! Az Egyház közössége nem én vagyok, aki beszélek hozzátok, és nem is az a sok exhortátor, aki ezeken az ádventi vasárnapokon hirdeti a sokezer diáknak az apostolság gondolatát; fiúk, az Egyház nem a papok összessége!

Az Egyház mi vagyunk, te is, én is s velünk együtt sokmillió hívő egysége.

Nem kell előttek beszélnem, micsoda veszedelmes időket élt át az Egyház Mexikóban, Oroszországban, Spanyolországban. Mexikóban is megjelent a diákapostol Guy és sok követője akadt; Spanyolország is adott hős apostolokat az iskola padjából; Oroszországból is jelentenek megható tényeket: ahová nem juthatott el a reverenda, oda bemehetett a diákruhás apostol; a harmadik birodalomban emelkedik a diákság körében a papi hivatások száma.

Fiam, nem vagy apostoli lélek, ha nem érdekel Egyházad sorsa, egykedvűen hagynak problémái, közömbössek előtтеd nagy szenvedései és nem kérsz örömeiből. Azonosnak kell magadat érezned az Egyházzal, hisz az Egyház sorsa nem a papok érdeke. Azt a rettenetes támadást, ami épp mostanában zúdul az Egyházra, a reverendás apostolok egyedül nem tudják feltartóztatni, a te munkádra is szükség van. Szinte kegyelem az Isten-

től, hogy ilyen nehéz időben élhatsz s jószolgálataidat felajánlhatod Egyháznak.

Nézd, én több táborban voltam a fiúkkal, de amikor ebből az elmosott bakonyi táborból hazajöttünk, általános volt a hangulat és egy a vélemény: soha ilyen jó, élvezetes tábora még nem volt a csapatnak! Miért? Mert alkalom volt a munkára, széles lehetőség a cselekvésre, nagy tér a személyes bátorságra, az akcióra! Megmutatkozhattak a nagy lelkek, a cselekvő apostolok. A veszély a kisdíákot is felnőtté avatja, hőssé teszi.

Nem gondolod, hogy a nehéz és vesztes idők rárohantak a *mi Egyházunkra* is és téled is áldozatot, esetleg nagy áldozatot kívánnak? Tudnál te hős lenni, bátor apostol? A reverendások munkatársa? Ha igen, úgy te is apostol vagy!

III.

Azt szokták mondani, hogy a diák egy nagy senki; akiből azonban minden lehet. Olyan egyformán, névtelenül és szürkén ültök nap-nap után az iskola padjaiban. Az új iskolaesztendő felváltja a régit, egyik nap telik a másik után, csengetésre csengetés következik...

Én úgy nézlek benneteket, mint Jézus apostolait! Mint újtípusú, igazi katolikus apostolait az Egyház nagy ügyének.

Ne mondd, hogy rám nincs szükség.

Talán valahol éppen terád várnak, valaki éppen a te apostolkodásodra számít.

Ha tízóraidat megosztod osztálytársaddal, Jézus nevében tedd, és apostolkodol.

Egy szegénnyel ha jót tehetsz levetett ruhadaraboddal, annak nevében cselekedjed, aki egy pohár vizet nem hagy jutalmazatlanul, és apostolkodol.

Ha valahol ócsárolják Egyházadat s te védelmére kelsz gyenge erőddel, mert úgy érzed, hogy az édesanyád szidják — máris apostolkodol.

Idegen áramlatok hatására elferdítik Jézus tanítását, ezt hallva és látva, eszedbe jut, hogy ezzel csak az Ő

szava teljesedik, aki előre megmondta, hogy hazudoznak össze-vissza mindent én ellenem, fiam, apostoli lelkülettel bírsz.

Szapulják a csuhásokat, mert ma már divatos lesz mindenért a papokat szidni, jusson eszedbe: „aki titeket vet meg, engem vet meg”, s tudni fogod, hogy adott esetben mit sugall az apostoli lelkület. Ahol tudod, hogy Egyházad dolgozik: karitás útján, katolikus akció révén, szegénygondozói téren, kérj részt a munkából, ajánld fel fiatal erődet, és apostolkodol.

Érezd át Egyházad küzdelmes életét, kísérd figyelemmel missziós munkáját, és apostol vagy.

Példát adsz embertársaidnak, környezetednek, talán éppen szüleidnek: Egyházad törvényeit, legkisebb bőjti rendelkezéseit, elveit öltözködésben, viselkedésben abszolút döntő mértékben fogadd el — apostolkodol.

Tudj bátor lenni, merjél, ha kell, kiállani, légy mindig és mindenben elvhű katolikus — és apostol leszel!

Nézd, nem menne semmire a cserkészlet sem évközben, sem táborban, ha csupa tétlen, alvó és passzív tagjai volnának. Elfásulna a kongregációs élet, ha lanyha „testvérek” vinnék a szellemet, mondd, miért lenne kivétel Egyházunk? Ennek a közösségnek tagja vagy te is és sokra vagy kötelezve te is! Minél nehezebb az idők járása, annál jobban kötelez a helytállás a poszton.

Ott a bakonyi táborban Péter és Pál napját szokatlan körülmények között ünnepeltük. Zuhogott az eső, mint máskor. A tábori misét egy őrsi sátorban mondtam. Ha kiegyenesedtem, a fejemmel vertem a tetőt. Tudjátok, olyan volt a hangulat, mint lehetett egykor a katakombákban. Akik befértek a sátorba, ott szorongtak velem a fojtott levegőben, a többi csapattag kívül állt, mezítláb, vízben, sáros fűben. Eszembe jutott, hogy otthon ilyenkor esernyővel, fényes cipővel, félőn lépdelve megyünk a templomba, de nekünk most itt nagyobb az érdemünk. Helytállunk igazán, poszton vagyunk valóban. Hitvallónak lenni, nehéz helyzetben kitartani Egyházunk mellett, mikor ezért csak üldöztetés jár, igazi apostolkodás.

Ha bármi csekélyet tehetsz Jézus és Egyházad ügyéért, hidd el, hogy az apostolutódok nyomdokait keresed. Ne kicsinyelj semmit!

Falusi kis elemisták. Nagy palavesszővel írnak ákom-bákom betűket. Csikos tarisznya himbálódzik oldalukon, kikandikál belőle a kenyér. Összetett kézzel mondják a kátét, kipirosodik arcuk, ha kórusban fújják: Isten földből alkotta az első ember testét és lelket lehelt abba...

Megtanítottam őket apostolkodni. Minden hittanórán beszámolnak, hogy ki volt hazulról vasárnap a templomban? És elhozták az édesapát, aki már 3 éve nem volt az Isten házában, elhozták a bátyót gyónni, aki már 5 éve nem gyónt, kibékítették Istennel öregapát, aki sokáig haragban volt Vele...

Ők a falusi pap kis apostolai. Testvéreitek. Az Egyházért, Jézus ügyéért dolgoznak ők is, és valljuk meg, gyönyörű eredménnyel.

Nézzél széjjel otthonodban, osztálytársaid között, barátaid társaságában, egyesületedben s meglásd, nem is kell keresni, mennyi, de mennyi apostolkodási lehetőség jó eléd.

Most kell magadat nevelned, az iskola padjaiban barátkozzál meg a sok apró mozzanattal, amelyet mind értékes kinccsé válthatsz Egyházadért. Ezek az apró mozaikok most távlatot adnak a férfiélet apostolkodási mezejére, nagyobb kötelességekre sarkallnak és férfias, bátor, hitvalló, apostoli tetteket követelnek.

Egy új világ van kialakulóban az iskola falain kívül, rengeteg cselekvési lehetőséggel s benne már nem lehet a régi, unott verklit hajtogatni, kopott frázisokat ismételni, a megváltozott élet tettekért harsonáz és apostolok után kiált!

Te utánad is kiált, téged is vár, készülj soraikba!

IV.

Bizonyára láttatok már valahol és emlékeztek is a képre: Jézus az apostolok között. Körülöttük hullámozó kalásztenger, ringó búzatáblák, kaszára érett termés.

Jézus tekintete végigsiklik a sárgult kenyérmező felett, áldott jobbával feléje mutat s így szól apostolkörnyezetéhez: Az aratás sok, a munkás pedig kevés; kérjétek tehát az aratás Urát, hogy küldjön munkásokat aratásába.

Fiúk, ezeket az ígéket azóta nem győzi eleget ismételni a világ, nem tud betelni velük, hisz bennük az apostolok meghívásán kívül Jézus messiási hivatása és isteni küldetése is jelentkezik. Jézus is apostol volt, a legszentebb Isten-apostol, az Atya apostola, emberi testben isteni lélekkel. Jézus mint apostol, az Atya dicsőségét keresi, a lelkek üdvét szomjazza, földi apostolkodásának tengelygondolata az Isten országának megalapítása és terjesztése. Jézus nem riad vissza semmi áldozattól, élete Betlehemtől a Golgotáig az apostolkodás megannyi tényének szakadatlan sorozata. Embereket választ maga mellé, nevel és oktat és *apostoloknak* nevezi őket. (Lk. 6.) Jézus földi apostolkodása időhöz kötött, a tizenkettő lesz hivatva munkáját továbbfolytatni. Jézus a meghívottak személyében nemcsak Pétert, Jakabot, Fülöpöt és Jánost látja, de évezredek hosszú folyamán a sok eljövendő apostolutódot is, nevezzék azt Sándornak, Györgynek vagy Istvánnak. Legyen bár a katedrán mint tanár, vagy üljön az agyonfaragott, kopott padban mint diák; legyen a hivatalban mint tisztviselő, vagy álljon a mosóteknő mellett mint mosónő. Jézus nagy, egyetemes, átfogó gondoskodással minden hívőjére számít, rájuk is gondolt és őket is meghívta aratásába. Sőt kéri, hogy imádkozunk a sok hivatásért, a sok apostolért.

Az aratáshoz sem elégséges csak az arató kaszavágása, szükséges a kévehordó, a kötöző, az asztagrakó és kalászgűjtő. Jézus az isteni aratógazda; bölcs, nem emberi előrelátással látta a felszentelt aratómunkások világi kiegészítésének szükségességét, és Ő, aki semmi közreműködést nem tartott csekélynek az Isten országa terjesztésében, egy kis alsós tanulónak vagy nagydiáknak apostolkodására is előre számított.

Fiam, végtelenül fontos gondolat: Jézus számít rád! Szent élethivatást szánt részedre: apostolutód légy. Az apostol mély hittel, ragaszkodással és tapadó odaadással

csüng mindazon, ami Jézusé és Egyházáé. Áldozat, aszkézis, műveltség és igen nagy szeretet kell ehhez a hivatáshoz. Itt nem lehet kontárkodni vagy alkudozni, itt csak egy tét van: Jézus és az Egyház. Ez az utóbbi az ő szeplőtelen, tiszta Jegyese, az ő második énje, alteregója. Jézus kimondhatatlan szeretettel szerette Egyházát, nekünk tehát úgy kell szeretnünk az Egyházat, ahogy Jézust, az Istenünket. S ez a szeretet az apostolkodás tetteiben és nem szavaiban válik életté, élő valósággá. Milyen felkészültség kell ehhez az apostoli élő élethez, mily mélyszántás a lelki életben! Ne hidd, hogy csak gyakorlat, tudás, alkalom vagy lelemény kell az apostolkodáshoz, kell elsősorban kegyelem, olyan pünkösdi tüzes Lélek, amellyel Jézus kente föl övéit. Azért mondja Jézus, hogy *kérjétek* az aratás mennyei Gazdáját, tehát ezért imádkozni kell. Szüntelenül, forrón és Istenbe merülten imádkozni! Uram, add, hogy én, a diák is mehessek aratásodba, adj nekem kedvet, erőt, ajándékozzál meg ihlettel és meg nem rettenő elszántsággal. Fiam, az apostoli meghívás kegyelme: ajándék, az Istennek semmivel vissza nem fizethető és ki nem követelhető ajándéka. De jaj, ha elhanyagolod nemtörődömséggel és könnyelmű puhánysággal nem veszel méltó részt az aratás munkájában. Az aratás nagy munka, a munka dandárja, a legnehezebb kenyérkeresetek egyike. Hajnal előttől öreg estig kint állni a napverőn, saját verejtékében fürödve dolgozni. Jézus méltón hasonlítja az apostoli küldetést az aratás nehéz munkájához.

A katolikus fronton állni és inkább ütlegeket fogadni, mint simogatásokat élvezni, a legnehezebb emberi feladatok közé tartozik.

Az Isten országaért küzdeni, részt kérni a terjesztés munkájából, kiüresíteni diákmagamat, meg nem únva, folyton-folyvást, ha kell, a mártírságig — igazi, jézusi apostolság.

Jézus egyetlen apostolának sem ígért semmi földi rangot, előléptetést vagy kitüntetést, de kilátásba helyezett üldöztetést, szenvedést és keresztet.

De ne feledd, hogy amint az aratónak nagy a jutalma,

úgy nagy lesz a te jutalmad is az apostolkodásért, ha nem is itt a földön, de odaát a mennyekben. Ott fogod hallani a Nagy Aratógazda szavait: Elmentél szolgám az aratásomba, vedd érte most béredet, amelynél nagyobb nem kaphatsz, mert Én vagyok a te igen nagy jutalmad. Amen.

Advent I. vasárnapja.

„Virtutes caelorum movebuntur.” (Lk. 21, 26—33.)

Elhangzott a csengetés, bevonulunk az osztályterembe, kezünkben a könyv, mégegyszer ismétlünk, rendezünk, összefoglalunk. Értékes percek. Pattanásig feszült figyelem mellett, halálos csendben fellép a Tanár Úr a katedrára. Minden szem részegeződik és ebben az áhítatos pillanatban kinyílik az osztálykönyv . . .

Nagyszerű mozzanat, néha döbbenetes élmény erejével üt vissza, késő évek multán is, reszkető kezű, deres fejű aggastyánok emlegetik és álmaikba visszajár . . .

Az utolsó ítéleten kinyílik az igazságos Bírónak ítéletkönyve, unde mundus iudicetur. Nem ijesztgetés és nem gyerekes fantázia, az evangélium utolsó fejezetének irgalmatlan valóraválása.

Számot kell adnom mindenről; idő, tehetség, felhasználtság vagy eltékozott értékek, mind a nagy Katedra és az örök Kereszt elé tartozik. Nem lehet semmit eltitkolni, nincs helye önámításnak, hazugságnak vagy bliccelésnek. Michelangelo minden képzeletét felülmúlja, mikor az Egek erői megindulnak, a Nap nem ad világosságot, a csillagok lehullanak. Ebben a szörnyű kataklizmában, osztályfelfordulásban nincs alkalom apró ügyeimnek mentegetésére, nincs időm exkuzálásra.

Komoly munkában, ifjú erőimnek, lelkesedésemnek legj: vával készülök rá.

Advent I. vasárnapja. (Lk. 21, 25—33.)

Emeljétek fel fejetekeket.

Adventi harsonajel, a nagy Király felhívása; éppen

hozzád. Ne hidd, hogy csupán föld van, ahol valami átok folytán örökösen csak tanulnod és dolgoznod kell. Ne hidd, hogy csak anyagi valóság létezik, ami a mai evangélium szerint is elmúlásra, pusztulásra ítélt.

Diákok, akik a stréberségig a munka rabjai, látástól vakulásig tanulnak; diákok, akik oly jól érzik magukat a kényelmesen kiépített kis világukban (szórakozás, társadalmi kötelezettségek, flörtölés — meg egy kis tanulás); diákok, akiknél ritkán jelentkezik a lelki éhség, az Istenre-utaltság, az éghezhajlás érzete, emeljétek fel fejetekeket!

Adventi napokban, karácsony küszöbén, Úrvárás idején. Tekintsetek fel.

Necsak könyvbe, táblára, kislányra, mozivásznonra nézz, tekints fel is. A legemberibb mozdulatod az imára emelt kéz után — a felfelé néző diákszem. Benne lehet egész hited, minden vágyódásod, egyéniséged, jövőd, lelked. Tanulmányi nehézségeid, anyagi gondjaid, kíséző veszedelmeid idején tekints fel. (Úrfelmutatáskor rá szoktál nézni a hófehér Ostyára vagy lesütöd szemedet? Nézz Jézusra! Fiam, igaz ám az, hogy a népek sorsát nem Moszkvában, sem Genfben nem döntik el. Az emberi sors legfontosabb tényezője és eldöntője a szentmise.) Szemed ilyenkor az eget tükrözi, az Isten arcának fényét issza, az Istenbe vetett bizalmadat ragyogja. Beszédes diákszemek, a felfelé nézéstől szólnak, tartalmas lélekről, erős, sugárzó öntudatról. (Mosolygó diákszemek.) Magasbalendülés, győzelmes optimizmus, mindig úri egyéniség. Az égtől nyeri ez is imprimátumát. (Könnyes diákszemek.) A harmatcseppben az ég képe jelenik meg, a könnycseppben Jézus arca. (Gárdonyi. Könnyes szemmel is csak menj, csak menj Jézus után.)

Politikusok, neves államférfiak, művészek szempárját hozza az újság képesmelléklete. Csak a két szem, semmi más! Tessék eltalálni: ki az? A szem az egyéniség. Milyen a te egyéniséged diákszemed tükrében?

Advent II. vasárnapja.

Beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me."
(Mt. 11, 2—10.)

1927 augusztus 15-én este 7 órakor Kopenhága felé néz az egész magyar nemzet feszült várakozása. Vége a nemzetközi tengeri versenynek a dán partokon, vége a helsingőri cserkésznapoknak. Itt a döntés órája, a jutalom ideje! Az angol, dán, német, magyar nemzet fiai ott állnak a döntőbíró előtt. A jelző verseny, a szórakoztatások bemutatása versenyének díjait már elvitték, de hátra van a legelső díj. A cserkészszerű magatartásnak, a stramm és jó megjelenésnek, a fegyelmezettységnek és legnemesebb önuralomnak jutalma, a remekbe készült Wiking hajómodell. Egyhangúan a magyaroké.

A nemzet fiai közül csak a legjobbakat küldte a nemzetközi versenybe. Míg a többi a Balkánt járta vagy a Miklós-berekben táborozott, a kiválasztottak folyton gyakorlatoztak.

Csakis kitartó munka és ernyedetlen szorgalom után várható szép eredmény és méltó jutalom. Nem elég imádkozni, litániákra járni és minden szép prédikációt megkönnyezni. Így nézve és várva az isteni segítséget — félreértés támad és *megbotránkozol*.

Ifjú életemben tehetségem, szorgalmam és magaviseletem határozza meg helyezésemet a versenyben. Az érdemjegyeim adják a pontszámokat. Elmém fejlettsége, törekvésem, akaratom hajtóereje, szellemi műveltségem csak isteni segítséggel növekedhetik harmónikusan. Tiszta jeles osztályzatom: istenadta áldott tehetség kibontakozása. Diákeletemben kedveznek a körülmények, sok a szerencsés helyzet találkozása. Nem nagy érték.

Közepes előmenetelem: a tőlem telhető szorgalomnak és szerény értelmi képességemnek legszebb terméke. Nagyobb érték.

Földizű, mulandó érdekem.

A legnagyobb értéket a legfőbb Úrtól várom. Ez elé nézek feszült várakozással; itt benevezek a versenyőrsbe. Katolikus életemnek, lelki intelligenciámnak, erköl-

csömnek és férfias meggyőződésemmek jutalma hátra van.
Nem Wiking-hajó lesz, hanem az Isten!

Advent II. vasárnapja. (Mt. 2, 2—10.)

I. Az olcsó Jánosok . . .

a) Most.

Kár idealistának lenni, én is már csak a roncsokon ülök! Én is próbáltam, mondhatom nem érdemes! Hittem lelkesülten, s lám mi a vége a dalnak! Fiam, ezek a cinikus nemtörődomség és a fáradt szkepszis koravén hívei. Savanyú aszkéták, rimázkodó koldusok, a fura utak kislelkű vándorai. Olyanok, mint Michelangelo második Ádámja: Osszeszorított fogak, keserűség jellemzi. Csak kikerüljek egyszer ennek az iskolának nevezett börtönből! . . .

b) Később.

Évekig élnek a hivatalban és nem tudják, milyen vallású. Diplomata nem kérkedik hitvallásával, de ez a credója rovására van. Kaméleon elem a nagyobb darab kenyér reményében. Becsület, jótékonyság, úri egyéniség csak természetes alapon. Kettős morál. Oda húz, ott agitál, ahonnét várja a koncot. A húsosfazék reményében megtagad elvet, hitet, Krisztust . . .

II. János egyéniségek . . .

Olyanok, mint amilyenekről az Úr ma beszél az Evangéliumban. Szálegyenes lelkek. Az átlagot és a tucategyéniséget messze felülmúló diák. Szemükben a boldog jövő, a botlás után is az újrakelés reménye, arcukon a győztesen kivívott tiszta élet öröme. Olyanok, mint Michelangelo első Ádámja. A természetfölötti élet szépsége rezgi át őket. Fiatalos-szépen fordulnak Isten felé és árasztják a meleget környezetre, társakra, osztályra. Szébb lesz tőlük most az intézet, később az emberiség, az egész világ. Credójuk: az én Istenem a velem élő Krisztus. A faj és vér fölött domináló hitvallása: katolikus életközösségben élek, ahol a szeretet Istenének Evangéliuma dirigál: szeressétek egymást! Nem kérdi: Te vagy-e az eljövendő, hanem éli Jézust, aki az ifjúságnak és a szép, erős, tiszta életnek az Istene.

Boldog, míg diák, tarsolyában hordja a marsallbotot, övé a világ!

Advent III. vasárnapja.

„Quis es . . . quid dicis de te ipso?” (Ján. 1, 19—28.)

I. Által már égbenyúló felhőkarcoló mellett? Ultél valaha sokezer embert befogadó nézőtéren? Néztél már közvetlen szemlélettel óriási gépkolosszust? Voltál már Isten kék ege alatt, mikor a viharfelhők cikázó összeütközésekor és az elemek dörömbölő küzelmében szinte csikorogtak a világtengely sarkai?

Mondd, nem érezted kicsinységedet, nem futott végig rajtad törpeséged, parányiságod érzése?

II. Láttál már tudóst, aki a csillagok milliós távolságát mérő számoszlopok fölött görnyed? Léptél már könyvtárba, ahol az emberi ész és tudás egyetemes hatalma mutatkozott be? Élvezted-e valaha a Lohengrin lovag tiszta zeneiségben született andalítóan szép mesevilágát?

És nem futott rajtad végig a gondolat, hogy mily csekély a tehetséged, mily csekélyek erőid?

III. Olvastad-e, hogy Nursiai Szent Benedek, előkelő lovagcsalád sarja, otthagyja a kényelmes, puha otthont, a földet, az anyagiasságot, a pompát és elmegy évekre egy kietlen barlangba s ott vezekel, hogy megvalósíthassa önmagán a nagy Isten gondolatát? Hallottál Wagner Richardról, aki Párizsban nem kap munkát, nyomorog, sokszor az utcán alszik, és lelkében megszületik a Faust-nyitány? Tudsz arról, mikor Dollfuss, Ausztria mártírkancellárja, vérző testtel ott fekszik ellenségei között, utolsó óhaja, hogy tegyenek meg mindent a vérontás elkerülésére és ő miatta ne bántsanak senkit?

Önlegyőzés, szerénység, alázat a katolikus ifjú legszébb adventi programja.

Advent III. vasárnapja. (Ján. 1, 19—28.)

Köztetek áll, akit ti nem ismertek . . .

Jézus tanít; beszél Istenről, a lélek értékéről, örök

hazáról úgy, ahogyan előtte még ember nem szólt, és nem ismerték fel. Csodákat tesz; egyetlen szava erejével: szeleknek parancsol, halottakat hív életre, éhezőket ki-elégít, és nem ismerték fel. Végigéli isteni életét, elszenvedti a halált, szétrepesztí a sírt, és nem ismerték fel.

Mily különösek lehettek azok az emberek, gondolod magadban. Nem tudom, te mennyivel vagy különb!

1. Úgy élsz mindennapi diákéletedben, mint akinek jósa-gos menyei Atya örködik minden tette fölött, aki-nek egykor számot kell adnia stúdiumról, szorgalomról, tehetségről? Meg vagy arról már most komolyan győ-ződve, hogy a legfényesebb karrier, a hibátlan bizonyít-ványok és majd a legzsírosabb állás sem lehet egyen-rangú értékű a halhatatlan lélekhez viszonyítva? Ko-molyan hiszed ezt, százszázalékban, visszavonhatatlanul meg vagy erről győződve? vagy . . . Fiam, és ha a vagy után következik nálad valami, állítom, hogy nem ismered Jézust!

2. Hányszor lecsillapodott felzaklatott kedélyed, véred és lelked, mikor megbékélten, talán nagyon is könnyes szemmel keltél fel arról a zsá-molyról, mint a jótékony és termékenyítő eső hullott rád a bocsá-nat minden igéje: élő lettél. Hányszor odatérdeltél az oltár lépcsőjére és a fehér Kenyér elvette éhséged és legalább talán a kenyértöréskor döb-bentél Jézusra.

Fiam, valahányszor nem így gondolkodol és nem így hiszel, és ó, de megszámlálhatatlan sokszor így van, állítom, hogy nem ismered fel Jézust.

3. Az imádsá-gos lelki-let, a mérhetetlen aláza-tosság, Isten akaratán való megnyu-gvás, a szelídség és tiszta-szívűség, a feltétlen és örömteli engedel-messég mily szépen áll előtted abban az életben, amelyet Jé-zus élénk élt, még ha csak a kátéból, a Bibliából vagy már az apolo-gétikából ismered is. Mintha a kereszthalál nem éppen érted történt volna és a húsvéti sírre-pesztő hajnal nem éppen a te megigazulá-sodért lenne oly fényes és dicső-séges.

Mindezt csak szép elméletnek tartod vagy jobb esetben kétezer év távolságából ránkmaradt megható

történeti valóságnak? Mintha nem lenne mindennek végjelenül fontos gyakorlati következménye is? Ha nem, akkor esküszöm, hogy nem ismered, fiam, Jézust!

Advent. IV. vasárnapja.

„Parate viam Domini.” (Lk. 3, 1—6.)

A kopenhágai zsüri az első díjat a magyar nemzet fiainak ítélte oda. Ők lettek a „beérkezettek”. Sok fáradtságos nap, kemény munka, önlegyőzés jelzi az utat a célig.

Félév választ már csak el bennünket a berlini nagy olimpiásztól. Minden atlétika, torna, személyes és versenyküzdelem, minden gyakorlat: tréning a nagy napra.

Mennyit kell sokszor dolgoznod az algebrapéldán. Mily sok számítás, újraszámítás során át jutsz el a kívánt eredményhez. Mennyit kell szótározni a latin szöveg fordításánál, hány forrásmunkát végignézned a házi magyar dolgozat elkészítésénél, hányszor megnézed a térképet a földrajz tanulása közben!

Ez nyilvánul meg a lélek világában.

Mennyi sóhaj, könny és kiáltás hasította az eget egykor a Megígért után (nincs annyi számjegy a logartáblákban). Nemzedékek tűntek el, próféták haltak, és nem szűnt meg a nép várni, epedve várni a minden nemzet óhajtását.

Miért akarsz csak te munka, fáradtság, törődés nélkül nagyot tenni? Sikert felmutatni, eredményt elérni? Miért elégszel meg az ünnepi, karácsonyi szentgyónással? . . . Ha éhes vagy, táplálkozol. Lelked hányszor éhes . . . Miért csak ünnepen adsz neki ételt? A kenyér nem ünnepi eledel; ha hiányzik asztalunkról, minden hiányzik. Kitartó munkával, rendszeres lelki étellel készítsd az Úr útját!

Advent IV. vasárnapja. (Lk. 3, 1—6.)

Készítsétek el az Úr útját . . .

Pár nap, és felcsendül az angyali ének, kigyúlnak

a karácsonyfák gyertyái. Több mint hangulat! Nagy, végtelenül fontos történeti valóság visszajárása hozzánk. Lélekkel, hittel élem át. Készülök.

a) *Béke.*

Már jóelőre úgy jövendölték, hogy Ő lesz a béke fejedelme. Jövetelekor az egész földön béke volt, Janus templomának az ajtaja zárva. Az éjtszaka békés csendje fogadja. Ez illik hozzá.

Nézz körül: nyargal a véred, az érzékiség lángja tüzel, a haragos szenvedély mily könnyen legyőz; fiam, ez nem alkalmas út Jézus jöveteléhez. Béke! Béke önmagaddal, béke szeretteiddel, társaiddal, riválisoddal. De olyan békéről van itt szó, amelyet a világ nem adhat, hanem a gyóntatószék . . .

b) *Öröm.*

Nem a szünet, az ajándékok fölött érzett ünnepi hangulat, hanem a gyóntatószékben szerzett tiszta, lélekből fakadó karácsonyi öröm visz Jézushoz. Öröm azért, hogy élsz, diák lehetsz, hogy katolikus vagy. Öröm, amelyet csak a megbékélt lélekkel közölhet a szép karácsonyi szentáldozás.

c) *Szeretet.*

A béke és az öröm édesgyermek. Karácsonyod legszebb ajándéka. Fény, amelyet Jézus hozott, s hidd el: ettől lesz világos minden ablak és emberarc a szentestén. Tűz, amely Betlehemben jelent meg egykor s melegít ma is millió és millió emberszívet. Ha ez a fény ragyog az arcodon és ez a meleg lesz szívedben, elkészítetted az Úr útját, a legjobb úton vagy Jézus felé.

Fac hoc et vives!

Hetvenedvasárnap (Mt. 20; 1—16.)

I. A jó Isten munkaiskolája.

a) Hallottál már munkaoktatásról, korunk egyik újabb pedagógiai vívmányáról? Az osztály és a tanár munkaközössége. A nagy didaktikai egységet forrástanulmányokkal dolgozzák fel, felhasználva a nyersanyag-

gyűjteményeket, táblázatokat, olvasmányokat. 3 tanuló elolvassa Burgio nuncius jelentését, 2 áttanulmányozza II. Lajos levelezését, 3 Brodarics históriáját a mohácsi vésről, 1 elkészíti a Zápolyák családfáját, 2 térkép-vázlatot a király, a szultán, Tomori hadainak útjáról Mohács felé. Mindez azért, hogy minél jobban, alaposabban megérthessék, feldolgozhassák a Fekete vőlegényeket . . .

b) Munkára hívott az Úr. Munkaiskolája az intézet, ahová beiratkoztál és hallgatólagos szerződést kötöttél vele. Kötelességet ró rám (tanulás): megteszem; vannak fegyelmi szabályai: alávetem magamat; ismer hagyományokat: tiszteletben vannak előttem; van szállósgazdája (igazgató), vannak felügyelői (tanárok): megbecsülöm őket; mellettem a munkatársak (tanulók), testvéreim, akik velem együtt élvezik a nap melegét, de viselik minden terhét és hevét. Fegyelmi szabályok, szállósgazda, felügyelők, munkatársak egyetlen cél felé utalnak, a legnagyobb Gazda: Isten felé. Mindez azért, hogy jól megérthessem a Te szándékodat: dolgozzál minden erőddel és tehetségeddel a munkaiskolámban. Ott, ahova állítottak . . .

II. Használd fel az időt.

Tétlenség, erőtlen veszteglés, időfecsérlés itt bűn! A szerződésszegés miatt kétszeresen bűn! Stúdium ideje alatt nem kergetek álmokat; történelem óra alatt nem olvasok zöld ujságot, dolgozatírás idején nem lesem a szerencsét, éjtszaka nem foglalkozom tanulással. Te is sokszor hasonlítasz az elégedetlen evangéliumi szállómunkásra, amikor ebéd után odaállsz a tanrend elé, s fitymálva kezded: latin . . . a multkor elmaradt, nem kell készülni; magyarból ismétlés, ezt nem kell tanulnom; mennyiségtanból példa, leírom tízpercben; németből elfelejtett feladni a tanár úr; fizikából kísérlet lesz . . . S most nem tudsz mit kezdeni drága délutánod jó néhány órányi drága idejével, hasznos órájával. Mintha bizony nem azért volna ez az idő, hogy csak úgy magánszorgalomból átnézd és javítsd a görög szótárt, készüld beadni pár rajzlapot, gyakorold az érettségire szánt költe-

ményeket, próbáld a cserkészcsomókat, a morzét, készülj az önképzőköri szereplésre, kongregációs felolvasásra, vagy legalább írd a naplódát. Mondd, nem vág szíven a Gazda figyelmeztetése: Mit álltok itt tétlenül? . . .

III. Felelősséggel tartozol.

Hivatalos vagy a munkaiskolában (intézetben) elvégzett jó munkád alapján is a nagy Családatya országába. Nem szabad lekicsinyelned semmit. Itt sincsenek nyomtalanul tovaröppenő percek, órák. Tavaly vastagbetűs volt. Eminens tanuló — az idén már elbukott. Elsőből lehet utolsó. Lassú züllés . . . Útja a kis dolgok elhanyagolása, lefitymálása. A modern munkaiskolának legfeljebb 15 tagja lehet. A választottak . . . Sikerem, emelkedésem, jó munkám, kiválasztottságom titka: amihez egész kézzel hozzányúlhatok, sohse nyúlok hozzá felkézzel. (Dickens.)

Hatvanadvasárnap. (Lk. 8, 4—15.)

Egyik rész, másik rész . . .

Egyik intézet osztályáról olvastam, hogy szaktanár vezetésével államot szerveztek, amelynek kormánya, főnemessége, jobbágysai voltak. A tanulók előmenetel, a fegyelmezett magatartás, leleményességük révén főnemessékké lettek, a legjobbak kormányra jutottak, a lusták és rossz tanulók eladósodott jobbágyok lettek. A másik osztály a görög történelem tárgyalása idején spártai állammá alakult. Jeles 100 pont, jó 50 pont és elégséges már 50 rossz pont. Hat padosor adta a falanxot, élükön eforok, akik viszont a bazileusoknak voltak alárendelve. Geruzia, hopliták, heloták . . . Tudok római államról is egy osztály keretében. Fele választás útján polgári alapon, másik fele katonai alapon alakult. Patriciusok, konzulok, plebejusok . . . Imperátor, legionárius, auxiliárius . . .

Játék, ártatlan szórakozás, erőszakos ötlet . . .

A felolvasott Szent Lukács részlet szerint azonban már nem ötletből, pusztán kedvtelésből vagy időöltésből, de isteni Példabeszéd alapján szintén részekre tagozódik szét az exhortátor előtt a nagy diákállam . . .

a) Akik már túl vannak mindenen.

A legsötétebb rész, a halálfejes zászlótartók serege. Csupa kiégett kráter, füstölgő romok, ijesztő rémek hada. A köves talaj, amely már nem fogan életet kegyelem, exhortáció, jópéllda, hittanóra hatása alatt. Tehetetlenül esik, ahová zuhan: roncs. Világa a bűn, barátai: cimborák, „jó pipák”; tanyája: korhely-tanya. A lelki életben ők az elnyomott jobbágyok, a heloták, a bűn rabigáját nyögő plebejusok, az utolsó sorban kullogó auxiliáriusok. Holott a helyük máshol volna! Akit megcsókolok, elsápad. Nem merem megcsókolni az anyámat. (Ady.) Rettenetes átka, átkos dala a bűn betegének. De jó, hogy nincsen ilyen köztetek!

b) Filiszterek . . .

Kopott alakok, szürke tucategyéniségek. Lelkük nyitott szekrény, becsempészhetsz és ellophatsz belőle bárki bármit. Elvtelenség, gerinctelenség, hátgörbítés; oda áll, aki többet fizet. A jó és rossz együtt burjánzik náluk; a győztes az utóbbi lesz. Igazi taxi-egyéniiségek. Számolják a métereket, sajnálják a benzint. Csak azt viszik, aki fizet és addig, ameddig bírja.

Ilyen lelkek se érjenek köztetek a katolicizmus és a magyarság számára.

c) *A napsugár lelkek.*

Piros arcú, meleg szemű; szívében buzog az életkedv és dalol az öröm muzsikája. Taktikája a jókedvű nekivágás, egyetlen kincse a tiszta, édes ígérekkel teljes ifjúság. A szebb és boldogabb, sokszor megérdemelt jövő kezese, a teremtető Isten jókedvének eleven bizonyítéka. Munkáját megszenteli a hivatás fölsége, játékát megfinomítja a gyöngéd szeretet. Alkotásába beleviszi egész fiatalságának életerejét és merész bravúráját, segítségére van jellemépítő akarateréje, bízó reménye és győzni tudó hite. Pusztító erőket lefokoz, a vér indulatait fegyelmezi, drága, fiatal életre éhes sárkányokat pusztít. Ők a diákvilágban az arisztokraták, az uralomrajutottak, a patriciusok, hős imperátorok . . .

Sokszor megálmodott ifjú-típus . . .

Piros arcú, meleg szemű, katolikus magyar diák . . .

Ötvenedvasárnap. (Lk. 18, 1—43.)

I. Közeledett Jerichó felé . . .

Emlékszel az Élet kapujából a jelenetre, amikor Bakócz közeledik Róma felé . . . Ázsiai selyemszőnyegek, flamand függönyök, kápráztató pompa. Ujjongó, lelkesedő tömeg: Strigonio! Ungheria! féltékeny pénzsóvárok: barbár! keleti! Az útszélien bámészkodó emberek, koncra éhes koldusok, szerencselesők . . . Az exhortátor szavában, (bármily erőtlén és gyenge is az) a vasárnapi diákmisében, az iskolai törvények betűi mögött Jézus lelke él és közeledik feléd. Mi a visszhang lelkedben a fenséges, isteni ihletjárásra? Így: Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam! vagy talán: Mit nekem, túl vagyok mindenem! Fiam, ez a mult vasárnapi sötét kép árnyéka . . .

II. Mi ez?

Szombaton délutánonként zsúfoltak a gyóntatószékek, ezer és ezer diákélet sirja el panaszát. Megannyi kiáltás a szebb és kíváncsibb után, önmaga összetörése és újraöntése. S te talán kérde: mi ez? Vasárnap reggelenként vasaltnadrágos, komoly felsősek (a nyakendőt talán Ő adta), matróruhas ártatlan csöppségek térdelnek az oltár lépcsőjén, hogy egyek legyenek a kenyérszegésben. S kérde: mi ez?

Kopogtatnak társaid a hittanár ajtaján. Lélekdörömbölés. Fáj valami. Kinek mondhatnám el nagyobb hittel, bizalommal, mint annak, aki erkölcsi jótállóm Istennél.

S te kérde, mi ez?

Megfelelek. A názereti Jézus megy itt át!

Fiam, ez új irány, új élet, új stílus. A fejlődés irányvonala pedig az integer lelkű, ép testű, tisztaszemű magyar férfivilág.

Nézd, a kis pirinyó rózsabimbó nem kérdi a nap melegétől: mi ez? Élvezi, bírja, feldolgozza s így lesz belőle illatozó, finom, kiteljesedett, pompás rózsaszál . . .

III. Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam . . .

Az ujjongó római tömegben egy édesanya odarohan a lovak közé s Bakóczhoz emeli gyermekét. A pátriárka ráteszi kezét a kisdéd fejére s ajándékuul lehúzza ujjáról aranygyűrűjét.

Jézushoz emelem lelkemet: Uram, add, hogy lássak! Eligazodjam a hozzád vezető úton. Ne verj meg, hogy a bámésszkodó, a lusta, a buta tömegben értelmetlenül nézzem a Te átvonulásodat és hallván ne halljak, látván ne lássak! Add a vak szememnek a könnyek kegyelmét. (Szép kép. Kemény Zs. meglátogatja Zsibóban Wesselényit s Kemény azt írja: Wesselényi világtalan szeméből hullottak a könnyek.) Add ajándékul a látás kegyelmét. Eltaláljak a jóságos második Krisztushoz (lelkiatya) s így eltaláljak az igazi Krisztushoz, a vasárnapi diákmisék Krisztusához. „Az élet csak kurta nap. Elröppen dele, tavasza. Ó Jézusom, ha minden elmúlt, vezess haza. Ahol a szentek köntöse fehérlik, S dalt zeng a végtelen azur, Ahol örök fény, csak Te vagy, Te vagy az Úr! (Angol esti dal.)

Bőjt 1. vasárnapja. (Mt. 4, 1—2.)

Hozzá járulván a kísértő . . .

a) Száz alakban és rejtett formában tör legértékesebb részedre: a lélekre. A leghálásabb anyag mindig a te lelked, mert a leghálásabb médium is te vagy! Nézd, mi van sokszor a kirakatban nevető 20 filléres füzetkékben . . . Mit törődik az a nyomorult hullaszagú lélek-kufár, hogy meleg, friss vér tapad a pénzhez, mi köze ahhoz, hogy lélektorony helyett csak bucka lesz, mit törődik ő azzal, hogy márványból meszet éget!? Kerít politikát folyik ellened villamosokon, táncteremben (testkultusz), zsúrokon (csiklandó zálog), plakátokon (nyílt pőreség). Mit gondolsz, van fogalmuk ezeknek a pernahajder ördögcimboráknak, kűtmérgezőknek Istenről, lélekről, nevelésről, drága vérről, erkölcsről? . . .

b) Telefonszólásra megoldják algebrapéldádat, kike-reszik a görög szavakat, elkészítik a fordításodat. Egyelőre még csak Amerikában, de holnap nálunk. Intézményesített lopásra, munkakerülésre készítet a kísértésnek eme formája. Tétlenségbe löki szellemi erőidet, kiműveltségbe taszítja bontakozó, fejlődni készülő, szép jövőt ígérő tehetségedet. Nemcsak az amerikai iskolák

tanári kara kíséri savanyú ábrázattal ezt az üzleti lendületet, hanem felháborodással ítéli el az exhortátor is! Öv-ják tőle!

c) Bélyeggyűjtő diák csereakcióba lép moszkvai diákkal. Elküldi a mi gyönyörű máriás, szt. koronás, Erzsébet-királynés, Széchenyi-arcképes nemzeti bélyegeinket s helyette kap a kominterntől hivatalos kommunista reklámot, röpiratok százait, kiadványokat. A propaganda ismét küld, zavarba hoz, a rendőrség figyel. Fiam! Dolgozik az Antikrisztus is, s az ő birodalmában minden aljas lehetséges. Csak egy nem lesz lehetséges, hogy valaha győzzön rajtatok, ha ti nem akarjátok!

Bőjt II. vasárnapja. (Mt. 17, 1—9.)

a) Felvezette őket egy magas hegyre.

Megmásztuk hazánk egyik magas csúcsát: a Kékest. Kanyargósan, erdők sűrűje között vitt utunk felfelé. Elöl ment a vezető, utána mi. Hozzáértően igazodott el a sárga, kék, piros jelzések között, az útelágazások megtevesztő találkozásánál. Fáradtan, szóltanul követtük. Semmit se láttunk a csavaros szerpentin-úton kívül; a csüggedés, levertség lett úrrá a csapaton. Nem látjuk a célt. Meddig tart még? Hová jutunk? . . . Bátorság, kitarítás, bizalom. Ne csüggedj! Az elfáradás és erőtlen letörés a középszerűek kiváltsága.

Jézus a vezető . . .

b) Arca fénylett, mint a nap.

S amikor felértünk! Azt az örömet . . . Gyönyörű panoráma tárul elénk. Szelíd hegyhátak, lankás dombok, gyümölcsösök, erdőcsoportok. Kitor a csapatból a lelkesedés: ezért érdemes volt! Ragyogó, kipirult arccal állnak ott a honfoglalók. Ez megérte. Visszatekintve a kanyargós úton, itt már megszépül minden baj. Minő kilátás, mily szélesívű távlatokat iszik a szemünk, mily messzeségeket pillantok át. A Tábor-hegyen éreztem, hogy a visszaemlékezés az átélt órák boldog kamata.

Fiúk! Nagy az, amiről messze lehet látni: Jézus hegyéről messze, az örökkévalóságba lehet látni. Jézus

hegyén Őt lehet élvezni, bírni, itt Ő boldogít. Nézd, mindenki annyit ér, amennyit erőfeszítésének, küzdelmének tárgya ér. Te sokat érsz, mert erőfeszítésed tárgya Jézus volt!

c) Uram, jó nekünk itt lennünk.

Ahol Te boldogítasz, ahol Te vagy az út célja, a fáradság értéke, küszködésem jutalma. Átfogsz szentségeiddel, lenyűgözöl Fölségeddel, birtokba veszel istenségeddel. Engem, a parányi emberkét, a semmit: a diákot, mégis szemedben értékesebb valamit, mint amennyit át tudok pillantani, be tudok fogadni a Tábor-hegyéről széttekintve. Átfogó, befogó: kereszted két ága. (Kemény Gábor br. őserdejében kiszemelt egy hatalmas csert s odatemettette magát. Az idő fut s a kegyetlen sors elrabolja a talajt a magyar kezekből. Kemény Gábort ki kellett volna emelni kedves cserfája alól, nehogy idegen láb tapodja. Nem lehetett, a hatalmas cserfa gyökerei átfogták a koporsót. Keresztülhatoltak a halott szíven, éppen a szíven. A gyökerek átfogták derekát, fejét, kezét, lábát s a koporsóval együtt odaláncolták az ősi magyar földhöz. Nem adom senkinek! Jó, a legjobb nekem itt lennem!)

Bőjt III. vasárnapja. (Lk. 11, 14—28.)

Olvashattatok gimnáziumi olvasmányaitok során a varázsvesszőről, felkutatja a rejtett dolgokat; a csoda-fűről, amely meggyógyítja a betegeket; a talizmán használatát megóv sok bajtól és veszélytől.

a) Varázsvessző . . . öntudatos, komoly lelkiismeret-vizsgálat. Amilyen a lelkigyakorlatok három napja. Gnoti se auton! Gyakorlatodban a tanár úr aláhúzza a hibát, a másik oldalon javítod. Az okos ember rávezet tévedéseidre. Megokolja a rosszat.

A lélek mélyébe szállásnál a Szentlélek adja a világosságot. Ő a nagy Szemnyitogató, a nagy Rávezető. Segítségével megtalálod rejtett énedet, leplezett hibáidat. Ne félj a napos világosságtól. Elbírod. Rájössz a hibádra. De ne felejtsd a görög közmondást: Ugyanazt mégegyszer elhibázni, nem bölcs ember tulajdonsága.

b) Csodafű, amely gyógyítja a sebeidet (bűneidet) . . . A szentgyónás. Ördögűzés. Kikergeti belőled a paráznaság, (ne csorbuljon meg benned a jövő élet) az öntetszés (különb vagyok, mint más), a hiúság, (mindenkivel nem megyek párban), a hazugság (majdcsak kivágom magamat!) ördögét. Krisztus nem azért rendelte a szentgyónást, hogy kínozzon vele, hanem hogy gyógyítson, tisztítson, erősítsen, az összetörés árán is felemeljen!

c) Talizmán . . . Az Eucharisztia. Az utazó szkíta kérdi Solontól, hogy miért tornáznak annyira a görög diákok. A bölcs azt feleli: hogy kitartók legyenek. Miért szeretnélek téged, éppen téged látni a vasárnapi terített úrasztalánál? Hogy Jézus testének fehérsége megóvja lelkedet a bűntől, az egyetlen végzetes rossztól. A végtelen Isten ereje száll kisdíák szívembe, mit ne tehetnék meg?

Boldogok . . .

A sidneyi eucharisztikus kongresszus nagy óceánjárójának fedélzetén egy vén tengeri medve, öreg matróz levelet ír még életben lévő 80 éves édesanyjának. Gondolkodik, búsul és könnyezik . . . Elmondja, hogy fiatal korától fogva járja a világot, keresi sírját a tengeren. Rossz társaság, züllött élet, a hit és erkölcs nagy hajótörései . . . (A ki nem úzött, nagyrahízott, feltáplált ördögök!) Nem hisz. Már nem tud. Anyám! Boldogok, akik tudnak hinni, mert a hit boldogító lehet; boldogok, akik tudnak bízni, mert a bizalom csodákat tehet!

Fiam! Boldogok, akik megtisztulnak a lelkigyakorlatok hullámfürdőjében . . . Boldogok, akik kiüzték magukból az ördögöt! Boldogok, akik epedve várják a feltámadt, ötsebű Krisztust . . . Boldogok, akik tiszta szívvel zengik majd: Alleluja, hála legyen az Istennek!

Bőjt IV. vasárnapja. (Ján. 2, 10—15.)

Szánom a sereget . . .

Jézus finom, érzékeny és meleg szívének olyan dobbanása ez, amelyet meghall, megérez és tapasztal 5000 ember. A szánakozás csak nagy, nemes lelkek tulajdonsága. Szánakozó együttérzése csodában nyilvánult meg

egykor ott a galileai tengeren túl — s a tied, a te körülményeid, helyzeted, tehetséged szerint, mondd, hogyan? . . .

I. Gárdonyi fia mondta: Mikor az egri vár bástyáin elhangzottak atyja sírjánál a gyászbeszéd, a zokogó nemzet lerakta koszorúit a friss hantokra s a tömeg szétoszlott, a család kedves jelenetnek volt akaratlanul is tanúja.

Egy kisdíák óvatosan közeledett a sírhoz, körül nézett, kivett zsebéből egy darabka gyertyát, rátűzte a frissen beásott keresztre, meggyújtotta. Ott állt szomorúan, szánakozó szívvel. A gyertya utolsót lobbant, meghajtja magát és távozott. Nem tudja senki, hogy ki volt a kisdíák, de a legszebb beszédet ő mondta az Egri csillagok szerzőjének sírjánál. Nézd, mily finom lelkű, kedves, találékony tud lenni a díák. Pedig ő is olyan volt, mint te . . . Úgy drukkolta végig a készületlen órákat, mint te, úgy szedett be, ha lecsapott rája a sors, mint te . . . De volt meglátása, együttérző lelkülete, kedves találékonysága. Hány ember látta és tapasztalta ezt is!

a) Társad beteg, menj el hozzá, mutasd meg neki a leckét, beszélgess vele, hogy teljék az idő. Nagy áldás ilyenkor! Megnyered magadnak.

b) Ha tízpercbe lefordítod társaddal a latin szöveget, elmondod vele a magyar verset, átismételed a német szavakat (mert te jobban tudod), körülményeidhez képest az együttérzés, a szánakozó bajtársiasság szellemében jártál el.

c) Ahogyan felemeled társad leejtett ceruzáját, tolát s odaadod neki, többet érhet, mint latin vagy számtan tudományod. Lélekből jó, szívhez szól.

d) Ahogyan leporolod a fogasról leesett ismeretlen kabátot (mindegy, hogy ki sodorta le) s ő nem tudja meg, nagyobb jót tettél, mint ha öt oldalas jó magyar gyakorlatot írtál volna a testvéri szeretetről.

Kicsinységek . . . Mikroszkópikus semmiségek . . . Fiam! Ezek adják az élet nagy egészét! Pár centiméteres gyertya . . . De ahogyan ezt odatűzi ez az ismeretlen díák. Ot kenyér és két hal . . . Mi ez? De ahogyan Jézus ennek kiosztását rendeli, ahogyan Jézus ezt adja . . .

II. Szánakozó, szíves diák . . .

Fővárosi ember keres ékszerészboltokban szerencsét hozó zsuzsut. Ajándékul akarja valakinek adni. Eléje raknak arancysillagot, ezüstgombot, kéményseprőt, apró gyémánpatkót. Nem, nem ez kell. Mi kérem? . . . Kis arancyszív. Sajnos, nincs, „kiment a divatból”. Talán a régiségkereskedőnél tessék megnézni . . .

A mai Evangélium Jézusa szíves diákokat keres. Ajándékul akar adni benneteket az emberiségnek. A fáradt, csüggedt, éhes tömegnek.

Nem hiszem, hogy az arancyszívű diákok divatjukat múlták volna!

Fekete vasárnap. (Ján. 8, 41—59.)

Az elrejtőzött Isten.

Van a vatikáni zsinatnak (melyről a felsősök már hallottak) többek között egy tétele, mely az Isten létét, a teremtet dolgokból is megismerhetőnek tartja. Az emberi értelem természetes világa mellett.

A mai vasárnapon lefedve az Isten . . . Lila lepel mögül kiismerhetők vonásai. Földi életünkben minden jó és szép Tőle származik, a teremtményekben található nemes vonások parányi visszatükröződései a köztünk rejtőző végtelen jónak és szépnek. Társakban, emberekben, magában a nagy természetben, az életben annyi szép vonás van elrejtve.

Nézz, láss, mintázd és rajzold a te életedben is!

I. Ha látod, hogy osztálytársad nem büszke arra, hogy latin dolgozata mind jeles, számtanpéldája mindig legelőször kész, vedd észre, hogy ez jó tulajdonság, úgy hívják: szerénység. (Tapodta valaha szerényebb valaki a föld hátát, mint az embertestbe rejtőzött Isten? Tanuljátok tőlem . . .)

II. Ha szomszédodat annyit böködöd és foglalkoztatod óra alatt s ő mégis odafigyel az előadásra, tudd meg, hogy ez jó magaviselet.

III. Ha lakótársadat folyton kérdeztetted, amikor javában tanul, s látod, hogy mégse jön ki a sodrából,

illedelmesen felel kérdéseidre, ezt úgy hívhatjuk, hogy lelki fegyvelmezetség.

IV. Ha látod, hogy jó barátod vasárnaponkint idejön az oltárhoz és tisztult lélekkel veszi Jézus szent testét, meglátod-e, hogy ez a katolikus diákléleknek mily előkelő és bátor megnyilvánulása?

Miért nem hisztek nekem?

Jó lenne, ha ti csak a jótulajdonságokat vennétek észre! Igen sokszor a rút, a piszkos, az alacsony és alantas, a sötétben bujkáló és sunyi ragadja meg a lelketeket. S lesztek torz és furcsa egyéniségek, akik összekeverik a szépet a rúttal, az előkelőt az alacsonnyal, az istenit az emberivel, az égit a földivel. Csoda-e, ha alak-talan, nevetséges figura lesz belőletek? . . . Miért?

Azért, fiam, mert gyengül a hited a jó, a szép és eszményi diadalában. Gyengül a hited Benne, a kegyelemben . . . A csendben munkálkodó, elrejtőzött Istenben . . .

Láttad a Zászlónk régi és új szép címképeit? Szobájában a könyv, az írka, vonalzó fölé hajol a magyar diák . . . Jézus ott van mögötte.

Cserkészruhában járja a mezőt meg a rengeteget . . . Jézus ott van mellette . . . Keresztet cipelsz, Jézus segít. A vakációra indulsz, Jézus megáld . . . Mintha mondaná: Minden szép és nemes gondolat, terv, kikezdés forrásánál Én ott vagyok! Minden szívdobbanásnál Én ott vagyok! Munkád, tanulásod, pihenésed, szórakozásod mellett Én ott vagyok!

A lila lepel mögött Én ott vagyok!

Fehér vasárnap. (Ján. 20, 19—32.)

A béke háza.

Rabindranath Tagore iskolájának neve. Életének legnagyobb alkotása. Aki meg akarja őt ismerni, azt kívánja tőle, hogy legalább egy napig éljen itt. Ő a Mester. Iskolája a nagy természet, padjai gyékények, figyelik a madarak hangját, lesik a virágok születését. Elve: Megtanítom a fiukat mindarra, amit szeretek és szépnek tartok, hogy ők is szeressék és szépnek tartsák.

Békesség nektek.

a) Jézus iskolájának homlokzatán ragyog. A békeség a legfőbb tantárgya. Alfája a karácsony lelke (pax hominibus . . .) omegája a húsvét hangulata (pax vobis). Jelenléte teszi iskolánkat krisztusivá, katolikussá. Nem lehetek eklektikus a tárgyak tekintetében. Békétlenségre vezet . . . Onmagammal, társaimmal, legfőbb Tanárommal szemben. Tanulnom kell a tárgyak összességét, ezek adják a krisztusi diákélet egészét: a boldog, tiszta élet békéjét. Botanizáló diák . . . Levág a fáról egy virágba boruló gallyat s cserépbe teszi. Panaszskodik: a gally elhervadt. Ne az ágacskát, az egész virágot tedd magadévá! Ne tördelj, ne darabolj, élvezd az egész krisztusi élet-tant, meglásd, mily béke száll szívedbe (confessio lelki-atyád zsámfolyánál), testedbe (VI. parancs!) lelkedbe (istenbízás az Eucharishtiában).

b) Jézus ott magaslik a békesség iskolájának katedráján . . . Ő a békesség kedvelője, megtanít rá; csak a békét szereti, megszeretteti veled.

Rabindranath Tagore iránt a „béke háza“ hallatlanul figyelmes. Ha beteg, éjtszakán át virrasztanak mellette, ha ír valamit, lábujjhegyen járnak. Ha meggyógyult, együtt örülnek; ha kész a darab: felolvassa, boldogok.

Jézus feltámadt, vele örülök a békesség hajlékában!

A fehérvasárnapi evangéliumban felolvastatja előttem életének legszebb gondolatát, vágyát, jutalmát: a békét.

Légy figyelmes, fogadd szívesen, váltsd tettekké valóra!

Húsvét utáni II. vasárnap. (Ján. 10, 11—16.)

Minden önképzőköri gyűlésnek egyik pontja volt: beszél egy-egy szobor. Ha az intézeti lépcsőházban lévő Szent Imre szobor beszélni tudna . . . Ha a téren álló Széchenyi-szobor kőajka megnyílnék . . . Ha P. Fényi bronz relief arca szólna hozzád . . .

Fiam! Ismered a Jó Pásztor-szobrokat? Talán ott van lelkiatyád szobájában. Jézus alakja körül a bárányok. Simulékonyan, szelíden, félve bújnak meg lábánál, odahúzódnak köntöséhez, egyik felnyúl a szentséges kezé-

hez . . . Mit gondolsz, ha ez a szobor beszélni tudna, mit mondana neked? . . .

Fiam!

a) Tőlem nem tanulod meg a sósav képletét, a *consecutio temporumot*, Evangéliumom nem oldja meg a másodfokú egyenleteket, de igen is megfelel a legfontosabb kérdésekre: miért, honnan jöttél, hová mégy? . . . (A győzelmes világnézet pillérei.)

b) Mint egykor Názáret rejtekében, úgy a XX. sz. hajnalán is örök ifjúságomban állok. Ábrándok, álmok menekülnek előlem. Nietzsche (akit úgy szeretsz talán olvasni) előttem összezsugorodik; Hamlet (láttad a színházban) cinikusan félreáll; Napoleon siránczó gyermekké válik . . . (A christocentrikus világnézet.)

c) A bűnös azt mondja: nekem megbocsátott; a vak: nekem visszaadta látásomat; a szegények: minket szeretett legjobban; a gyermekek: minket megsimogatott és magához ölelt; az ifjú: engem még a halottaimból is feltámasztott . . . (Evangéliumi világnézet diákszemmel.)

d) Hányszor megbocsátottam neked (többször, mint tanárod); hány ízben visszaadtam látásodat (igazodj el az élet útvesztőiben); halottaiddal feltámasztottalak lelkiatyád szavával (*confessio*); hányszor magamhoz öleltelek, szent testemmel tápláltalak, hogy ne ártsa a halál . . .

Mondd, nem Én vagyok a te gondos őrződ, jó barátod, legjobb pásztorod?

(Lopott pillanat: Két falusi magyar látogat az egyik dunántúli kórházban. Utána végigjárják az épületet . . . Ez igen! Szép! . . . Az előcsarnokban áll Vass miniszter szobra. Ezt mind neki köszönhetjük? . . . Mind az ő érdeme? . . . Közelebb lépnek az alacsony talapzatú szoborhoz. Forró csókot nyomnak érczére . . .)

Húsvét utáni III. vasárnap. (Ján. 16, 16—26.)

Nem látom Jézust . . .

1. Mert úgy teszel az Evangéliummal, mint a magyar irodalom remekeivel. Csak tartalmi leírásokból akarsz ismerni. Jusson idő a Szentírás olvasására is! Ne hidd, hogy a katolikusok félnek az Írástól! Ha naponként ol-

vasod, 300 napi búcsúban részesülsz. Belőletek lesznek az öntudatos kat. férfiak! . . .

2. Mert rabja vagy annak a könyvnek . . . Nem jó barátod, hanem te vagy a rabszolgája. Ha megmíntáznám a kat. diák szobrát, nem cserkészkalapot adnék fejére, nem kongregációs jelvényt tűznék szíve fölé, nem; könyvet adnék kezébe . . . Milyent? Ez a fő!

3. Mert csak kritizálni, bírálni tudsz mindent . . . Tekintélyt, multat, hagyományos szépet. Csavaros észjárás, „modern” gondolat- és kedélyvilág az ideáloed. Zenében (fülszaggató jazz), táncban (nemzetközi szeméremölő), dalban (csiklandó erotikum), szórakozásban (zülött kamasz).

4. Mert diákszobád falán nincs ott Jézus, a Szent Szűz, az édesanyád képe . . . Nem lehet mintád az a diák, aki „foci-csoki”-val vásárolt sztárok képeit rámásza az ágya fölé és a szekrény lapjait futballeredményekkel írja tele.

5. Mert bűnben vagy . . .

Keresed Jézust? Így nem találod meg. A Jézushoz vezető utak egészen mások!

Keressd meg . . .

Ismered a rejtvényeket: adva van az erdő, meg kell keresni az erdészt, lerajzolom az utca forgalmát: hol a rendőr?

A te életképedet a diákélet ezer apró mozzanata adja (utca, otthon, iskola, egyesületi élet, játéktér), keresd meg Jézust! Ennek megoldása életpályázat számodra. A feladat: rajzold meg Jézus képét, amelynek vonalait életed írta. Rajzlap: a diákszív; anyaga: jócselekedeteid; beküldési határidő: az élet utolsó napja; bírálóbizottság egy tagból áll: az Úristen; jutalmad lesz: az örök élet koronája . . .

Húsvét utáni IV. vasárnap. (Ján. 16, 5—14.)

Semmi közöm a világ fejedelméhez . . .

Mindahhoz, ami Krisztussal, a kat. vallással
ellenkezik.

Hogy gondolkodik rólam Krisztus?

Nézd, hogyan gondolkodik rólad, milyennek szeretne tudni, látni az édesanyád? Illedelmesnek, jónak, vallásosnak, kedvesnek, na, meg úgy titokban vastagbetűsnek. Nem tudok elképzelni édesanyát, aki ne a legjobbat, a legszebbet akarta volna fiának. Sok igazság csapódik le abban a kijelentésben, amelyet egy édesanyától hallottam: Tessék elhinni, nincs már talán olyan szent az égben, akihez ne imádkoztam volna a fiamért . . .

Elgondolhatsz egy jó adagot, a legnagyobb mértéket veheted azon jegyekből, amelyekkel titkon felruház édesanyád, ha a végtelenségig haladsz is, Krisztus minden elgondolhatóhoz még egy pluszt tesz. Édesanyád jegyeiben semmi sincs az önzésből, parányi nyoma sincs a szeretetlenségnek, ellenszenvnek, Krisztus szellemében pedig semmi sincs a rosszból, a bűnből, a világból.

Krisztus szelleme és az engedetlenség . . . (Házirend, fegyelmi szabályok, osztályfőnöki intézkedések) . . . fumigálad őket? Krisztus szelleme és a szeretetlenség . . . (Részvét, elnézés, rokonszenves együttérzés . . . idegen fogalmak?) Krisztus szelleme és a fenegyerekeskedés . . . (Tekintély, alázat . . . középkori maradványok?) Krisztus szelleme és a keményszívűség . . . (Beszélhetnek nekem!)

Igy félő, hogy több közöd lesz a világ fejedelméhez, mint Krisztushoz . . .

Igy messze lész édesanyád lelkétől, még messzebbre Jézus szellemétől. A világ fejedelme és az

Igazság lelke

ellentétes fogalmak. Mint jeles és elégtelen . . . Az igazság néha könnyebben rád talál, mint te az igazságra. Igazságot keress vallási életedben (hittanórák fontossága: nem lehet minden vallás egyforma jó), igazságot mondj beszédedben (ha kárát látod is), mutass cselekedeteidben (becsületesség, őszinteség, nyíltság: diákerények is), igazságot képviselj diákéleted minden vonatkozásában (nem akadok fenn a külsőn . . . nem lopok gyakorlatot, fiam, ez panama, olajpanama, talpfapanama . . .)

Sokan keresik az igazságot, de ne hidd, hogy ki is bírják azt!

Az igazság Lelkének birtokában valóban semmi

közöd se lesz a világ fejedelméhez, de hatalma alá vesz Krisztus szelleme!

Húsvét utáni V. vasárnap. (Ján. 16, 23—30.)

Ismered az etikett szabályait. Zsúrokon, szalónokban, társaságban megvannak az illendő formák. Keretek, amelyekbe bele kell illeszkedned, ha nem, lehetetlenné leszel. Ismeretesek előtted a szokások, ahogyan mennyiségtanból vagy latinból exkuzálni lehet, ahogyan tornaóra előtt szokás létszámot jelenteni, ahogyan a hiányzókat diktálják első órán...

Másként beszélsz osztálytársaiddal, másként a felsőökkel, tanáraiddal, szüleiddel, testvéreiddel. Mondd, hogy beszélsz az Istennel?...

(Anyanyelved az imádság.)

Ahogyan beszélsz valakivel: benne lehet egyéniséged, ahogyan kérsz valakitől valamit: jellemed.

Jelenet a Kis lord-ból... Az aranyhajú, csengőhangú, napsugár úrfi odamegy a keményszívű Darincurt grófhhoz. Kér... Mit tudna neki megtagadni? Ahogyan kér: benne van egész valója, lelkülete. Az Isten nem köszívű Darincurt gróf, nem, jóságos égi Atya! Kérj... hitet (kereszttség. A hit mit ad neked: örök életet); szorgalmat (adj erőt kötelességeim pontos és hűséges teljesítéséhez); jó magaviseletet (kegyelmed óvjon meg rossz példától, romlott társaktól); jó bizonyítványt (megtettem, Uram, minden tőlem telhetőt; áldd meg munkámat, jutalmazd meg törekvésemet). Szerényen (a placétum Tőled függ; gög, ágaskodás itt kevésbbé vezet célhoz); okosan. (Diák, aki kéri Istentől, hogy ne feleljen. Nem felel. Beír noteszébe 10 fillért. Folyószámlája van a jó Istennél. Ostoba!) Necsak a hittanból ismerd a jó imádság kellekeit. Gyakorlatban váltsd elméleti ismereteidet aprópénzre. Kérj szabályosan, beszélj, viselkedjél a formák és etikett szerint. Kérj, csak kérj, ne félj, az Isten nagyobb, mint a mi szívünk, mondja az Apostol.

Húsvét utáni VI. vasárnap. (Ján. 15, 26—27; 16, 1—4.)

Eszetekbe jusson, hogy én megmondottam néktek...

I. Kisdiák vagy... S aztán? Aztán nagydiák leszek. Egyetemre megyek... Aztán?... Diplomával állást keresek. Hiszem, hogy találok. Aztán?... Dolgozom, derék tagja akarok lenni a nemzet testének. Aztán?... Aztán becsületes élet után elpihenek...

Ha ilyen könnyen mennel!

a) Kisdiák kis bűnök hálójában. Előre veti árnyékát a nagy tragédia. Félelmes erők küzdelme, ki lesz a győztes?... Te rajzoltál térképvázlatokat. Előre vékony, kék vonalakkal voltak jelölve a hegyek vonulatai, a folyók medre, a határok láncolata. Csak meg kellett erősíteni... Isten embere eléd rajzolja (exhortációk, hittanórák, tanárok nevelő ereje) az életvonalakat, csak úgy haladj. Az életből nem lehet javított, második kiadást előállítani. Iskolában beadhatsz javított vázlatot, Isten iskolájában ezt örökké bálni fogod. Meglásd, eszedbe jut, hogy előre megmondottam neked!

b) Nagydiák: új életdimenzióban. Ismeretlen erők jelentkeznek, megoldást keresnek. Barát kell: lelkem fele. (Legjobb barátod legyen a lelkiatya.) Idegen érzések zsongó vágya, bizonytalan ösztönök feltörése, a paradicsomi büntetés jelentkezése — mind eléje tartoznak. Most kell az erős kar, a férfiúmell... acélakarattal. Ne félj, Jézus növekszik benned! Ne zavarodj meg, eszedbe jusson: Jézus után az exhortátor ezt is előre megmondta neked.

c) Készül a férfi. A jellemes férfi, a vallásos, az öntudatos katolikus férfi... Velencében a térképek a templomok szerint jelzik az utakat. Életutaidat ebben a korban a kisdiák és a nagydiák útjelzői mutatják. (Ne hidd, hogy ezeket nyomtalanul ki lehet törölni életedből.) Ne a munka, a pénz, a robot erejével mérd az életedet, hanem az örök élet hitének, magasságának, Jézus szavainak erejével. Állásnál, kötelességteljesítésnél, életkiegészülésnél zsinórmértéked az Evangélium. Van más életnézet is, van más útja is az ú. n. boldogulásnak, van más norma is — meg ne tévesszen!

Eszedbe jusson, hogy nem jövődömondó, próféta-tehetséggel, de az igazság lelkének erejével ezt is előre megmondottam!

II. Az ismert Szent és az ifjú esete... A folytonos „asztán” pergőtüzeiben megtört, komolyan gondolkodni kezdett. Ugyan mi történnék, ha a húsvét utáni VI. vasárnap evangéliuma kapcsán te is komolyan gondolkodni kezdenél? Meglásd, eszedbe jutna, hogy igaz, való, szent igaz, amit Krisztus szavainak erejével mondtam neked.

Pünkösdi vasárnapja. (Ján. 14, 23—31.)

A tanító Egyház lelke...

Intézeted talán testileg is, de valójában lelkileg a templomhoz kapcsolódik s így az Istenre, az Egyházra támaszkodik. Az Egyház eszméinek, gondolatainak letéteményese. Nem lehet ellentét anyaga és az Egyház tanítása között, amint nem lehet ellentét a valódi hit és tudás között. Ismereteid szép skálában sorakoznak, a csúcsponton az apologétika és a lélektan ragyog... Orvosok százas számú hallgatók előtt kijelentik: ezer testet boncoltam, de lelket nem találtam... Ne ijedj meg! (A lélek él, hat, működik... Tanulj, kutass, hogy iskoláid elvégzése után ne érjen téged is az apostolokat illető vád: Még ti is értelem nélkül vagytok?) (Mt. 15, 16.)

Tanító Egyház, hiszek neked, a lélek, a pünkösdi Lélek miatt...

A keresztes Egyház Lelke...

Az Egyház tanító munkája a hit szimbolumának, a keresztnak jegyében és tövében folyik. Innét kapja indítását és erejét. A keresztt ott csilloghat a templomok tornyán, nem bántja senki; az imádkozó kezéből sem akarják kicsavarni, a lakások faláról se letépni, még az útszéli kereszteket sem döntik ki, de... de ezer kéz szeretné lesöpörni az iskolák homlokáról, a katedrák magaslatáról, a te szemed elől... A keresztes Egyház lelke, a te intézeted lelke, amelynek termeiben a Megfeszített szelleme diktálja a tempót, márkázza az oktatás anyagát. Ahol ez a Lélek fú, ott szenteket nevelnek, mártírokat

áldoznak, hősöket avatnak, de jellem-hullákat, erkölcs-telen egyéniségeket nem termelnek.

Keresztes Egyház, remélek benned!

A pápás Egyház Lelke...

Ezt a nagyszerű, intézményesen letett tanítási anyagot, nevelési rendszert belátod ugye, nem lehet, nem szabad kóbor szelek szárnyára bízni. Kell egy Fő... biztos, rendíthetetlen, csálhatatlan Fő.

Tanár, szakfelügyelő, igazgató, főigazgató, fel egészen a kultuszminiszterig, aki irányít, elrendez, felelősséget vállal az állammal szemben. Az Egyház hierarchiája a hitoktatótól fel a látható Fejig... De szebb ez! Lehetetlen elgondolni tanító Egyházat, keresztes Egyházat — pápás Egyház nélkül, akinek fejében, Atyjában a Lélek él, hat, működik.

Pápás Egyház, szeretlek téged.

A Lélek miatt, mely az első piros pünkösdi napján áradt ki Péterre és az Egyházra.

Szenháromság vasárnapja. (Mt. 28, 18—20.)

Hallottál Ampère-ről. Tanultál róla a fizikában. Amikor rájött egy-egy nagy felfedező lépésre, így szokott szólni lakótársához és barátjához, Ozanamhoz: Barátom, mily nagy az Isten, mily nagy az Isten! Pasteur: Ha több tudományom lenne, hitem, az Istenben való hitem olyan lenne, mint egy breton parasztasszonyé. Liszt Ferenc gyakran jár templomba. Naponként többször. Kérdik: miért? Ha egész napon át ott ülnék, akkor se tudnám eléggé dicsérni Istent s meghálálni neki, amit velem tett...

1. Mondd, szoktál te hálás lenni Istennek, ha valamire rájössz kis diákeszeddel?... Kész a számtanpéldád. Köszönöm, Istenem; vagy: na, végre sikerült... Kikeres-ted a latin szavakat. Hála legyen Istennek; vagy: ez is kutya munka volt... Elvégezted a feladott leckét lelki-ismeretesen. Nem kell még lámpát gyújtani. Előveszed-e a szentolvasót s egy tizeden elmerengsz-e? (Most épp aktuális): Ki nekünk a Szentlelket elküldötte. Akitől származik értelem, tudás, világosság, elmét derítő tiszta láng.

2. Ma már, úgy véled, nem divat mély hiteddel alázatosan kitűnni diáktársaid közül. Ne hidd, hogy kisebb lélsz. Nem vagy nagyobb Newtonnál, okosabb Pasteurnél (sírfelirata: hit, tudomány, könyörület), tehetségesebb Linnénél... A hit megemeli életedet, az Istent kapcsolja kicsi életkörülményeidbe s az így megemelt élet: felértékelt élet...

Kisdiák bizonytalan betűkkel (de biztos hittel) beírja szótára, diáriuma belső szélére: Isten nevében... Emberé a munka, Istené az áldás... Neked már ez gyerekes? Ha te beírnál egyáltalán valamit, mondd, nem azt írnád, amit egy diák szótárában láttam: Az idő pénz... vagy még szomorúbb: „Csak magamra számíthatok.” Fiam, az Isten áldása, segítő kegyelme minden kincsnél értékesebb, nagyobb valami. Az Istenre mindenkinél jobban számíthatsz, jobban, mint önmagadra.

Iskolába jössz. Benézel egy percre a templomba, hogy áldást kérj a nagy Segítőtől? Bemégy egy pillanatra, ha előadásról mégy? Hálát adsz a vett jókért, a sikerért vagy sikertelenségért? Sétára indulsz. Betérsz legalább egy röpke audienciára a legnagyobb Diákbaráthoz, a tabernákulum rejtett Királyához?...

A Szentháromság vasárnapjának hangulata: az Isten velem hangulata.

Úrnap utáni vasárnap. (Lk. 14, 16—24.)

Eucharisztikus gondolatok.

Nyitány. Azt mondják, aki a virágról akar írni, mártsa előbb tollát szivárványszínekbe és hintse tele lepkeszárnyak himporával.

S aki az Eucharisziáról akar beszélni?

Igyék Jézus véréből, nézzen bele Jézus Szívébe, értse meg a kafarnaumi beszédet, képzelje magát oda a kenyérre éhes tömegbe, üljön lélekben a cenákulumba — s akkor próbálja meg.

Az exhortátornak mégis többször kell ebben az évben beszélni hozzátok erről a fölséges Tényről.

Fiúk! Nézzétek, hányszor mutatom vasárnapi diák-

miséken a kelyhet. Tekintetemmel követem. A színarany kupába beleragyg az egész templomnak a képe s a sárga, remekül cizelált kehelycirádákon csillogva szikrázik száz és száz diákfej. Felséges pillanat, gyönyörű jelen-ség! Krisztus drága vérenek aranyserlegébe tükrözik a diáksereg vasárnapi lélekarca. A remek vérfoglalatra az ifjúság rácsókolja szent hitét, imádását és térdreeső hódolatát. Mintha mindegyik diákarc égen kitárult ablakká válnék s az Isten lelke mosolyogna ki rajta. Mintha megannyi angyalkéz száz és száz csillagszeget vert volna az áldozati véredénybe és most gyönyörködnek, hogy mint tündöklök, ragyog és csillogva fényeskedik. Az exhortátor kezében átmelegsik az utolsó vacsora pohara, ifjúsága szent tavaszában áll az oltár előtt. Fiúk! Én napnap után iszom e kehelyből s próbálok papi imáimon, életemen, a ti lelketekén át beszélni Jézus nagy, meleg isteni lelkéről...

Te Deum...

Hála neked, Fölséges és Hatalmas, Jóságos és Erős, minden jó kútfeje!

A magyar katolikus diák öntudatos hálaimájának az iskolaesztendő Szilveszter-napján... Hazahí fű, fa, lomb s virág... Hazavár az édesanyám, a kis húgom. Mint több ember mész haza?... Lelki értékekben, szellemi kincsekben gyarapodva, avagy...

Nekünk csak egy szó tolulhat ajkunkra: hála! Légy áldott Istenünk!

a) Az erőért, amellyel diadalmas előrelendüléssel új célkitűzésekre készítettél. Hányszor elfáradtam és csüggedten összerogytam (a szekundák, az intők, a szomorú félév, a sikertelenségek után), és mindig megértetted velem (exhortátorod, jó emberem, sugallásaid útján), hogy a bizalom erő, az erő öröm és a remény fél siker.

b) A lelki beavatkozásért, amellyel katolikus hivatásom szépségére és fönségére döbrentettél. Jöttek a szelek és nem voltam karó nélküli, veszendő rózsátó (ott volt a lelkiatya); a viharok megedzettek (a gyón-

tatószék ereje által); a nehézségek új küzdelemre készítettek (egy-egy jó szentáldozás után).

c) A munkáért, amelyet magad is hat napig végeztél, a hetedikén megszenteltél s csodálatos gondviseléssel vég nélkül folytatsz. A Te munkád és az enyém... Fiam! Te Deum-kor érted meg újra, hogy nem azok viszik előre az életet, akik szónokolnak, szépeket mondanak, hanem a csendesen, komolyan dolgozó munkás kezek. A történelemben is a királyok, hadvezérek csak eszméket adnak, gondolatokat termelnek és hordoznak, de az igazi történelmet adják: a hősök, a tudósok, a szentek, a névtelen senkik. Hivatásod: névtelen hősnek lenni, akinek csendes, komoly munkája része az ezeréves magyar történelemnek. (Mea culpa minden mulasztásomért, időfecsérlésemért.)

d) A napfényért és esőért, amelyekben megéreztem a Te jóságod melegét. Tapasztaltam a sportpálya homokstrandján (levezette rendetlen indulataimat, gátat szakító véretem fékezte); a tornateremben, ahol testemet edzettem a lélek készséges szolgájává.

e) A magyar jövőért, amelynek így edzett munkása lehettem. Uram, szemedben az én értelmes, tiszta és világos feleletem a padok között egyenértékű volt a gyári vasgépek acélkerekeinek kattogásával; tudom, sokra becsülted írásbeli gyarló dolgozataimat és megáldottad az író tollam hegyére került betűket, a fekete táblánál a kréta tompa végéből kibuggyant számokat. Kötelesség... Két oldal történelem, négy sor latin memoriter, három számtanpélda éppoly fontos, mint egy gyárüzem vezetése, emberéletek mentése kórházakban, lelkek fehérítése gyóntatószékekben.

f) Minden érverésemért, szívdobbanásomért, minden lélekzétvételemért, kegyelemért, mindenért, mindenért... hála.

Legyen hála neked a nyugalom, a pihenés szent Istenének!

Te Deum laudamus!

•

Az évzáró ünnepélyre felsorakozó ifjúságot az exhortátor, a hitoktató megegyeszer végigsimogatja tekintetével. Tekintet, amelyben benne van az atyai szív meleg, a papi lélek aggódó, féltő szeretete. Mi lesz veletek? Visszajöttök-e s hogyan? Nehéz percek, könnyen elfátyolozzák a szemet. Mennyi jót hallottatok tőlem, hány-szor visszaadtam hiteteket, bizalmatokat a confessióban, megvendégeltetek benneteket a vasárnapi diákmise fehér asztalánál, megoldottam kisebb-nagyobb problémátokat a szobámban, mennyiszer hirdettem előttetek az Igét... Pásztor, vacsorát szerző Király, Magvető voltam.

Közel három hónap áll előttünk. Tudni kell, hogy lesznek, akik elkallódnak, akik eldobják a fehér menyegzői ruhát, kösziklára hullott mag is sok lesz.

Az utolsó hittanóra lehet mindig búcsúszó. Minden elérzékenyülés nélkül, komolyan, férfiasan. Ez imponál nekik. Rögtön észreveszik úgyis a rejtett, meleg szívet, s ez az első pillanatban megfogja őket. Mindig evangéliumi gondolatból lehet kiindulni. Következtesen végigvezetve biztos eredményt is érünk. Ime, néhány gyarló gondolat.

a) Non reliquam vos orphanos. (Ján. 14, 18.) Jézus látja a csüggedni kész, félő apostol-híveit. Ott állanak a búcsúzó Mester előtt. Jézus Szíve megesik. El kell hagynia őket, ez az Atya akarata. Befejezte földi misszióját. Nem tud tőlük elválni, ígéretet tesz: velük lesz az Ő nevében a Lélek... Elmentek az ősi intézet falai közül. Csend lesz a fészekben, nagy, üres és fájó csend. Messzire száll, mint a madár, az ifjúság... Lelkem veletek lesz. Minden-napi misémben megemlékezem rólatok. Viszonzásul kérek tőletek egy-egy Üdvözlégy Máriát...

b) Egy kis idő s nem láttok, s ismét egy kis idő... (Ján. 16, 16.) Ez is a búcsúzó Jézus szava. Két és fél hónap. Milyen tervekkel indultok? Van benne kirándulás, utazás, sport. A testnek szól. A lélek? Gondoltok-e rá? Hiába intettelek, kértelek volna benneteket? A harcba induló spártai ifjúnak a pajzsra mutatva így szólt édes-anya: Nézd, ezzel vagy ezen.

c) Szépen lehet kiszínezni és minden erőltetés nélkül

átsiklatni helyi viszonyokra (persze csak felsőosztályokon) Szent Pál apostol leveleinek búcsúhangját. Mennyire ide illik, ahogyan elköszön a filippi híveitől: Amiket tanultatok és vettetek, hallottatok és láttatok, azokat cselekedjétek és a békesség Istene lesz veletek! (Filip. 4, 9.) A galatáktól: A mi Urunk Jézus Krisztus kegyelme legyen a ti lelketekkel. (Gal. 6, 18.) A korintusbeliektől: Az Isten szeretete és a Szentlélek közöltetése legyen mindnyájatokkal. (Kor. II. 13, 13.) Az efezusiaktól: Kegyelem mindazokkal, akik változatlanul szeretik a mi Urunk Jézus Krisztust. (Ef. 6, 24.) A rómaiaktól: Az egyedül bölcs Istennek Jézus Krisztus által tisztelet és dicsőség mindörökkön-örökké. Amen. (Róm. 16, 27.)

Mint a legszebb vakációs programmpontok, a legstílszerűbben hangzanak Szent Pál apostolnak a tesszalonikaiakhoz írt I. levelének záró, búcsúszavai.

1. Legyetek béketűrők mindenkihez. (Tessz. I. 5, 14.)

Az otthoni béke. Vár rátok a családi élet békés melege. Ne zavarjátok meg, ha nincs, inkább legyetek rajta, hogy legyen. Műveltségtekkel, tanulságtokkal fényt vigyetek a családi életbe; cselédekkel, alárendeltekkel, egyszerűbb emberekkel szemben: vonzó, úri fölény. Hazajött a gőgös úrfi — vagy hazajött a mi kis urunk...

2. Rosszért rosszul senki se fizessen. (Tessz. I. 5, 15.)

A keresztény szeretet roppant nehéz, de mindig kötelező parancsszava; meglássátok, ennek az intelemnek a jegyében a vakációtok mennyi percét emeli majd a nemesebb, krisztusibb életszintre. Te légy mindig a megbocsátó, a békítő, az elnéző, jóvátévő úri egyéniség.

3. Mindenkor örvendjétek. (Tessz. I. 5, 16.)

Az öröm derűje, a jókedv aránya, az aranszabadság szépsége játékban, sportban, vikendben, kiránduláson, strandon, vonaton, a cserkész táborban. A lélek öröme verődjön ki a testen!

4. Szüntelen imádkozzatok. (Tessz. I. 5, 17.)

Akár esztek, akár isztok, Isten nagyobb dicsőségére cselekedjétek. A vakációban minden leáll, csak a lelki élet nem. Elengedhetetlen föltétel az ima.

5. Mindenkor hálát adjatok. (Tessz. I. 5, 18.)

A vakáció hónapokon át tartott szépséges Te Deum a tíz hónapi fáradságért. Erőgyűjtés is. Erőszerezésem is a hála jegyében folyik.

6. A lelket ki ne oltsátok. (Tessz. I. 5, 19.)

Nem lehet egészséges az a szórakozás, ahol a lélek defektet kap. Nem lehet egyenes az az út, amelyen járva a lélek húzza a rövidebbet. Prohászka haldokolva is azt suttogta: A lelket ki ne oltsátok! A tesszalónikabeliektől búcsúzó Apostol szava erejével az exhortátor, a hittanár, a lelkiatya búcsújában is ez az óhaj rezeg: Fiaim, a lelket, a lelket...

7. A jövődöléseket meg ne vessétek. (Tessz. I. 5, 20.)

Szent Pál itt az igehirdetést érti. A vakációban is lesz ilyen igénye a léleknek... Legalább tízperces prédikáció égi harmata. Itt is érvényes az igazság: Semper aliquid haeret. Ne a retorikát keresd, hanem az Igét.

8. Mindent megpróbáljatok. (Tessz. I. 5, 21.)

A VI. parancs. A vakáció legkényesebb, legérzékenyebb és gyűlékonyabb pontja. A kísértések, a közeli és távoli bűnalkalmak, az olvasmányaid, a kerti heverések a fűben, az estharangzó utáni beszélgetések, a fürdések, a kísértő személyek, a pizkosszájú barátok... Imádság, önmegtagadás, helyzetváltoztatás, más foglalkozás, futás... mindent megpróbáljatok!

9. Mindentől, ami rossznak látszik, óvakodjatok. (Tessz. I. 5, 22.)

Nemcsak a politikában, a lelki életben is lehet szélsőjobb és szélsőbal. Az utóbbi ne is említették közöttetek. Maradj csak a mellett, amit az Egyház mond. Ő nem téved sem per excessum, sem per defectum.

10. A békesség Istene szenteljen meg titeket. (Tessz. I. 5, 23.)

Mint a pörölycsapások hangzanak ezek a kemény szentpáli szavak. A hitoktató hozzáfűzi a szükséges, helyzethez és körülményekhez alkalmazkodó megjegyzéseit. Az Apostol nyomán evangéliumi síkon marad, tehát a legbiztosabb úton.

Még egyet. Adjunk nekik alkalmat, hogy a vakációban soraikkal megkereshessenek bennünket. Nagy szá-

zalék lesz, amelynek eszébe sem jut majd a sok intő, kérő, óvó figyelmeztetés, még kevésbé az írás. Messziről jött kérelem ez sok esetben. Lesznek, akik egy látszólag semmitmondó, sablonos üdvözlőlappal keresnek fel, esetleg kellemes kirándulásról küldik „szerető megemlékezésüket”, telve olvashatatlan aláírásokkal. Mások (tapasztalatból mondom ezt is) levelet írni nem akarnak, restellenek vagy nem is tudnak, legtöbbször mondanivaló hiányában, egy nyílt lapra sokat próbálnak sűríteni. Egyik diákom faluról felment a vakációban a fővárosba. A sziklakápolnánál élvezte a nyári alkonyba hajló Budapest tündéri szépségeit. Itt jutottam eszébe. Lapot vett. „A vakáció legtisztább örömeit a Tanár Úrnak köszönhetem, imádságos lélekkel gondol rá hálátlan fia...” De hogy mily túlradó boldogságot, semmivel össze nem mérhető, tiszta örömet hoz a lelkiatya vakációs napjaiba a keveseknek szép levele, azt csak az értheti, akinek már volt ilyenben része. Akinek íróasztala rejtett fiókja tele van ilyen vakációs trofeumokkal. Mennyi bizalom, lélekkiáradás és őszinteség szorul néha két betű közé, csak az érti, aki már olvasottilyent és olvasás után ott volt ajkán a ki nem mondott, el nem sóhajtott fohász: Hát ezért érdemes volt!

GYÜMÖLCSÉRÉS TAVASZI VIRÁGZÁSKOR

*„Szép koporsó-sajkákat tessék!”
Mindnyájan vettünk: „Dicsértessék!”
(Mécs L.)*

Uram, te látod és tudod, hogy őszintén és igazán akarok szólni.

Egyik szombat délután volt. Szép sorjában jöttek hozzám azok, akiket hétről-hétre úgy mutattam be Neked, mint akik a Tieid és az enyéim, mert rám bíztad őket.

Egy, ezideig nálam ismeretlen juhocska is beállt a sorba. Gyengén világított íróasztalom karlámpája, velem szemben éles körvonallakkal rajzolódott ki kereszted sziluettje. Megállt íróasztalom előtt és félénken, zavartan beszélni kezdett. Beszélt, hogy őt nagy kérdések izgatják, problémák kínozzák, neki sok, igen sok a nehézsége.

Emlékszel, Uram, mit mondtam neki?

Tessék letérdelni, úgy beszélünk.

Igen, a meggyötört, a szabadulást és hitet kereső, vergődő lélek bánatos siralmával элем terített egy életet kiskorától fogva, egy életet, Uram, amit Te adtál neki, s amelyet most előttem a szentség fátyola főd. Ugye hogyan zokogott, egész testében remegett ez az előttem

térdelő, mindent jóvátenni és elégtételt adni kész nagydiákok?

Jézusom, Te sohasem vetettél el magad elől senkit, aki lilaszínben jött eléd. Miért tenném én? Az irgalmas szamaritánus jóságával öleltem át, emeltem föl a fejét és töltöttem sebeibe irgalmad és jóságod isteni balzsamát.

Emlékszel, hogyan hajolt le hirtelen és csókolta meg a kezemet, rám nézett megbékélt, kisírt szemével és kérdezte, hogy eljöhet-e szombatonként?

És jött; sohase akart elmaradni, egyszer elmaradt, az édesanyja volt itt és sietett kimenteni mulasztását. Említette, hogy mostanában a kórházba jár, órákról elmarad, mert homloküreggyulladásra van és kezelik. De azért iskolába jár, csak néha kell kimennie kezelésre.

Lelkigyakorlatok idejét élte, utána ismét szentgyónást végzett. Emlékszem, azt kérdeztem tőle: Fiam, nyugodtan tudnál meghalni? Ó igen, Tanár Úr... Szombaton ismét eljött. Itt állt mellettem. A vakációról beszélünk, kérdezte, hogy miként találnának meg a vakációban legkönyvebben sorai. Aztán felállt. Gyónni nem kell. Tiszta a lelkem. (Boldog voltam, Uram Jézus, de igen jószagos vagy hozzám. Köszönöm ezt a fiamat, nagyon megköszönöm!)

És elment, többet nem jön vissza, hiába várom...

Hétfőn, a második óra után sietek haza. Valaki utánam jön és csatlakozik. A Te nagydiákok volt, az én fiam, akit nekem adottál. Hóna alatt a könyvek.

— Na, hová-hová? — kérdeztem.

— A kórházba, Tanár Úr. Talán ez az utolsó kezelés.

— Nem szokott fájni?

— Egy kicsit — mosolygott.

— Jól van, fiam, légy erős, Isten veled.

Ezek voltak az utolsó szavaim hozzá. Ebéd alatt halom, hogy rosszul lett a kórházban. Félóra múlva osztályfőnökével mellette vagyok. Megjelenik az édesanyja is. Leírhatatlan látvány.

Teljesen eszméletlenül, fehéren fekszik. Beszédes szeme élettelenül, meredten néz előre. Időközönként kegyetlen rángatódzás fogja el, szája habzik, melle hörög,

irtózatossá fájdalmat árul el mély, tompa jaja. Az anya letérdel, csókolja drága fiának kezét, ráborul, öleli. Neki-dől a falnak és jajgat és sír és rimánkodik. Feloldozom. Megfogom a kezét. Hidegedik. Körmealja egyre kihűl, ajka szederjesedik. Kinn tavasz van, zöldelő bokrok, rügysző fák, virágos hajtások, itt benn pedig tanúja vagyok, hogy mily rettenetes fájdalommal töri szét a lélek a test bilincseit és bontogatni kezdi szárnyait az örök tavasz felé.

Megkezdődik az agónia, az élet és halál fenségesen nagyszerű párviadala, látszólag a halál győz, de én, én, Uram, tudom, hogy az élet győzött az éjjel 3/12 órakor, 12 órás haláltusa után.

Hazahívtad, számadásra rendelted, mert elérkezett a lélekpíramis tetejére. Drága jó fiam, ugye ott álltam melletted, ugye sokszor a füledbe súgtam: Gyere, ne fáradj el, nézd, fenséges a cél. Ne félj, veled vagyok! Szombaton Jézus megbocsátó jóságával simogattam meg szívedet, vasárnap az Eucharisziát vetted kezemből és hétfőn mégegyszer megfogtam már dermedő kezedet meleg, biztató kezemmel.

Megérkeztünk a lélekpíramis tetejére, az örök béke és megnyugvás ormára, és te belehulltál az Isten végtelen, boldog és nagy Szívébe.

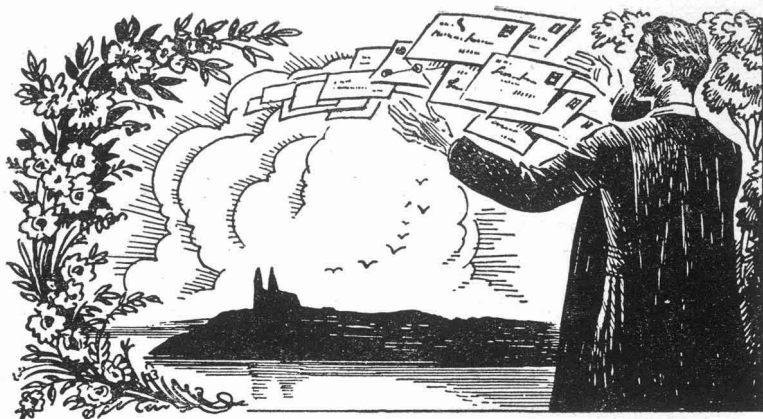
*

*„A tilalomlák kiabáltak:
„Cseresznyét, eper-ajkat tessék!”
... Én így rajongtam: Dicsértessék!”
(Mecs.)*

Érettségizett, állás nélküli tanítványunkról van szó. A vasúton kedvezményes jeggyel utazik, elhatározta, hogy elmegy a fővárosba. Egyetemem látogató barátja hívta. Töltsön el náluk egy-két hetet, legyenek együtt, kedves a multat feleleveníteni.

Egy alkalommal, beszéli, egyedül mentem haza a Keleti-pályaudvar felé. 8 óra elmúlt. Amint elhagytam a fényes és ragyogó útvonalakat, sötétebb, gyéresebb világítású helyre érek. Megfog egy nő. Egész testemben meg-rázkódtam, borzadály és félelem futott át rajtam. Ugyan,

ne fuss, szólt az, gyere velem, van itt egy szoba, olcsó a kéj. (És megmondta az értéket.) Ellenállhatatlanul kivontam kezéből magamat és sietni kezdtem. Még annyi ideje volt a cédának, hogy esernyőjével rám vágott: Te tacsó! szavakkal. Tessék elhinni, nem gondoltam halálos bűnre, kegyelemfosztásra, nem, csak egyre: a Tiszta férfiúságra. A Tanár Úr adta tavaly ezt a könyvet, jól elolvastam és most hirtelen felelevenedett előttem a bűn borzalmassága, az élet értéke és az egészségem drága becse. Rettentő ellenállást éreztem, és győztem. (Ime, a Tiszta férfiúság kézzelfogható, nagyszerű hatása.)

A TIHANYINÁL IS SZEBB VISSZHANG: A HÁLA

Hálás szavak
Elhangzanak,
Hálás szívek
Jól csengenek,
A hála tett.

(Reinick.)

Nézem a leveleket, fiaim legdrágább ajándékait. Úgy vagyok velük, mint az értékes lemezekkel. Ez igen érzékeny . . . ez kevésbé . . . ez elbírja a napfényt . . . ez csak nagyon keveset.

Ide fényképezek néhányat. Nem szívesen. Hisz a levél-indiszkreciók korát éljük. Mégis megteszem. Miért? Azért, hogy így is bizonyítsam: mily érdemes az ifjúsággal foglalkozni, mily hálás az ifjú lélek, mily páratlanul boldogító az ifjúság lélekvezetőjének lenni! A százából íme egy:

„Atyám, Ön az Úr kegyelmével kiragadott engem a bűnös élet mocsarából s megszerettette velem a tiszta élet egyedül boldogító örömét . . . És amikor a szemembe nézett, éreztem, hogy ezután is bizik bennem.

Amikor elhagytam a szobáját, szilárd elhatározássá érelődött bennem a gondolat, hogy továbbra is acélos akarrattal, törhetetlen kitarással, hajlíthatatlan gerinccel fogok küzdeni. Ha néha talán eszébe jutok, lehet, hogy aggódva gondol rám: vajjon nem zuhantam-e vissza? Örömmel írhatom: Nem . . . Pedig sokszor, nagyon sokszor kell éreznem, hogy mennyire gyenge vagyok. Néha ingadozom, vannak erős küzdelmeim, néha lelkem habfehéren csillogó tükrét nagy viharok dúlják fel, de hiába; hála Isten, a lélekcsónak még egyszer sem merült el."

Hála Istennek!

*

Egy felsős így ír:

„Kedves Lelkiatyám!

Innen a karácsonyfa meghittségéből írom levelem. Ablakunk alatt néha-néha felcsendül a köszöntő gyermek éneke, nekem pedig jó lelkiatyámhoz szállnak hálátelt szavaim.

Mi voltam én tavaly karácsonykor? És mi most? Lenn voltam valahol a fertő legmélyén és egyszer csak jött egy bencés Krisztus, aki gyenge, simogató kezével utánam nyúlt és felemelt. Én azóta törtetek előre a szentség meredek hegyén. Kis Jézus, áldd meg az én jó lelkiatyámat onnan a betlehemi istállóból, hogy még sok lelket emeljen fel! . . ."

Hát kapott valaki szebb karácsonyi ajándékot, mint én? . . .

*

A karácsonyfán már tövig égnek a gyertyák . . . Utolsókat lobban a láng és a végső felgyújtásnál észreveszek a fa alatt valamit. Nekem szánt drága ajándék. Uram Jézusom, Te küldötted!

Egyik nagy fiam szép lelke. „A vakációm sajnos, igen (nem találok szót) . . . elhibázott volt . . . A karácsonyból sok ragadt rám részben a körülöttem uralkodó örömből, részben a glória gyermekies boldogságából. De nem a régi, nem! Ekkor vettem elő a Kemény parancsot. De hamarosan abbahagytam, mert . . . mert (sír a lelkem) vétkeztem. Atyám, vétkeztem! Gyónni szeretnék. Senki

sem tudja jobban elképzelni a keserű napokat, mint éppen lelkiatyám. Megígértem, hogy tisztán fogom visszavinni a lelkemet és ime! Mi vár rám, nem tudom, de azért ha millió kar tartana is vissza, kopognék lelkiatyám ajtaján. Pedig a bebocsátást nem érdemlem meg. Ettől kezdve csak dolgoztam, hogy ne legyen időm másra gondolni. A munka megvigasztalt . . . Most ismét tudok nagyot akarni, küzdeni, ha kell, tűzbe rohanni. Ha még van hitele szavamnak, ezt elhiheti, kedves lelkiatyám. Csak, csak az a pillanat. Mit kapok ezért, nem tudom . . . De elviselem, mert megérdemlem. Sajtson rám a legszigorúbb kar! Várom. Jól fog esni. Atyám! Egyre kérem: fogja ezután is kezét egy esendő makacs fiúnak."

Kialszik a gyertya . . .

De kigyullad szívemben a betlehemi csillag fénye. Világít és melegít. Gyere drága fiam, nem tévedsz el, nem engedlek megfagyni!

•

Pár centiméteres nagyságú karácsonyi üdvözlőláp. Afféle névjegy nagyságú. Égő gyertyaláng, havas fenyőág, néhány csillogó dísz . . .

És olvasom a hátlapján írt sorokat.

Beszélni akaró, szólni tudó, boldog és kegyelemmel teljes szív kiáradása. Csupa öröm, hálálkodás és zengő angyalmuzsika. A refrain: Köszönöm, Atyám, hogy így szép karácsonyom van, köszönöm . . .

Köszönöm, fiam, én is köszönöm . . .

(Sohase hittem, hogy így nagy szív elfér ilyen kis helyen.)

•

Részlet egy tavaly érettségizett diákom leveléből:

„Egyre erősebben érzem, hogy egy nagy hibát követtem el: elutazásom előtt nem csókoltam Atyámnak kezét. Nem csókoltam meg azon a kézen keresztül azt a jóságos lelket, amely annyiszor simogatott meg szeretettel, annyiszor vigasztalt meg . . . Maradtam a városban is zárkózottlelkű falusi gyerek, aki nagyon nehezen nyitja meg a lelkét és nagyon ritkán. És Atyám úgy tudott mindig a lelkemhez nyúlni, hogy az önkény-

telenül is megnyílt . . . Milyen jó volt Atyám lelki fia lenni! . . . És az öreg diák gondolatban lehajol a legjobb Atya kezére és azt mondja: Atyám, még egy jóságot Tőled! Lásd meg, hogy ritkán síró szememben hálakönny csillog . . . Talán csak ennyit: Ha az Úr meghallgatja imámat, Atyámnál boldogabb ember nem lesz a földön."

Ut in Domino gloriari! Talán ez is tanúskodik mellettem az utolsó napon, hogy szerettem a diáklelket!

•

Megérezni a pillanatot, amikor az Isten a lelki- atya útján belenyúl az életembe, átfut életem hálózata az Isten lelkének áramlása. Ezzel tud a diáklelek nagyot akarni, lelkesedni, ezzel égeti saját lelkébe atyjának gondolatait.

Mert van ilyen diák!

Boldogságában, tisztult akarásában, szárnyaló lelkesedésében írja ezeket:

„Igen, megvallom őszintén, nagyon sokat láttam, amit nem lett volna szabad látnom, de talán nem is tehetek róla, hogy láttam, mert még járatlan voltam. De tudtam a nehéz helyzetekben jónak maradni és tudtam a véletlenül meglátottól hamarosan elfordulni és tudtam pénteken „a felvilágosodott” pestiek mosolygása ellenére mondani: ma nem eszem húst.

Nagy, nagy erőpróbát jelentett számomra és hogy úgy, ahogy sikerült jónak maradnom és főként, hogy tudtam teljes erővel küzdeni, azt ismét annak köszönhetem, hogy minden reggel így kezdtem: Istenem! Segíts, hogy lelkemben egy boldog vakációnak szép emlékével térjek vissza lelkiatyám gyóntatószékébe és mondhassam:

Atyám sikerült a vakációban jónak maradnom! . . .

Ha minden úgy lesz, miként tervezem, nagyon boldog leszek és szeptemberben megszépülve teszem az első kapavágást gimnáziumi életemnek utolsó munkaszakszába . . ."

•

Tanári vakációs életemnek talán legszebb fénypontjai azok a levelek, amelyeket az ifjak írtak hozzám.

Olvasásukkor újra visszalendültem abba az áldozatos, tiszta és lélekszerető munkába, amely úgy látszik, nem volt hiábavaló. Nevelt virágaimnak üde és friss illata csapott belőlük felém és nyomában az örök élet halhatatlan reménye és vágya érintett. A legdrágább mondanivaló és az önzetlen ragaszkodás, amelyet szavakba burkoltak, úgy mosolygott rám a sorok közül, mint megannyi boldog, hálálkodó, szerető, szólni- és beszél nitudó kedves lélek ragyogása. Ennek a ragyogásnak fényében nőtem nagygyá, óriásivá, emberfölöttivé: Krisztus énjévé. A lélekkíradásnak ebben az igézetesen fölséges sugárzatában találok meg papi és nevelői hivatásomnak örök-szép kiadását, amelyet a legfőbb Papnak és a legszentebb Pedagógusnak ajánlok.

Suscipe Domine!

A diák a maga adottságával, lelkével, igényeivel sokkal több, mint amit róla az iskola, a bizonyítvány, a számjegyek tudnak mondani.

Krisztus szemével nézve: értékesebb, mint az egész világ!

Megbizonyosodom, ha olvasom egyik fiam levelét: „Hetedikes voltam, nyolcadikos vagyok. Tehát határkő van itt, ahol úgy gondolom, gyümölcsöztető megállni egypár pillanatra és visszahaladni az egyre sötétedő úton.

A tavalyi nyár nem sikerült! Megvallom őszintén, nem is küzdöttem! Azt gondoltam, nekem már mindegy! És mint tehetetlen bábu tettem azt, amit éppen felkínált az alkalom. Szeptemberben elélem döbbsent: mit tettél? Lesütve szememet, félénken kopogtam bebocsátásért s esdve könyörögtem bocsánatáért. S az én Krisztusom szeretettel ölelte magához az agyonvérzett bárányt. És kimondhatom egész bátran: itt van egész évemnek kulcsa! Ezért tudtam harcolni, küzdeni, szenvedni, tudtam, ezt büszkén mondhatom, el nem esni! Mert küzdöttem. Voltak időszakok, amikor már-már kimondtam: hát, jöjjön! De mégse. Valami azt mondta belül: hogyan mész vasárnap Krisztusod elé? S az én Krisztusom vasárnap reggel azt

mondta: jól harcoltál! . . . és én még nagyobb küzdeni-tudással kezdtem új erővel új hetet.

Mindig újra kezdtem és mindig könnyebben ment. Ez tölt el most is boldogsággal, milyen jó voltam néha . . .

*

A multkor olvastam valahol, hogy amíg a pubertás korával oly sok pedagógus és lelkész foglalkozik, addig nagyon kevés figyelmet szentelnek az elit-lelkek érettkorabeli válságaira.

Valóban így lehet, csak el kell olvasnom egy érettségiző diákom levelét. De nemcsak szexuál-probléma van a világom!

Szóról-szóra így ír:

„Szeretett Lelkiatyám!

Nem élem az érzelem világát, de most mégis úgy érzem, hogy minden percemet valami kimondhatatlan kellemes derű szövi át. Minden percemben visszasugárzik a szép mult, minden percemet bearanyozza a még szebb jövő.

Ezt a szép multat, a szebb jövő ébresztette kellemes érzetmegnyilatkozást egy nemcsak önmagáért, hanem másokért is élő, szeretetteljes léleknek köszönhetem.

Sokszor gondolkoztam azon, hogy hogyan gondolkoznak mások? Azt tudom, hogy minden ember gondolkozik, de azt nem akarom elhinni, hogy minden ember annyit törje a fejét, mint én. Én a gondolatok rabja vagyok. Ez az egyetlen szenvedélyem van. Nincs egyetlen percem, amelyben elmém végig ne futna a Teremtő alkotásainak titkain, kezdve a falevélen, egészen a nagy mindenség végső határáig: az Istenig! . . .

Kedves Lelkiatyám! Ezzel az egyetlen kis kitéréssel azt szeretném igazolni, hogy gondolataim a nemes élet filozófiai, megbecsülhetetlen kincsesládája számára gyarapodnak, de mégis szeretnék egy kissé félrevonulni az ilyen gondolatoktól. Ebben kérek segítséget! Megtörténik ugyanis néha, hogy elfáradok és fáradt aggyal léha dolgok jutnak az eszembe, de csak nagyon ritkán. Megtörténik, az is, hogy valamelyik gondolatomban nem találok ki-

utat és akkor, megmondom őszintén, gyöngeségem felett érzett pesszimizmus tör magának utat.

Röviden annyit mondhatok: nem vesztettem el semmit ama kincsekből, amelyeket kedves Lelkiatyám csepegtetett belém, hanem még fogékonyabb lett lelkem az újak befogadására."

*

Szép, hogy vannak diákok, akik megértik azt, hogy a mindennap átlagos felületénél, a tudásnál jóval mélyebb rétegben kell keresnünk az élet igazi értelmét. Örülnék, ha egyetlenegy komoly felsősnek rányitottam volna erre értelmét, magyarázatot, megoldást kereső tekintetét.

Talán mellettem szólnak e sorok:

„Igyekszem legalább is annak maradni, aki voltam. Próbálom megvalósítani, amennyire lehetséges, a Tanár Úr nevelési célzatosságát . . . Még így is érzem, észre kell vennem: mennyire tapad a szenny . . . Azért kérem a Főtisztelendő Tanár Urat, ne feledkezzék meg rólam imáiban . . ."

A kegyelem erejével nevelek. Hiányozhatik innét az imádság?

*

Elöttem fekszik egy levél a szemináriumból. Tavaly érettségizett diákunk írja.

Nehezen megy neki az élet . . . Sokat tudok olvasni a sorok között. De ezek a sorok nyíltan beszélnek: „Az itteni környezetben, ahol az öregebbeknél is úgy látja az ember, hogy bizony legtöbben megtartották azt a régi ruhát, bizony csak nehezen lehet átalakulni. Látszik ez abból is, hogy ilyen gyengédtenül írok a helyzetről, tehát még nem tudtam magamat annyira átalakítani, hogy ezek mellett mint szükséges rossz mellett elmenjek."

Igen, talán majd később . . .

„Akik velem együtt jöttek, mindegyik magával hozta előbbi életéből minden apró kicsinyességét, gyengeségét és amint látom, nem is nagyon törekszenek levetni azokat. Így aztán én is azon a ponton vagyok, hogy . . ."

Ha őszinte vagyok, fiam, azt mondom: vigyázz!

Igy tesznek a béresek.

Ego autem sum Pastor bonus!

.

Ily sorokat írtam egy fiamnak a szemináriumba:
„Kedves jó Fiam!

Karácsonyra küldött szíves megemlékezésedet és jóleső újévi kívánságaidat őszintén köszönöm. Igen kedvesek mindig soraid és számomra rendkívül tanulságosak.

Többször elolvastam leveledet, hogy minél többet értsek belőle és olvashassak bele és egy nagyon, de nagyon szomorú gondolat érlelődött meg bennem. Fiam, annyira közel tudlak magamhoz, hogy bátran megmondhatom: elbírod . . . Félek, hogy lassanként Te nem lesz az, akinek én Téged tudni akarlak. Kevés idealizmussal, tompult lélekkel gépre járó mű lesz Isten országában. Fiam, de szeretnék visszalendíteni Téged a régi kerékvágásba, de szeretném visszaadni neked a lassanként észrevétlenül elvesztegetett aranyos idealizmusodat!

De szeretnék egy szombat délután mélyen a szemedbe nézni, hogy átsugározzam beléd azt a szebb és több életigényt és Krisztus-vágyat, amely nem nézi a mások tehetetlenségét, buta botorkálását és együgyű sápitását!

Fiam, csak suttogó és borongó vággyal éljek melletted, amint látom, akarsz is szívvel és teljes lélekkel: nem lenni tucat-pap! Nem, százszor nem! Inkább semmi! Egész szívet és osztatlan lelket adni Krisztusnak; aki tizet adhatna és csak ötöt ad, még a felét se adta oda! (És vannak, akik a negyedét adják és vannak, akik semmit . . .)

Örülök, hogy ez a vágy benned él és ég és ép, ezért nem is féltetek!

Hiszek a szebb élet lehetőségében, hiszek a te erőidben és imádkozom érted.

Fiam, nem szűnöm meg imádkozni éretted.

Tudom, hogy ezek igen nehéz napok és az emberi szavak itt igen nagyon esetlenek.

Hívsz, hogy menjek arrafelé. Egyelőre, drága fiam, nem megyek. Csak így találkozunk. Úgy látom, megértjük egymást.”

.

Volt kis tanítványom leveléből valók e sorok:

„Ne tessék haragudni, hogy olyan soká nem írtam, de most már ismerem a tanárokat és beszámolhatok. Az éveleji ismerkedés hamar ment. Természetesen a fiúkkal hamarabb, mint tanáraimmal . . . Osztályfőnököm elég ideges ember és nem sokat törődik velünk . . . Németből sokkal kevesebbet tanulunk . . . Magyar tanárunk sokat ad fel, néha 4–5 oldalt . . . a dolgozat nagyon sokat számít nála, az és elé vesszőt kell tenni és csak rövid mondatokat szabad írni . . .”

Jellemző a kisdíák megfigyelő képességére és lelki-világára . . .

•

Ugyanaz az eset két levélben.

Az egyik alsós fiam: „Jól érzem magam, csak a lábam fáj, mert leestem a bicikliről. Kirándulni voltam egyik barátommal és az átkozott kanyarnál megtörtént a tragédia.” Ezzel vége.

A felsős: „Amint a szomszéd falunál lejöttem a dombról, belerohantam egy cementárokba a dupla kanyar előtt. Semmire sem emlékszem. Nyolc-tíz házzal odébb tértem magamhoz. A homlokom, orrom egész a meg-repedt szájamig csupa vér volt. Szerencsés véletlen, hogy sem a szemüvegemnek, sem a kölcsönkapott keréknek semmi baja sem történt. Kissé megerősödve jöttem haza, de édesanyám nagyon durva volt hozzám. Félig ájultan feküdtem, de azért folyton pörölt velem. Soha nem tudom ezt elfelejteni neki.”

•

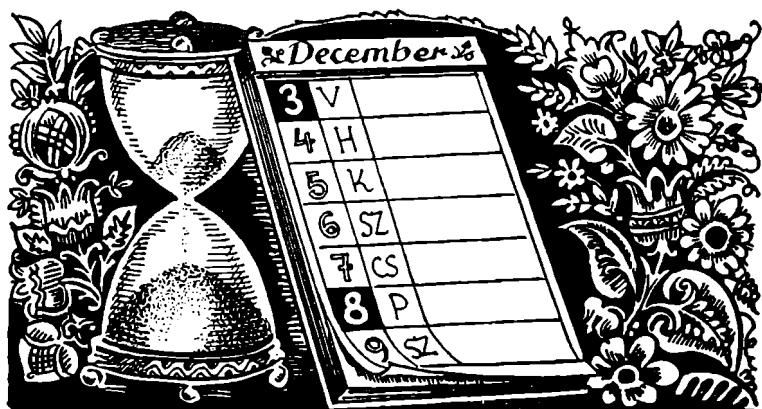
Elöttem vannak csupa új, használatlan, szép tan-könyvek. Az Erkölcstan, a Stilisztika a Toldival, a Latin olvasó és nyelvtan, a Magyar irodalom. Mind szaktanári kézipéldány.

Most könyvjelzőket teszek mindegyikbe. Kemény képes levelezőlapok legalkalmasabbak. Előveszem azokat a lapokat, amelyeket a fiaimtól kaptam a nyáron. A világ minden részéről. Sok kellemes, bájos emlékeztést hoznak, sok színt, hangulatot lopnak a merev oktatás anyagába.

Itt Salzburg gyönyörű vára (de sokat bámultam)

mosolyog rám, Olmütz (a prágai kat. nap bélyegével),
Sursee (Schweiz), Máriacell, Eisenstadt, aztán Budapest,
Szeged, Eger, Szentes, Győr, Zalaegerszeg, Balatonalmádi,
Szárszó, Lelle . . .

Értéktelen papírdarabok, . . . de szememben igenis
értékes drágaságok. Fiaim szerető lelkének egy darabja
tapad hozzájuk.

PIROSBETŰS DÁTUMOK

Beatus populus, qui scit iubilationem.
(Ps. 88.)

Jönnék . . . Az alig tipegő, bámészkodó kis elsősök és a komolyléptű felsősök. Jönnék a nekiindulás bizonytalanságával szívükben. Jönnék a többszázéves bencés templom karcsú góttívei alá és zúgva tör fel ajkukról az Egyház kétezeréves imája: Veni Sancte Spiritus . . . Mennyi vágy, ismeretlen kívánság, öröm, bizakodó remény és hit csapódik le ebben az énekben! Az új iskola-esztendő hajnalának boldog felfakadása az Isten templomában! És fújják kipirult arccal és tele torokkal, a kicsinyek hangja belevész a nagyok basszusába és mint egy hömpölygő hangáradat tör felfelé, fel. Nekitámaszkodom a padnak, nézek és hallgatom. Nézem a leendő magyar értelmiség térdreborulását csatábaszállása előtt és hallgatom az ének ütemében szíve dobogását és lelke pihegését . . . Drága ifjúság! Biztosítlak szeretetemről és megértésemről. Utaitokat járom, élteteket élem, lelketeket keresem.

.

Veni Sancte Spiritus! Mint annyiszor, újra felcsendül ajkunkon, újra kérjük vele isteni segítségedet, erőnek,

bátorságnak, tűznek, isteni szent Lelke! Jöjj el Szentlélek Úristen, a lelki tunyaság, fásultság, az élet köznapisága, az elernyedtt idegek és bemocskolt ideálok e divatos idejében, szállj szívünkbe, lelkünkbe, te lélekfelrázó, energiátöntő, életébresztő égi beavatkozás.

Szállj, Te a Segítő és Megszentelő Lélek áldásos életerejének teljessége, azok szívébe, akik a betűvetés nehéz művészetét tanulják; szállj le pütkösdi Lélek, a te tisztítóan acélozó munkáddal azok lelkébe, akik a keresztény és nemzeti ideálok ifjú mártírjaiként küzdenek.

Veni, mert szükségünk van Reád, hogy ne szárnyalj el fölöttünk nyomtalanul, a lelketerősítő ünnepünk ne múljon el sablonszerűen s szívemegrázó hívásunk ne hangozzék el elnyűtt, frázisra csépelt ígék erőtlenségével.

Veni, az erkölcsi dekadencia senyvedt, poshadt, miazmás levegőjében szomjazunk Krisztus megszentelő, segítő, frissítő pütkösdi vihara után.

Veni s adj a magyar ifjúság karjának hőszi munkájához hőszi erőt; egységes, szent hazánk kiépítésénél a pokol kapuival szemben is dacoló, győző magyar virtust!

Veni, hogy a magyar ifjúság szívének a kuvik vészjelző huhogása mellett is megadjad felséges hivatása nagyszerű bizalmát s míg ezren és ezren sóhajtanak feléje a Teréziás Pozsony, a Mátyásshölő Kolozsvár, az opálkék magyar tenger felől, elszánt lelkesedéssel, hagyományos hittel, ősrégi magyar bizalommal vegye vállára a dicső magyar jövő nemzetépítő nehéz munkáját.

Veni, hogy hívek legyünk e hivatáshoz, az asztalról lehulló morzsák, a pincelakások, a ruhátlanság, a nélkülözések arcsápasztó, vérszegényítő száz fajtájában is, ha még sokszor látnunk is kell, hogy oly nagyszámú köztünk az álnok, esküdt Ephialtes-utód.

Jöjj közénk, hogy ne csak szárnyaszegett, fizetett, köznapi munkásai legyünk szent ügyünknek, hanem feladatunkkal arányban utolsó csepp vérig áldozó hűséggel küzdjünk romokban heverő szent hazánkért.

Veni és add meg az áldásodért, bátorító segítségével.

dért imádkozó, összetett kezű magyar ifjúságnak az erő, bizalom és hűség isteni háromságát. Veni Sancte Spiritus!

1925-ben írtam mint nyolcadikos gimnazista. — Ma sem írhatnék mást és másként. (A „Zászlónk” XXIV. évf. első számának 22. oldalán.)

•

Az okt. 6-i ünnepélyt az intézetben ismét az On-képzőkör rendezte. Nehéz valami újszerűt adni! Talán a melodramák nyújtanak valamit e téren. Jellemző, mikor először adtunk elő melodramát, 40 nagyobb diák közül 38 akkor hallott először ilyesmit életében.

Az idén a welszi bárdok — került sorra. De kissé dramatizálva élénkké tettem. T. i. 5 szereplővel adattam elő. Más volt a krónikás, más a haragvó, őrző király, az alázatos lakáj, más az ősz, reszkető hangú lord, mások a csengő hangú, fiatal, halnikész welszi énekesek.

Érdekelte az ifjakat. (Újráták, amire még nem emlékszem.)

•

Minden *Szent Imre*-napot a tiszta, fertőzetlen magyar ifjúság szebb jövődjéért sóvárgó lélekkel ünneplek! Ő a magyar vér első, zsenge hajtása, a legelső (és talán legszentebb) bencés diák.

A nemzeti élet hajnalán töretlen fényben és szépségben tündöklő valóság és szimbólum!

Szent Imre hitével, énjével és lelkével eltelve talán könnyebb lesz elindulnia ifjúságunknak a ráváró, félelmetesen rettentő feladatok megoldása felé!

Ki tudja?

Én hiszem.

Hitemben megerősít az, hogy éppen ma harminc példányt küldött címemre a szerző a Tiszta férfiúság-ból.

Gratias, gratias! . . .

Hiszem, tudom, nincs a szentimrés tiszta férfiaknak magvaszakadása!

•

Katolikusjellegű intézeteinkben évről-évre hagyományos, szép szokás a november 5-nek kegyeletes megünneplése. Az ifjúság közös, nagy égi pártfogójának meg-

dicsőülése ünnepén egyetemesen és részlegesen is bemutatja hódolatát a fehér herceg, a lilimos élet hőse előtt. Diáknak örökké szép ideált állít szeme elé, nevelőnek pedig metafizikai emelkedettséget lehel alakja, hogy nevelni tudjon földiességtől, ösztönösségtől mentes, tiszta, emelkedett, imádságos ifjú lélekkel. Már maga ez a tény is elegendő arra, hogy soha nyomtalanul ne szárnyaljon el felettünk ez a nap! A megszokott kereteken túl és a visszatérő mindennapiság fölött élénk tűnő alakja új erőt és hitet tud sugározni nevelőbe és nevelendőbe, közös szent céljuk eléréséhez. Tudjuk, kevés ifjaink között a szentimrés egyéniség mai kiadása, kevés soraikban azok száma, akiknél, ha gyarló formában is, de mégis felismerhetnők a Sz. Gellért-féle nevelés égi, földi anyagát és gyönyörű eredményét. Nekünk sokszor meg kell elégednünk az anyagban rejlő halhatatlan lélek tudatával, az eredményről pedig sokszor csak annyit: hogy nincs arányban a ráfordított lelkes munkánkkal. Bántó mozzanat és fájó gondolat, de ez is szerves része a mi szentimrés ünnepelésünknek. A glóriás ifjú herceg köszöntése e nélkül csonka lenne.

A Sz. Imre-ünnepély legyen, ha lehet, valamiben újszerű, eredeti és megkapó. Anyagban, tartalomban, formai kidolgozásban. Tele vagyunk e téren is hosszú évtizedeken át összegyűjtött frázis-készlettel, amelyhez mindig könnyen és szívesen nyúlunk, főként beszédeink elkészítésében, hisz kéznél és készen vannak. Tegye parancsolóvá vagy legalább kíváнатossá ennek a nem rendkívüliségnek, csak újszerűségnek keresését: szent ünnepünk jelentősége. Vegyük elő Szentünk szent atyjának Intelmeit. Bizzuk egyik tehetséges, példás életű diákunkra ennek beállítását az ünnepély programjába. Jó formája lehet ennek a párbeszédese előadás, felolvasás alakjában. Egyik, a felolvasó ül és olvassa tanulmányát, a másik az Intelmekkel mögötte áll és a megfelelő részeket, azaz idézeteket, esetleg így összefüggő mondatrészeket olvassa. Zökkenés nélkül, simán kapcsolódik egyik a másikba, nem lesz unalmas, monoton felolvasás, a váltakozó hang biztosítja az ifjúság figyelmét, érdeklődését és jól tudja

megkülönböztetni az idézeteket a felolvasó gondolataitól. A vezérelv ez lehetne: Imre, így nevelődött a szent ifjú, a mi örök szép példaképünk az ég számára. Egyik oka ez nagyságának, de a nagyobb, az igazi, a másik.

Az Eucharisztia!

Szent Imre teocentrikus életének sugárzó közép-pontja. Századokon át élő és ható nagyságának, hamvas szűzességének, páratlanul szép életének egyetlen igazi titka. Szent Imre az áldoztatórácsnál, az oltár lépcsőjénél térdelő szent ifjú . . . Lehetne az Eucharisztia nélkül is elgondolni Sz. Imrét? Lehetne, csak nem ebben a formában, ahogy ma oltáraink fölött tiszteljük, ahogyan éljük kihatását az ifjú lelkekre, ahogyan tiszteljük a színekatolikumból forrászó üde idealizmusát. A pannonhalmi jelenet az oltár örökmécsese mellől int felénk. A tabernákulum tropikus égöve vitte imádságos lelkét a fehér Király elé. Itt a fehér lelkek hazája. Nem érzelmösség ez, pozitívum! Élő hit. A szentségi Úr felé sodródó eleven aktivitás. A veszprémi kápolna ismert képe is az Eucharisztikus Király trónközelségéből maradt ránk. Szentimentalizmusból életet áldozni, jövőről lemondani nem lehet. Ide több kell. Fogadalmához hűnek maradni, Isten akaratát és atyja óhaját összeegyeztetni, ide is több kell lágy elérzékenyülésnél. Mindkét pluszt az Eucharisztia adta. Nem beleolvasás, a való tény szembetűnő kiemelése ez.

Ünnepi beszédekben sok néha a hiábavaló levegőverdesés, s hatása így sokszor órákkal mérhető. Adjunk olyasmit, ami jóideig ott motoszkál a fiúban, ami megfogja egész lényét és feltétlenül megindítja könnyebben megfogható képzeletvilága útján nehezebben mozgatható akaratú életét is.

Szent Imre nem elkényeztetett puha herceg; legkevésbé csak imádkozó jámbor szent, önmagával tehetetlen úrfi. Imrét erős, bátor és edzett királynak nevelik apja udvarában, keménykezű úrnak, aki egykor majd az ország kormányrúdját tartja ebben a kemény kézben. Rá kell mutatnunk előttük, hogy Imre ügyes fegyver-

forгатó, biztos és szerencséskezű vadász; vadkan öli meg. Képzeltető, hogy az ősmagyarok mennyire szerethették; ártatlan ifjúsága, amely biztosan kiült arcára, fellépése, megnyerő egyénisége, még a szilaj, nyers és vad erőnek is imponált. Hozzunk sok mozzanatot életéből amelyből kitűnik, hogy Imrénk engedelmes fiú, jó magyar, jövődő nagy kötelességére lelkiismeretes munkával és tiszta lélekkel készül. Ime Imrénk, a vonzó, imponáló, derék férfiideál.

A magyarság élethajnalának szép sugara. E hajnal az égen: a clunyi napból szakadt ki! Európát átjáró, tisztító, újító szellemnek első megjelenése a magyar földön. A magyar föld is alkalmas szentek dajkálására és nevelésére. Miért lenne igaz az, hogy „egy nemzetnek sincs olyan kevés szentje, mint a magyarnak”. (Erdős R.) Imre élete áldozat, katolikus áldozat az oltár előtt a nemzet jövőjéért, életéért. Konstruktív lélek! Ilyen kellett a nemzet életének első szakaszában s követői, folytatói kellene mind a mai napig. Ő a prototípus. Nem halhatnak ki az imrés lelkek, de nem fognak hiányozni a Gellértek sem.

Alázatos élete megdicsőülése a katolikus nevelők munkájának, égi imprimáturt nyert az első magyar, katolikus nevelő tevékenysége. A korai halál csak siettette a glorifikálást. „Még atyja se bántódott többé halála miatt, hanem mivel meg volt győződve arról, hogy fia elnyerte az örök üdvösséget, édes örömmel telt el.” (Leg. VII.)

.

Az Onképzőkörben adott elő az egyik fiú: „Van-e idealizmus az ifjúságban s ha nincs, miért?” címmel.

Érdemes iderögzíteni néhány sorát:

„Mondjátok, melyik század ifjúságának volt annyira szüksége ideálokra, mint nekünk? Ma, mikor minden csak az ifjúságot akarja tönkre tenni, amikor minden csak a mi vérünkre pályázik, nincs idealizmusunk ma, amikor minden csak megvesztegetésünkre törekszik! A színház, a mozi képzeletünket csigázza fel. Az utca vásári meztelességével fiatal, tüzzel folyó vérünket pezsdíti örült-

iramú rohanásba. Az antiquáriumok szennyes irodalma raffinált erotikumával testünkre, fiatal vérünkre tör . . ."

Ezeket írák ide könnyes szívvel az Úr 1935. esztendejének Szent Imre napján.

•

Utolsó előadás karácsony előtt.

Boldog öröm, ragyogó szempárok tükrében az édesanyák máriás képe, mindegyik eszében az édes otthon. Látom, az osztályomban már sokan ünneplő ruhájukban jöttek. Igazi ünnep van, nincs felelés. A jeles tanulók kisorsolták egy kis papírlapon maguk között a tanár úr nevét, akit köszönteni fognak az osztály nevében: kívánva neki szép karácsonyt és boldog újévet.

Az első órát elcserélem s az utolsó órán megyek az anyéim közé. Utoljára végigsimogatom tiszta lelküket és rálehelem az osztályfőnök aggódó szeretetét.

Határtalan lelkesedés fogad.

Egyetlen könyv sincs a padokon.

Mindenki karbatett kézzel figyel rám.

„Mennyből az angyal . . .” Felolvasom Csergő Pali karácsonyát egy régi évfolyamú Zászlónkból. Megbeszéljük s a végén: „Fel nagy öröme, most született . . .” Majd szelíd oktatást adok nekik a vakációra. Az aggódó édesanya szeretete remeg hangomban . . . visszavárlak benneteket, hisz . . . hisz . . . az anyéim vagytok.

Az a magas, kékszemű, hirtelenszőke germán fiam elénekli a Stille Nacht . . . -ot eredeti, fertőrákosi német szövegezésben.

A Tannenbaum-ot már közösen énekeljük.

Kipirult arccal, nevető szemmel fújják. (Szinte hallják a vonatok kerekeinek kattogását.)

És látom a 44 édes otthont a karácsonyfa fényében és melegében s alatta a fiaimat . . .

A gyermekek a Gyermekek ünnepén. Ez a ti ünnepeitek teljesen, egészen. Mert akkor boldog az ember, ha gyermekké tud válni, aminthogy akkor volt legboldogabb, mikor gyermek volt. Mi filozofálunk, elvonunk és taglalunk, analizálunk és egybefoglalunk, pereskedünk, vitatkozunk s eszünkbe sem jut, hogy ha csak „nem lesztek,

mint a gyermekek, nem mentek be a mennyek országába".

Tiszta, ártatlan gyermekszem a legnagyobb és legértékesebb karácsonyi ajándék. A te fényedben szépnek és „másnak" látom a világot: tudok hinni és tudok tenni! Tudok túrni és tudok lelkesülni! Tudok megbocsátani és felülemelkedni!

Herczeg egyik újabb munkájában azt írja, hogy valóságos csodája a természetnek az, hogy aki hallotta valaha az agónia fűrészelő hörgését — újra kedvét tudja lelteni madárénekben és patakcsobogásban. Igen, már hallottam. De ha nem tudnám fellelni az élet szépséges értelmét és nagyszerű értékét madárénekben és patakcsobogásban, hát feltalálnám a karácsonyi gyermekszem csillogó, ragyogó, villogó tükörsíkjában.

„Apa-pásztorok fenséges szent gondja,
hogy az édes nyáját meg ne lopja
a farkastorkú élet-éj.

Mert számolni kell róla az Istennek!"

(Csak egy gyermek . . . Élet 1934. XII. 30.)

Nincs nagyobb öröm, mint másoknak boldogságot szerezni. Uram Jézus, de igaz, hogy beatius est dare, quam accipere.

Milyen jó ezt átérezni, éppen így karácsonykor, amikor „a szeretet kirakodó vásárt rendez".

Lelki fiaimat gyűjtöttem magam köré. Csak a felsősöket. Mindegyiknek adtam egy, esetleg két könyvet. Könyvet . . . amelyben az élet hivatása, értéke és tartalmas szépsége rejtőzik. Időálló, az Evangélium kitépett lapjaiból összefűzött könyvet adtam kezükbe, odatettem karácsonyfájuk alá . . . Mily öröm ez! Mily értéket nyújt nekik a Vallásos ifjú, Hiszek az Egyházban, Krisztus és az ifjú, a Tiszta férfiúság, Az örök élet érettségijén, a Kemény parancs, a Csend mélységeiből.

Ahányszor itthon jóelőre rendezgettem, ahánynak a kezébe adtam, százszorosán élveztem azt a boldog tiszta, semmivel össze nem mérhető, önzetlenül jöttévi, adakozó szeretetet.

Karácsonyi Jézus, odaviszem az enyéimet Hozzád,
áldj meg velük együtt, hogy csak azt keressem, ami
Feléd visz, ami a tiéd!

Gloria . . . pax . . .

Az Onképzőkörben a karácsonyi vakáció idejére a
következő pályatételt tűztem ki:

A mai diák kérdései az Istenember jászolánál.

Elég szépen buzdultak a diákok. A korcsolyázás,
szánkózás, ünnepi látogatások mellett maradt erre is idő.
Igazán szép tőlük.

Ime, egy a sok közül.

Kedves, egyszerű, őszinte és bájos.

A mai diák kérdései az Istenember jászolánál.

Édes Jézusom!

Karácsony szent estéje van, a Te születésed ezer-
kilencszázharmincötödik évfordulója. Ezen a csendes,
szent estén lélekben én is odaállok a Te szénás jászolod
mellé, odajárulok ragyogó Fenséged elé, ránézek mosolygó,
sugárzó arcocskádra és eléd tárom óhajaimmal teljes
kérdéseimet, kéréssel párosult kívánságomat és kíváncsi-
ságomat.

Csak arra kérek, ne haragudjál rám, hogy e kér-
désekben sok lesz a profán, földi vonatkozású, sok lesz
a faji, nemzeti, hazafias megnyilatkozás, de azt hiszem,
meg tudod Te ezt nekem bocsátani, hiszen Te is szeretted
nemzetedet, Te is megsirattad Jeruzsálem pusztulását és
Te is keseregtél néped romlottságán.

Mondd, édes Jézusom, mikor jön el a Te országod?
Mikor jön el végre a béke országa? Nem a papírra írt,
de a szívekbe írt béke országa! Nem azt a békét értem
én, amelyről állig felfegyverzett országok diplomatái
Genfben tárgyalnak, hanem azt a béke országát értem
én, amelyet a Miatyánkban kérünk?

Felelj, édes Jézusom, mikor lesz már a világon egy
akol és egy pásztor? . . . Mikor jön már el az a világ,
a Te világod, amikor megérti egymást minden ember, úr
és munkás, gazdag és koldus, öreg és ifjú, és egymás

kezét megfogva és egymás keblére borulva egy szívvel, egy lélekkel éneklük el jászolod mellett: „Dicsőség a magasban Istennek és békesség a földön a jóakarató embereknek!?” . . .“

Súgd meg, édes Jézusom, mikor lesz már vége ennek a világnyomorúságnak? Meddig tart még az az áldatlan állapot, hogy tengerbe öntik a kávé, felgyújtják a temérek gyapotot, búzával fűtik a mozdonyokat, amikor millióknak és millióknak nincsen reggelijük, nincs meleg ruhájuk és nincs meg a mindennapi kenyérük?

Rebegd el, édes Jézusom, mikor kapjuk vissza a régi, nagy integer Magyarországot? . . . Hiszen nem voltunk mi oly bűnösök, oly gonoszok, hogy ezt a nagy megcsonkítottságot érdemeltük! Avagy talán bűn a lovasasság, a vitézség, a kitartás, a bátorság? . . . Ugye nem, Te fehérruhájú kis Jézusom? Ugye remélhetünk, ugye bízhatunk?

Válaszolj arra is, édes Jézusom, hogy mikor lesz már végre koronás királyunk? . . . Mikor jön el az a nagy ünnep, amikor fejére tehetjük Szent István utódjának a pápa által ajándékozott ragyogó magyar szentkoronát? . . . Ugye nem kell már sokáig várni rá, te aranyhajú kis Jézusom?! . . .

Csacsogd el, édes Jézusom, mikor lesz már minden dolgozószerű magyarnak munkája, minden szorgalmas ifjúnak állása, minden magyar hajadonnak meleg családi otthona s e családi körben imádkozó, gagyogó, nevető, kacagó gyermekserege?

Áruld el azt is, édes Jézusom, hogy mikor értik már meg az álláshalmazók, a jólétben dűskálók, a pompában kevélykedők, hogy másnak is kell a falat kenyér, másnak is kell állás, más is vágyik a munkára, meleg családi otthonra?

S végül mondd, édes Jézusom, hogy mikor jön el az az idő, amikor szentséges Atyánk rádiószózatára felszavarják a világ összes rádióját és mindenki áhitattal hallgatja Szent Péter utóda szózatát s a szózat végén vele együtt imádkozza bele a nagy világűrbe: „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma és bocsásd meg

a mi vétkeinket, miképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek!?"

Ezek azok a kérdéseim, amelyekre feleletet várok tőled, édes Jézusom. Ezek azok a kívánságaim, amelyek beteljesedéséért hozzád esedezem. Nagyon kérlek, ne késél a válasszal, siess azok beteljesítésével, mert különben elveszünk, elpusztulunk. Mindemellett mindent Rád bízok, édes Jézusom: „Legyen meg a Te akaratod, — csak az a fontos, — hogy jöjjön el a Te országod!”

Mily különös, mikor e sorokat írom, az író már látja a Láthatatlant.

Jeles érettségije után egypár hónap múlva elment oda, ahol már nincs probléma, ahol minden kérdés megoldódik . . .

•

Mélységes hittel és átértzett komolysággal írom az új polgári esztendő homlokára egész évi munkásságom összesített programját: Domine, da mihi animas, cetera tolle!

Mert ha a lelket nekem adod Uram, mindent nekem adtál, a tiszta diákhomlokot az aranyos szívvel, a szíven keresztül az értelmet, a bizalmat és a jellemképzés aktív csíráit.

Uram, nem akarok öregedni a testtel! Hisz Jézusom, Te is együtt nősz a diákkal. Akkora akarok lenni, amekkora a bocibámuló, mesétkedvelő elsős, másodikos, amekkorák a csupaélet, erőtől duzzadó, de a végletekig ragaszkodó kis harmadikosaim, amilyenek a kamaszkor viharában küszködő, de hivatást és életigényt kutató hetedikeseik.

Egyéni érdekhajhászás, feltörő ambíció, hiúság: kegyetlenek, csak a szeretet áldó és kegyes!

•

Szent Maurus, bencés apátúr.

Rendünk fényes hajtása; az engedelmes fiú, a szent szerzetes zsenge korában Benedek mellé került, látja a nagy Tanító és szent Pedagógus harmonikus életét. Éli azt a hamisítatlan csodálatos életritmust, amelyet a nagy Rendalapító szívritmusa diktált. Hogy nézhette

ez a művelt nyugati kultúrember Maurusban: eszméinek továbbélését, gondolatainak testesítését, terveinek, céljainak és messze vágyainak közeli kiadását.

„Itália pálmás erdejében, harmatos reggeleken ott láthatod az első bencést, amint egy kövön ül, mellette Maurus és Placidus. Az első bencés diákosztály: Szent Benedek a tanár, Maurus és Placidus az osztály.”

Egyik önképzőköri szép felolvasásból jutnak eszembe e sorok. Címe volt: Hogyan gondolom megvalósíthatónak az ideális bencés diákosztályt?

Szent Maurus ünnepe van.

Felsőbb megbízásból: pro alumnis gymnasii miséztem.

*

Vége a félévnek.

Ma kiosztom az értesítő könyvecskéket. Meglepetés alig éri az enyéimet. Elégé megszokták, hogy értékeiket soha túl, de alább se becsüljék. Elnézem a kékfedelű, hű jószágokat . . . A sok betű, számjegy mögött meghúzódik 5 hónapnak küzdelme, sok bátor újrakezdése, fáradt nekilendülés csak úgy, mint sok komolytalansága és kárhozatos lustasága. Tagadhatatlan: sok szép zöld vetés elfagyott. Ha okát akarnám adni, sok tényezőt kellene felsorakoztatnom. Tehetségcsökkenés, szorgalomhiány után nem utolsó helyen állna az átmeneti viharzóna, a gazdasági viszonyok rosszabbodása, az otthoni körülmények megnehezédése. Ő ezt mind nagyon jól tudom, személyes tapasztalat és helyszíni meggyőződés alapján igen ismerem. Ma kaptam egy kétségbeejtő levelet egyik fiam édesapjától. Szerezsek neki valahol „akármilyen csekély munkát, legalább egy rövid időre”. Nem hat talán ez arra a magasnövésű, fekete-barna, jó tanuló kisfiára?

Sok mindennel kell számolnom, sok tényezőt figyelembe kell vennem egyeseknél és csak úgy merek állást foglalni. Mindenekelőtt pedig, Uram Jézus, eléd bocsátom fiaim és a magam munkáját.

Szavaid és óvó figyelmeztetésed után nem merek ítélni, hogy el ne ítéltessem.

Iudica inter me et vineam meam.

„Bizonyítványt ma osztják
Komolyarcú tanár urak . . .”

A félév utolsó órájának a szomorú vagy öröndes aktusa ez.

Ez az óra az osztályfőnöké.

44 kis kék „cseledtkönyvvvel” lépek közéjük. Az enyéim közé . . . Ut sementem feceris . . .

Néhány szót szólok. Véleményemet már a konferencia után rögtön kifejtettem előttük. Nem fukarkodom a szavakkal sem, bár félévben többet ér a buzdító, korholó szózat. Az elbizakodás, bármily szerény mértékben is, félévben végzetes lehet.

Az abc szerint osztom ki a könyvecskéket. Mind-egyik fiam kijön a katedrához, megköszöni, meghajol és távozik a helyére. És most jön a szörnyű kínzás: Megnézni nem szabad!

Mindenki maga elé teszi, karbatéve kezét vár, míg a Z-betűs is elviszi.

Ekkor jelet adok és mindenki kinyitja.

Kék, zöld, fehér és halványpiros színek gyönyörű skálája megy végig ezeken a kedves diákarcokon . . .

Betesszük a könyvet.

Felállunk, imádkozunk.

Csoportosulva, vidáman tárgyalva távoznak.

Én is távozom a templomba.

Nekem Te Deum-ot kell zengenem.

•

Vigilia S. Sigfridi.

Az egyik felsős diák megkér a folyosón, hogy 4 órakor jöjje az egyik osztályterembe.

Megígérem. Óra alatt az egyik kollégám névjegyet küld és bejelenti, hogy „ma d. u. $\frac{1}{2}$ 6-tól $\frac{1}{4}$ 7-ig a III. osztályban leszel elfoglalva”.

A cserkésztablán látom a kiírást: $\frac{1}{4}$ 7-kor csapatgyűlés (cserkészruha, csajka).

Keresem talán mindezt?

Semmi sem áll talán annyira távol lelkemtől, mint ez.

Az ünnepeltetés hajhászása.

De elvem volt és lesz is mindig az, hogy a rámbízottak hadd találjanak egy napot, amikor egészen egyszerűen és keresetlenül azt mondják: Mi úgy látjuk, hogy te szeretsz minket — én pedig azt mondom: Szeressetek továbbra is.

Ennyi az egész. Menten minden póztól, a szerénység legkisebb károsodása nélkül.

³/₄ 4-kor már hívnak. Belépek a terembe: csupa hosszúnadrágos felsős (tanítom, nem tanítom), csupa ünneplő ruhában. Az egyik sarokban a harmónium, körülötte énekkar. Karmesterük is van, rázendítenek.

Csak ennyit értek: „Ki életed az ifjúságnak szenteled . . .”

Magyarul szól az egyik hozzám. Ott állok a katedra mellett, mint valami piruló, tettenért gyermek.

Hallgatom a szavakat, előttem a jó Pásztor. Ó Uram, neked szólnak, Hozzád továbbítom. Én

„Az Isten nyáját őrizem . . .

A felelősség nagy teher! Ó Gazdám, mivel vétezzel, hogy mindig jó pásztor legyek s mind meglegyen, ha kérdezel?” (Mécs.)

Utána ismét ének: Éljen ő, éljen . . .

Majd latin, német, görög üdvözlés. Mindenütt az anima, a Seele, a psziché . . .

A lélek az, amely megelevenít és a test nem tehet semmit (Szent János).

„Mutatnom kell a jó utat és az ezerjőfüveket a sok mérges virág között, miket a Lókörmű vetett; mutatnom kell a patakat, mely Isten-hegyben született.” (Mécs.)

Megköszönöm, szólok hozzájuk a szív hangján a lélek erejéről, közéjük ülök és beszélgetek velük.

Hiszem, hogy jobban összeforrtam velük s mindnyájan Krisztussal, a jó Pásztorral.

¹/₂ 6-kor osztályom hív.

Belépek a küldöttséggel s átadják a műsort. Ime

1. Üdvözlő dal.

2. Latin beszéd.

3. Sík S.: Ketten a Mesterrel. Szavalat.

4. Üdvözlő beszéd.

5. Zeneszámok.

6. Névnapi köszöntés.

7. Mécs L.: A gyermek játszani akar.

8. Ének.

Ártatlan csemetéim! Boldogság köztetek lenni. (Jézus is a gyermekek közé ment, ha fáradt volt.)

Utána az otthonban. Mily kedves, hogy itt is kis cserkész mondja a kedves, egyszerű, köszöntő szavakat. Megsímogatom. Ez a válaszom, köszönetem és hálám.

Ez elől igazán nem lett volna érdemes elmene-külnöm.

Drága ifjúságom!

Köszönöm ezt a napot. Köszönöm, mert jobban meg-értettem, hogy az életem megszépül tibennetek!

•

Márc. 15.

Lezajlott a március idusára előírt kötelező iskolai ünnepély az Onképzőkör rendezésében. Egyetlen zavaró körülmény sem volt.

Sok lelkesedéssel, nagy kitartással és kedvvel dolgoztak a fiúk. Nem is kellett sokat buzdítanom őket. Érdekes megfigyelés: Tegnap zártkörű önképzőköri gyűlés volt. Teljesen függetlenül a maitól. (Egyetlen száma nem került elő.) És nézzük csak: az első szavaló megreked, a felolvasó igen gyenge volt és nagyon rövid, a másik szavaló szégyenkezve lelépett (de nem engedtem), a másik felolvasó akadozva, hibásan, énekelve olvasott (alig tudtam fékezni a nevetésüket), a szabadelőadó, miután kijelöltem, kérve-kért, hogy ne kelljen beszélnie, a másik felment az emelvényre és két mondat után kijelentette, hogy ő nem tud semmi többet. Szégyenletes! . . .

Ma egész váratlanul más volt a hangulat. Teljes egészében más, elütő a tegnaptól. Hiába a gyerek néha szeret szerepelni. És ezt a jó oldalát ki kell használnunk.

Egyik legszebb szám volt a Szép Ilonka-melodráma. Vörösmarty utolérhetetlen nyelve! Bájos, epikus művészetének remek alkotása.

Harmatosan tiszta, üdén fehér a vers lelke. Mily szép az a pillangó-jelenet, a lelki nemesség és nagysze-

rűség, a szemérmes szeretet és kedvesség strófaiban. Mily behízsgáló a szökdelő, röpke billentyűkön futosó ütemein. S amint „felrobognak hadvészülte képpel” Mátyás emberei. Jönnek Bécsből. „Fény nevére, áldás életére!” A tüzes magyar temperamentum ereje lüktet a zene hullámaiban, kiérzik a szilaj paripák nyögése, a harci szekerek zörgése, a fekete sereg dübörgő ereje.

S a végén a hervadáskor, a liliomhulláskor mintha a Vértesszőlő zöld tájain, őszirózsás kis kertek, szüretelő szőlődombok és szénaitatos kaszálók közt vinne utunk a vén-akácus temetőbe . . . Mintha a halál requiemje sírna a zongorából . . .

Istenem! Miért nem írnak ilyen szépet ma is? . . .

•

Festum SS. Patris nostri Benedicti.

Hazánkban elsősorban „az ország legrégibb házá-
nak” ünnepe.

„A középiskola elsősorban nevelőintézet. Az ősi fő-
monostor ezerszázados elve ez az Istenbe vetett hit és
az ezen szilárduló erények lélekbe oltásával készíteni
elő a talajt a tudás befogadására, hogy a természetfeletti
élet tág látókörével megáldott lélek helyesen lásson és
gondolkodjék s jellemesen cselekedjék. Nemzetünk mai
súlyos, válságos helyzete a magyar jövő érdekében
e nevelési irány szükségét igazolja.”

Nem bencés szerzetesgimnázium Évkönyve így ír
Pannónhalmáról 1933-ban.

•

Fájdalmas péntek.

Hagyományos idő: utolsó tanítási nap intézetünk-
ben, húsvét előtt.

És ma nem tudtam iskolába menni! Jönnek osztá-
lyombeli fiaim, 40 boldog arc beállít szobámba. Elkö-
szönnek, szép húsvétot kívánnak és megköszönik, hogy
betegségemmel lehetővé tettem nekik a több vakációt.

Zsibongó, boldog gyermekraj itt az ágyam körül.
Egyszerre mind beszél és száz torokkal. Mind kérdez és
nyomban választ vár. A gyenge áprilisi napsugár be-
ragyog szobámba és simogatja ezeket a tiszta, ártatlan

arcokat és arcukon a lelküket. Mindet ismerem, hisz majdnem mind az enyém!

Mind szeretem, hisz Belőled valók!

Uram! Lemondtam otthonról, családról, gyermekről és lám milyen édes otthont, meleg családi boldogságot és mennyi gyermeket adtál nekem.

Valóban: centuplum . . .

Mérhetetlen nagyheti szenvedéssel érdemeld ki nekik is, nekem is: vitam aeternam!

•

Ma d. u. szép számmal jöttek lelki fiaim búcsúzni tőlem a húsvéti vakáció előtt.

Kedves és igen jóleső részükről ez a figyelem.

Szeretett fiaim! A feltámadott isteni Üdvözítő áldásával várom vissza drága lelketeket!

•

Fehér vasárnap.

Mily aranyos, égből földre szállt drága jelenség lehetett az az elsőáldozó, harmadikos elemista kisfiú!

Aranyvilág fogja körül, fényes álom öleli. Mennye-kék szemében a jókedvű Isten arca nevet, habfehér lelke arcának tüzeiben izzik és csattantóan pirosul. Szinte kicsinyli a valóságot, szárnya nő és az Isten-nap közelébe repül. Trillázó öröm, kacagó boldogság, tapsoló jókedv! Reszkető báj, csillogó életpír, aranyló fényesség! A végtelennel rohan, az Istennel álmodik, örök örömekre szomjazik.

És aztán?

Aztán a földhöz ér, sáros lesz. Árnyak hadával birkózik, mintha méhraj zúgna a csontodúban. Aztán hamis hangot ad a szív húrja, megkezdődik a szörnyű ellentétek csodazenéje. Forr a vér és ég az agy, lángot vet a vágy és kinnal birkózik a szív.

Vége a harcnak és te, te a csillogó égbolt egy kiszakadt darabkája, mivé leszel? . . .

Az istenálmok roncsa vagy!
(Exhortációm ihlető sorai.)

•

Hirtelen jött. Rákóczi-ünnepet kell rendeznünk.

Pontosan egyheti időm volt. Kiadtam az elgondolt szerepeket, buzdítottam, lelkesítettem, próbáltam. A kilenc számból összetevődő kis háziünnepélyt ma bonyolítottuk le. Elmondhatom: egyetlen hiba nélkül. Nagy ambícióval dolgoztak, talán az idő sürgető rövideje miatt . . .

Csaknem kizárólagosan a VII. osztályra támaszkodtam. Érthető, ezeknek ismerem legjobban egyéniségüket, tehetségüket, stílusukat. Minden órán számonkértem a haladást.

Tudom, a beszédet VIII-osnak illett volna mondania. Az okt. 6-i ünnepélyre még találtam szónokot; a nov. 2-ra nehezen; a márc. 15-re alig. Ahol nincs, ott ne keress.

Hallom, fájt a mellőzés. Bosszújuk: alig tapsoltak.

Az ifjúság ünnepelte a nagyságos vezérlő fejedelmet, a kivételesen nagy ember és nemzeti hős eszményképét. Foltnélküli, ragyogó jellem. Hajlíthatatlan, kemény tölgy. Bujdosva is tündöklő csillag.

•

Kedves látogatóm volt délelőtt.

Ünnepi látogatást végzett nálam.

— Mavan, kérem, két éve, hogy először feljöttem ebbe a szobába. De nehezen szántam rá magam! De nehezen találtam meg az utat! Legalább négy-öt ízben elsétáltam az ajtó előtt, nem mertem benyitni. De benyitottam . . . S azóta? . . . Azóta hol vagyok, hová jutottam, magam sem hittem volna. (Ezt, azt vélem, nehezebb volt kimondani, mint benyitni.)

•

Ma ballagtak az öreg diákok . . . Meghatva mondtam a diákmisét, négy „vén diák” ministrált és az Úr asztalához járultak . . .

Utána sorfalat álltak mindnyájan a lépcsőházban és a bevonuló diákság fülébe dalolták, hogy „Ballag már a vén diák . . .”

Meleg szívvel és mosolygós szemmel néztem az elmúlt nyolc diákesztendőnek egyszerű, de megható temetését. Mindegyik élménytek, emléketek egy-egy koporsóra hulló nehéz göröngy. Szép, rövidnadrágos, matrózruhas kis diákélet, összekuszált, agyonzilált kamaszkor, első,

tavaszkor nyíló boldog, tiszta szerelem, sok diákdrukk . . .
Isten veletek!

Tovább . . . tovább!

.

Búcsúztak tőlem lelki fiaim, az életbe kilépő diákjaim. Mit adjak nekik? Ők a lelküket adták . . . Mind-egyik emlékül kapta tőlem a következő sorokat:

Fiam!

Rád lehelem búcsúcsókomat és matúraleveled mellé odacsúsztatom kísérő soraimat, hogy vidd magaddal az életbe emlékemet, a bencés lelkiatyád igen sok szeretetét és jóságát.

Nekem e búcsúzáskor örülnöm kell, mert elválásunk napszálltának óráját a lélek derűje és a szeretet melege aranyozza be. Emlékszel?

Mikor először jöttél hozzám félénken, kishitűen, és én kezeden át megéreztem szíved lüktetését, magamhoz öleltelek, szemedbe néztem és nagyon megszerettelek téged . . . (Mk. 10, 21.) Aztán hányszor térdeltél e szobában azért, hogy lelked Jézus vérétől fehér legyen és így életed boldog, a szemed csillogó maradjon és a véred ragyogó! Emlékszel, hányszor nyerted itt a lila stólától, a jó Pásztor meleg szívének simogató megbocsátását? Válladra tettem kezemet s te itt emelted tekintetedet oly sokszor a magasságok felé s mellettem tanultad meg, hogy élni és tovább küzdeni csakis a végtelen jóságú Isten határtalan szeretetében és feltétlen segítségében való bizakodás mellett lehetséges.

Mint atyai jóbarát segitettem megértened, hogy a lelked az egyetlen és abszolút érték, hogy igazi boldogság csakis a tisztántartott élet gyönyörűsége, mert erősnek lenni annyi, mint tisztának lenni.

Legyen ez a lap drága és beszédes emléke annak a szeretetnek, amely éveken át a lelkünk közé szövődött az oltárnál, a szószéken, a szobámban és az iskolában. De legyen figyelmeztető jel is: ne felejts el hozzám visszatérni, hisz szívem mindig nyitva, karom mindig tárva.

Fiam: azzal a szeretettel öllelek szívemre, amellyel

szerettelek és szeretni foglak mindig és mindenütt a mi Urunk Jézus Krisztusban. (Tessz. II. 13.)

Szép, csendes szombat délutánok, napsugaras vasárnap reggelek, Isten veletek!

Te Deum laudamus . . .

Csak köszönettel és nagy, nagy hálával lehet Téged, Uram dicsérni.

Köszönöm, Uram, hogy adtál erőt, munkakedvet. Kegyelmed nélkül semmit sem tehettem volna.

Köszönöm, hogy nem fáradtam el annak az eszményi életstílusnak a hirdetésében, amelyet Gondviselésed rám rótt.

Köszönöm, hogy annyi drága, végtelenértékű diákléleket rám bízál.

A felelősségtudat így boldogsággá lett számomra.

Köszönöm azt a hallatlanul nagy bizalmat, mellyel körülvettek azok, akik a Tied.

Köszönöm, hogy az életem tartalmasodott, nemesült és finomodott a ragyogó fényű szemekben, arcmosolyokban s megannyi lélektükörben.

Köszönöm, Uram, az egész iskolaesztendő egészséges életerejét, sok indítását, magasságokba lendítő vonzódását!

Te Deum . . .

PONT HELYETT KETTŐSPONT: A HÚROK TOVÁBB MUZSIKÁLNAK

*„Mondjátok meg a gyermekeknek, hogy mind-
annyiukat várom odalőnn az égből!”*

(Sz. Don Bosco halálos ágyán.)

Szép hasonlata Foersternek: a régi zongoráról. Egy schwarzwalddi vendéglőben volt. A vendégek, a parasztok, a turisták kötelességüknek ismerték ütni, verni a szegény jószágot.

Egy alkalommal valami művész szállott meg a vendéglőben. Meglátta a füstös ivóban az ócska zongorát. Szép nyáresti hangulat lehetett, a nap véresre festette a Rajnát és lesiklott a Vogézek mögé. A művész bámulta a fényes panorámát.

Aztán leült a vén, ócska zongorához.

A zongora felelt, mint valami szégyenlős kisgyermek, akit valami nagy úr szólít meg.

„De a művész szíve telve volt, nem érte be ennyivel. Hatalmas erővel kapott a húrokba és mégis lágyan, mintha simogatni akarná őket, de egyszermind meg is rázni velejükig.” A zongora felelt, boldogan, szépen, csak úgy ontotta, árasztotta magából azt a sok, sok szépet, amit oly sok ideig ócska táncdalokba és érmelygő utcai nótákba kellett fojtania. Úgy lehetett, „a húrok felujjongtak, aztán a művész felállt”.

Uram, művész nem vagyok. Csak szeretnék lenni. De a Te művészed! Minél több vonást tudok lekópiázni arcodról, jellemvonást ellesni egyéniségedről, mennél inkább tudok kivetkőzni önmagamból a Te hasonlatosságodra, annál inkább közeledem az alázatos, szerény és utolsó kis „művész” eszményemhez.

Uram, sok kontárkodással, de én is felcsaptam zongorahangolónak.

Hozzányúltam sok félelemmel, félő tapintattal és

aggasztó lelkiismereti komolysággal a Te szemedben végtelenül értékes, az emberek szemében hitvány, ócska diák-zongorákhoz.

Megszálltam a te országodban és megláttam a sok, sok ócska hangszert. De szép lenne, — gondoltam magamban — ha ezeket mind „stimmelni” tudnám, hogy a Te Szíved felségesen tiszta húrjának hangjával ne legyenek annyira diszharmóniában.

Mily szép lehetett az a kafarnaumi vagy betániai nyáresti alkonyat, amit annyiszor szemlélek itt a szobám falán a gyenge reprodukción. Diadalmas, felségesen büszke, istenfiúsággal és messiási öntudattal eltelt arcod végig-siklik a ringó, hullámozó aranykalásztenger felett. Kaszára érett, suhogó, hajlottfejű termés bókolt feléd (de boldog lehetett, amelyik köntösöd szegélyéhez ért) és szóra nyílt, hogy szavaidat évezredek hallják és fontolják: Az aratás sok, a munkás kevés. Kérjétek tehát az aratás Urát. Uram, magamba ittam ennek a magasztos képnek gyönyörű panorámáját és kegyelmed segítségével leültem a sok „ócska” zongorához.

Feleltek. Nehezen, akadozva, túlságosan is szegénylően. (Csak a tanárt látták, nem akarták vagy nem tudták észrevenni a papot, aki a legistenibb Művésznek nyomdokait keresi.) De szívem telve volt és nem értem be ennyivel! Hogy ma már hova jutottak, mily fokot értek el a zongoráim, Uram, azt csak Te tudod. Te tartod számon, egyedül Te, a iustus iudex.

Legyen neked áldás, imádás, dicséret örökké!

TARTALOM

Kinyitom a naplómat	3
Szivárványos diákélet, be sokszínű vagy!	5
Csillagszeműek dala	24
Májusi színcsoport az erdő szélén	45
Nagy kalappal, hosszú bottal	49
Kristályvizet zavarók és szíromtépők	88
A hangzavarban sírás is hallik	92
Egy kis fecske kiesett a fészekből	99
Osszetört monstrenciák	105
Kialudt vulkánok	109
Királyfiak pongyolában	112
A rózsafa mellől hiányzik a karó	116
Mocsárparton liliomszálak	122
Csendes fodrok a tó tükrén	128
Öreg tölgyek árnyékában	131
Nehéz sors a kényes sorsa	134
A galagonya ne akarjon rózsát nyílni!	143
Csendes völgyben karcsú tornyú kápolna	151
Félve, lassan az avar közt forrás buggyan	157
A méz a virágkehely legalján van	161
A virágot nemesíteni kell, a bozótot irtani!	179
Virágnemesítés közben ilyeneket tanultam	186
Kilátások az Isten hegyéről	202
Táborhegyről hívó szózat	231
Gyümölcserés tavaszi virágzáskor	299
A tihanyinál is szebb visszhang a hála	303
Pirosbetűs dátumok	313
Pont helyett kettőspont: a húrok tovább muzsikálnak	333

